

RÉGI-MAGYAR KÖNYVTÁR.

SZERKESZTI
HEINRICH GUSZTÁV.

XXI.

PROTESTÁNS
ISKOLADRÁMÁK

ÖSSZEGYÜJTÖTTE ÉS KIADTA

BERNÁTH LAJOS

EV. REF. FŐGYMN. TANÁR.

*

Ára 4 K.

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR

SZERKESZTI HEINRICH GUSZTÁV.

Ez új vállalat célja, nemzeti irodalmunknak régi, ritka vagy eddig nyomtatásban meg nem jelent termékeit hű szövegekben, a szükséges tájékoztató bevezetésekkel és jegyzetekkel a tudományos kutatás és tanulmány számára hozzáférhetővé tenni.

1. **SZÉKELY SÁNDOR, ARANYOS-RÁKOSI, A székelyek Erdélyben.** Hősi költemény, 1822. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV, 123 lap, ára 1 kor. 20 fill.
2. **Pálos iskola-drámák a XVIII. évszázából.** A M. T. Akadémia kéziratából kiadta BAYER JÓZSEF, 80 lap, ára 80 fill.
3. **Csiksomlyói nagypénteki misztériumok.** A XVIII. századi kéziratból kiadta FÜLÖP ÁRPÁD, 244 lap, ára 2 kor.
4. **Heltai Gáspár esopusi meséi,** Colosvarot, 1566. Kiadta IMRE LAJOS, 304 lap, ára 2 kor. 40 fill.
5. **Poncianus históriája.** Bécs 1573. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV, 231 lap, 2 kor.
6. **Gyöngyösi István. A család Cupidonak kegyetlenségét megismerő és annak mérges nyilait kerülő tiszta életnek geniusa.** A költő kéziratából kiadta dr. RUPP KORNÉL, 194 lap, ára 2 kor.
7. **Bessenyei György. A természet világa v. a józan okosság.** A költő kéziratából első ízben kiadta BOKOR JÁNOS 407 lap, ára 3 kor. 60 fill.
8. **Dugonics András. Az arany pereczek.** III. kiad. Magyarázatokkal és szótárral kiadta BELLAAGH ALADÁR. 368 lap, ára 3 kor. 20 fill.
9. **Balogh István. Ludas Matyi.** Bohózat 3 felvonásban. Kiadta BAYER JÓZSEF. 96 lap, ára 1 kor.
10. **Mondolat.** Dicshalom 1813. Kiadta BALASSA JÓZSEF. Két hasonmással. 109 lap, ára 1 kor.
11. **Felelet a mondolatra.** Pesten 1815. Kiadta BALASSA JÓZSEF. Függelék: A mondolat és a felelet egykorú bírálatai és Somogyi Gedeon válasza a feleletre. 114 lap, ára 1 kor.
12. **Telegdi Miklós** pécsi püspöknek felelete *Bornemissza Péter fejtegetés* című könyvére. Az 1580-iki kiadás után közrebocsátotta Dr. RUPP KORNÉL. 172 lap. 1 kor. 60 fill.
13. **Bessenyei György. Agis tragédiája.** Bécs 1772. Kiadta Dr. LÁZÁR BÉLA. Egy hasonmással, 171 lap, ára 1 kor. 20 fill.
14. **Bolyai Farkas. II. Mohamed.** Szomorujáték három felvonás. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV. 112 lap, ára 1 kor.
15. **Vásárhelyi daloskönyv.** XVI—XVII. századi. szerelmi és tréfás énekek. Kiadta FERENCZI ZOLTÁN. 247 lap, ára 2 kor.
16. **Bessenyei György. Lais vagy az erkölcsi makacs.** Vigjáték öt felvonásban. A kéziratból első ízben kiadta Dr. LÁZÁR BÉLA. 102 lap, ára 1 kor.
17. **Fazekas Mihály versei.** Bevezette és kiadta TÓTH REZSŐ. 206 lap, ára 2 kor.
18. **Gesta Romanorum.** Fordította HALLER JÁNOS. Kolozsvár. 1695. Kiadta KATONA LAJOS. 516 lap, ára 4 korona.
19. **Faludi Ferentz Téli éjtszakák,** vagyis a téli est időnek unalmait enyhítő beszédek. Kiadta dr. RUPP KORNÉL. 183 lap. 1 kor. 60 fill.
20. **Kazinczy Ferencz. Tővissek és virágok.** Széphalom 1811. A Tővissek és virágok egykorú bírálataival. Kiadta BALASSA JÓZSEF. 100 lap. 1 kor.

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR

SZERKESZTI HEINRICH GUSZTÁV.

21.

PROTESTÁNS ISKOLADRÁMÁK

ÖSSZEGYÜJTÖTTE ÉS KIADTA

BERNÁTH LAJOS

EV. REF. FŐGYMN. TANÁR.

BUDAPEST.

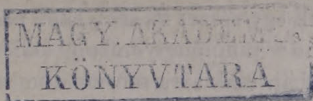
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1903.

MAGY. AKADEMIKAI
KÖNYVTÁRA

BEVEZETÉS.

Az 'Irodalomtörténeti Közlemények' 1899-iki évfolyamában azzal a kettős ígérettel fejeztem be néhány prot. iskoladrámának ismertetését, hogy az utolsót, 'Thetis és Lieust', a megke-rült eredetivel együtt adom teljes szövegben, és hogy az első csoport ismertetését nyomon fogja követni a másodiké.

Egyiknek sem tehettem eleget. Az első technikai nehézsé-gek folytán maradt el; a második pedig azért, mert a nevezett folyóirat tudós szerkesztője azt a helyes és megszívlelt taná-csot adta: hogy az egyszerű ismertetgetés helyett foglaljam össze egy tanulmányban a prot. iskoladrámákról szóló eddigi nézeteket, adatokat; adjam hozzájuk a magaméit; és számol-jak be az útakról és módokról, a melyeken át eddigi eredmé-nyeimhez jutottam; hogy ezáltal mások is ösztönt, serkentést, kedvet kapván a munkára, az irodalomtörténetnek e kellőleg nem tisztázott kérdése többek működése által kellő napfényre derüljön.

Így maradt el mind a két ígéret; azaz hogy még sem egé-szen. Fentemlített ismertetésem ugyanis abban a szerencsében részesült, hogy több előkelő tudósunknak magára vonta figyel-mét; s ennek következtése lőn, hogy a 'Régi Magyar Könyvtár' nagyérdemű szerkesztőjétől megbízást nyertem arra, hogy a már ismertetett és ismertetendő prot. iskoladrámákat eredeti szövegökben az olvasó közönség elé bocsáthassam. Ily módon kerül tehát 'Thetis és Lieus' és a megígért második csoport is nem száraz ismertetésben, hanem a maguk eredeti friss mi-voltukban a napvilágra s ekképen tehetek én eleget, ha nem is első szándékom szerint, a főntebbi kettős ígéretnek.

Mellőzvéen ezúttal az előttem kutatóknak adatait, s a magaméinak egy részét is, melyeket előbb érintett s nemsokára megjelenő * tanulmányomban kellő bősséggel tárgyalok; itt ez előszóban csak arra szorítkozom, hogy a különféle kéziratok ismertetése és a szerzőnek vagy másolónak, valamint az előadási helynek és időnek lehetséges megállapítása után a teljes szövegükben adott színdaraboknak — a szerkesztő úr tanácsa és utasítása szerint — lehetőleg rövid, de mégis pontos és részletes tartalomjegyzékét adjam.

Mielőtt azonban kitűzött czélomhoz látnék, szükségesnek tartom azt is, hogy a kevésbbé szakavatott olvasókat, a kiknek ez a munka szintén kezökbe kerülhet, az iskoladrámákról és különösen a prot. iskoladrámákról, továbbá az előszóban előforduló műszavakról néhány szóval tájékoztassam.

Mik tehát az iskoladrámák? Olyan színművek, melyeket legtöbbször magában az iskolában, de sokszor másutt is a tanulók adtak elő nagyobb ünnepeken, a minők karácsony, vízkereszt, husvét vagy télutóján, farsang idején vagy tavasszal márczius-, áprilisban, vagy pedig a nyári közvizsgálatok alkalmával, esetleg az új tanév kezdetével. Néha névnapi, olykor lakodalmi tiszteességtételre készülnek, de nem hiányoznak az olyanok sem, a melyeket valamely kiváló egyénnek ünnepélyes fogadásakor, vagy a szeretett tanártól elbúcsúzás megható perczében játszanak. Szerzőik leginkább a tanárok, főleg az ifjabbak, a kik egyúttal az előadást is rendezik, de van rá eset, hogy tehetségesebb diákok is készítik az előadott darabokat.

Miért fontosak az iskoladrámák? Azért, mert a mai napság nagy virágzásra emelkedett világi, illetőleg nemzeti színművészet bennök gyökerezik különösen nálunk, hol az efféle színdarabok előadásában gyakorlott diákokból verődött össze az első világi szintársulat a XVIII. század végén. De fontosak még másért is. Régi apáink erkölcsi felfogására, külső divatára közvetlenebbül s élénkebben mutatnak rá valami száraz tudomá-

* Már meg is jelent: *A protestáns iskoladrámákról*. Különnyomat a Prot. Szemléből. Bpest, 1902, 75. l.

nyos munkánál, a melynek e nemben különben is nagy híjjával vagyunk; és a népies költészetnek és hangnak a maguk korában irodalmilag csaknem egyetlen nyilvánulásai.

Tárgyukat e színdarabok eleinte főleg a bibliából és a latin klasszikus drámákból merítették, mivelhogy a vallásos és tudományos és művészeti megújulás korában, a reformáció bölcsőjénél és a renaissance delelő pontján keletkeztek. Így válnak céljuk szerint hamarosan kétfelé. Az első fajták az újtott vallás hitelveinek ismertetésére, az ellenfelek nevetségessé tételére vagy erkölcsi javításra törekzenek; az utóbbiak főleg a latin nyelv gyakorlati elsajátítását tűzik magok elé.

Hozzánk a hitújítással még a XVI. évszázban mindkét irány elhatott, de eleintén főleg a hitvitázó és tanító irányúak virágoztak és pedig első termékeikben csupa magyar vagy német nyelven, hogy minél többen érthessenek, tanulhassanak belőlük. A protestánsoktól azonban csakhamar átvették az iskoladrámát, mint kitűnő fegyvert, a jézsuiták és más szerzetesrendek, és előadásaik fényével, gyakoriságával fölül is múlták mestereiket. Az ő kezükben azonban, de a protestánsokéban is a XVII. század folyamán lassanként egészen latinná válik az előadási nyelv* s helyet talál a klasszikus és bibliai anyag mellett a hazai és világtörténet is. Csak a XVIII. század második felében kezd újra tért hódítani a magyar nyelv az iskolák színpadán; de hogy a prot. iskoladráma nem hallgatott el a XVII. században végképen — a mint eddigelé hitték — azt bizonyítja Nagy Sándor és Ferenczi Zoltán** adatain kívül az én 14. illetőleg 15 színdarabom, melyet itten nyújtok, és igazolják az általam összegyűjtött emlékek,*** melyeknél fogva

* Csak adatok hiányában mondom ezt, de hiszem, hogy sikerül még ez állítást helyesbíteni és kimutatnom, hogy a magyar nyelv az iskoladrámában legalább protestáns részen folyton divatozott.

** Nagy Sándor, Magyar Könyvszemle 1884. évf. Ferenczi Zoltán, Kolozsvári színészet és színház története. I. könyv. Nálam: Prot. Szemle 1901. 5. és 6. f.

*** Prot. Szemle, 1901. és 1902. évf. Különlenyomatban is.

bátran állíthatom, hogy a prot. iskoladráma folytonosan tart a XVI. századtól a XVIII. század végéig, a mikor a világi színműirodalomba beleolvad. És habár a hitvitázó iránynyal a valásüldözések korában alább és felhagy is, de a klasszikus monda-körből táplálkozni, mint Nagy Béla hiszi,* épenséggel nem szűnik meg.

Hogy mennyire köz volt az iskoladrámák divatja prot. tanintézeteinkben, bizonyítják darabjaim, a melyek közt lakodalmiakon kívül egy olyan is van, a mit népiskolában játszottak.

A mi még a műszókat illeti: azzal, hogy a komédia vígjátékot s a tragédia szomorút jelent, mindenki tisztában van; valamint az is bizonyos, hogy a régiek historia elnevezése nem műfaji megkülönböztetés, mint Ábel gondolja,** hanem egyszerűen cím, például Phædra historiája = Ph. története = Ph. tragédiája.

Egyedül a moralitás azon szó, a mely bővebb magyarázatra szorúl. Moralitás alatt olyan iskoladrámát értünk, a melynek személyei tulajdonképen egyes emberi erények vagy hibák avagy bajok személyesítői, tehát jelképies alakok. Fejlődésük első fokán ezen tulajdonságok egyenesen a magok neve alatt állnak: Virtus, Fösvénység, Részezség, Hideglelés; a másodikon már névleg is mint egyének szerepelnek: Vitéz Katona, Fösvény Ember, Részezes, Hideglelés. Harmadik foknak nevezhetnök azt, midőn az egyes tulajdonságok kifejezőivé mondai vagy történeti alakok tétetnek, a kikben a jelzett tulajdonság kiváló mértékben volt meg; pl. 'Florentinában' Judit az asszonyi bátorság, Zsuzsánna a szüziesség, Esthera a szépség kifejezője. Céljuk e színműveknek valamely erkölcsi eszme bebizonyítása s tárgyuk is egészen e cél szolgálatában áll. Ilyen moralítások én nálam: 'Florentina', melynek erkölcsi eszméje: a nőknek a férfiak felett való elsőse; ilyen a 'Poetacenzura', melynek célja a debreczeni collegiumnak a vidéki kisebb középiskolák felett való elsőségét kimutatni; ilyen a 'Tragödia

* Békési gymn. értesítője, 1898—9. 16. l.

** Szinügy Bártfán. Századok XVIII. I. füzet 50. l.

Valedictionaria', melynek mottója vagy jeligéje: sorsában senki el ne bizakodjék. Ilyen morálisok még, de kevésbbé határozott erkölcsi célzattal: 'Thetis és Lieus', az ákosi comœdia, 'Phœdra' és 'Pandora' toldalékjai.

Ha még azt is hozzáteszem, hogy a morálisokból fejlett a vígjáték, — bátor az enyémeik közül 'Florentina' inkább közép-műfaj s a 'Tragœdia Valedictionaria' inkább tragœdia — azt hiszem, eléggé beavattam az iskoladrámák titkaiba a kevésbbé járatos olvasót és áttérhetek voltaképeni tárgyamra.

Szóljunk tehát első sorban az egyes kéziratokról, aztán azoknak tartalmáról.

Az első hét darabnak kézírata, mint már azoknak részletes ismertetésénél is megjegyeztem,* a kun-szent-miklósi Tóthfalusy-család ajándékából került az ódavaló ev. ref. gymnasium birtokába. Mind a hetet két füzetben egy kéz másolta és pedig a dömsödi származású Tóthfalusy József losonczyi diáknak a keze, a ki 1787—1795-ig tanult Losonczon. Ránk maradt minden könyvéből** kitűnik, hogy maga is írt egy 'Deidamia' című, sajnos, elveszett iskoladrámát és hogy a losonczyi iskolai előadásokban személyesen is részt vett.

Kéziratának egyetlen dátumából «Iratott Losonczon 1793 diebus Canicularibus», a mely a valószínűleg utolsó kis drámai dialogus, 'Thetis és Lieus' vetekedése előtt áll,*** azt lehet következtetni, hogy a többi hat darabot mind 1793 előtt írták és játszották. Erre mutat 'Pandora', melyről bizonyosan tudom, hogy 1773-ban írták Sárospatakon, és erről tesz tanúbizonyságot maga Tóthfalusy is azzal, hogy 'Deidamia' előszavában első darabnak, melyben maga is szerepelt, 'Didót' teszi. Minthogy pedig ugyancsak 'Didóban' egy helyt a 'Magyar Hírmondó' van említve olyaténképen, hogy abból a lapnak akkor meglétére következtethetünk, az első e című újság pedig 1786-ban megszünt: e két dolgot Tóthfalusy Losonczon lételevelével összevetve

* Irod. Közlemények, 1899. évi III. füzet, 257—258. ll.

** Lásd Prot. Szemle, 1901. évi 5. füzet.

*** Irod. Közl. 1899. évi IV. füzet 403. lap.

bizonyosra veszem, hogy 'Didónak' a második vagyis bécsi 'Hírmondó' korában kellett létrehozódnia, tehát körülbelül 1792-ben vagy 1793 tavaszán, mikor Tóthfalusy az akkori kö-zépiskolák beosztása szerint poéta lehetett.

A most említett színmű előtt álló 'Phædra' és 'Pandora' sárospataki termék lévén az 1770-es évekből, marad még Losoncra három darab 'Turnus', 'Florentina', 'Naso', a melyek közül az első szintén Szásziénak tartom a feldolgozás mikéntje alapján és a miatt, hogy mindkettőben Satyra nevű szereplő képviseli a komikai közbeszóló elemet, ámbátor 'Ovidiusban', mely kétségtelenül losonczy származás és valószínűleg ugyancsak Szászié, már Morio a postás, mely nevet eddigelé csak a sárospataki 'Phædrában' és 'Pandorában' olvastam. És én körülbelül azt gyanítom, hogy mindezen Szászinak tulajdonítható darabok közül épen ez utóbbi a legelső, a mely a külalak és Morio neve után ítélve még erősen mutat a pataki befolyásra, míg 'Turnusban' és 'Didóban' Szászi nyilván arra törekszik, hogy színdarabjai valóságos verstani gyakorlatul szolgáljanak tanítványainak. Ugyancsak a sárospataki befolyás alul való szabadulni törekvésre mutat az, hogy míg az általunk elsőnek felvett 'Nasóban' a pataki morálitások Siket-féle félreértéseinek viszhangja kél Ovidius és a Két Géták párbeszédében, addig a másik kettőben már minden ilyest gondosan kerül s az általa teremtetett Satyrának is ugyancsak kevés közbeszólnivalója akad.

Csupán 'Florentinára' vonatkozólag nincs semmi támaszpontunk. Már a címnél elmaradt a szokásos kitétel, hol játszották, a miről, ha tudott volna, másolónk bizonyára nem mulasztja vala el megemlékezni. A Tréfás Szolga szereplése és a csupa négyes rímű sándori versszakok engem a marosvásárhelyi színdarabra és annak második felében a Tragœdiában szereplő Együgyű Rabra emlékeztetnek, de azért nem merném határozottan állítani, hogy a darab Erdélyből került. És míg másfelől a pataki színművekben előforduló Morio név egyenesen Erdélyre utal, hol az udvari bolondoknak ez a szokásos elnevezése,*

* Lásd Szamosközi J. Tört. Maradványai II. kt. 14, 374. Bod-

addig viszont a négyes rímű strophák általános jellemzői a régebbi elbeszélő és drámai költészetnek s belőlük következtetést vonni holra és mikorra lehetetlen.

De térjünk át az egyes darabokra.

Az I. színjáték tragédia: Az *Phædrának szomorú története*. Előadták Tóthfalusy szerint Losonczon, a mit mi sem vonunk kétségbe, már a mi az előadást illeti; de hogy a munka valósággal losonczyi termék is volna, azon kételkedni és pedig erősen kételkedni van jogunk. Megtaláltuk ugyanis a 'Phædra' után következő 'Pandorának', mely kéziratunk szerint is Patakon produkáltatott, a szerzőt is eláruló eredetijét és megtaláltuk ugyancsak annak sárospataki másolatát is. Ez az eredeti szöveg és jobban szólva annak pataki másolata a mindkét tragédiához kapcsolt moralitásban még a mi Tóthfalusy-féle másolatunknál is nagyobb megegyezést tüntet föl, úgy hogy a hasonlóság alapján nem habozunk kijelenteni, hogy mindkettőt egy és ugyanazon és pedig sárospataki szerző művének tartjuk. Míg ugyanis 'Pandora' losonczyi másolatában a máskülönben teljes azonosság mellett a Phædra-beli moralitás egyes szereplői elmaradtak, addig a sárospataki másolatban az ott elhagyott személyek is megtalálhatók. A különbség az eredetiről készült pataki és a nem tudni hányadpéldányú losonczyi között az, hogy míg a losonczyi másolatban minden verse van foglalva, addig a patakiban a reczipék általában prózaiak, a mint ez a 'Pandorához' adott Függelékből is látható. Az eredetileg sárospataki darabok tehát Losonczon vagy még tán Patakon bizonyos átalakításon mentek végbe, a milyen pl. az egyes szerepek elhagyása és a prózai helyeknek versebe szedése. De hagyjuk ezt. A tragédia szerintünk sárospataki, szereztetett a XVIII-ik század 70-es éveiben, valószínűleg 'Pandora' után, a szerzője Szathmári P. Sámuel, a ki 1772-ben és 1773-ban a poéták

rogi Lajos kolléga is arról értesít, hogy a Kisf. Társaság által megkoszorúzott 'Ezüst Tálak' cz. elbeszélésében a «morio» szót az erdélyi országgyűlési emlékekben találta.

publicus praeceptor volt Patakon s Kazinczy szerint ifjú korában elhalt. Tárgya pedig a színműnek a következő:

Theseus a Minotaurus legyőzése után magával hozza Athenæbe Phædrát és ünnepélyesen feleségének fogadja. Az új asszony öröme azonban nem tart sokáig. A király Pirithoussal újabb kalandra indul s az ifjú tüzesvérű szalmaözvegy Theseusnak másik nejétől való fiába, a tiszta életű Hippolitusha szeret. Magához hivatja Phillis nevű cselédjével és járkálás közben kiönti szívének bűját az elhagyatottság miatt. Megvallja rejtett tűzét is, de nem egész nyíltsággal, mivel Hippolitus hidegségével szemben nem mer őszintén nyilatkozni; hanem a séta után egy levélre bízva féltve őrzött titkát. Sóvárgó, izzó hévvel, félre nem érthetőleg vall itt az ifjúnak szerelmet; találkára hívja s bűnös szándékát Theseus hűtlenségével, Jupiter példájával menti. Hippolitus a meglepetés első percében szánalmat érez a nő iránt, majd haragos megvetéssel kergeti el a levélhordó frajczimmert; de hiába, mert Fama asszonyság rögtön viszi szerte a legfrissebb újságot: Phædra és mostoha fia szeretkezését. E közben a király is megérkezik kalandos útjáról s a boszúért lihegő asszonynak első dolga bepanaszolni Hippolitust, hogy az ő rajta szégyent akart tenni. Theseus Phillisnek tanuskodása után, a ki persze Phædra mellett vall, daczára Morio intésének, tüstént összehívhatja tanácsosait. «Vasban puska közt» áll előttük az ártatlan fiú s köztük csak egy akad, a ki bűnös voltán kételkedik, de az is elnémúl Theseus haragjára. És a szegény fiú hiában esküszik, hiába hozza fel a sétára hívást, a levelet, melyet szerencsétlenségére összetépett és hiába könyörög, esdekel az anyja, Hippolite is: a végzés halál, a mit egy német kapitány, miután előbb a siró anyát eltávolítják a szomorú színtérről, «pulver und blei»-val végre is hajt. Eddig a tragédia.

Azonban a régi színházi közönség nemcsak sírni, de mulatni is akart az előadáson, és a szomorújáték után vagy inkább közben egy víg következik külön cím nélkül, hozzászőve a darabhoz: egy moralitás. Az összefűzés akkép történik, hogy Diána, a szüzesség és vadászat istenasszonya, kedvenczét Hippolitust

feltámasztatja Aesculapiussal. Hippolite újjongva fogad örök áldozást Diánának s fiával elbeszéli a túlvilági látomásait. Az istennő azonban félbeszakítja Hippolitust és tudtára adja, hogy mivel haza már úgy sem mehet, majd elviszi Olaszországba s neve azontúl Virbius leend. Anya és fiú ebben megnyugodván, a tulajdonképeni moralitás veszi kezdetét. Sorban jönnek gyógyulásért Aesculapiushoz a különféle betegek: a Bolond Kevély, ki túlságos bölcsnek hiszi magát; a Nagyravágyó, ki folyton képzelődik; a Borbeteg, kinek feje és gyomra fáj; a Szerelem betege, ki színben és erőben egyre fogy; a Siket Ember, kinek füle zúg; a Himlőhelyes, kinek szép arcát a bibircses szeplő elfutotta; a Nevedékeny Leány, kit mejjén nőtt két nagy daganatja ijeszt, és végül a Hideglelés. A doktornak és két segédének, Machaonnak és Podalirusnak tréfás kérdései, furcsa orvosságai és megjegyzései, valamint a betegeknek panaszkodásai és a Siketnek félreértései képezik a vígjáték ártatlan komikumát.

A moralitás végeztével újra Phædra lép elébünk a lelkiismeret furdalásai közt. Hiában inti bűntársa Phillis könyörgésre az istenekhez; a királyné, miután az érte aggódó Theseusnak bevallotta bűnét, felakasztja magát. És megjelen újra Fama és megjelen Iris, hogy Phædra kínlódo lelkét a pokolba vigye. Az Epilogus végül kiosztja a tanulságot.

Valóban nem érdektelen a meseszöveg, melyben a tragédia mintegy kettéválva keret gyanánt veszi fel magába a komédiát: valóságos keretes színdarab. Nem kevésbbé jellemzők és érdekesekek az anachronismuskok is.

A mi a Prologus e szavait illeti: «Ezeket tanúltuk mi Deák versekben», nem Senecának hasonló című darabjára van bennök útalás, hanem egy már régebben előadott latin nyelvű iskolai drámára, melyből a magyar darabot átdolgozták. Így ez a színmű egyúttal két darabra, következőleg két előadásra útal bennünket, a mint ezt a következő iskoladrámához 'Pandorához' fűzött jegyzeteim igazolni fogják.

A II. darab: *Pandorának historiája*, szintén tragédia. Előadási helye Sárospatak; ideje annyiban bizonyos, hogy csakis

1773 nyarán vagy 1774 tavaszán adhatták. Szerzője Szathmári P. Sámuel, a ki Phædrának is alighanem alkotója, mivel a kettőben olyan megegyezéseket találunk, a melyeket esetlegéseknek épen nem tekinthetünk s a melyekből, főntebb már megállapítottuk, hogy Phædra tulajdonképen pataki színmű s Tóthfalusy csak tévedésből tartja losonczinak.

Ezen iskoladrámának magyar szövegére (mert latin is van) három kézirattal rendelkezem. Az első Tóthfalusy másolata Losonczi-ról, a második egy másolat Patakról és végül a legérdekesebb, de csak töredék, a szerzőnek eredeti kézírata. Ezek közül legteljesebb a második, melynek a losonczitól való kisebb-nagyobb eltéréseit részint a lap alján tett jegyzetekben, részint közvetlen Tóthfalusy szövege után egy függelékben adom; s ugyanott bővebben szólok az egyes kéziratoknak említést érdemlő sajátosságairól és eltéréseiről is. A dráma tartalma különben a legteljesebb kézirat nyomán a következő.

Epimetheus beköszön bátyjához, Prometheushoz, mert halotta, hogy sárból embert készített. Prometheus bemutatja neki művét s csak azt sajnálja, hogy életre nem tudja kelteni. Mig ők beszélgetnek, oda jön Pallas, a ki szintén kíváncsi a munkára s a kit Prometheus arra kér, adjon művébe életet. Pallas nem adhat, de megígéri, hogy felviszi Prometheust az égbe s ott, a miben tud, segítségére lesz. Prometheus kész a felmenetelre és művét, míg visszajön, öcscsére bízza. Hogy im eltűntek, Epimetheus mérlegeli magában bátyja tettének lehető következményeit s oda jut, hogy Jupiternek, a ki úgyis mindenkép igyekszik szaporítani az embereket, nem igen tetszhetik az e fajta szaporítás. Azonban alig végzi monologját, már lerobban az égből Prometheus a lopott naptűzzel és az újdongyúrt embert, Sárosit, életre kelti vele.

A következő jelenet az égben játszik. Jupiter nagyon felbőszül a világnak romlottságán s az előhivatott Párkákkal rakásra öleti az embereket. Végül azonban maga is megelégteli a szörnyű pusztulást s Mercuriusnak parancsot ad, hogy a holtak lelkeit költöztesse nyugalomba. Ekkor jön Pallas, ki azt hiszi, hogy Jupiter Prometheusnak fölvezetéséért haragszik;

de az istenek atyja nem is tud a dologról. Pallas erre megvallja a történeteket s hogy Prometheusnak mi a szándéka a lopott tűzzel. Jupiter meg akarja mutatni, hogy ő az úr égen földön és Vulcanusnak parancsot ad, hogy vasból vagy sárból kalapáljon egy szép asszonyt, a kit a másik perczben már meg is áld, Pandorának nevez s Prometheushoz küld egy tele pixissel. Az újdonskalapált eleinte szabadkozik, de már a következő pillanatban Prometheussal beszél, a ki újra embert szabdal. A pixist azonban hiában tukmálja, Prometheus áspisi szemei észreveszik a csalárdságot, mire Pandora Epimetheushoz fordul s azt könnyen rászedvén, kiszáll a pixisből a sok madár pestis. Míg a könnyenhívó öcses megcsalatásán siránczik, megjelen Mercurius, hogy Prometheus megköttözze s a Caucasushoz láncolja. Epimetheus nem sokat törődik bátyja sorsával s csak arra kéri az istenek követét, mondja meg, mit jelent a sok elszállt madár. Mercurius teljesíti kívánságát s Epimetheus bújában, hogy az emberek majd őt tartják minden baj okának, bújdokolni készül. Rögtön ezután ismét az égből vagyunk. Jupiter előhivatja a Geniusokat, hogy általok megjavíttassa az embereket. A nemtőknek Jupitert dicsőítő éneke után az ég ura Pallással tudokra adatja parancsát, hogy szedjék rendbe a világot. Erre a Kegyesség, Igazság, Szűzesség, Bölcsesség, Emberség, Adakozás, Békességtűrés, Irgalmasság és Egyesség apró istenei bő hévvel-lével elmélkednek az emberi nem romlottságáról, de Astrea kértére Themissel együtt mégis csak készek a szent fáradságra, hogyha Jupiter a pestist megszünteti. Az ég ura enged a szép szónak s miután Hébével nektárt köszöntet rájok, megbizsa Mercuriust, menjen Phœbus fiához, Aesculapiushoz és annak segédeihez, készítsenek szereket s gyógyítsák a betegeket. A Geniusok indulója után meg is jelen a gyógyítás istene és felhívja a rája szorulókat, hogy hozzá jőjjenek.

Itt símul át a tragédiának indúlt színdarab komédiává. A betegekkel beköszönt a komikum. A Bolond kevély, Nagyra-vágyó, Borbeteg, Szerelmes, Siket, Locsfecs, Félszemű, Himlő-helyes és Egy jó mellyes Leány keserves panasza s hamiskás

gyógyszerei közé ismét belekeveredik a halottfeltámasztás, csak hogy ezúttal s nem a tragédiához tartozólag Hyacinthust keltik életre. Azonban a szerző még itt nem áll meg. Előkerül az eddig nem szerepelt Vad Músa kitűnő, de összefüggéstelen, zagyva rigmusaival; azután a két kofa: Kata és Erzsók asszony, a kik szidják az urokat, mendikást: pletykáznak a szomszéd asszony lányáról s végül a korcsmába térnek. És előkerül a darabból kicseppent Morio is egy bolondos, ötletes, kacagtató refraines monológgal, a melynek törül-metszett népies hangja beleillenek egy XVIII-ik századbéli népköltési gyűjteménybe. Szathmári P. Sámuel komikai ere Morio szerepében buzog fel a legeredetibb és legősiebb népies zamattal. Hozzá hasonlót a XVIII-ik század műköltésében bajos volna találni s ellentétben a pálosok Bacchusával vagy az Asszonyok Csúfságával, a végső sort kivéve, minden illetlenségtől vagy pláne tragárságtól messze áll. Chorussal végződik a színmű, melynek végső sorai arra mutatnak, hogy a Molnár Aladár említette jó szokás: a színjáték után következő evés-ivás, mulatozás, még a XVIII-ik század hetvenes éveiben is megvolt még Patakon.

Tóthfalusy kéziratának III. darabja már losonczy termék: *Didónak Eneas miatt lett szomorú története*. Szerzője, mint Tóthfalusy diákkorbeli diáriumának egy helyéből kitűnik,* Szászi János losonczy tanár, a ki az iskolai színjátékot nagy kedvvel művelte s azonfelül világi színpadra készült darabokat is adatott elő tanítványjaival a XVIII. század 90-es éveiben.

A darab tárgyáról elég csak annyit mondani, hogy az nem egyéb, mint az Aeneis IV. könyvének különböző, klasszikai és magyaros versalakban való itt-ott sikerült népies zamatú fordítása:** hol szépen kibővítve, hol viszont összevonva, a dráma és eposz közt levő különbségből kifolyólag. A helyett hát, hogy erről, az úgyszólván eléggé ismert tárgyról szólanék, jobb lesz talán a két munka között való különbségről beszélnem.

* Lásd Prot. Szemle, 1901. évf. 5. füzetét.

** Lásd Fáma és Járbas szerepét.

Az első és legszembevetőbb eltérés a két szöveg között Satyra szerepeltetése, a kit a magyar szerző arra használ fel, hogy közmondásaival, élceivel elejét vegye olykor a közönség túlságos elérzékenyülésének és méltatlankodjék a hősnek a hősnővel való rossz bánása miatt s így mintegy a közönség érzelmeinek kifejezőjévé váljék.* Újság még Cloanthusnak elég ügyetlen szerepeltetése azon czélból, hogy lefesse Aeneasnak lelki küzdelmeit és intézkedéseit, midőn Mercurius Jupiter parancsából távozásra inti, valamint a Fámának kétszeri fellépése, a ki azonban — bár népies zamattal és festői nyelven — ugyanazt mondja el, a mit róla Vergilius. Barcának, a dajkának, is háromszor akad tennivalója, melyek közül kettő azonban az eredeti szöveg félreértésén alapúl. Irisnek is tágabb teré nylik a beszédre szerzőnknel, mint Vergiliusnál.

Jellemzők az anachronismusok, melyek szerint Mercurius nem álmában, hanem *kártya közben* inti gyors távozásra Aeneast; azután az, hogy Didó *pisztolylyal* lövi agyon magát; hogy a kisebbeket — minők Aeneas Generál czíme s Mercurius strimflije — ne is említsük.

A fordítás itt-ott hibás, néhol értelmetlen s a latin szöveg mellett sokszor hátramarad. Vannak benne a drámai rövidséggel ellenkező szószaporítások, toldások, retorikai sallangok; helyek, hol az eredeti színét, savát-borsát veszti. De ezek mellett Szászinak számlájára kell írunk a kevésbbé ismert földrajzi és mythologiai nevek szándékos mellőzését. Találunk nála kifejezéseket, melyeket nem habozunk Vergiliuséval szembe állítani, sőt néhol azoknak fölébe is helyezni. Vannak helyek, hol a magyar szöveg a latinnál szebb, kifejezőbb, jellemzőbb, mondhatnám költőiebb. Bőbeszédűségét s toldalékaikat a helyes kihagyások s összevonások nem kisebb számával üti helyre. Itt-ott a valódi népies költésnek, a virágénekeknek hangja csendül meg, mint pl. megszólításaiban, Fáma és Járbás szerepében és egyebütt is.

Tóthfalusy IV. darabját, melynek czíme: *Turnusnak Aeneas*

* „Phædrában” és „Pandorában” a neve Morio.

által lett szomorú története, szintén Losonezon játszották. Az idő kétséges, de szerzőjének nem habozom ismét Szászi Jánost állítani. Erre a feltevésre juttat az anyag azonosságán kívül a magyaros és klasszikus versnemek nagy változatossága (mint egy verstani példatárúl), mely sajátság összes iskoladrámáim közül csupán e kettőnek: „Didónak” és „Turnusnak” ismertető jele. A harmadik tanúbizonyságom Satyra szerepe. Míg ugyanis a pataki darabokban: „Phædra”- és „Pandorában” a komikus közbeszóló személynek neve Morio, addig „Didóban” és „Turnusban” Satyra. Negyedik és utolsó érvem pedig az, hogy míg a pataki darabok rendesen kettősek: egy tragédiából és egy moralitásból állnak; addig a losonczyiak csak egyszerűek s a vígjátéki elemet csupán Satyrával képviseltetik.

De nézzük a tárgyat, melyet, mivelhogy Didó eseténél kevésbé ismert, az előbbieik módjára röviden ismét közlök. A tárgy pedig Aeneas és Turnus párviadala. Prologus pár sorban szól az előzményekről: Turnus serege lankad s nincs más hátra, mint hogy a vezérek párviadalban döntsék el a viszályt, mire Turnust fogadása is köti. Drances gúnyolja ezután a rutulok vezérét a dolog halogatása miatt, de Turnus büszkén Aeneasra hárítja a vádat s kéri Latinust, kössön fegyverszünetet, hadd válják el, kire derül a nap. Satyra színtelen megjegyzése után Latinus inti Turnust, vegyen mást feleségül, lányát Jupiter Aeneasnak szánta. Ő és felesége jobban szeretnék Turnust, de mióta Aeneas ellen harczol vele együtt, azóta örökös baj és veszély fenyegeti mindkettőjüket. Satyra jelzi a beszédnek ellenkező hatását, s valóban a rutulok vezére arra kéri Latinust, ne búsítsa magát érte, neki győznie kell. Hiában takarja ezuttal Aeneast anyja homálylyal, dárdája el fogja érní. A király után Latinia, az ősz királyné esdekel az ifjú hősnek, hogy ne csapjon össze az nap a trójaival, mert vész fogja érní. Turnus azonban biztatja Latiniát: ne könnyezzen érte s ne forgassa előtte a veszedelmet, mert ő ki akar szállni csatára. El is küldi követül Idmont, hogy hívja fel Aeneast másnap hajnalban párviadalra. Satyra írja le ezután Turnus harczy dühét, majd Idmon olvassa fel szeretőjének levelét, mely a

«trójai sántz közepén» íródott, és értesít bennünket Aeneasnak a viadalra való kedvéről, valamint a Turnushoz való követkeledsről. Idmon után Iris áll be harcztéri tudósítónak és elmondja a közönségnek, hogy Juno egy hegyről nézi Latinus és Aeneas táborát s Turnus nénjét, Juturnát magához hívja. Aztán halljuk magát Junót. Fájt ugyan neki, hogy a nympa kedvese volt férjének, de még sem óhajtja Turnus halálát. Kéri Juturnát, tüzelje, bátorítsa Turnust, s felbízta, hogy ha öcsce lankad, segítsen rajta szószegéssel is. Aztán újra Iris veszi át tudósítói tisztét és miután megjegyezte, hogy Juturna hiába megy segíteni, leírja Latinusnak, Turnusnak és Aeneasnak a kivonulását a viadal színhelyére. És egyszerre csak elötünk állnak a párbaj előtt áldozó felek. Aeneas mindenre esküszik: hogy, ha Turnus győz, a foglyok visszaadnak s a trójai had elvonul; ha pedig ő, akkor sem kell az olasz országa, ő majd népével új várost épít. Azután Latinus esküszik, hogy hitét meg nem rontja; Turnus pedig, Satyra szerint, annyira fél, hogy alig talál helyet az oltárnál s az érte aggodó Juturna nyomban el is kezdi feddeni a rutulokat, hogy Turnust magára hagyták, s felhívja őket, hogy kardot ragadva kövessék.

A párbaj félbeszakításáról s az azt követő harczról Satyra értesít bennünket. Aztán Jupiter inti Junot, ne álljon a végzet ellen, hisz a trójaiakra való örökös leselkedés nem is illik egy Jupiter nejéhez. Juno bár nehezen, de enged. Leteszi fegyverét s csak arra kéri férjét, hogy Troja nevét vesse el s helyette az olasz virúljon örökké. Jupiter megnyugtató válasza után az istenek elhagyják a színpadot s átadják a tért Juturnának, a ki elhagyatva Turnus jövőjén s a maga sorsán kesereg. Most kerülnek elébünk a párbajozók. Aeneas gúnyolja a hátráló Turnust, mire a hős azzal felel, hogy nem Aeneastól, de az istenektől fél, a kik ellene vannak. Itt következik a legügyetlenebb része a színdarabnak. A két küzdő nem is viaskodik, hanem egyszerűen elszalad a nézők előtt s a midőn eltűntek, Epilogus úr baktat elő, hogy nézze, mit csinálnak. Aeneas azonban gyorsan visszarúgtat, eldicsekszik véres tetteivel, de a

párviadal bővebb leírását már Epilogus veszi át, a ki ezzel be is zárja a színművet.

Mint a tartalomról világosan kivehető, az Aeneis XII. énekének feldolgozását kapjuk itt, mint előbb a negyedikét. Részletesen, mint Didónak történetét nem hasonlítottam össze az eredetivel, de a rövid átnézet arról győződött meg, hogy az átdolgozás úgy szerkezet, mint nyelvezet tekintetében sokkal kevésbé sikerült az előbbinél.

Az V. iskoladráma: *Diszes komédia: Florentina*. Tárgya nem más, mint a Férfiak Patronusa és az Asszonyok Patronája között való vetekedés a két nemnek elsőbbségéről. Mind-egyik dicséri a maga fajtáját és mivelhogy az asszonyok ellen csak a Férfiak Patronusa, a Tréfás Szolga, a Kereskedő és a Részeges tanúskodik; az asszonyok mellett pedig a Patronán kívül Florentina, a Szűz Leány, a bibliai Esthera, Susánna és Judith; továbbat a Király, az Úri Ember, a Katona és Özvegy Ember is felkél, kardoskodik: természetes, hogy a Férfiak Patronusa szégyenletesen elbukik a szavazásnál. Siráncokozására Florentina még el is utasítja, sőt a harcziás Judith körül is metélné, hogyha hiveivel együtt meg nem futamodna. Midőn ekképen megtisztult az asszonyok főmocskolóitól a levegő, Florentina, a világ szépsége, vígalomra hívja fel a nők mellett tanúskodott férfiakat. Utána a Király, Úrfi és az Özvegy Ember iszik s köszönti fel a Musákat, kik alatt itt valószínűleg a női erények személyesítői: Eszter, Judith, Susánna értendők. A végén pedig az Asszonyok Patronája adja meg a tanúlságot: csak azok boldogok, a kik az asszonyi ágot dicsérik.

A mint látjuk, a darab valóságos, önálló moralitás. Sem előadási helyét és idejét, sem szerzőjét nem vagyunk képesek még csak távolról sem gyanítani, minthogy a szokástól eltérőleg a címlapon a személyek előtt az előadás helye nincs megemlítve. Hogy nem az eddigi szerzőké, arra mutat az a sajátosság, hogy a Prologus és Epilogus hiányzanak s helyettök a Férfi Patronus kezdi s az Asszony Patrona végzi, szinte közmondásszerűleg, a darabot. A komikus elemet is közbeszólásaival nem Satyra vagy Morio képviselik, hanem a Tréfás

Szolga, a mire eddig nincsen példa, ámbátor Turnusban már Drances és a Követ már afféle Satyra ízű megjegyzéseket kockáztatnak. Sajnos, e hozzávetés is a főtebbivel együtt annyira tapogatódzásszámba megy, hogy az előbbi tételen, a teljes bizonytalanságon, mit sem változtat.

A VI. dráma már ismét Losonezon produkáltatott. A műfaja tragédia, a címe: *Násonak számkivetése, visszahívása s oka*. Már maga e pár szó olyas valamire útal bennünket, a mi ellenkezik Ovidiusról való tudásunkkal, de még nagyobbat nézünk, ha a Prologust olvassuk, a ki szerint «Naso Losontzon volt számkivetésbe» és «hazájába visszahívattatik». Ezen tudatos anachronismust azonban a szerző rögtön utána Vergilius példájával menti, a ki, bár nem igaz, Didót és Aeneast is egyezésbe tette.

Prologus után Augustus lép színre, a ki reszketve hordja vállán a roppant birodalom terhét s boszankodik, hogy hiában adott törvényt a város megmaradására s bujaság ellen való megóvására, mert Naso a tiltott szerelmet terjeszti s a római katonák elsatnyulnak. Vesszen hát a költő, lakjon a Géták közt, diktálja azoknak szerelmeit. Az első Consul megnyugszik a császár kegyes rendelkezésén, de egy hajdúval mégis előhívhatja Ovidiust, ha netán «szólhatna megmaradására». A második Consul azonban dühösen támad az előállott költőre s elmondja, mily sok bajt szerzett már eddig is és mily kár volna túrni verseinek lábraállhatását. A Consulok után a Consiliariusok beszélnek még terjedelmesebben és példákkal is illusztrálják Ovidius verseinek rossz hatását. Most jut szóhoz a költő. Hosszú mondókával védi magát, hogy ő nem vét, mert a természetet írja le. A vers nem rontja meg a szűziesen gondolkodókat, csak a bujákat. Más költők is írtak szerelmes költeményeket, még sem bűnhődtek. A templom, a theatrum is csábít a bűnre. De hiába beszél, mert Augustus, a Consulok és a Consiliariusok elítélik. Ovidius erre sírva fordul feleségéhez, könyöröggön érte a császárnál s az rögtön rá Augusztus előtt esd lányával Perillával együtt, de ismét hiában. Ekkor Venus és Cupido jelennek meg a császárnál, hogy megmentsek ked-

ves poétájokat. Venus egy kis asszonyos dicsekvés után haraggal fordul Róma ellen, hol Nasot kinevetik, sőt büntetni akarják. Az ő segélyével épült a város, szaporodtak vitézei; mégis ellene s Ovidius ellen vannak. Cupido is hatalmával dicsekszik, a mihez hasonló csak Nasonak van, s fenyegetődzik, ha a végzést vissza nem vonják. Augustus kérésre fogja a dolgot. Tisztelik ők Venust, de Naso verse csak a rút fajtalanságot terjeszti; miattok vész el a város, melyet fegyver meg nem ronthat. Venus erre megadja magát, Ovidius pedig elhagyatván istentől és embertől, családjától és két barátjától búcsúzik, a kik közül az egyik béketűrésre, a másik levélírássra serkenti és figyelmezteti, hogy írjon a császárnak is, hátha megkegyelmez. Ovidius indul és fogadkozik, hogy barátjainak tanácsa szerint fog cselekedni s mentében a Helicon szüzeihez esd, hogy sirassák meg. A Musák csakugyan ott teremnek s a bújdosó poéta nyomában búsan énekelnek.

Itt változik a színtér. Ovidius már a Géták földjén jár-kel. «Két Géták beszélgetnek» s jellemző, jóízű párbeszéd közt nézegetik a «néma Németet», a ki nem tud velök beszélni. Naso szeme szintén megakad a két paraszton s latinul szólítja meg őket, mire azok magyarul felelnek olyanformán értvén félre a költő szavait, mint 'Phædrában' a Siket az orvos beszédét. A szóváltás végén Ovidius Rómát és a scholát emlegeti, a polgárok pedig Losoncra utasítják. És Naso csakugyan eljut Losoncra és pedig mire odaért, már megtanult magyarul is, mert a diákokat e nyelven szólítja meg, a kik nagyot örülnek a váratlan szerencsének és a költőnek rögtön bort hozatnak. Míg Ovidius Losonczon mulat és ígérgeti, hogy még a tótból is jó poétát csinál, addig a szerző Rómába visz bennünket s ott régi ösmerősünkkel, Morióval találkozunk, a ki ezúttal postás szerepet kapott. Legelőbb is a császárhoz köszönt be Naso levelével, melyet a Nótárius olvas fel s melyben a költő kegyelemért könyörög. Ugyancsak Morio útján jut levélhez a költő felesége és lánya is. És a levelek nem hiában járnak. Ovidius felesége, lánya, két barátja egymásután instálnak a császárnak. A négyes kérelem végre meglágyítja a két Consul, a négy

Consiliarius, valamint Augustus szívét s «per gyalog» küldenek a poétáért egy követet. Hogy ím a Nótárius megírta az absolutiót, Ovidius rögtön búcsúzik a diákoktól s példájával inti őket, tisztos verset szerezzenek. A Deákok is elkövetkeznek a költőtől, még pedig azon ígérettel, hogy ittlétét versekbe rendelik. Hazafelé mentében üdvözli Ovidius hazájának ékes kőfalait, a császárt, a tanácsot, családját s áldozatot rendel az isteneknek, hogy hazasegítették. A Musák is örülnek és örömkönnék egy népies ízű dalban adnak kifejezést, a mely után Epilogus, a Géta Bírakat sem felejtve, a szokott jó tanácsokkal bezárja a színdarabot.

Időrendileg a legutolsó lehet a második füzet legvégén olvasható kis dialogus: «*Thetis és Lieus avagy a Víz és Bor között az elsősegről való Vetekedés*. Iratott Losontzon 1793 diebus Canicularibus», a melynek előadásán magam is kételkedném, ha nem tudnám, hogy ilyen apróbb dialogusok szintén kerülhettek közönség elé. Így pld. egy debreczeni kézirat szerint 1777 nov. 24-én exameni alkalmatossággal adták elő egy Szathmári J. nevű embernek, a ki Pesten múlt ki erőszakos halállal, a mennyország kapusával folytatott beszélgetését, mely párbeszéd terjedelme még ennél is kisebb.

Thetis és Lieus tartalma különben rövidesen a következő: Prologus helyett «Pernek béhozatása» cím alatt a szerző pár szóval elmondja a vita előzményeit. Az író egy vendégségben félholtan magára maradván, lelkével a harmadik égbe ragadtatott, hol is szörnyű félelem közepette a bíró Istent látta törvényt ülni, a ki előtt mint fel- és alperes Thetis és Lieus perlekedtek. E bevezetés után Thetis adja elő panaszát: Lieus vele mindig koczódik, holott ő az előbbvaló, mert, mikor a világ készült, az Úr lelke táplálta a vizeket. Lieus erre azzal vág vissza, hogy előbb szoktak az alábbvalóval kinálkozni, azután a jóval. Azért szerezte Isten is előbb a vizet, aztán a bort, mint jobbat. Ilyen vádaskodásból és védekezésből, tekintélyi vagy a tárgy természetéből vett érvekből és példákból áll az egész vetekedés 132 soron keresztül. A végén, a Pernek igazításában a bíró a bornak okait jobbaknak találja, mire az égiek

is közfelkiáltással helyeslik az ítéletet s a Conclusióban a szerző szintén áment mond a jó voksra. Ennyiből áll az egész.

Ezt a kis munkát eleinte hajlandó lettem volna csupa patriotismusból Tóthfalusy József javára írni akár eredeti gyanánt is, de midőn egy ízben a párbeszéd címét és tárgyát emlegettem Szilády Áron előtt, nagyérdemű tudósunk nem kis csodálkozásomra hamarosan rákeresett Thetis és Lieus eredetijére. Nem Tóthfalusy, nem is magyar ember, nem is magyarul írta pedig meg a Víznek és Bornak pörlekedését először, hanem latin nyelven egy angol pap, Walter Mapes, a ki II. Henrik királynak nagy kedvence, udvarának egyik díszje volt s a ki az uralkodó előtt való kedveltsége folytán különféle egyházi méltóságra jutott, végül 1197-ben oxfordi archidiacónussá lett.* Munkáinak jelentékeny része egy Goliás vagy Goliás Episcopus név alatt ránk maradt kéziratban található,** mely név alatt az egyházi rendnek fajképileg való nevetséges és eltorzító ábrázolása értendő. Ezen Goliádok között foglal helyet a mi losonczyi dialogusunknak eredetije is ezen cím alatt: «Galix dialogus inter Aquam et Vinum.»*** A kettő terjedelmének összevetéséből kitűnik, hogy a magyar kisebb, mert míg a latin 166, addig a magyar csak 132 sorra terjed. Ha tartalmukat hasonlítjuk össze, akkor azt látjuk, hogy a magyar szövegben 14 pro- és contra-érvelés van, a latinban pedig 18. Az utóbbiak közül — a latin szöveget vevén alapul — elmarad öt (8, 9, 15, 16, 17), egészen megfelelő helyen van kettő (1, 10) s másik kettőnek (12, 13) Thetist illető első fele; a többi azután rendetlen összevisszaságban, hol teljesen egyezik egymással, noha sorrendileg messze állnak ($2 = 8$, $4 = 6$, $7 = 11$), hol két különböző érvelésből vannak összetéve ($3 = 5 + 12$, $5 = 9 + 4$, $11 = 3 + 5$), vagy pedig Thetis mind-

* Lásd *The latin poems commonly attributed to Walter Mapes*, collected and edited by Thomas Wright stb. London, 1841. Introduction VI.

** U. o. Introduction IX, X.

*** U. o. 87—92. lapokon.

kettőben megegyezvén, Lieus érvelése a magyarban ismeretlen (12, 13, 18). Azt hiszem, nem csalódom, ha e rendetlenség okát abban lelem, hogy a XII-ik században keletkezett eredeti nagyon sok fejen és kézen mehetett át addig, a míg 1793-ban Tóthfalusynk, illetőleg XVIII. századbeli fordítója elé került.

De talán tovább is mehetünk, nehogy a semmiért sok hűhótesinálás látszatába essünk. Mondjunk hát búcsút derék jó pátriotánknak, az ő hét iskoladrámájának és nézzük a kéziratot, a mely az övével tartalmi rokonságban áll s a melyet a késő utókor számára irodalmunk örökérdemű Kazinczyja tartott fenn.

A második kéziratot könyv, a mely mintegy kiegészítője, igazolója az előbbi két füzetnek, a sárospataki ev. ref. collegium könyvtárából való, a hova Kazinczy Ferencz hagyatékából került. Negyedréthű, piros táblájú félbörkötésben vannak itt, a hálás és nagynevű tanítványtól összegyűjtve, a szeretett Szathmáriak legnagyobb részben sajátkezű munkái. Czímét a gyűjteménynek maga Kazinczy adja ekképen: *Carmina maximam partem Autographa Szathmáridum, Michaelis Theol. Prof. Pauli, Phil. Prof. Samuelis, juvenis mortui, Mich. filii Poetarum 1772 et 1773 Praecept. Publ. in Schola Sáros-Patakiensi. Aeternae nocti eripuit Samuelis discipulus Franciscus Kazinczy*. A sok üres lap, mely a cím előtt s az egyes művek közt elszórva látható, arra mutat, hogy Kazinczy a meglévőkön kívül még egyéb munkákat is le akart másolni vagy másoltatni, de szándékától később el kellett állnia. Ezt bizonyítja az első hét darab után álló rövid jegyzék is, melyben Kazinczy két sorozatban tíz, majd hét szám alatt adja a keze között levő kéziratokat, a nagyobbaknak ívszámát is megjelölvén, melyek közül, sajnos, többnek czímét csak innen ismerjük.

A kötetben egyébiránt mintegy 45 kisebb-nagyobb művet találunk. Vannak köztük névnapi köszöntők, egy hosszabb halotti búcsúztató, diákbúcsúzó Pataktól és Franekerától, költői levelek s ajánlások, fordított és eredeti versek és színdarabok. A kézirat egy része néhány ismeretlennek és Kazinczynak másolása, más része a három Szathmári sajátkezű vagy Sámueltól

másolt munkája, a ki apjának, Mihálynak, nehezen olvasható írásait gyermeki kegyelettel igyekszik fentartani az utókor számára.

Mindezen munkák közül persze leginkább érdekelnek bennünket a színdarabok, melyekből e kötetben hármat találunk.

Az első címe *Philomusus*, előadták 1772 márcz. 20-án. Szerzője a kézírás után ítélve Szathmári Paksi Sámuel, ki az előadás évében épen a poeták publicus praeceptor. Az írás tisztázata, a melyet aztán az egyes szereplőknek vagy az ilyest kedvelőknek lemásolásra átadtak. A második iskoladráma cím nélkül való és latin. Tárgya ugyanaz, mint az utána következő harmadik, de magyar darabnak, a melynek címe szintén hiányzik. Minthogy azonban a losonczy kéziratban levő, 'Pandora' feliratú dráma egészen megegyezik úgy a latin, mint a magyar czímtelen színművel, ennél fogva mi is 'Pandorának' nevezzük el, noha Kazinczy a maga rövid s fentemlített jegyzékében 'Prometheus' név alatt sorolja fel.

A latin szöveg az eredeti fogalmazásban maradt ránk s elcsietett vonásai újra Szathmári Sámuel sejtetik szerzőnek. Hogy mikor írták s adhatták elő, arra tanúk a szöveg elején és közben előforduló dátumok: F. D. D. 11. Febr. A. 1773, D. 23 February, D. 4 Marty, a mikből kitűnik, hogy a színmű 1773 február havában és márczius elején íratott s előadása ugyanazon év márcziusában lehetett.

A magyar szövegű 'Pandora' két példányban fekszik előttünk. Az egyik szintén eredeti fogalmazvány s újólá Szathmári Sámuel kezétől, de töredék. Tartalma addig terjed, míg Epimetheus átveszi Pandorától a skatulyát s keservében bújdosni készül. A másik a teljes szövegű dráma, de nem a szerző tisztázatában, mint 'Philomusus', hanem egy ismeretlen kéznek iszonyúan szemrontó tintájú másolatában. Íratási idejére a második teljes színdarab semmivel, a töredék is csupán egy nagyon fogyatékos dátummal szolgál: D. 8. Marty. Nem tartván valószínűnek, hogy az 1773 február és márczius havában egészen elkészült latin 'Pandorát' félretették volna, azt hiszem, hogy ha a szerző még 1773 márcziusában megkezdte is a drá-

mának magyarba tételét, a latinnak előadása mégis 1773 márcziusában, a magyaré pedig 1773 nyarán a közvizsgák alkalmával vagy 1774 tavaszán történhetett. Meglehet különben, hogy a márcz. 8-iki keltezés mellől valósággal az 1774-es év szám maradt el.

A mi magokat a színdarabokat illeti, „Philomususnak” eredeti latin szövegét ezúttal e könyvnek terjedelmére való tekintetből is elmellőzőm ugyan, de a meséjét (ha ugyan annak nevezhető) azért is érdemesnek tartom közleni, hogy esetleg más kutatók valamely másolatára akadván, magukat a származást illetőleg tájékozthassák. „Philomusus” tartalma tehát a következő: Az újra Musái körébe térő Apollót Clio üdvözli s megkérdi tőle, mi okon volt oly sokáig távol tőlük. Apollo Cyparissust siratta s elmondja, hogy mély gyászából Philomusussal való találkozása rázta fel, a kit nagyon megkedvelt. Kéri a Musákat, ruházzák fel az ifjút ajándékaikkal. Miután az istennők sorban felhívják Philomusust, hogy legyen követőjük, Apollo költői ihletéssel ajándékozza meg, a Musák pedig rendre kínálgatják égi erőt tartalmazó kelyheikből. Az ifjú lelkesedve ajánlja fel magát papjuknak (mysta), míg Phœbus babérrel övezi fejét s a Musák jellemző beszéd kíséretében nyujtják által neki ajándékaikat. Apollónak az ifjúhoz intézett buzdító beszéde után Philomusus új erőt érez keblében és kikel a Phœbus világát s a Musákat kerülő köznép ellen és újólag felajánlja magát. Lelkesültségéből az Idiota (tudatlan) megjelenése zavarja fel, a ki az elhüledt ifjúnak kérdésére azt feleli, hogy apja Stupor, anyja Ignorantia, hazája Utopia, a neve Idiota. Apollo, miután Philomususnak lefesti a hülyének testi-lelki állapotát, a Musákat hívja fel, hogy orvosolják meg, s Idiota új lélekbe is kap Phœbus világától s inni kér a Musák forrásából. De jön Bacchus, a ki borra kiált s annak a víz felett való érdemeit dicséri; Idiota erre nem törődik az istennők tiltakozásával és bort iszik. Polyhymnia kéri ezután Bacchust, hogy ne csábítson el oly sok tanítványt tőlük, Idiota pedig a bor hatásától tántorogni, álmosodni kezd. Ennek láttára Polyhymnia újra rátámad Bacchusra Uraniával együtt, míg a sarokba szorított mesternek Philo-

capnus (füstszerető, pipás) siet segélyére, a ki szerint a világ legnagyobb részén a bor, füst és vagyon uralkodik. Fumigálja a Musákat, a kik az aggasztó gondot, a tanulást kívánják s négyszer is megújítja kedves refrainejét: funde merum! (tölts bort!). Philocapnust Calliope hordja le. Utána Numiperda (a tékozló) emel szót, a ki a Musákat tánczrakész lánykáknak hiszi s tévedéséről Bacchus világosítja fel. Numiperda erre megvallja, hogy őt csak a pénz elteti s hogy a könyveknél többet ér a borospohár. A tékozlónak és a füstszeretőnek álmomra dőlte után Apollo felsóhajt, hogy mily kevés embert gyönyörködtet a feddhetlen élet; Bacchus pedig ruhájuktól s pénzüktől fosztja meg híveit, aztán félrehúzódik, nehogy megverjék, hogyha a hányás felkölti őket. Philomusus kötődésére fel is ébred először a Numiperda s feljajdul ruhája, pénze eltűnésén. Majd Philocapnus kél fel, hogy szivarjait s dohánytartóját sajnálja, de vígaszt lel a borral telt pohárban. Azután közösen Bacchus ellen sietnek bosszúra, Idiota pedig a Musák ellen kél ki: semmi köze hozzájok, hordják el magokat s ne alkalmatlankodjanak. Phœbusnak indulatos felkiáltásával: «Ah! fregite hanc pestem» s a Musák segélykérésével: «Phœbe sed adfer opem» ér véget a színdarab, a melyet a Chorus, a Conclusio és két diáknak a jövő esztendőre való invitálása fejez be véglegesen.

Miután 'Pandorának' tartalmát a losonczy kézirat tárgyalásánál és pedig a sárospataki eredetire és másolatra való tekintettel immár ismerttettem, újra közlésével ugyancsak fölös munkát végeznék. Mindössze csak azt tartom megjegyzésre érdekesnek, hogy a latin szöveg Aesculapius boltzárásával végződik s a népies, humoros alakok, mint Morio, Vadmusa, a Kofák egészen hiányzanak; csupán egy helyt szerepel Morio neve, mint néző (Morio aspectat). Ezzel aztán át is térhetünk az ákosi és debreczeni iskoladrámákra.

Debreczenből két egykorú kéziratot kötet s egy újabb keletű ívrétű másolat a forrás, melyből négy iskoladrama kerül napvilágra. Az első a debreczeni ev. ref. kollégium könyvtárának a tulajdona s az ódon kinézésű félbőrbe kötött könyv az újabb rendezés alkalmával «Magyar és latin versgyűjtemény» címet

és 667-es számot kapott. Az első lapon áll — úgy hiszem — a másoló és tulajdonos monogrammjá S. N. s alatta négy velős mondás, melyet megszívlelni ma is érdemes. Hogy az S. N. kicsoda, arra feleletet ad szerintem a második és harmadik lapon egész ívhosszában felnyúló családfa, melynek gyökere valami Nagy Gáspár 1590-ből, koronája pedig Nagy Istvánnal együtt a S. N.-ünk vagyis Nagy Sámuel, a kinek utólag kiegészített életkora 1769—1828 a kéziratban található személyi vonatkozásokkal teljesen egybevág. A könyv, sajnos, több helyütt hiányos, még pedig sokszor úgy, hogy egy-egy érdekes darabnak csak az elejét vagy végét kapjuk. Tartalma azonban még így is valóságos kincsesbányája a XVIII. századbeli latin és magyar, klasszikus és népies alakú, alkalmi és örökbecsű, vilásos és világi és polemikus irányú költészetnek. Nagy Sámuel, a ki 1785-ben nagytóthfalusi, később tepei iskolamester, derék ember volt s méltó az utókor hálájára.

Ebben a szerfelett változatos quodlibetben talált helyet még két iskoladráma is.

Az elsőnek czíme: *Comoedia De artibus quibusdam producta in Examine Akosiensi*. Az előadás idejéről kézírásunk nem szólván, csak gyaníthatjuk, hogy az a XVIII. évszáznak hetvenes vagy nyolczvanas éveiben történhetett, a mennyiben a színdarab előtt és után levő munkák egy 1740-est és 1760-ast kivéve mind 1770-es vagy 1780-as dátumot hordnak homlokukon. Az előadás helye bizonyynyal a szilágymegyei Ákos nevű község a Kraszna partján, mely régi jobb napjaiban Közép-Szolnok vármegye gyűléseit is láthatta. Egyike lehetett ez azon helyeknek, hol a Debreczenből kikerült rektorok és tanítók a kollégiumba szándékozó ifjakat a latin nyelvből előkészítették és velök és jobb tanuló társaikkal szüleik s az egész falusi község gyönyörködtetésére vizsgák alkalmával színi előadásokat is tarttattak. Ilyen falusi iskolai előadásokról emlékezik Szilády Áron a R. M. Költők Tárában (V, 342. l.) és Kiss János Emlékezéseiben.*

* Második kiadás, a 40—42. és 362. lapokon.

A darab voltaképen moralitás. Tárgya nincs, czélja a különféle életpályák jellemző vonásait feltűntetni, a mit a szerző olyan módon ér el, hogy egymás után fellépteti a Katonát, a Prókátort, a Doktor-Borbélyt, az Asztalost, a Szabót, a Csizmadiát, a kik mindnyájan dícsérik a maguk mesterségét és egyértelműleg ócsárolják az előttük szólóét. Hogy az ákosi előadás után, a kik hoztak, ettek is; tehát a tor itt sem maradt el, mutatják az utolsó szereplőnek végső szavai.

A második iskoladrámát már Debreczenben játszották. Címe: *Tragoedia occasione Valedictionis Poetarum a Praeceptore Publico J. D. Samuele Szilágyi producta*, miből kiderül az előadás ideje is. Szilágyi Sámuel 1784-ben volt a poeták publicus praepceptora vagyis köztanítója, az előadás tehát csakis akkor lehetett. A darab alkalmi termék; előadásával a diákok ragaszkodásukat, szeretetüket akarták a búcsúzó praepceptor iránt kifejezni; különben lehet, hogy az ilyesmi általános szokás is volt. Hogy maga Szilágyi írta-e a darabot vagy más, azt bajos eldönteni. Én a közönséges szokás alapján neki adnám a szerzőség dicsőségét. Tartalma után a darabot ismét a moralitások közé sorolhatjuk. A megszemélyesített életpályák versenyeznek itt is, mint az előbbiben az elsőség pálmájáért. Sorban elvonúl előttünk a Kalmár, az Ötvös, a Kováts, a Paraszt Gazda, Gulyás, Juhász és a Poéta; s míg amazok szájáról áradozva ömlik állapotuk dícsérete, addig ez nyelvén pattogó latin hexameterekkel jön a Pindus tetejéről. Megveti a királyok palotáit, egyedüli gyönyörűsége csak Phœbus, annak követi zászlóját s fogad örökös hűségét. A Kováts és a Paraszt Gazda ugyan meg vannak a beszédével akadva, a Gulyás pedig ráfogja, hogy garabonciás diák, és tejet kér. A Juhász is egy nézetten van vele s el is indul tejért, de a második Poéta visszatartja s megmagyarázza neki az elsőnek mondókáját. Hogy im a latin beszéd értelme kisült, rögtön eléáll a Kalmár és az Ötvös, hogy ők is értették ám a szavát, csak hogy nem akartak ilyen semmiséghez hozzászólni, ha már mások belekotnyeleskedtek. Pöffeszkedésüknek hamar véget vet az első Követ, a ki a Kalmárnak arról visz hírt, hogy mindenét elrabolták, az Ötvösnek pedig

arról, hogy a háza ég. Midőn ezek ijedten távoztak, a Kováts dicsekszik a maga szerencséjével: lám nála mindig tűz van, még sincs baj, mert a felesége vigyáz a házra. A fátuma azonban őt is gyorsan eléri. A második követ arról értesíti, hogy István mester minden szerszámát ellopta. A jajgató Kováts távozása után a Paraszt Gazda már nem is mer dicsekedni és hogy valami rossz szag ne üsse az ő orrát is, hazafelé kezd balagni. Ámde lépteit ugyancsak meggyorsítja a harmadik Követ: minden ökre tályogban van. Futna, de rémültében nem is tudja merre, míg a könyörűletes szívű Echo útba nem igazítja. Csak a Gulyás, Juhász és a Poéták maradnak még a színtéren s közülök az első örvendve szól, hogy nekik semmi bajuk. Örömlüket zavarni azonban itt a negyedik Követ, a ki a Gulyásnak elmondja, hogy marháit valami tudákos vénasszony vagy valami veszett állat szétzavarta, a Juhásznak pedig azt, hogy juhait métely bántja. Mikor ezek is elmentek, az első Poéta figyelmezteti a másodikat az ember sorsának változandóságára. Ők is vígadnak ma együtt Phœbussal, de holnap már búsan kereshetik. A második Poéta nem fél semmitől, mert jele sincs a bajnak, de ő is csakhamar elszontyolodik, midőn a harmadik Poéta a távozó Phœbusra mutat. A második Poétának elbúsult énekével végződik a darab, a melynek végére a másoló a *Tantum* szót tette, a mi alighanem azt jelenti, hogy a színműből még valami hiányzik, de csak *ennyi* maradt meg az elrongyolott eredeti példányban. Máskülönben befejezőül a *Finis* szót várnánk.

Hiányos vagy nem hiányos, az iskoladráma eléggé befejezett így is. Tartalmának felsorolásából kitűnik a műnek célja és tragédia neve. Nemcsak az egyes életpályák jellemző vonásait akarja a moralitás feltűntetni, mint az előbbi ákosí komédia, hanem hogy valamennyi foglalkozás, még a poéták sorsa is alá van vetve a balrafordulásnak. A szerencse forgandósága teszi tragédiává a darabot s adja meg a tanulságát: sorsában senki el ne bizakodjék!

A második debreczeni kézirat egy ívréses újabbkori másolat, a mely cím nélkül, csupán R. 655-ös számmal jelezve egy,

illetve két diákelőadás emlékét tartja fenn. A színművet minden valószínűség szerint Túrkeviben játszották a debreczeni kollégium poétái Földvári Józsefnek, a hírneves egyházi szónoknak és arájának Marjai Erzsébetnek, továbbá a lakodalmon jelen volt Sárvári Pál professornak és feleségének Dömsödi Zsófiának tiszteletére, a mint ez a darabnak több helyéből is kitűnik. Ideje tehát az előbbieknak esküvője, a melyet hosszas tapogatózás után magam is Földvárinak külföldről hazatérté s pappáválasztása után vagyis 1796—7 tájára tettem, de nagy örömmre id. Harsányi Sándor túrkevei ev. ref. lelkész úr szíves előzékenységgel hitelesen is tudósított az esküvés dátumáról s igazolta azon sejtésem is, hogy a menyasszony az akkori túrkevei papnak közeli rokona, tán épen lánya volt.* 1796 decz. 6-án lépett házasságra Földvári József debreczeni prédikátor Túrkevén az oda való lelkésznek Marjai Albertnek Erzsébet nevű leányával s erre az alkalomra rukkolt ki a debreczeni poétaclassis ezzel a színdarabbal, a melynek egy helye azt sejteti velünk, hogy Sárvári Pál menyegzőjén hasonlóképen színi előadást rendeztek vagy legalább is valami nagyobb szabású epithalamiumot.

* A túrkevei ev. ref. egyház legrégibb anyakönyvének 47. lapján a következő sorok olvashatók: «Anno 1796 die 6-ta Decembris. Per eundem apud ædes Parochiales admodum Reverendissimi ac Clarissimi Domini Alberti Marjai copulatæ sunt personæ sequentes: Rev. ac. Clariss. Dominus Josephus Földvári Ecclesiæ H. C. Debreciniensis V. D. Minister ac Pastor Ordinarius cum nobili virgine Elisabetha Marjai admod. Rev. ac. Clariss. Domini Alberti Marjai Eccleæ hujus Pastoris nec non V. Tractus Cumania Majoris Notarii filia. Coram testibus præcipuis admod. Rev. ac Clariss. D. Michaelo Benedek Eccleæ Debreciniensis pastore, nec non V. Superintendentiæ Trans Tibiscanæ Generali Notario. Spectab. item ac Generoso Domino Joanno Illésy Cumania Majoris Capitaneo, Perillustri item ac Generoso D. Joanno Kászoni V. Notario Debreciniensi. Nec non P. D. Joanne Kenéz assessore et loci Judice Primo, Joanne Kun aliisque multis tam extraneis quam hujatibus.» Id. Harsányi Sándor közlése.

Czíme nincs a színműnek, de én a bennfoglaltak után bátor vagyok az eléggé idegenszerű, de hangzatos „Poétacenzura” névvel megtisztelni. Sajátosságát emeli azon körülmény, hogy a játszó személyek többnyire saját nevök alatt szerepelnek, így Gál, Kuti, Ónadi, Sándorfi, Józsa, Deme, a kik közül Gál, Onadi és Kúti 1803—7 ig mint publicus præceptorok is működnek a debreczeni kollégiumban. Tartalma e sajátos iskoladrámának különben a következő:

Az első jelenésben Gál kedvetlenül értesíti a poétákat, hogy két öreg legény érkezett közéjük, a kik csak holmi nyúlhistóriákról, czigányok romlásáról s Árgirusról tudnak, s mindenféle kitekert nyakú verset írnak, mégis Ovidiusoknak, Horatiusoknak képzelik magokat. Ő nem fogja tűrni s megmondja a præceptornak, hogy be ne vegye őket a classisnak gyaláztatására. Azután Kúti szól, a ki éppen most jön tőlük. Soha olyan poétákat! Egy verslábat sem ismernek. Idéz is tőlük pár rettetes verset, majd Gál kérdésére azt is elmondja, hogy a nevök Szél Gáspár és Sós András és hogy a præceptor bizonyára beveszi őket, mert mégis csak többet érnek holmi félvágású deákos embereknel. Gál erre kissé alább hagy a hanggal s felszólítja Kútit, menjenek együtt a præceptorhoz s kérjék meg, adja kezük alá Szélt és Sóst, hadd czenziálják meg őket. A második jelenésben Gyöngyösi jön fel az Elysiumból. Csodálkozik, hogy újra látja a földet s kéri az isteneket, adják tudtára, mi a céljok vele. De ime jön Phœbus néhány tanítvánnyal. Üdvözlí Gyöngyösit, mint a magyar versírók legelső atyját, aztán tudósítja: azért hozta életre, hogy gyönyörködjék unokáiban. Gyöngyösi elámul az istenségen, majd felismervén, azt kérdi tőle, talán azok az unokái, kik vele jöttek. Apolló igenli a kérdést s felhívja a költőt, hogy míg a többiek is elérkeznek, hallgassa meg ezeknek éneklését, nézze meg mulatságukat, aztán visszamehet a boldog lelkek honába s elmesélheti, mit látott. Gyöngyösi örvend a dolognak, a poétáktól könyveiket kéri s elámulva olvassa saját munkáit. Phœbustól erre a hely után kérdez, a hol ily becsülete van a régi tudósoknak, s az isten válaszára 3 strophás versben köszönti föl Debreczent. Ámde Apolló

félbeszakítja a nekihevült költőt s újólág figyelmezteti, hallgassa meg unokáit, a kik verseiket eléneklés előtt fel fogják olvasni. Egy Sándorfi nevű poéta fel is olvas ezután egy verset, melynek végén Gyöngyösit az örök élet örökösei közé sorozza, mire az öreg lantos meghatva válaszol.

A belső Chorus éneklése ragadja ekkor magára költőnknek figyelmét, mely később a külsővel együtt dalol egy éneket. Gyöngyösi kedvvel hallgatja mindkettőt s kérdésére Sándorfi elmondja, hogy a verseket akkor készítették, mikor egy Philosophus Zsófiával egybekelt, a miből kitűnik, hogy Sárvári Pál és Dömsödi Zsófia lakodalman szintén adtak elő színdarabot vagy legalább is egy hosszabb epithalamiumot, melynek a fentebbi ének része volt. Phœbus mutatja be aztán tanítványainak Gyöngyösit, a kit Gál üdvözöl s az agg poétának szavaira válaszolva, ugyancsak versbe szedi Sárvári nejének kellemeit. Apollo most énekelni valót kérvén, Sándorfi olvas ismét egy cantio nuptialist, mely után Phœbus az istenek gyűlésébe siet és felkéri Gyöngyösit, maradjon tanítványaival, míg ő odajár. Gyöngyösi szívesen elvállalja a kotlós tyúk szerepét s felhívja a poétákat, írjanak és olvassanak fel verseket. De íme jön egy öreg ember (III. jelenés) két fiúval s Gál figyelmeztetésére megtudjuk, hogy ennek a fiai akarnak poétákká lenni. Sós Mihály, az apa, köszön aztán illedelmesen s elmondja Gyöngyösinek, kik és mi járatban vannak és majd a szavába vágó, gúnyolódó Gállal ereszkedik pörbe, majd a költőt nógatja, beveszi-e fiait a tanítványai közé. Gyöngyösi kitérő válaszára Gál hozakodik elő azzal, hogy ők a præceptortól kikérték már régen, hogy a poétává lenni akarókat megezenziálhassák. Sós, az öreg, belenyugszik ebbe is és Gál, a ki a szóváltásba már beleunt, Kútira bízza a fiúknak megvizsgálását.

Itt veszi kezdetét a darab voltaképeni tárgya, mely nem egyéb, mint a Debreczen környékén levő kisebb diákoskolák fogyatékos készültségének kifigurázása, melynek mulatságos voltát nagyban emelik az öreg Sósnek jóízű félreértései, sugásai. Kúti után Gál kérdez, de csak újra beleúnván, Józsa irat a két fiúval mindenféle bolondos verseket. Az utolsó cenzuráló

kétségeit Gyöngyösi azzal oszlatja el, hogy nem méltók ugyan a felvételre, de azért nevetségre jók lesznek, hiszen Vergilius mellett is szokott Basileus lenni; majd Phœbus láttára az istenre akarja sózni a döntést, de Apollónak más dolga van (IV. jelenés). Pallas, Venus és Cupido egyaránt törnek ellene, mert a poéták haszontalansággal töltik az időt, a helyett, hogy Pallas és Venus örökös szövetségét * énekelnék. Felhívja tehát tanítványait a két ujonczczal egyetemben, zengjenek a mátkapár tiszteletére verseket; Gyöngyösi és ő majd hallgatni fogják. Sándorfi zeng most újra egy cantio nuptialist, majd Gál olvassa fel versben Földvárinak és arájának szerelembeestét. Utána Sós András kezd egy-egy bolondos rigmusba, Sándorfi pedig egy újabb énekbe, míg végre Onadi verse után, mely ismét az új párral foglalkozik, Szél Gáspár áll elő pár sósízű verssel, melyek az öreg Sóst szinte féltékenynyé teszik a fia elsőbbségére. Sándorfi utolsó cantiója után Phœbus távozni készül. Elmondja Gyöngyösinek, hogy e versek kiknek a tiszteletére készültek s visszabocsátja a boldog lelkek seregébe. Az agg költő örvendezve válik meg a világtól s Phoebus oltalmát kéri Debreczenre. Az istenség biztató szavára, a ki Venushoz és Pallashoz siet, tudtokra adni kívánságuk betöltését, Gyöngyösi szerencsét kíván az új párnak s eltűnik Apollóval együtt. De Sós Mihály még nincs megnyugodva, mi lesz az ő fiaival, s kétszer is utána kiált Phœbusnak, hogy vegye fel fiait poétáknak. Mikor aztán az isten abba is beleegyezik, hogy fia Szél Gáspár előtt legyen, az öreg nagy örömmel adja át a fiúknak az abrakos tarisznyákat, hogy legyen mibe rakniok a rigmusokat.

A darabot Deme Sámuel búcsúszava, mentegetődzése, ajánlása fejezi be. Szerzője, hogy ezt is el ne felejtsük, bizonyára a poéták az évi publicus præceptora: Nagy István, a ki a Sárvári lakodalmára készült darabból egyes verseket — talán az idő rövidsége miatt is — Poétacenzuránkba is átvett.

* A tudomány és szépség vagyis Földvári József és Marjai Erzsébet, úgyszintén Sárvári Pál és Dömsödi Zsófia házasságát.

A harmadik debreczeni kézirat egy diáknak a diáriuma, a kunszentmiklósi születésű Virágh Pálé, a ki a XVIII. század végső éveit töltötte Debreczenben. Mindenes könyvének első lapját egy színdarabbal foglalta le, a mely a szülőföldi kisebb gymnasiumból Debreczenbe jövő ifjú lelkét újdonságával rögtön megragadta. A műnek czíme: *Comoedia de Zingaro et Famulo per personam traditur*. Tartalma az, hogy a cigány az első jelenésben a Vitzeispán előtt falopással vádolja a mendikást. A Famulus latinul menti magát és adja elő a tényállást. Szavainak a cigány által való mulatságos félremagyarázása képezi a színmű komikumát épen úgy, mint «Ovidiusban» a Géták, «Phædrában» és «Pandorában» a Siket és a «Poéta cenzurában» Sós Mihálynak a félreértései. — A második jelenésben a Vitzeispán felhívására, mit kíván kárpótlásul, a cigány felakasztatni kéri a mendikást és a Judexnek latin beszédét hasonlóképen csavarja ki nyakából, miként előbb a Famulusét. Az akasztásból azonban semmi sem lesz, s a cigány végül megelégszik azzal az ítélettel is, hogy a mendikások valahol csak cigányt látnak, tartoznak nekik köszönni. A cigány hálálkodásával végződik a kis apróság.

Hogy milyen hatást tett Virághra a darabnak olvasása, mert előadását nem látta, mutatja diáriumának egy másik helye, a hol felsorolván az általa látott vagy olvasott színdarabokat s azoknak rája tett hatását, e műről így emlékezik: * «26. Tzigány és mendikás . . . legi Debretzen ridicula.» Minthogy pedig a diáriumában foglalt dolgok 1797 elejével kezdődnek s Debreczenben különben is 1799-ig volt, nem tévedek, ha e darab íratását és előadását 1797 előttre teszem. Többet az időt illetőleg nem állapíthattam meg; a szerzőről meg épen nem szólhatok.

Hatodik forrásom Székelyudvarhelyről került s egy Marosvásárhelyt előadott prot. iskoladramát tartalmaz a XVIII. évszázad 70-es éveiből, mindenesetre 1777 előttről, mert az egész könyvben nincs más dátum, mint 1775-ös vagy 1777-es. A színművet egyéb munkákkal együtt — partim sua, partim aliena, a mint

* Lásd: Prot. Szemle, 1901. évf. 6. füzet.

az első lapon 1775-ös datummal írja — egy vaskos kötetben Szigethi Mihály másoltatta le, a ki a XVIII. század utolsó negyedében Marosvásárhelyt, majd Székelyudvarhelyt volt publicus præceptor, illetőleg professor. Hogy a két helyen mily nagy divatban voltak az iskolai előadások, arra nézve érdekes adatokat idézek már fentebb is említett tanulmányomban. Itt csak annyit jegyzek meg, hogy a másoltató Szigethi egyik tanítványának Fogarasi Sámuelnek feljegyzése szerint még publ. præceptor korában is játszott valamely komédiában zsidószerpet 1780 előtt.

Hogy Szigethi Mihály írt színdarabokat, határozottan tudom. Nemcsak a komédiajátszás iránt való szeretetéből következtetem pedig ezt, mint a ki még tanár korában is játszik és Székelyudvarhelyt 1801-ben játszó színt állíttat; hanem kezem közé került s nagyobbára németből fordított vagy átdolgozott, 1802—1803-as datumú darabjairól.* Ezek azonban bátor az iskolában adattak elő, még sem tekinthetők már szorosan vett iskoladrámáknak, mivelhogy német eredetijökben világi színpad számára készültek s nem is az ókori történet és mythologia kedvencz eszmeköréből vettek.

Vajjon a gyűjteményünkbe felvett Komédia és Tragédia Szigethinek munkája-e vagy másé, eldönteni nagyon bajos. Tudván azt, hogy több darabban játszott, az a kérdés merül fel: mért másoltatta le épen ezt? A felelet: mert ő csinálta. De ha ő csinálta (így szól az ellenvetés), mért hiányos a végén és mikor átjavította a másolatot, mért nem pótolta a hiányt? Vagy már talán sok kézen átment s elrongyollott az eredeti kézirat, mikor a szerző a másoltatásról gondoskodott s maga sem volt képes a leszakadt végső egy-két levelet emlékezetéből kipótolni? Akárhogy áll a dolog, annyi bizonyos, hogy a munkát Szigethi másoltatta le 1777-ben, hogy ő maga is írhatta, hogy a színmű a maga kettősségében egyike a leghosszabb efféle műveknek és hogy a cigánynak szerepeltetése egyik legrégibb nyoma népszínműveink e népszerű és gyakori alakjának.

* Lásd: Prot. Szemle, 1901. évf. 7. füzet.

A darab maga, mint már említve volt, valami vékony fonállal egybefüggő két részre oszlik: egy komédiára és egy tragédiára. Czímlapja, személyei mindkettőnek hiányzanak. A komédiát Mercurius nyitja meg latin prologussal, azután hosszas előljáró beszéd következik, a mely a komédiajátszás okát abban határozza meg, hogy szokás szerint királyt tesznek a tragédia előtt. A komédia tehát csak előjátéka volt a tulajdonképi színdarabnak. A játszókirályt választanak maguknak s mintegy annak gyönyörködtetésére, okulására játszanak. Hogy pedig a királyválasztás is érdekes színdarabbá váljék, egyszerre Thébébe varázsol bennünket az ismeretlen szerző, a hol épen meghalt Laios és királyra van szükség. A város kapuja előtt a Sphinx áll, a ki Júnó parancsából találós mesét ad fel először egy thespiaiabeli hazafinak, aztán egy Thébéből falura igyekvőnek, majd a vakmerő utazónak, a kik mind elvesznek, mert a mesét nem tudják megfejteni. Már szinte fele elhullt a városnak, mikor Kreon kihirdeti, hogy a ki a Sphinx meséjét megfejti, király lesz Thébének. Nosza megindul most a thébébeli Hippoméd és egy cigány is, de a királyság csak a harmadik próbálkozóknak, Oedippusnak jut. Az új királyt a katonák vivátozva fel-emelik, a múzsák verssel üdvözlik, a hűségeskü után pedig egy követ intéz hozzá beszédet, melyben Oedippust Thébé nevében üdvözli, törvényeket kér a gonoszok ellen s főleg a rút kevélyekre hívja fel figyelmét, mint a kik sokszor okai a veszélyeknek. Így a trójaiaknak is a kevélység törte le szarvokat.

Jobban pedig képzeld, hogy ő romlásokat
Nézd el míg árnyékban mutatjuk azokat.

Az igazi darab tehát csak most következik és pedig, mint fentebb is említők, Oedippusnak, a királynak gyönyörűségére, okulására szánva, a ki mint ludi rex, valószínűleg az iskola legelső tanulója, a közönség méltányló és jóleső bámulata között trónjából nézhette az előadás további részét.

A tragédia előtt aztán újra van egy előljáró beszéd, a melynek summája szerint mi is röviden adjuk a tartalmat. Trójának elpusztítása után a görögök Hecuba és a trójai nők nagy sirán-

kozása közben haza készülnek, de a szélvész gátolja őket. Bánatukat Thaltibius, a jós, fordítja örömmre, a kinek Achilles megjelenté, hogy ő tartja vissza a hajókat, mert a neki szánt Polyxenát nem áldozták fel neki. A királyi leány feláldozására azonban Agamemnon nem akar ráállni és Achilles fiával, Pyrrhussal indulatos vitába elegyedik, melyet Kalkás Pyrrus, illetve Achilles óhaja szerint dönt el nemcsak, hanem még Hector fiát is halálra kívánja, nehogy felserdülve boszút álljon a görögökön. Hector azonban álomban már megintette nejét Andromachát s ez a fiút apja kriptájába rejtette el, hogy rá ne találjanak. De Ulysses nagy praktikával kiveszi a szegény anyából a titkot s Astyanaxot eléri végzete. Ulysses felviszi a messzelátó toronyba, hogy lehajítsa, de a bátorlelkű gyermek önként leveti magát a szédítő mélybe. Polyxenát pedig a görögök parancsából Helena iparkodik rávenni, hogy a gyász helyett, mint Pyrrhus arája — ez az ürügy az áldozat feldiszipálására — menyasszonyi köntöst öltsön, de megbízatását csak úgy viheti ki, hogy bevallja igazi célját, mire Polyxena örömmel készül a gyászos halálra, mely hazája földén vet véget kínjainak. A királylánynak Achilles sírjához való vezetésével, illetőleg annak egy követ által való leírásával végződik a színdarab, a melyet én hajlandó vagyok csonkának tartani, mivelhogy nemcsak az előljáró beszédben említett rab asszonyok útra felhívása s azoknak hazájoktól való siralmas búcsúvétele hiányzik, hanem még a követ leírásából is elmaradt a Polyxena megöletését tárgyaló rész. És hiányzik még bizonyynyal az Epilogus is, mely a közönségtől elbúcsúzik és annak és talán a ludi rexnek is a tragédia tanulságát összegezi. Mindenesetre kár azért a hiányzó 80—100 sorért, bátor a színdarab így is az ismert leghosszabb efféle munkák közé tartozik. A komikai elem azonban még e kettős halállal végződő tragédiában is képviselve van egy Morioféle Együgyű Rabbal, a ki örül, tánczol, hogy nem kell vágni fát, mégis kap enni és nem bírja megérteni, mért haragusznak rája ezért Hecuba és Andromacha, vagy mért nem örülnek hasonlóképen azok is.

Hetedik és legutolsó kéziratomban egy kecskeméti alkalmi darab-

ról ad számot. Korát illetőleg későbbi hajtásaihoz tartozik az iskoladráma terebélyes lombos fájának. 1804-ben adták elő április 11-én. Szerzője Császári Losi Pál, kecskeméti ref. gymnasiumi tanár, a későbbi fülöpszállási lelkész. Másolója egyik tanítványa, a hiricsi születésű Gyárfás Pál, a kinek családjától a kézirat a halasi ev. ref. főgymnasium birtokába került. Teljes címe: *«Három Botsai Pusztabéli Juhászoknak együtt való beszélgetések; Nemes Hajós Krisztina Lakodalma alkalmatosságával Die 11^a aprilis 1804 anno p. P. L. Cs.»* (per Paulum Losi Császári).

Tartalma röviden csak annyi, hogy Pista juhász elújságolja az öreg Gyurkának, hogy a Kriska kisasszony férjhez ment egy Rittyó Péter nevű halasi úrhoz. Alkalmi tanakodások és moralizálások után, a miközben Pestet és a kecskeméti Barátok-közét nem valami jó színnel festik, Peti juhász azt tanácsolja a többinek, menjenek a Zöldhalomra s onnan nézzék a násznépet; majd, mint a ki kukta volt az alpári klastromban, hosszú lajstromát adja a lakodalmi ételnemeknek. Pista erre azzal áll elő, hogy legjobb volna bemenniök a városba, a mire Gyurka is kész, de nem tudja, merre menjen. Pista és Peti azután hosszasan elmagyarázzák az öregnek az útát s közben a ref. gymnasium akkori rozoga épületének is jól megadják a magáét. Gyurka most már csak arra kíváncsi, mit mondjon; majd felhívja Petit is, Pistát is, hogy mivel kutyáik és egy bojtár úgylis megőrzik a nyáját, menjenek be mindhárman. Miután ebben megegyeztek, a falu szája (szószoló) szerepét az öreg Gyurkára bízzák, hogy ha mást nem tud, hát mondja el azt a nótát, a mit ifjonta Pörkéjének fújdogált s a mit a Pörke ráfelelt. Gyurka észreveszi a gúnyt, de azért is kivágja magát egy rövid rigmusos jókívánnattal, a mihez még Pista is hozzátesz egy deákos köszöntőt, a mit egyszer a pusztában bolyongó légátustól hallott. Ezzel vége a darabnak, melynek főérdemét a XIX. század elején oly ritka, még tájbeszédileg is népiességre törekvés képezi; és vége az én kézirataimnak is.

És itt befejezhetném igazán hosszúra nyúló, luczaszékeféle bevezetésemet, ha még egy nyomtatott iskoladrámára is nem akadtam volna, a melyet ritkasága miatt czélszerűnek láttam e gyűjteménybe felvenni. Az 1786-ban harmincz éves korában elhalt sárospataki diáknak, Ákáb Istvánnak adta ki 1806-ban egy névtelen tisztelője poétai maradványait, illetőleg azoknak egy részét. A kis füzetnek, mely Pozsonyban jelent meg, főrészét egy személyes játék teszi: *«Éneás és Didó kartágói szerelmes történetjek, melyet a szokott tavaszi Szerdai s Szombati közönséges játszi Szünnapok' kezdetinn szokásban volt Poétai gyakorlásra állított-ki a Szerző S. Patak. 1784 Bika Hav. 25-dikénn.»*

Tehát ismét egy darab Patakról és ismét Aeneas és Dido története, mint föntebb Losonczi-ról. A tárgy azonossága mellett azonban Ákáb drámája nemcsak abban tér el Szásziétól, hogy Annát Dido nénjének teszi meg s nem követ el olyan erős anachronismusokat, hanem abban is, hogy a tárgyalásban nem szorítkozik az Aeneisnek csupán 4-ik énekére és a darabot Ilioneusnak Didóhoz jutásán és panaszáján kezdi s általában több személylyel, nagyobb változatossággal dolgozik. Azonban mindjárt az elején elköveti Ákáb is azt az ügyetlenséget, hogy Ilioneusnak Dido előtt való beszédéből Sergestusnak és Cloanthusnak is juttat. Troja elestét, a II. ének tárgyát, elég ügyesen bele szövén az ál Julusnak Didóval való enyelgése, kedveskedése közbe, a III. ének teljes elhagyásával összejut végre Szászi Didójával s onnan kezdve ugyanazon változatos hol klasszikus, hol magyaros versformákban pár személylyel gazdagabban, de kevesebb anachronismussal végzi be a hősnőnek szomorú tragédiáját. Jellemző Ákáb ízlésének tisztultabb voltára, hogy a Morio vagy Satyraféle komikus alakokat, noha Szászinál előbb írta művét, mint oda nem illőket, munkájából egészen elhagyta. Az előbbi pataki daraboknak, főleg «Phædrának» hatása is feltűnő (Prologus, a Hir=Fáma, Aeneas és Hippolitus magánbeszéde, Iris monologja, Epilogus) és aligha mondható véletlennek, hanem inkább abból eredhet, hogy Ákáb szorgalmasan olvashatta Szathmári műveit.

Itt a határkő. Végére jutottunk végre valóban e bevezetésnek s a prot. iskolai drámáknak ezen (első) kötetét azon óhajtással bocsátjuk útjára: vajha kollégáink közül minél többen akadnának olyanok, a kik a kezük ügyében eső könyvtárakat s kéziratokat alaposan átkutatnák, ismertetnék, feldolgoznák. Főként a pesti, debreczeni, sárospataki és néhány erdélyi könyvtár azok, melyek mint bányái és pedig dúserű, bőven fizető bányái tekinthetők nemcsak az iskoladrámának, hanem egyéb, régen elfeledett s ma már kiveszettnek hitt irodalmi emlékeknek. Letűnt századok népi és népies irányú költészetét manapság csak e könyvtáraknak megsárgúlt, molyette kézíratos gyűjteményei őrzik. De ezeken kívül talán nincs egyetlen nagyobb és régibb keletű közczélú vagy családi könyvgyűjtemény és leveles láda, a melyben egy-egy kötet vagy füzet ne akadna, hol külön cím alatt vagy sokszor számadási jegyzetek között holmi érdekes furcsaságra, diákemlékre, cantiora, notára, rigmusra, találós és valódi mesére ne bukkannánk. Gyűjtsük és gyűjtessük másokkal is, mint egy régebbi, nyersebb, de magyar műveltségnek felvillanó aranyzemecskéit, hogy belőlük a boldogabb utód megösmérhesse a magyar nép lelkét a maga ősi mivoltában, erejében, a művelődésnek alacsonyabb és fejlettebb fokán egyaránt.

Én nem tudom, más is ugy van-e vele, mint jómagam, de én erősen, sokszor fájva érzem, hogy a régebbi, a XIX. század 40-es éveig húzódó míveltségünk és a mai között nagy űr tátong, a melynek betöltésére itt az ideje, hogy mindent elkövessünk. Merem állítani, hogy a mai középiskolai növendék többet hall (nem mondom tud) a régi görögök és rómaiak életéről, szokásairól mint a saját elődjeiről, sőt mi több, a saját koráéról s közel állunk ahhoz, hogy mint hajdanában őseink az új vallás, a kereszténység s a vele járó latinos műveltség után való mohóságukban ősi költészetünk, szokásaink minden maradványát megsemisíteni igyekeztek; úgy mi is a mindenfelől ránk tóduló újabb és újabb eszmeáramlatok és divatok hatása alatt egészen elveszítjük lábunk alúl az évszázadokon át taposott honi talajt, hogy azután a késő utód átkozza vandalságunkat, mely az újság

után való mohó törekvésében minden becses poros, molyos emléket átengedett a lassú, de biztos enyészetnek.

Ha én a nem is oly régi Vas Gerebennek vagy a jelenkori Jókainak csak a XIX. század elején vagy közepén szerepelő társadalmat festő munkáit olvasom, már érzem a hiányát az én fogyatékos középiskolai műveltségemnek. Hátha még száz vagy kétszáz évvel előbb írott magyar műveket olvasok! Igazán úgy szeretném megszűntni valamely még a régi világ utolján felnőtt jelesünknek, hogy írják meg annak a letűnt kornak művelődés-történetét, adják kellő áttekintését az akkori társadalmi osztályoknak, hogy csinálják meg azt a nekik mibe sem kerülő munkát, a mire minekünk hovatovább mind égetőbb szükségünk lesz s a mit mi majdan csak a legnagyobb utánjárással és számos félreértéssel fogunk, ha és mert kell, kiböngészni mindenféle iratokból és könyvekből. Mint valami mesét úgy hallgatnánk a régi iskolai életnek, a juratus és theologus, a sedriális és curialis világnak leírását és éreznők a közösséget, mely minket a mi ős apáinkkal összeköt, és nem zúgna fejünk a sok érthetetlen szótól, a mely őseink munkáiban található, és talán nem is idegenkednénk annyira a régi világtól, ha érteni tudnók.

Halason, 1901 január havában.

Bernáth Lajos.

I.

PHÆDRÁNAK
SZOMORÚ TÖRTÉNETE.

Előadták: Sárospatakon és Losonczon a XVIII. század 70-es és 80-as éveiben.

Szerzője: Szathmári Paksi Sámuel, a pataki ev. ref. collegiumban 1772. és 1773-ban a poéták publicus præceptora.

Másolója: Tóthfalusy József, losonczy diák 1790 körül.

LOSONCZONN

producalt

Tragedia ¹ az

Fædrának szomorú története,² annak oka s vége.

Beszéllő Személyek.

Prologus	Podalirus
Theseus király	Bolond kevély
Hippolite, király Felesége	Nagyra vágyó
Hippolitus, kir. Fia	Bor-beteg
Faetra	Szerellem betege
Phillis. F. Frautzimere	Siket Ember
Fáma	Himlő helyes
Négy Consiliarius	Nagy húsú leány
Kapitány	Hideglelős
Három katona	Iris
Diána	Morio
Aesculapius	Epilogus
Machaon	

¹ A «k» betű ki van dörgölve.

² A «te» szótag kimaradt.

PROLOGUS.

Urak Aszszonyságok szűzek szép termetek
Tisztességes hely ez a' hova jöttetek
Mert még ily Királynét tám nem tiszteltetek
Annyival is inkább el nem temettetek
Faedra esmeretes talám az hírében 5
Meg mondjuk hogy esett szerelem törében
Hogy viselte magát kinos gyötrelmében
S hogy akasztotta fel magát kétszégében
Mostoha fiába nagyon bé szeretett
A' ki a szűzesség ölében született 10
Faedra hát ő tőle rútul megvettetett
Noha szegény érte halállal fizetett
Mert Faedra Attyánál eképpen vádolta
Hogy őt erőszakkal szeretni unszolta
Bujaságát ilyen színnel palástolta 15
Teseus el hivén fiját fel kontzolta
De ezzel nints vége a Tragediának
Mert bár nem kedvezett Teseus fiának.
De kedvében lévén a Nagy Diának.
Diana, s. egy Borbély életre hozának. 20
Látván az orvosnak ily nagy tehetségét
A fel támasztásban való mesterségét
Igen sok beteges kéré segítségét
Hogy gyógyítsa kinek kinek betegségét
El jött a kevélység Laxatíva nyelés 25
Nagyra vágyó erős hurut hideglelés
Szerelem betege siket tüzes kelés
Bor betegség köszvény, nehezen szelelés

Faedra is meg lakolt fajtalanságáért
 30 Bujaságból került árulkodásáért,
 Lelke esmerete rá támadt Fijaért
 Sírját eltserélte egy akasztó fájért
 Ezeket tanuljuk mi Deák versekben
 Még is semmi zavart nem tett a szívekben
 35 Most már elől adjuk Magyar beszédekben
 Mint mászor is most is igen tsekéllyekben
 Azért hát kegyesen kérünk halgassatok
 Ne légyen rántzokkal komor az ortzátok
 Így illő tisztelet háramlik reátok
 40 És mászsor többet fog tudni Poétátok

Thaeseus Faedrahoz.

Ki voltam ki vagyok jól tudják mindenek
 A kik segítettek tudják az Istenek
 Kik az Amazonok s hogy mentem ellenek
 A Centaurusok is miként el vesztenek
 45 Ama vitéz Aszony népét el vesztettem
 És Királynéjokat Feleségül vettem
 Kivel esztendeig hogy együtt élhettem
 A szép Hippolitust általa nemzettem
 Kardom ama disznót ketté hasította
 50 Mely a Cremioni határt pusztította
 Osztán Perifetát éltétől fosztotta
 A ki Epidaurus várát koborlotta
 Procustes bojnynak ki omlott a vére
 Sok gyilkosságáért meg adatott bére
 55 Ez minden vendégnek ki hozzá be tére
 Lábát el vágta ha az ágyból ki tére
 Jártam Cretaba is Minos fogságában
 Egek ne vigyetek töb ilyen próbába
 Ott a Minotaurus Labirinthusában
 60 Éltemmel jádszottam meg gyilkolásában
 Ez Phasifaénak ostoba fajtája
 Félig Ember félig bika volt formája

Bika tsudálmány * ez a világ tsudája
 De félig Minosnak tulajdon munkája
 Én a vad bikának fejét át szegeztem 65
 Egy erős vas szeggel hogy fel fegyverkeztem
 De hogy életemet ott el nem végeztem
 Faedrámnak köszönöm s vele így egyeztem
 Hogy ha engem meg ment a fene bikátul
 Erdemeért ötet el veszem sajátul 70
 Ő adta az tzérnát s azt kötöttem hátul
 Midőn meg indultam a vár ajtajátul
 Ugyan ez a tzérna onnan ki vezetett
 Bár sok tekervénynyel a vár építettett
 De mert egyik vége a zárhoz köttetett 75
 A sok szövevényből éltem meg menettett
 Sokak hát érdemi az ilyen Dámának.
 A ki éltet adott halálos rabjának
 Velem el jött hírt sem adott az Attyának
 Méltó hogy egy király el vegye társának. 80

Theseus Hippolitéhez.

Tudom Hippolitem kedves Feleségem
 Hogy örökös veled az én szövetségem
 Ne légy hát ez okon az én ellenségem
 Hogy Faedra lesz egyik Fele segítségem

Hippolite Theseushoz.

Kedves Theseusom tudom hívségedet 85
 Esmerem erántam tiszta szerelmedet
 Azért hát ajánlhad annak is szívedet
 A ki szerelmesen tartja job kezedet.
 Tudom hogy engemet még meg nem vetettél
 Azért hogy Faedrának ígértett tétél 90
 Tudom nem vagy buja hogy belé szerettél
 Hanem jó tétire ígértet tétél

* Bizonyosan tollhiba ,tsinálmány* helyett.

De hát az országlás kire szál végtére?

Ha a te életed el jut estvejére

95 Enyimre é vagy a Faedra gyermekére

Melyik el végtére jóságot * kedvére.

Thaeseus vissza.

Hippolitus első szerelem 'sengéje

Együt élésünknek kedves tsemetéje

Ő rá hagyom tehát én a királyságot

100 A Faedra Fiának veszek más jóságot

Hippolitus.

Felséges méltóság életem reménye

Ki az Országnak vagy kedves szeme fénye

Ha ez Felségednek felőlem törvénye

El oszlik szívemnek kínos kelevénye

105 Én két lábaidat tsókommal ásztatom

Gyenge kezeimmal porát tisztogatom

Most magamat bezzeg boldognak mondhatom

Hogy Theseus királyt Atyámnak hívhatom.

Theseus Faedrával kezét fog.

Hogy egyéb nints hátra láthat kedves lélek

110 Hanem hogy te nékem, én tenéked élek

Melletted szerentsés napokat reménylek.

Hogy másért meg utály én attól nem félek.

Itt van hát job kezem szerelmem jeléül

Két egyé lett szívnek emlékezetéül

115 Hid el hogy míg vérem szívemben meg nem hül

Más személy tüztől vesém lépem nem fül.

Phaedra.

Oh király el veszem örömmel kezedet

Job kezeddal együtt igaz hűségedet

* Az eredetiben «jóságból» van tévesen a másoló hibájából.

Mind holtig szeretem kedves személyedet
 Szívem fel tseréli mejjedből szívedet. 120
 Én el hagytam érted földemet s hazámat
 A' mi nagyobb az én meg vénült Atyámat
 Csokold meg én tartom kedves két ortzámat
 Én is meg tsokolom szerelmes mátkámat.

Morio oda.

Meg ály Papa ne hidj annak a Dámának 125
 Mert ő majd más legényt választ rudasának
 A Crétai Lányok felette tüzesek
 Nézd csak a szemei melyen szerelmesek
 Ha te vadászni mégy egykor a mezőre
 Addig majd más kakas ül fel az ülőre 130

Thaeseus.

Húzd le, ha úgy van is mi gondja van ára
 Vágj erős hármata a beste kurvanyára.

Morio fekszik.

Én nem igen vágyok az ily portékára (*ütik*)
 Ne üsd olyan nagyon te akasztó fára (*fel kel*).
 No nékem meg esett Diószeg vására 135
 De hiszem el jutok még én az orára
 Hogy Theseus rá un arra a szajhára
 A' mostani öröm rá for a torkára.
 Hiszem a mely Leány szökik hazájából
 Nem sok jó lesz abból a kutya fájából 140
 Semmi jó énnekem tsak így bolondjából
 De soha szalonna nem lesz a kutyából.

Faëdra.

Eredj Phillis frissen a király fiához
 Mondjad ne sajnáljon le jönni Faedrához
 Ugy de ha majd el érsz a' ház ajtajához 145
 El ne felejtsd eléd boruly a' lábához.

Phillis.

Felséges Aszonyom parantsolatjára
 Repülök nem megyek sebes szél módjára
 De mondja meg eléb jőjjön mely órára
 150 Hogy osztán ne vessen hív szolgálójára

Phaedra.

Mondjad hogy ha lehet othon ne mulasson
 Hogy engem sokáig ne várakoztatson

Fillis, menve.

Gut gut ich werde ihn höflich einveitiren
 Sie känen noch mit ihm genug karousieren.

Fillis Herczeghez.

155 A' hertzeget az új királyné hívattya
 Hozzája most magát ha meg alázhattya

Hertzeg.

Jaj de a hajam sints jól fel frizérozva
 Sem pedig a tsizmám nints ki stafirozva (*el megy*).
 El jöttem Felségednek parantsolatjára (*meg csokolja*).

Faetra.

160 Érdemetlen vagyok ilyen gratziára

*Herczeg.**

Hát mi Felségednek ugyan is panaszsza
 Ha merem kérdeni mondja, s ne halaszsza.

* A személy jelölése itt oldalt áll s csupán a kezdő betűvel,
 de én a szokott módon a sorok felébe tettem.

Phædra.

Az Atyám s. az Anyám forognak szemembe
 S több más ilyen dolgok ötlenek eszembe
 Nints ki olajt töltne eleven sebembe
 Minden vissza tetszik epekedésemben
 A Király is othon nem tölti kedvemet
 Csak remeteségben töltöm életemet
 Nints ki mulattatna a háznál engemet
 Nékem ezek gyötrik szomorú szívemet

165

170

Hippolitus Herczeg.

Az Atyámnak igen sok az ellensége
 De kevés azomban a' haza hűsége
 Maga megy a' hartzra, nints is tsendessége
 És így tsak maga van itthon Felesége.

Fædra.

Semmi Hippolitus tsak mi itthon légyünk
 El mulik az idő ha sétálni mégyünk
 És így hogy ebédet job izűen együnk
 Ha tetszik itt kívül egy sétálást tégyünk.

175

sétálva Fædra.

Én a Király fiját felette szeretem.
 Meg vídulok ha tsak nevét említhetem
 És hogy életemet vele nem lelhetem
 Kinomat magamban meg nem emészthetem.

180

Hippolitus.

Én is a királynét betsülöm s tisztelem
 Minden mulatságom ő benne meg lelem
 Ezt a napot ugyan holtig meg szentelem
 Mert ma jó izűn fog esni az ételem.

180

Faëdra.

Tegnap midőn sírnék kínom keservében
 Mintha Biblist láttam volna könyveztében
 Szegény hogy fogyott el könyve özönében
 190 Caunusért való szerelmes tüzeben
 Didot is láttattam látni nagy kínjában
 Hol a székre hol az ágyra borultában
 Eneásért égő szerelmes lángjában
 Egek ne tegyétek Faedrát ily próbába

ülve Hippolitus.

195 Ejnye be jól esett ki jártuk magunkat
 Mellőztük egy kitsinyt fájdalmas gondunkat
 Pihentessük meg itt ha tetszik tagunkat.
 Majd job kedvel fogjuk azután dolgunkat.

Faëdra, el fordul.

200 Mást beszél Bodóné midőn a bor ára
 Kéretik, nem hajt ő a Phædra szavára
 De már nem álhatom fel teszem chartára
 S. magyarán meg mondván adom a szájára.

Hippolitus haza megy.

Adjeu királyné magam komendálom
 Szives barátságát majd vissza szolgálom

Faëdra levelet küld.

205 Vid el kis Filliském ezen tzédulámat
 Köszöntsed nevemmel Hippolituskámat.

Morio.

Talám meg gyuladt a királyné pendele
 Hogy ilyen sietős levele vitele,

Fillis.

Egy levelet hoztam a hertzeg számára
Phædrától, tsokolja mind a két ortzája.

210

Hippolitus olvassa.

Küldök néked de úgy ha adsz egésséget
Ha nyújtasz Faedrának bízó reménységet.

Olvasd el mit irtam levelem hátára

Talám lesz szívednek vigasztalására.

Ezt a titkot sem föld sem tenger nem tudja

215

A nap is ha mondja hogy tudja hazudja

Egy ellenség a más levelét meg nézi

Sokkal inkább hogy ha kedvese intézi

Háromszor akartam veled beszélni

Háromszor szerelmem neked jelenteni

220

De szómat meg fogta a szemérmetség

S. nyelvem meg kötötte a félelmetesség

Most már nem szégyenlem neked meg fejteni

Mivel a szeretet nem tud szégyenleni

Két ortzád rósái égetnek engemet

225

Ezek buzdították fel bennem véretem

Bár nem akarnám is tégedet szeretlek

Bár távol vagy tőlem még is ölelgetlek

Nem vagyok én kurva ne hid azt felölem

Nem ugrattak még fel senkit is mellölem.

230

Tejében van gyenge szerelem rosája

Rád gyuladt fel elsőb lángoló fáklyája.

Jupiter Európát midőn meg szerette

Egy bika formába magát öltöztette

Te ha bagoly formát vészel is képedre

235

Nem bánom tsak juttass engem szerelmedre.

Abban is látom én szemed ragyogványát

Felette szemeid kettős szivárványát

Hogy én ezt szeretem én nem véték véle

Mert engemet erre szép ortzád emele.

240

Ha vashól volna is szívemnek táblája
 Még is által járná két szemed szikrája
 Vagy szeress vagy pedig jőjj el még * engemet
 De ugy sem oltod meg hozzád szerelmemet
 245 Nints ithon a' király most bátran it hálhasz.
 Faedrával mint tetszik tsak úgy musikálhatz.
 Lád hogy Pirithous kedves az Atyádnál
 Fellyeb szereti azt az édes Anyádnál
 Mi két Feleségi ithon epekedünk
 250 Hogy ki kit szeressen azon vetekeedünk
 Néked nints előtte semmi kedvességed
 Ne sajnáld hát tőlem semmi szűzességed
 Nem vétkezel ha te véle hálsz Faedrával
 Mert semmi vérséged nints a Mostohával
 255 Aztat tsak az öreg Saturnus tiltotta
 De bezzeg Jupiter maga javaslotta
 Ő bátran véle hál a maga húgával
 Senki sem vádolja valami hibával
 Ha ki meg látja is hogy mi együtt hálunk
 260 Az atyafiságra menten apellálunk
 Szabad az Anyának a fiát szeretni
 A Fiunak sem kel az Annyát meg vetni
 Ugy is ritka példa az a mostohákban
 Hogy gyönyörködjenek a szegény árvákban
 265 Így ha én mostohád szeretlek tégedet
 Meg ditsérik az én s te szeretetedet
 Nem vagyok királyné szeretőddé lettem
 Tégedet ölelni kezem készítettem
 Oh kedves Angyalom emészt a fájdalom
 270 Piros két ortzádat míg körül nem nyalom
 Jőj hát ne mulatoz had félben munkádat
 Szánd meg kinyai közt síró mostohádat.

* Azt hiszem a másoló elnézte ezt a három szót. Az eredetiben «öljél meg» állhatott. E mellett bizonyít az értelem is, a mi a sorból hiányzik.

Hippolitus.

Isteni végezés ellene hogy áljak
 Ily tüzes Aszonyal ugyan mit tsináljak
 El vész ha nem megyek élte virágában 275
 Mert nagyon kínlódik szerelem lángjában
 Vesz nem vesz énnékem szükség nem engednem
 Ily nagy gonoszságra nem kel vetemednem.

a' Frajczimerhez.

Te szajha loduly ki ilyen szette vette
 Az aszszonyodat is hét ördög bélette. 280

Fama hír.

Én hír vagyok a föld Anyától születtem
 Szemmel füllel szájjal fel ékesíttettem
 Nem alszom miolta a világra jöttem
 Mindent tudok látok mert így teremtettem
 A mit tsak hallok is mindég beszélgetem 285
 Sebes járkálásból áll egész életem
 A mi szép rút szinnel mindjárt be festetem
 A' hazugságot is igaznak hirdetem.
 A' meg esett dolgot szüntelen nagyítom
 A mi csak egy újni egy öltre todítom 290
 Az igazságot is százszor fel fordítom
 Azt osztán hírletem ugy elő mozdítom
 Most Fædra királynét hordom minden felé
 Mostoha fiába hogy szeretett belé
 Szerelmes levelét hozzá el rendelé 295
 De meg haragítá nem meg engesztelé
 Rut dolog Aszszonynak a Legényt meg kérni
 Mostoha fiának szerelmet ígérni
 Ugyan jó Aszonyok még mit fogunk érni
 Ha a szemérem nem fog törvényt esmérni. 300

Faedra a' Királyhoz.

Lator, Lator, Lator, Ejnye gonosz lélek.

Azt tudja hogy kurva vagyok s abba élek

A' mostoha fiad rá jött az házamra

Erővel fel mászott mellém az ágyamra.

305 Ha a Frajtzimerem ott ben nem lett volna

A' mostoha rajtam szégyent is tett volna.

Thaeseus ijed.

Egek vajon mit kel már ma reményleni

Ha a Fiutól kel az Anyát őrzeni

Ilyen boszúságban ugyan mit kell tenni

310 Phillis hát te elől tudnád beszélni?

Phillis.

A' biz uram igaz bé jött a szobába

Egyszerre bé feküdt a' nagy nyoszolyába

Én is az ágyból ki ugrok hamarjában

Megyek hát ő fülel ottan a dunnában.

Morio Thaeseushoz.

315 Meg ály meg ály nem is halja beszédemet

De tsitt pitzi majd meg verik a seggemet

Pedig bolond részeg! a gyermek a mit tud

Igazán meg mondja senkinek nem hazud.

Thaeseus Tanácsosihoz.

Sok terhes útamnak el jutván végére

320 Úgy véltem hogy jövők örömet végére

De ügyem terjesztem az Egek egére

Mért hoznak ily nagy gyászt Thæseus népére

Négy holnapja annak hogy én ki indultam

Háromig népemmel ellenséget dúltam

325 Nagy örömben visza hazámba fordultam

Midőn ujjab bánat árjába borultam

Csak alig állék meg Királyi házamban
 Hát a feleségem borul a' nyakamban
 Buja szeretet van mondja a fiamban
 Csak hogy szégyent nem tett az ágyas házamban 330
 El hitette ez az gaz fattyú magával
 Egy cseppet sem vétek hálni mostohával
 Az is mint hogy hozzá hajlott szép szavával
 Vele akart hálni tegnap az anynyával
 A Királyné levén telyes nyájassággal 335
 Kezdett véle bánni egész barátsággal
 Ő gondolta hogy az telyes bujasággal
 Csak karosiroszta egész bátorsággal
 Annyira megy egyszer a vak merőségben.
 Törvényt nem esmérven az esmérettségben 340
 Hogy ha Leány nem ment volna segítségben
 Nagy háborút szerzett volna a községben
 Én már minthogy mindég itthon nem ülhetek
 Soha nyugodt szívvel soha sem lehetek
 Feleségemmel is tisztán nem élhetek 345
 Mivel az ily lator fiútól félhetek
 Azért mit ítéltek immár ti lássátok
 Hogy pedig a dolgot jobban folytassátok
 Őtet előtökben vasban hozassátok
 De végre halálra sententziázzátok. 350

Hippol. vasba puska közt viszik.

1-ő Tanácsos.

Itt vagy te országnak meg háborítója
 A szent házasságnak fajtalan rontója
 Hová lett fejednek akkor kogitója
 Hogy akartál lenni Anyád meg bántója?
 Tudode hogy vétek olyat tselekedni 355
 A' vér ellen való bünbe keveredni
 Hid el hogy meg nem fogsz mostan menekedni

- De gonoszságodért rut halált szenyvedni
 Inkáb ha nem birtál volna szerelmeddel
 360 Az Atyádat kérted volna kéréseddel
 Meg engedte volna hogy hályt tselédeddel
 Csak hogy bünbe ne ess tulajdon véreddel
 Im bujaságoddal híred el temetted
 A mostohádat is kurvának képzetted
 365 Meg jó Atyádat is hogy fel ingerletted
 Ugy hogy az életből magad' kivettetted
 Nints már az országnak hozzád reménysége
 El temette mind azt szíved feslettsége
 A barmoknak vagyon ilyen közössége
 370 A Galambnak fíja lész a Felesége
 Ha mi az Hertzegnek kegyelmesek lészünk
 Így az igazságban nagy tsonkulást tészünk
 Szép Feleségeket Fiaiunknak vészünk
 Így a koporsóban sírva léssen részünk
 375 Más az hogy a köz Nép menten azt követi
 A' mit a Királlya s vérét fertezteti
 Jó hát ha a Tanáts őt meg büntetteti
 Három golyobissal agyon lövetteti.

2-ik Tanátsos.

- Szemem a sírástól nem tartoztathatom
 380 Midőn az ily dolgot elmémben forgatom
 Sőt két kinok között szorongattattatom
 Majd elől beszéllem ha meg hallgattatom
 Athenæ Várossa hires nagy nevében
 Sok ki ontott vérrel nyert ditséretében
 385 Hires királlya is vitézi szívében
 Sok Historikusok fel tett jegyzésében
 Csak a Hippolitus maga egy magzatja
 Már pedig meg vénült Thæseus az Attya
 Ugy hogy más gyermekét a nép nem * várhatja

* «Nem» helyett az eredetiben tévedésből «meg» áll.

Ez a mi énnékem szívem szorongatja. 390
 Ha ez egy fiút is agyon lövettetjük
 Fényes országunkat magunk el temetjük
 S nyakunkban idegen Király jármát vetjük
 Ezt hát meg gondoljuk míg nem meg öletjük
 De ha más oldalról a dolgot vizsgáljuk 395
 Ezt a gonoszságot oly nagynak találjuk
 Hogy ha magunk a bűnt önként meg plántáljuk
 Hogy meg ne büntessék soha ki nem áljuk
 Mert ha őt meg tartjuk az ország kedvéért
 Jupiter meg büntet minket a bűnéért 400
 Akárhogy törődjünk tehát életéért
 Ki törlik az egek tselekedetéért.
 És így hát mind egy lesz akár ki büntesse
 Jupiter avagy mi a Tanáts fel vesse
 Tisztit ezek szerint folytassa kövesse 405
 Vagy meg kegyelmezzzen vagy agyon lövesse

3-ik Tanátsos.

Én csak úgy itélek hogy meg ölettesék
 Teste az ebeknek ételül vettessék
 Mert hogy a nép érte meg büntettettessék
 Inkább ő mint lator agyon lövettessék 410
 Előttünk a példa Mirha gonoszsága
 A' kit annyira vitt rút fajtalansága
 Hogy az Attyával lett undok bujasága
 Tzinarást el veszté s gyászol az országa
 Sőt hogy az Istenek a bűnt meg büntetik 415
 S a vér ellen való vétket nem nézhetik
 A' Myrha fás erdők vélünk elhitetik
 A melyekben Mirha mindég gyötrettetik
 Biblis Caulusba hogy belé szeretett
 Minthogy véle vérrel öszve köttettetett 420
 A nagy Istenektől úgy meg büntettetett

Hogy egybe sós forrás vízzé teremtetett
 Ha mi engedjük is Hippolitust élni
 Bizonyommal mondom attol lehet félni
 425 Minket az Istenek meg fognak itélni
 S az ő nagy bűnéért egygyig ki metélni
 Job lesz hát ha magunk önként meg büntetjük
 Mert úgy az Istennek törvényét követjük
 Inkáb Thæseust is magát meg kérldhetjük
 430 Leszé még más fia miből reménylhetjük
 Hát sok beszédemnek ez légyen a vége
 Hogy a Hippolitus nagy vak merősége
 Lakoljon, s puskával legyen temettsége
 Teseus jó legény van még tehetsége.

4 ik Tanácsos.

435 Ha így van a dolog én ellent nem állok
 Szembe a Hertzegért senkivel nem szálllok
 De míg meg öletnének ez egyért instálok
 Halják meg beszédem másként protestálok.
 Már ily történetek máskor is estenek
 440 Ámbár a Kronikák meg nézettessenek
 Az Aszszonyok sokszor buján szerettenek
 Még meg haragudtak ha meg vettetenek
 Tudjátok Peleus hogy meg ölettetett
 Midőn Acastusné tőle meg vettetett
 445 Még is szegény ily rút hirbe kevertetett
 Hogy ő erőszakos szerelmet követett
 Egyiptomban éppen egy 'Sidó így jára
 Kinek minden szépség omlott ortzájára
 Szolga volt nem vágyott Potifár sorsára
 450 Még is azt monta hogy rá ment az ágyára.
 A szegény Ifju tömlőtze vettetett
 Ártatlan voltáért vasba verettetett
 De mert az Aszszonynak szava elhíttetett
 Ez szegény érette rabsággal fizetett

Ne hidjük a Fædra szavát egyszeriben 435
 Mert álnok az Aszszony fel gyuladt mérgében
 Nem szánja keverní kezét más vérében
 Csak hogy boldoguljon rossz fel tételében.
 Meg lehet hogy Fædra ez ifjat szerette
 Buja szerelmére ő maga készítette 460
 De hogy ebben tzeljät éppen nem érhette
 Ellene a királyt fel fegyverkeztette
 Nem kel hát sietni gyászos halálával
 Nem kel gondolni a Fædra haragjával
 Nézzük ha az Ifjú egy kis írásával 465
 Nem tudnáé magát menteni szavával.

Thaeseus.

A' mit kelmed beszél az tsupa semmiség
 Az én Feleségem csupa szemérmesség
 Más, az, a Frajtzimer a factumon érte
 Meg is esküdt rajta; lakoljon hát érte. 470

Hippolitus.

Terjesztvén kezemet az Egek egére
 Esküszöm az erős Istennek nevére
 Soha nem készültem Fædra szerelmére
 Oh Egek ezé az ártatlanság bére!
 Én az édes Atyám itthon nem létében 475
 Jártam a Diána vadás erdejében
 Egyszer haza jövén igen idejében
 Magához hivatott Fædra hevenyében
 El mentem az igaz parantsolatjára
 De nem úgy mint az én Atyám ágyására 480
 Hanem a mint monda vígasztalására
 S az unalmas idő el mulatására
 Azután ki mentünk mind ketten sétálni
 Ebédig a kertben fel s alá járkálni
 De még nem késztetett ekkor vele hálni 485
 Azért hát nem lehet ezt contravertálni

Azután idővel egy Levelet íra
 Melyet a midőn írt látszott sokat síra
 Irta hogy szívének nints gyógyító íra
 490 De ezzel engemet tüzére nem bíra
 Sőt a Frajtzimerét még ki taszítottam
 A seggibe rugtam, el is szakasztottam
 A levelet ; ezzel de nagyot botlottam
 Szerelmes Levelét hogy meg nem tartottam.
 495 Jaj de már mi haszna hogy itt beszélgetek
 Ezekkel kegyelmet tudom nem nyerhetek
 Inkáb halálomhoz lassan készülgetek
 Az édes Anyámtól ha butsút vehetek.

az Anyához.

Oh jaj kedves lélek tsokolom ortzádat
 500 S engem sokat tsókolt kisedet száajatskádat
 Imé el szakasztod kedves fiatskádat
 Zokogva számlálod te fojó órádat
 Ártatlan halok meg semmit nem vétettem
 De mert a szűzesség törvényét követtem
 505 S a buja királyné tűzét meg vetettem
 Gyászos halálomra ezért ítéltettem.
 El viszem magammal sok szívességedet
 Zokogva köszönöm hű szeretetedet
 Temettesd el kérlek kedves Gyermekeidet
 510 Ne szánd tőlem ne szánd végső költségedet

Hippolite a Fijához.

Oh kedves gyermekem fő gyönyörűségem
 Világi éltében leg főb ditsőségem
 Ki fogyot belőlem már érzékenységem
 Mint Niobét kővé formál nagy ínségem
 515 Ugyan mindent tudó Egek ! mit vétettem
 Hogy ostorotoknak tárgyul ki tétettem
 Hiszen én Aszszonyi tiszttem el követtem
 Mihelyt Hippolitust töletek el vettem

- Boldogok az Anyák a' kik nem nemzettek
 Mert ily kísértetet soha nem szenvedtek 250
 Bóldogok a méhek melyek meddők lettek
 Az emléők, a melyek tejet nem önthettek
 Veszszén el az a Nap a' melyen születtem
 Az éjtszaka melyen én Aszonyá lettem
 Átkozott az óra mellyen le fektettem 255
 S a holnap is mellyen terhem meg érzettem.
 Nem hagylak nem hagylak téged ki végezni
 A királynál adig fogok esedezni
 Mig fijam meg nem fog néked kegyelmezni
 Utolsó véremig foglak védelmezni. 530
(a' Királyhoz, de nem hallgatja).
 Oh király nem szánod kedves gyermekedet
 Sem Feleségedet sem magad véredet
 Hogy kontzolhatod fel tulajdon testedet
 Oh hát változtasd meg tett ígéretedet.
 Beszéllek én néked látom tsak hijában 535
 Nem anya szült téged Athæne várában
 Hanem a mord tenger ki köpött kínjában
 Tigrisek szoptattak volt Hircaniában.
 Vagy szült a Caucasus kemény kő sziklája
 Mert nem lehet másnak ily tsuda fajtája 540
 Azért is ez a hegy a Menykő tsatája
 Hogy mert téged szülni természet tsudája ?
 Már nem titkolhatom többé haragomat
 Imé maga látta könyhulatásomat
 Még sem siratta meg ily gyászos sorsomat 545
 Sőt még sietteti gyászos halálomat.
 Kérlek a Magasság sok tsillagaira
 Gyenge szerelmemnek édes tsókjaira
 Éljen meg a lelked társad szavaira
 Ne juttass halálom mérges órájira 550

Thaeseus.

A mit el végeztünk annak meg kel lenni
 A Királynénak hát el lehet már menni
 Mert ha mi nem fognánk ilyen példát tenni
 Fognánk az Istennek haragját ránk venni

Négy Tanácsos.

555 1-ő Hát a gonosztévő meg büntettettessék
 2-k Az Isten haragja hogy el kerültessék
 3-k A vesztő helyre is menten ki vitessék
 4-k Három Golyobissal agyon lövettessék.

Kapitány mond sententiát.

Halli halli mind a pitsiletes filák.
 560 Én most megmondani szomorú nad újság
 Exempli gratios Hippolitus meg folt
 A ki most majd mindárt kolopissal meg holt
 Mert tsuszik az Anád meleg tunnájába
 A szoba Leánod meg kapni szopába
 565 No hát ne tsinálík kérek ily konosság
 Három flinétával Herbey katonaság

Hippolitus vég szava.

Csalóka az Világ sikámló márványa
 És a két szemöldök barna Szivárványa
 Hanem neked való akárki Leánya
 570 Vesd meg ezt jóllehet a Szíved kíványa

Hippolite.

Már én minek élek — — — — —
 Oh kedves gyermekem meg kel halni látom.

Katona.

Menyen a Királyné innen már dolgára
 Ne nézzen Fiának gyászos halálára.
 ekkor meg lövik. *Relatio in Consilium.*

Schön aus, es hatt auf link Seit kommen, Hatt 575
So geschossen gleich ich gefalt Teremtette.

Diana. Aesculapiushoz.

Tudom Esculape nagy tehetségedet
És a gyógyításban való értékedet
Most ugyan csak jól meg vesd mesterségedet
Támasz fel egy holtat hozd el műszeredet. 580
A' gonosz Thæseus Fiját meg ölette
Még pedig mit tsinált azt meg sem kérdezte
Holott velem együtt a vadat kergette
És így szüzességben éltét el végzette
Még is egy rossz Aszszony vádaskodására 585
Nem nézvén a fiú ártatlanságára
Sem az édes anya viaskodására
Meg lövését bízta három katonára.
Én a szüzességet felette szeretem
S egyedül a tiszta szűzet kedvelhetem 590
Doctor uramat is azért kéregetem
Mert az ifjú éltét tőle meg nyerhetem.

Aesculapius.

Én mesterségemmel valamit tehetek
Ez meg ölt Ifjúért mindent el követek.
Ti a patikába azomban menyetek 595
Lebens essentiát fáinat végyetek
Én addig a testet előmbe hozatom
El hulott tetemet öszve rakosgatom.
Pulzusát s. a szívét majd meg tapogatom
Osztán az annyanak élve meg adatom. 600

a' Legényekhez.

Kenyétek meg drága kenettel szemeit*
Orrát az homlokát s. mind a két füleit.

* E 601 sortól a 630-ig pár szó kivételével teljes meggyezést

Podalirus 1-ső Legény.

Véghez viszem ; érzem már verni ereit

Machaon 2-ik Legény.

Én is melegülni szívét, s. töb részeit.

Aesculapius.

605 Már meg él bizonnyal tsak fel kel oldozni.

Hippolite örül.

Meg éledt a Fiam nem kel sírátkozni

Ezért Diánának fogok imádkozni

Mig e gyarló testben fogok mulatozni

Fiam, Fiam, oh had haljam szózatodat

610 Beszéld elől szóval gyászos halálotat

És halálot után lett állapotodat

Kínodat bajodat, vagy boldogságotat.

Morio.

Hé könnyü ő kelmeknek kopaszt borotválni

Az élő Emberből elevent tsinálni.

Hippolitus.

615 Midőn jutott éltem utolsó estvére

Lelkem Elisium kies mezejére

Költözött a boldog lelkeknek helyére

Hidegült testembe onnan vissza tére

Láttam el is jártam én a más világot

620 Ki nem beszélhetem azt a boldogságot

Sem azt a rettentő boldogtalanságot

Mely követi a jót és a gonosztságot

találunk a Pandorabeli Aszszony, kinek a' fia megholt, szerepében. (Pandora 943—970.)

Az öröm boldogság ottan véghetetlen
 A kín s. a gyötrelem ki beszélhetetlen
 Örök tűzben vagyon minden hihetetlen
 S az Isten törvénye eránt engedetlen.
 El fogódott szívem alig beszélhetek
 Csak éppen ez egy szóm vagyon még véletek
 Míg időtök vagyon s. míg fen ál éltetek
 A halálról gyakran meg emlékezzetek.

625

630

Diána Hippolitushoz.

Hippolitus tartsd meg a mit mondok néked
 Az anyád földében többé nem lesz széked
 Mert Pluto s. az Anyád lenne ellenséged
 Ha hamar meg tudnák lett elevenséged.
 Olasz országba kel tenéked hát menned
 A hol én rendeltem királylyá is lenned
 De a Hippolitus nevet le kell tenned
 S a Virbius nevet magadra fel vened.
 Hogy oda bátran juss bé fedlek felhővel
 Őrizlek mindenütt Isteni erővel
 S. hogy az Atyád meg ne esmérjen idővel
 Meg tarkázlak téged egynehány szeplővel.

635

640

Hippolitus vissza.

Én hát Felségednek parancsolatjára
 Rá sem nézek többé az Atyám házára
 Inkáb kel hajtani egy Isten szavára
 Mint az itt bűnhődő Atyára s. Anyára.
Aesculapiushoz betegek mennek.

645

Bolond kevély.

Oh bölcs orvos kérlek gyógyíts meg engemet
 Rontja nagy nyavalya testemet s fejemet

Aesculapius.

Világosítsd bajod eránt értelmedet
 650 Fogod tapasztalni kész segedelmedet.

Bolond kevély.

Gyenge gyermek voltam már bajom érzettem
 De még is miatta le nem betegettem
 Most ránt meg mikor már jól fel tseperedtem ¹
 S. már is igen nagyon ² el erőtlenedtem.
 655 Ugy látszik, eleven s. vidám ábrázatom
 Minden tetemimet bírom s. mozgathatom
 Éppen hogy szédelgős³ fejem nem bírhatom
 Másképpen jó ízűt⁴ ehetem s. ihatom.
 Mi lelte fejemet? sokat gondolkodtam
 660 Érzettem hogy dagad sokat tapintottam
 A mivel lehetett s. tudom ⁵ orvoslottam
 Mi bajom? sokára osztán sájdítottam.
 Tudniillik ennek a tudós elmének
 Kitsiny tágasságu fejem üregének
 665 Szoros Quartély már is bőv böltességének
 Kis kamara ily ⁶ sok tudomány kintsének.
 Mely már is enyire ki szélesítette ⁷
 Ki tolta fejemet, és ki feszítette
 A Jupiter feje Minervát ellette
 670 Ezt is a böltesség nehéznessé tette.

^{1, 2, 3, 4, 5} 'Pandorának' sárospataki kézírata szerint (Lásd annak Függelékét) e szók úgy hangzanak: «tsiperhettem», «felette», «szeldellős», «ízűn», «tuttam».

⁶ A spataki 'Pandorában' e három szó helyett: «Keskeny komora stb.»

⁷ «Sebessítette» u. ott.

*Aesculapius.*¹

Fogd a Recipéket és a regulákat
 Ezek szerént fojtasd minden Dietádat
 Az orrodat káros sokat fintorgatni
 A nyakadat nem jó merőn tartogatni
 A ruházkodást az erszényhez kel szabni
 A' kávé tefjellel nem jó meg harapni.

875

Morio.

Job volna baltával ki nyitni a fejét
 Ha terhesé? meg kel nézni agyvelejét.

Nagyra vágyó.

Drága Doctor Uram! nem volt nagy nemzetem²
 Együgyű házból lett az én eredetem
 Kedves Ifjúságra hogy jutott életem
 Nagy rangot mutatott kevély természetem.
 Forraltam felhágó nagy gondolatokat
 Igérttem magamnak iszonyú sokakat
 Arany hegyeket, fa és kő oszlopokat
 Pedig nem követtem a 'szép virtusokat.
 De bezzeg meg tsökkent az én reménységem³
 Porba dült magossan repült kevélységem
 Bolondságra válék képzelt bölcsességem
 Háborús elmémben nints már tsendességem.
 Sokszor hivattatom én Vitz Ispányságra
 Sokszor ugy képelem hogy Professorságra

880

885

890

¹ Aesculapius bővebb beszédét s prózai recipéjét lásd Pandora Függelékében II.

² A spataki „Pandorában” e sor így: „Aesc. Mi lelt téged”. Nagy. v. Nekem nem volt stb.»

³ Ez és az előző szak között „Pandorának” losonczi és spataki másolatában még két strophá van. Lásd „Pandora” 749—755. sorok.

Egy szóval jutottam nagy nyomorúságra
Oh bár tsak találnék nálad orvosságra.

*Aesculapius.*¹

695 Az orrod hegyén kel ki venni a véred
Kívánt egészséged másként el nem éred.
És ime éretted mindent meg próbálok
A' mit jónak látok olyat praescribálok.
Ha ki telik tőled urak majma ne légy
700 A Fajin Szarvasnak tagából kis részt végy
Száz forintot el végy ha véle kínálnak
Tanító is légy ha arra aplicálnak.

*Bor beteg.*²

Beteg vagyok Doctor nyujtsd segedelmedet

Aesculapius.

Mi lelt hogy úgy reszketsz barátom tégedet.

Bor beteg.

705 Kis étel ital is bőfög a torkomra
Kéntelen kelletlen von fejem álmra
Otsmány ímelygés jön gyakran az orromra³
Siettet a nagy fő fájás halálomra
Szédelvek, az egész világ velem forog
710 Agy velőm a gyenge főbe tsak nyomorog
Ez nyavalyás testben lelkem tsak tsikorog
Vérem hol fül, hol húl szüntelen háborog,

¹ Aesculapius prózai recipéjét lásd 'Pandora' Függeléke III.

² 'Pandora' losonczy és pataki másolatában a beteg kérése s Aesculap kérdése sokkal bővebben, de míg Tothfalusinál az itteni 705—712. sorok hiányzanak, addig a patakiban mindezek, mind pedig a bővítés meg vagyon.

³ A spatakiban az utolsó három szó helyett: «'s korgás a gyomromra».

Aesculapius.

Talán szoktál néha bőven hörpenti
S a garatra többet mint kel felönteni.

Bor beteg.

Én mértékletesen szoktam köppenteni 715
Hanem ha akarom búmat felejteti
Egy butykos bor épen elég vatsorára
De kettővel s. többel kérek usonnára
Majd köblös vagy akós désa éjszakára
Kivált ha akadok jó kompániára 720
Lám mint a kotsonya oly igen reszketek
Teli kotyogossal de ha beszélhetek
Már akkor katona legény is lehetek
Nem bor beteg vagyok hidjék kigyelmetek.

Aesculapius Podalirushoz.

Ez jó orvossággal fogj Fiam hozzája. 725

Podalirus itatja.

Ez a józanságnak édes Tincturája
Mértékletességnek jó szirupotskája
Csak tiszta viz tseppek, kostolja tsak szája.

Bor beteg.

Jaj meg se kóstoltam már is vonakodom
Nem szoktam ez italt tőle iszonyodom 430
Oh jó! be ízetlen jószág szomorodom
Tőle; vagy is inkább jobban józanodom.

Podalirus.

Köz beszédben igaz azt szokták mondani
Hogy szeget szeggel kel mindég gyógyítani.

Bor beteg.

735 Hát osztán a torkom nem fog szomjuhozni.

Podalirus.

De bizony végtére mankó fog hordozni
 Fogd a Recipéket és a Regulákat
 Ezek szerint fojtasd minden Dietádat
 Nap közben kel tiszta vizet köppentened
 740 Délben pedig vizes bort kel hörpetened
 A szert mindenkoron innya jól meg lehet
 Az etzetes neked nagy károkat tehet.

Szerelem betege.¹

Esculapi kérlek szépen tégy jól vélem
 Nagy az én szívemben belől a szerelem
 745 De nyavalyám jelét kívül is viselem
 Mi lelt és mi bajom? okát alig lelem
 Ortzáimon költek rosák Liliomok
 Már olyanok mint az halavány tzitromok
 Vagy mint a színtelen és fekete homok
 750 Mind öszve 20, 30 fontot alig nyomok.

Aesculapius.

A szerelem lángja szívedet égeti
 Testedet gondolom e' baj vesztegeti.

Szerelmes.

Felőlem azt tudom senki sem vélheti
 A szerelem nem az ilyeket illeti.

Machaon.

755 Neked is nyalták ám² adig az ajakad
 Mig oly káka formán nem állott a nyakad.

¹ „Pandorában” sokkal bővebben panaszkodik.

² E szó tévedésből kimaradt, de „Pandorában” megvan.

Ha a száj jaj szókra nem hív tsókra fakad
 Ugy a szerelemnek hamar nyaka szakad.
 Ha vissza akarod nyerni egésséged
 Halgas rá ez lészen a kötelességed. 760
 A Jányokat úgy nézd mint egy darab fákát
 A Fonoba ne járj sőt tanuld az ákat
 Ha rád katsint a Jány köpj annak szemébe
 Ha mosolyog reád súgj egyet fülébe.

*Siket Ember.*¹

Doctor Uram nékem mind a két fülem zúg 765
 Ha Ló jön sem hallom mig tsak farba nem rúg.

Doctor.

Igy siket voltálé már gyermek korodban.
Sik. Onodba mért mennék nints Doctor Onodban.
Doc. Ugy siketültél még azután sokára?
Sik. Sokára kérem ne halaszsa sokára 770
Mach. Mi baj érte füled vagy mi veszedelem
Sik. Telem jó volt tavasz de mit tsinált velem
Mach. Talán hallottál sok puska ropogását
Sik. Pogátsát, tsak egyszer küldtek még pogátsát
Podal. Valami a füled dobját nem sértette 775
Sik. Szú ette, nints eszed, inkább tetű ette
Podal. Nehéz a siketet igen orvosolni
Sik. Borsolni nem hagyom kendnek be borsolni
Mach. Olykor olykor siket füleid nem dombolt
Sik. Drombólt hogy véled hogy fül valaha drombólt. 780
Mach. Ez a siket Ember tsak olyan bolondos
Sik. Rongyos, mert az Atyám nem igen volt gondos.
Podal. Halgas tsak majd adok néked recipéket
Sik. Czipéket hogy varnál a fülnek czipéket
Aesc. Már nem hal fülébe töltsél orvosságot 785

¹ A pataki „Pandorabeli” Siket sokban más. Lásd ott Függe-
 lék VI.

Sik. Meg rágod, de fülem bizony te nem rágod
Podal. Ej bolond csak vagy két tseppel töltök bele
Sik. Bene bene csak hogy ne töltsd igen tele
 Már ugy tetszik fogok egy kitsint hallani
 790 Mind a két fülem kezd tsengeni bongani
 Mit kíván az Uram tessék meg mondani.

Aesculapius.

Mi barátom ingyen szoktunk gyógyítani.

Hímlő helyes.¹

Nékem Aesculapi voltak szép ortzáim
 Pariumi márványt mutató pofáim
 795 Ki ültek rajtok két gyönyörű rósáim
 Ragyogtak felette villogó fáklyaím
 Az hólyagos hímlő mind el rútította
 Szép ábrázatomat el undorította
 A bibirtses szeplő nézd mint el futotta
 800 Tükörét homállyal hogy be borította
 Voltam a Leányzók egy gyönyörűsége
 Mig volt személyemnek illendő szépsége
 Már most mindeneknek lettem nevetsége
 Egynek sintsen hozzám hajló szívessége
 805 Még a leg rutab is beszéli felőlem
 Mitsoda jég verte² fráter lett belőlem
 A ki sok galambom titulust vett tőlem
 Ragyámat utálván el szaladt mellőlem³
 Utálja ortzámon e' rut seb helyeket
 810 E' lyukakat vagy is setétes völgyeket

¹ 'Pandorából' e szerep hiányzik a losonczy kéziratban, de megvan a patakiban, még pedig egy szakkal bővebben. Lásd 'Pandora' Függlékét VIII.

² 'Pandora' pataki kéziratában: «darabos».

³ U. ott e sor: «S dörgölődött hozzám, az is fut előlem».

Ugyan töltsétek bé orvosok ezeket
Planérozzátok ki e rút üregeket

Aesculapius.

Ezzel a kenőtsel kel meg kenegetni
Azután rosdáit ¹ mind le törölgetni
No szép vagy már most rád szép szemmel nézhetni.² 815
Fognak a Leányok ezután szeretni.
De ne kedveljed e külső ékességet
Ne ez által kívány nyerni kedvességet
Hanem a Krisztusból keress ditsősséget
Mert ez adhat igaz állandó szépséget.³ 820

Nevedékeny Leány.

Én mi lelt engemet épen nem tudhatom
Nyavalyámat nyilván de tapasztalhatom
Nőttön nőtt melyemen két nagy daganatom
El hülök beléje ⁴ hogy ha tapogatom.

Aesculapius.

Tapogatom, bizony más is tapogatja 825
Azért nő Kriskának ám a daganatja ⁵
Sok Doctor Curállya talám marisgatja

Leány.

A' kinek baja van másnak is mutatja.

¹ „Pandora” pataki kéziratában: «motskait».

² A 815—820. sorokat u. o. Podalirius mondja.

³ E sor amott így: «Ez adhat igazabb 's állandóbb szépséget».

⁴ Az első három szó: «El ijedek tőle».

⁵ Az egész sor: «Krisk' Aszszonynak azért nő a daganatja».

Aesculapius.

830 Én azt comendalom nem kel tapintani
 A kötölékeket nem kel tágitani
 Meg gyógyulsz szajhátkska el merem¹ mondani
 Ha a szűz életet fogod gyakorlani.

Leány.

835 Koránt sem vagyok én oly igen szemtelen
 A mint Doctor Uram gondolja égtelen
 De némelyik Doctor olyan Istentelen²
 Vagy hívatom vagy nem hozzám jár³ szüntelen.

Aesculapius, hideg lelőshöz.

Ezt szegényt úgy látom, hogy a hideg leli
 Mert a szemeit is nehezen emeli.

Hideg lelős.⁴

840 Az Uram még pedig nappali éjjeli
 Déli délutánni reggeli estveli.
 Nintsen egy órája, hogy most is ki rázott
 Először tetemem mint télben úgy fázott
 Azután hogy a nagy hőség el gyalázott
 A' sok verejtéktől ingem most is ázott
 845 Eleget próbáltam a sok őrvosságot
 Nyakba kötött békát s töb babonaságot
 Öszve jártam mind a híres Doctorságot
 Azt monták hogy meg kel verni a nadrágot.

¹ Pataki másolat: «azt tudom».

² «De már ma sok Doktor van az Istentelen».

³ «rám járnak».

⁴ A Hideglelős hiányzik Pandora mindkét kéziratában, míg Lotsfets és Fél szemű, melyek itt hiányzanak, mindkettőben megvannak.

Aesculapius.

Talám a letzkétől fáj neked a hasad

Hideg lelős.

Sokszor az ütlektől a nadrág is hasad.

850

Aesculapius.

Fogd a recipéket és a Regulákat

Ezek szerént folytasd minden Diétádat

Két font hájjal kend meg az oskola falát

A kutya meg eszi így azonnal ha lát

Reggel estve mezőn tanuly nagy fel szóval

855

Tanítódnak hazudj meszsziire hatóval.

Faetra magában.

Oh kékellő egek magas boltozása

Oh fényes tsillagok napnak ragyogása

Szomorú énnékem ezeknek látása

Háborgó lelkemnek nints semmi nyugvása

860

Job lett volna nékem soha nem születni

Avagy a kutyáknak ételül vettetni

Mint magamat ily nagy gonoszságra vetni

Az ártatlan Ember vérét ki öntetni

Oh dühös Furiák mérges ostromlása

865

Oh lelki esméret mérges kinezása

Szűnjetek vagy tüzes ménykő tsattogása

Öly meg már meg veszett számnak párolgása

Oda Hippolitus agyon lövettetett

Vádomra ártatlan vére ki öntetett

870

A Jupiter engem ugyan mért teremtetett

Átkozott emlő volt mely engem étetett

Ordögök Furiák mind ide jöjjetek

Pokol fenekére engem le vigyetek

Ott nyakamba ilyen büntetést tegyetek

875

Büdöskővel égő üstben füröszszetek

Az én bűneimnek nintsem sohol mássa
 Nints Isten az Égben ki ezt meg botsássa
 Ó te gonosz Lélek ördög fukarlása
 880 Ne gyötörj szívemnek had legyen nyugvása.

Phillis magába.

Ugyan a Királyné miért átkozodik
 A' magas ég ellen miért rugodózik
 Tán meg sértett lelke testében kínlódik
 Hogy helye Pokolban hamar nem adódik
 885 Majd rá megyek ne hogy magát el veszítstse
 Inkáb gyötrődését egy kitsint enyhíttse
 Kérje hogy Jupiter ötet most segíttse
 Lelke háborgását vagy le tsendesíttse.

Faedrához.

Oh Felséges aszszony halván beszédeit
 890 S. kinaiban való tsüggedezéseit
 Ne fojtassa tovább vétkes kéréseit
 Sőt inkáb élesze szíve reményeit
 A' midőn meg bántjuk a Nagy Isteneket
 Vak merőn át vágván rendelt Törvényeket
 895 Buzgó könyörgéssel kérleljük ezeket
 S. nyerünk kegyelemre hajlandó szíveket
 Irgalmas Jupiter felette kegyelmes
 A haragra igen igen késedelmes
 Ha látja a bűnön az Ember sérelmes
 900 Csak a' szív bánja meg lészen engedelmes
 Ceres Proserpinát Pokolból fel hozta
 Mert a Nagy Jupitert adig illatozta
 Míg Plutótól kedves Jányát ki oldozta
 S. az Annyát ő vele meg ajándékozta.

Phaetra.

905 Nagyob az én bűnöm mint meg botsáttatnék
 Bár tsak egy heverő kötelet kaphatnék

A mellyen egy szegre fel akasztattatnék
 S. bűnös életemnek vége szakasztatnék.
 Te is távoz tőlem vigasztalásoddal
 Te segítél engem hited mondásoddal
 Vádaskodásomat bizonyításoddal
 Ne szaporítsd bűnöd tanáts adásoddal
 Milyen volt Calanthis bűne büntetése
 Mert hamis volt Juno előtt esküvése
 Legyen (a) testednek olyan szenyvedése
 Apró kölykeidnek szádon kölyközése.

910

915

Thaeseus Faedrához.

Mi lelte szemednek ékes ragyogványát
 Azok felett barna kettős szivárványát
 Komor rántz borította homlokod márványát
 S rá tevén a halál sárga halálványát.

920

Faëdra.

Jaj nagyot vétettem fiad meg ölettem
 Őtet én szerettem, őtet én készítettem
 Haragra gerjedtem hogy meg vettettettem
 Bűnre vetemedtem őt agyon lövettem.

Morio Thaeseushoz.

Lám meg montam kurva lész a Feleséged,
 Még is igaz szómért érzem keménységed
 Montam hogy a mely Jány szökik hazájából
 Nem sok jó lész abból a kutya fájából.

925

Faëdra végső szava.

Már én minek élek magam fel akasztom
 S. buja életemnek végét úgy szakasztom.

930

Fama. hir.

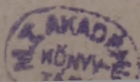
Édes Komám Aszszony vége van Phædrának
 Kész hóhérja leve ő maga magának

Bűnös lelke még ben kínlódik testében
 Édes Komám Aszszony nézzék hevenyében.

Iris szava.

- 935 En látszom az Égen sok féle színekben
 Piros, kék, sárga és zöld öltözetekben
 A Felhő a Napnak ha van ellenében
 Akkor vagyon Iris ily Ditsősségében :
 Vagyok Juno Isten Aszszonynak Postája
- 940 Én akkor ¹ ha parantsol szája
 Az Aszszonyok lelkit ki veszem testekből
 És meg szabadítom haló tetemekből
 Én rendelek nekik állandó helyeket
 Már böltsen meg tudván világi élteket
- 945 Jól készült ollómmal el vágom hajokat
 És Plutonak viszem Pokolba azokat
 Fædra mivel Juno meg szánta kínodat
 Ime sietteti gyászos halálodat
 Azért hát Testedből ki veszem Lelkedet
- 950 És Pokolban néked ki jegyzem helyedet
 El metszem ollómmal sárgáló hajadat
 Minden élet nélkül itt hagylak magadat
 Én azt ajándékul Plutonak szentelem
 Mivel majd mindennap ilyekkel tisztellem
- 955 Már meg szűnt látjátok lába rúgodzása
 És az edig való szíve dobogása
 Már élete Cháron hajójába szála
 Bűnnel motskólt lelke testéből meg vála
 Nem gyötrődik többé buja szerelmével
- 960 És kétségben esett fertelmes Lelkével
 De az ő életét ti ne kövessétek
 Mert így kel meg halni bizonyal hidjétek.

¹ Itt egy háromtagú szót a másoló kihagyott. Pótolni bajos.

Epilogus.

- Meg holt a szép Phædra im el temettétek
 Képiben köszönnyük hogy meg tiszteltétek
 De már halva mire tanít meg értsétek 965
 Hogy a temetését el ne felejtétek
- A ki éltét adja egyszer házasságra
 És szert akar tenni egy szép gyöngy virágra
 Módi lesz szorulni annak imádságra
 Élete így nem jut ily nyomorúságra 970
- Férjek! kit vesztek el jól meg szemléljétek
 Az Aszonyt s a posztót estve ne vegyétek
 Né a külső szépség kintseit nézzétek
 De benne a gyémánt virtust tekintsétek.
- Ti is Aszszony népek rosák szép termetek 975
 Hogy egyszer valami Férfihoz mentetek
 Aztat szeressétek s meg emlékezzetek
 Öszve kelésteckor, mire esküttetek.
- Ti mostoha Anyák a' maradt árvákat
 Tisztán szeressétek az ily magzatokat 980
 Árvák betsüljétek ti is Anyátokat
 De ne szeressétek mint puha párnákat
- Mostohák az árvát el ne áruljátok
 Soha ártatlanul be ne vádoljátok
 Mint a magatokét úgy apolgassátok 985
 Így édes Anyai név háramlik rátok.
- Gyenge szűzek, kedves Lelkek, szép termetek
 Itt a példa a mit mindég kövessetek
 Tisztán szűzen élni holtig szeressetek
 Hippolitusrol el ne felejtkezzetek. 990
- Ha ki ostromolja gyenge szíveteket
 Meg ne motskoljátok azért testeteket
 Ha olykor érzitek buja tüzeteket
 Az égre nyujtsátok sírva kezeteket
- Lucretia tiszta éltét úgy szerette 995
 Hogy mikor egy király őt meg fertéztette

- Szűz szívét ez a' bűn anyira sértette
Hogy a maga szívét kardal át ütötte
Xenocrátest Phryné mikor ostromlotta
1000 Midőn tsak nem épen meg is hódította
Magának a nyelvét ketté szakasztotta
S a Phriné szemibe köpve hajította
Choldighámban olyan Apátzák laktanak
Midőn a katonák rájuk rohantanak
1005 Tőlök szűzességben hogy meg maradjanak
Az orrokból egy egy íznyit el vágtanak.
Josef, esmeretes az Isten könyvében
Ki Potifárnénak nem feküdt ölében
Bízában az Istennek őrző erejében
1010 Inkáb Farahónak le ment tömlőztébe.
De ha ki esne is szerelem törébe
Egyszerre ne essék kétségnek szívében
Mossa meg könyvei bűnét özönében
Bízában a Jézusnak elég tételében.
1015 Hogy ha nyavalyákkal látnak az Istenek
Szenyved el békével ne morogj ellenek
Vizsgáld meg nyavalyád, s mitsodák sértenek
Hogy a jó orvosok íret készítstsenek
Hogy e temetésről meg emlékezzetek
1020 E' dologra nem a munkára nézzetek
Valamint kedves volt nálunk személyetek
1022 Minket tanulókat szint úgy szeressetek.
-

II.

PANDORÁNAK HISTÓRIÁJA.

Előadták: Sárospatakon 1773 vagy 1774-ben az ev. ref. collegium tanulói.

Szerzője: Szathmári Paksi Sámuel, a poétáknak 1772 és 1773-ban publicus præceptor.

Másolója: Tóthfalusy József, losonczy diák s egy pataki névtelen, de megmaradt az eredeti kéziratnak egy töredéke is.

PATAKONN

producaltatott

Tragediá(k) ¹

Pandorának Historiaja Sárosinak története.

Jádszó-Személyek.

Prologus	Themis
Epimetheus	Aesculapius
Prometheus	Nagyra vágyódásnak betege
Pallás	Részeges Ember
Sárosi	Podalirus
Hebe	Machaon
Mercurius	Szerelem betege
Jupiter	Lots fets ember
Clotho	Fél szemű
Lachesis	Aszszony kinek fia megholt
Atropos	Hyacinthus
Vulcanus	Vad-Musa
Pandora	Morio
10. Geniusok	Epilogus
Astrea	

¹ A «k» betű az eredetiben kivakarva.

PROLOGUS.

Mitsoda nagy roppant fel gyűlt sokaságot
Látok én! szemlélni jöttetek újságot?
Ha úgy van indítunk egy kis mulatságot
Üzzük ki Testünkől Téli lankadtságot.
Egy kevéssé tehát meg tsendesedjetek
Gyönyörködtessétek szemetek fületek
Ha az ülést álást meg unja testetek
Csak tessék tántzolni majd hegedültetek

Epimetheus.

Jöttem Prométheus látogatásodra
Ha tőlem nem lenne az búsításodra

Prometheus.

Erdemetlen vagyok Atyafiságodra
Ez ily tisztelettel lett udvarlásodra

Epimetheus.

Hiressé tettek a virtusok tégedet
Emlékezetessé mindenütt Nevedet
E világ bámulja nagy böltsességedet
Hogy ne tisztelném hát én is személyedet
Most is a' mint hallom Embert készítettél
Sárból élő remek munkát készítettél
Talám tám hatalmas Istenné tétettél
Vetekedő társa Jupiternek lettél.

Prometheus.

Nézd meg ezt a tőled említett remeket
Hogy raktam össze az Emberi ízeket

De bezzeg életet s érzékenységeket
Hogy öntsek már belé több tehetségeket.

Epimetheus.

[25] Istenek mit látok mitsoda állatot
Emberit; ¹ de sárból tsinált ábrázatot
Egy tsumó göröntsöt ² Bátyám meg áztatott
Nézd belőle mily szép Legénykét állított
Ha meg kel vallanom bizony félek tőle
[30] És felette tartok nem lesz jó belőle

Prometheus.

Én magam résziről felelek felőle
Hogy távozik minden sérelem mellőle
Oh Istenek e sár művet ³ né bántsátok
Ne érje ezt, véle engem is az átok
[35] Velem együtt ez is lesz a ti szolgátok
De közelíteni mi hozzánk mit látok.
Mint látom kék villám szeme járásáról
A puha bársonyhoz hasonló hajáról
Válláról s kezében fénylő paisáról
[40] Pallás, már esmerem teste állásáról.

Pallas.

Pallás vagyok a ki osztok böltsességet
Ki neked is adtam olyan eszességet
Tehetséget mellyel érnél ditsőséget
S nyernél sokak előtt méltó kedvességet
[45] De valyon mit akarsz ez tsinos ⁴ leplekkel

Prometheus.

Egy embert készítek; s be fedem ezekkel

^{1, 2, 3} Az eredetiben: «Emberi», «göröngyöt» és «mívet».

⁴ Eredetiben: «tzipra».

Pallas.

Te készítél? ne élj tréfa beszédekkel
Élő? te ruházod fel élő Lélekkel

Prometheus.

Meg valloam hogy fújni belé lehelletet
Nem tudok, adj néki kérlek te életet¹
Tőle; s tőlem várhatz örök tiszteletet
Hogy ha boldogítod ez igyekezetet.

50

Pallas.

Jupiter teremthet Lelket hatalmával
Az élő teremtest böltsesség javával
Égből eredt elme sok ajándékával
Én áldom meg; nem ér semmit ez hijával
Im veled is azt a jót fogom közleni
Fel viszlek az Égben hogy ha fog tetszeni
A mivel lehessen műved segíteni
Ott tőlem; s általam meg lehet szerzeni.

55

60

Prometheus.

Én mi van az magas Égben nem tudhatom
Annak tsak tsillagos fenekét láthatom

Pallas.

Az Ég ditsősségét én meg mutogatom
Kintsét rendről-rendre elől rakogatom.

Prometheus.

Rá vetem a fejem Pallas kérésedre
Követlek vigyázván minden lépésedre
Epimethe adig bízom az eszedre²
E sárt; úgy vigyáz rá mint a két szemedre

65

¹ Esor Szathmárynál így: «Nem tudtam, adj kérlek nékie életet».

² E sor az eredetiben: «Bízom addig Ötsém gondviselésedre».

Epimetheus.

Meg lész, de ha talám Istenné fogsz lenni
 70 Azt mennél hamaréb meg fogod izenni
 Vagy ha fog vétkeért Pokolban pihenni
 Méltóztassál Pallás¹ izenetet tenni.

Epimetheus magába.²

Ugyan mi dolog ez Jupiter tsúffá lett
 Ő minden lehető dolgot³ el követett
 75 Hogy szaporíttsa az Emberi Nemzetet
 Im egy semmi Ember rajta most tsúfot tett
 Rendes Feleségét Junot meg vetette
 Az egész Világot már be keringette
 A sok Aszszonyokat teherben ejtette
 80 Prometheus még is meg nem elégtette
 Tiszta arany tseppé nehányszor változott
 Danae ölébe gyakran bocsátkozott
 Vele kis ideig úgy megbarátkozott
 Acrisiusnak egy unokát dolgozott
 85 Szemeit fordítá majd Fœniciába
 Hol belé szeretett szép Európába
 Öltözött szép fejér bika formájába
 Csak ugyan nem hagyá a Leányt pártában
 Léda már az előtt hált volt az Urával
 90 Castort viselte is már Clitemnestrával
 Polluxal négyet szült Leda s Helenával
 A' midőn Jupiter ismét hált Ledával⁴

^{1, 3} Az eredetiben: «Méltóztass Minerva» s «módot».

² Az utasítás Szathmárynál nincs meg s az első szak: Ugyan... stb.» előtt, az itteni 7-ik szak áll: «Én itt soká e Sár Gyurkát... stb.»

⁴ E sor az eredetiben így: «Meg fordul Jupiter ott idő jártaival» s megelőzi az előtte valót.

Soha sem is akadt Juppiter meddőre
 Akár hol akár mint tett szert szeretőre
 Kivel ő hált hízott mindjárt tekenőre 95
 Nem igen sokára meg feszült a' bőre.
 Én itt soká e' Sár Gyurkát nem strásálok
 Vigyázásom kevés korig nem sajnálom
 Nem vagyok száz szemű Argus ha az álom
 Meg lepi két szemem tovább nem próbálom 100
 Az én Bátyám kap egy darab sárt kezébe
 És belőle Embert tsinál hevenyébe
 Bizony ha Jupiter megtudja¹ mérgében
 Egy rosdás ménykövet tsap² az ő fejébe.

Prometheus az égből.

Félre! félre! a' szép nap tűzét loptam el. 105

Sárosi prűszköl. Prometh.

Prosit Sáros uram be jót prűszszentettel
 Meg van az örömem mert sárom éled fel
 Magától mely frissen meg mozdul s lábra kel.

Epimetheus.

De érzékenysége vané majd meg látom
 A szemét³ fel nyitom a száját fel tátom 110
 Botsáss tsak egy hangot ha lehet barátom
 Mert adig füledet én el nem botsátom

Sárosi.

Ki vagyok magamat nem tudom hol vettem
 Miképen kiáltok és miképen lettem
 De kik seregletek itt anyin mellettem 115
 És ti ki⁴ népei vagytok környülöttem
Prom. Mi emberek vagyunk nézd az Embereket
Sárosi. Emberek Emberek úgy hívnak titeket
Epim. Ugy bizony világot látysz és egyebeket

^{1, 2} «Meg tudná» s «kap s tsapja fejében».

^{3, 4} Az predetiben. «A' fület» ..., «És ki 's ki népei»...

- 120 *Sárosi.* Világot, egyebet nem értem ezeket
Prom. A tserép Caputban meg gyenge az elme
Epim. Semmi nevededik idővel értelme
Prom. Gyere velem kezem szenye és fertelme
Sárosi. El megyek ha vagyon én hozám kegyelme.¹

Hebe.

- 125 *Mercuri* te mindég jársz kelsz ide s tova
 Valamerre nyargal nap szekere s lova
Jupiter nem láttad? készült valahova

Mercurius.

Nem láttam nem is ment el hiszem sehova

jön: Jupiter.

- Már látom ² szornom kel tüzes ményköveket
 130 *Mind* agyon verem a gonosz Embereket
Ály elől *Mercuri* és hald meg ezeket

Mercurius.

Parantsoly mit tetszik nékem mindeneket

Jupiter.

- Nem türtethetem már fel forrott mérgemet
 Nagyon meg boszontott e világ engemet
 135 *Fel* fegyverkeztettem ménykövel kezemet
Ki hátráltatja meg igyekezetemet
Te mennél ³ hamaréb hívd el a Párkákat
 Hozzák fel magokkal együtt a tzérnákat

¹ E sor hiányzik s helyette a 122-ik után ez áll: «Ha járul hozzája Musák segedelme».

² E két szó helyett az eredetiben *Mercurius* kiált fel: «Tsitt! itt jön».

³ *Szathmárynál*: «minél».

A gússlyot orsókat és a matollákat
 Az ollót és minden egyéb szerszámokat.¹ 140
 Többet már nem fonnak többet nem dolgoznak
 Pászma olvasásban² már nem fáradoznak
 Az edig font tzérnák mind el szakadoznak
 Most élő Emberek mind meg haláloznak.

Hebe.

Mért gerjedt fel búsult haragod ennyire 145
 Miért törekedel úgy a' Föld népere
 Egy kis Nectárt töltök meg enyhítésére
 E' nagy indulatod tsendesítésére.

Jupiter.

Meg olthatja igaz ez a szomjúságot
 Le nem tsillapítja de a boszszuságot 150

Mercurius.

El hoztam e' három durva Asszonytságot
 Kik füstbe hajtják a' sok szép imádságot

Jupiter.

Érkezések eránt³ volt parantsolatom
 Mert nékem meg vallom az az akaratom
 Az élet fonlát hogy mind el szaggatom 155
 Ha mind el vesz is az Ember nem szányhatom

Clotho 1-ső Parka.

Rettenetes dolog a mit kell hallani
 Hogy tudtál Jupiter arra rá állani
 A földet akarjad hogy el pusztítani
 És az Embereket sirba szállítani? 160

¹, ² Szathmárynál: «portékákat», «számlálásban».

³ Eredetiben: «aránt».

Jupiter.

- Hiszem mulatságból e földre le száltam
 A széles világot mind körül járkáltam
 Annak minden szegit lyukát meg vizgáltam
 A Lakosokat mind gonoszban találtam
 165 Nints az Isteneknek semmi betsülete
 Nints a kegyességnek semmi tisztelete
 A jó törvényeknek nints emlékezete
 Az igasság szám ki vetésbe küldete.
 Az Istentelenség régnál uralkodik
 170 Nőttön nő a hiba a bűn szaporodik
 Csalárdság erőszak tétel munkálodik ¹
 Egyik Ember másik után ólálkodik
 Fordulék Lycaon király udvarában
 Ember húst pergelnek éppen a konyhában
 175 Hát ezt tsak el néztem hadd muljon magában
 Az Istenek vagynak e miatt lármában.
 Magamra, reátok, és a Stix vizére
 Esküszöm a Ménykő hordó Sas körmére
 Pestist küldök a' meg veszet föld színére
 180 Lachesis tzérnádat add elől ² végtére.

Lachesis 2-ik Párka.

- Kérlek engesztelnem ha lehet tégedet
 Változtassad kemény igyekezetedet
 Erezd meg még egyszer fel vont kéz ívedet
 Haragod szűnyön és mutasd kegyelmedet
 185 Ha akarod imár tsomókba tekerem
 A fonalat görtsös tsombokokra verem
 Vagy pedig fekete festékbe keverem
 Csak hogy ne temesd el egészen műszerem
 A tsomók okoznak nyomorúságokat
 190 A fekete festék, szomorú napokat

^{1, 2} Szathmárynál: «sokasodik», «kézhez».

Kik ellened vétnek így büntesd azokat
 Ne kívánjad egytül egyig halálokat.
 Hiszem ha meg ölöd minden Embereket
 Ki tiszteli osztán a nagy Isteneket

Jupiter.

Meg kel lenni véghez viszem mind ezeket
 Búslakodásomban végeztem mellyeket

195

Clotho.

Látom haszontalan fáradságot tettem
 Midőn ujjaimon orsomat pergettem
 Szöszből ezt a tsomó tzérnát egyengettem
 Bánom hogy időmet s. erőmet vesztettem
 Csak azt a kevés szösz enged le sodrani
 Guslyomat kezedbe fogom ajánlani

200

Atropos. 3-ik Párka.

Nem lehet e dolgot már el fordítani
 Meg áll a mit szokott Jupiter mondani.

Lachesis.

Motorlámát ¹ nyújtom hát kívánságodra
 Bízom tetszésedre és akaratodra

205

Jupiter.

Atropos vágd össze végy ollót újjadra

Atropos.

Meg tselekszem erős parantsolatodra.
 Nyiljatok meg sirok kripták meg nyiljatok
 Temetőre Vének s Ifjak toduljatok
 Férfiak, rosa szín szűzek mozduljatok ²
 Sort fogott a nem várt halál ti rajtatok

210

^{1, 2} Az eredetiben: «Matolámat», «hervadjatok».

Isteni végezet szörnyű keménysége
 Akarja hogy légyen élteteknek vége
 215 Készüljön mindennek gyászos temetsége
 Nem lehet az ellen senkinek mentsége
 Emberek már többé az élet hajnala
 Nem virad fel bomlik éltetek fonala
 A ki élt majd meg hal nem lesz a ki vala.

Jupiter.

220 Már elég ! elég már ! már elég meg hala.
 Tartok tőle hogy ha mind sírba szállítom
 Azzal tsak a Plutó népét szaporitom
 A' magam országát rontom és pusztítom
 Azért haragomat kevéssé tágítom
 225 A kik még életben maradtak kevesen
 Tanulnak a példán élnek Istenesen
 Igazán jámborúl és mértékletesen
 Istenekhez lesznek jók nevezetesen
 Fogd arany veszsződöt Mercuri azomba
 230 S a kiknek testeket rakták sír halomba
 Lelkeket költöztess a' nyugalomba

Mercurius.

Hogy azt véghez viszem van hívatalomban

Pallas Jupiterhez.

Atyám haragodat talám érdemlettem
 Hogy Prometheust az égbe fel vezettem

Jupiter.

235 Nem tudom mit beszélsz azt észre nem vettem

Pallas.

Mindent tud Jupiter én úgy vélekedtem
 Prometheust már meg vallom hogy kedveltem
 Az égre magammal együtt fel emeltem

Már most látom én azt hogy nem jól míveltem
 S hogy csak kevésységét vagy szarvát neveltem. 240
 Mert ő közel esvén a Nap szekerehez
 Villámló szikrákat hányó ¹ kerekéhez
 Értette a bottyát annak tengelyéhez
 A meg gyult, s le szaladt véle Nemzetéhez.

Jupiter.

Ez hát oka hogy a Napfény setétedik 245
 Mint mikor setétes ² ködben ereszkedik
 A nap Golyobissa mivel kisebbedik
 De hát ez a Tolvaj mire törekedik?

Pallas vissza.

Rendel el beszéllek néked mindeneket
 Te el pusztítottad volt az Embereket 250
 Sírbe szállítottad jobbára ezeket
 Te ölsz, elevenít más ismét többeket
 A Japes bölcs Fia Jupiter trutzára
 És minden Istennek méltó boszujára
 A Sarat ki nyomja Emberi formára 255
 Lopott égi tűzzel állatja lábára

Jupiter.

Ály elől Mercuri ved parantsolatom
 Általad Lemnusból Vulkanust hívatom
 Égnek földnek Ura vagyok meg mutatom
 Hatalmam sok képen meg bizonyithatom 260

elő hívja: Mercurius.

A Sánta Mulciber itt van beszély vele!

^{1, 2} Szathmárynál: «szóró», «homályos».

Vulcanus Jupiterhez.

Mért hívtál műhelyem munkásokkal tele
Cseng bong az ülő vas zúg a fúvók szele
Dolgoztam magam is ruhámon a jele

Jupiter.

265 Néked egy gyönyörű Aszonyt kell tsinálni
Akár sárból akár vasból kalapálni
De mennél hamarébb ki kell azt formálni
Majd valamit fogok általa próbálni.

Vulcanus.

Még az sem tréfa ám hogy Aszonyt dolgozzam
270 Vasbol azt is hamar elődbe fel hozzam
Sok idő kel árra ¹ hogy azt ki majmazzam
Ráspóval ² tsinosan hogy ki stafirozzam
De tsak ugyan mihelyt műhelyembe hágok
A' hiréért egyet majd remekbe vágok
275 Körülöttem Venus sok szép Aszonyságok
Formának jók lesznek van fris nyájasságok.

meg van: Vulcanus.

Itt az Aszszony szája mint ál tsokolóra
Ezzel biz akárki léphet kéz fogóra

Jupiter hozzá.

Jőjj elébb szerelmes Leányom egy szóra
280 Áldott légy, és légyen szép Neved Pándora

Pandora köszöni.

Meg köszönöm azt a drága szívességet
Tartok én is hozzád Leányi hívséget

¹ Az eredetiben mindig így.

² «Ráspollyal».

Jupiter Palláshoz.

Önts szívében Pallás igaz böltsességet
Az el hitetésre való tehetséget

Pallás.

Én tehát Pandora böltsé teszlek téged 285
Venus Isten Aszszony által lesz szépséged
De az értelemmel külső ékességed
Nagyobb lesz, tőlem várd tökéletességed

Jupiter el küldi tele pixissel.

Meny el Scithiának fagyos vidékére
Ottan fogsz akadni Japes nemzetére 290
És Prometheusra annak is ötszésre ¹
Ezt az ajándékot vid kísértésére
Nyavalyák zárattak ez kis Skatulykában ²
Csömör, hideglelés, köszvény egy summában
Minden betegségek vagynak átallyában 295
Reménység fél holtan fekszik az allyában
Mikor a nyavalyák az egész világot
Meg lepik s szereznek sok nyomorúságot
A reménység nyujtson egy kis vigasságot
Enyhitse a szívre tódult bádjatságot 300

Pandora.

Ugy de hát ha minthogy lészek esméretlen
Magam s. ajándékom fog lenni kedvetlen
Hát ha, midolog meg tudja ³ a' hitetlen
Épen el szégyenlem magamat véletlen
De hát ha még meg sem találom hajlékát 305
Fel tett szándékodnak látod haladékát
Hát ezt ugy adjam mint Isten ajándékát

^{1, 2, 3} Szathmárynál: «gyermekére», «eskátulyában», «megfejtí».

Jupiter.

Nem úgy tsak mint — — tőled említett ¹ portékát

el viszi: Pandora.

Prométheu hallám ² a te böltsséged
 310 Sárból Embereket formált mesterséged
 Melyik Isten tett ily hatalmassá téged.
 Kivánná munkádat látni új vendéged

Prometheus.

Embert tsinálni még tsak egyet próbáltam
 Holmi tetemeket már megént szabdáltam

oda adja a' piksist: Pandora.

315 De jó hogy e' derék Embert meg találtam
 Neki ajándékot hozni nem sajnáltam

Prometheus.

Ládd sáros a kezem azt el nem vehetem
 E szép ajándékot meg nem fertéztetem
 Ved fel a fedelét mert én nem illetem
 320 Nem tudom mi addig meg se köszönhetem

Pandora.

A fedőlékjét is 's valami van ebben
 Néked adom végyed annál szívesebben

észre veszi Prometheus.

Aspisi szemeim be látnak mellyekben
 Furt tőlem: másokat meg tsalhatz könnyebben.

¹ Az eredetiben: «készített».

² A két első szó helyett: «Bámulva hallottam».

Pandora.

Csudálom meg vallo'm hogy böltsseséged nagy 325
 Még is ily durvátska; oly gyanakodó vagy
 Nem reméltem hogy te nékem hitelt ne agy
 Az ily duzmadságnak kérlek hogy békét hagyj

Pandora. Epimetheus.

Hát Epimetheu te is gyanakodol
 Reménylem te velem így nem patvarkodol 330
 Hív szívességemről ha jól gondolkodol
 Ezen ajándékkal tsak te gazdagodol.

Epimetheus — veszi.

Drága szűz kedvellem nyájas beszédedet
 Ékes termetedet tsudálom eszedet
 Olyan tsalókának nem tartlak tégedet 335
 El veszem köszönöm szép szívességedet
 Fel nyitom had lássam hogy mit érdemlettem
 Tőled 's ajándékul ily szűztől mit vettem
 Jaj! jaj! mi dolog ez: látom tsuffá lettem
 Mert a madarakat mind ki eresztettem 340
 Jaj hogy meg tsalt ez az Leány az átkozott
 Jaj együgyűségem de meg tsalatkozott
 E sok madár pestist, s nyavalyákat hozott
 Tolvaj Bátyám mely nagy siralmat okozott.

Mercurius Prometheushoz.

Engem Prometheu meg kötözésedre 345
 Küttek az Istenek: veszély száll fejedre
 Hogy a napot meg lásd hogy vetted eszedre
 Ládd vég veszedelmet vontál nemzedetre
 Téged a sivatag Caucasus hegyében
 Fel kötlek egy kopasz kő szál tetejében 350
 Ott egy Sas ragadja májjadat körmében
 És szaggatja ujjabb ujjabb növéseben

Epimetheus válasza.

Ugyan mond meg áldott Istenek követe
 E' sok el szált madár hogy mit jelenthete
 355 Félek nem jó lesz a dolog végezete
 Mindenik valami rossz posta lehete.

Merkurius mondja.

Nagy nyomorúságot azok jelentenek
 Azokkal nyavalyák a földre jöttek
 Meg sanyargatják e' földet az Istenek
 360 Reá pestist, s minden gonoszt eresztenek.
 Prométheus holmi sárt öszve tapasztott
 Belőle egy élő Emberkét ragasztott
 A' nap fényéből egy darabot szakasztott
 Reátok ládd vele mennyi bajt árasztott
 365 Ez leszen az oka szörnyű siralomnak
 Telni fog ürege a sok sír halomnak
 De már rég¹ ideje itt mulatásomnak
 Kínja helyét meg kel mutatni rabomnak.

Epimetheus búsul.

Már az egész világ engem fog vádolni
 370 E' dolog okának engem fog gondolni
 Nem lehet soha is ezt el palástolni
 Napjaimat jajjal 's bajjal kell potolni
 Már én el bujdosom a Világ végére
 Az azt meg kerülő Tenger szigetére
 375 Vagy valami setét barlang fenekére
 Ereszkedem szívem örök keservére
 Vagy sűrű ligetek közt leszen szállásom
 Hol az hangos völgyek halják zokogásom
 Patakok árjával lesz könnyhúlatásom
 380 Siralmas Echoval titkos mulatásom.

¹ Az eredetiben: «elfolyt».

Magam is e' világ sorsán keserülök
 Minden Embert már én féltemben kerülök
 A méltán érdemlett halálhoz készülök
 Valamikor szólok jaj szóval zendülök.

Jupiter: Mercurhoz.

Hívd elől Mercuri a' Geniusokat
 Tanítani szokták kik a virtusokat.
 És jóra készíteni a rossz gonoszokat

385

Mercurius.

Fogom szólítani mindjárt azokat

Jupiter.

Akarom a' földre küldeni ezeket
 Jobbítsák meg a meg romlott Embereket
 Tanítsák tisztelni a' nagy Isteneket
 Én nem akarhatom különben élteket.

390

Geniusok éneke.

Jupiter földet s az Eget ki bírod
 Menykövel fénylik kinek a' job karod
 Királyi páltzád kezeden van balról

395

Ékes is attul

A földet a' bűn ha be borította
 Hatalmad kezéd ha bizonyította
 Jól van mi neked énekeket mondunk

Tégedet áldunk 400

Jupiter Palláshoz.

Pallás mi légyen az Istenek tetszése
 Beszöld el miről lett mostan rendelése

Pallás.

Az aprob Istenek fel gyülekezése
 Nem kis okon esett öszve zendülése.

A' tiz Geniusokhoz Pallás.

- 405 Ti oh természetet formáló Istenek
 A' nagyobb Istenek hogy mit végeztenek
 Halljátok meg majd a világra küldenek.
 Hogy abban mindenek jó rendben légyenek.
- 1-höz. Te a kegyességnek léssel tanítója
 410 2-höz. Te az igazságnak erőss őrr állója
 3-höz. Te a józan tiszta élet javallója
 4-hez. Te a szűzességnek meg oltalmazója
 5-hez. Te taníts másokat igaz böltsességre
 6-höz. Te a tisztességre tsendes szelídségre
 415 7-hez. Te adakozásra nem a fősvénységre
 8-höz. Te a békességes tűrő vitézs égre
 9-hez. Te gyakoroltassad az irgalmasságot
 10-hez. Te a hív nem színlett igaz barátságot
 Ti hozzátok rendben az egész világot
 420 A' mely teszen mostan¹ szörnyű gonoszságot.

1-ső Kegyeség Geniussa.

- Kegyeség! kegyesség! mely ritka madár vagy
 Tiszteleted hogy már az Embereken nagy
 De ezeknek nagyob része tsak faltól hagy
 A buzgóság sokak szívében hamar fagy
- 425 Astræa² Saturnus arany idejében
 Lakott az Emberek gyülekezetében
 De minthogy nem esett senkinek kedvében
 Visza ment az Égbe kegyetlenségében
 Tudják az Istenek a föld veszettségét
- 430 A gonosz Emberek színlett kegyességét
 Szájjal szóval ki ki mutatja szentségét
 De követi titkon Istentelenségét

¹ E négy szó a sárospataki másolatban így: «Mely most üz halálos ...»

² A losonezi másolatban hibás olvasásból: «A Siræ».

Sokan a kegyesség mellett perorálnak
 Melyhez illő munkát magok nem találnak
 Szép szent Regulákat néha komendálnak 435
 Melyektől magok leg hamaréb el álnak.
 Sokszor bár leg rosszszab azzal sok kérkedik
 Ennyit a vagy anyit hogy ő Istenkedik
 Sok az Emberek közt jámbor 's szenteskedik
 De ál ortzát visel 's akkor színeskedik 440
 Jóról s. jól is beszél gyakran fohászkodik
 De akkor is esze rosZRól gondolkodik
 Hol gonosz hol tsalárd hol tsak titkoskodik
 Valamikor akkor ki világosodik
 Az álnok szívűek sokszor fel készülnek 445
 Hogy a rendes időn a Templomba gyűlnek
 Meg esik gyakorta hogy egyet kerülnek
 A' Bachus Temploma felé tekerülnek
 Sok papol az igaz kegyesség mívéről
 Az Istenes élet drága törvényéről 450
 A jó lelkű Ember kötelességéről
 De nem dítsértetik maga ez féléről
 Gonoszban e' világ tudják az Istenek
 Meg lepték és birják az Istentelenek
 A sok titkon s. nyilván való hitetlenek 455
 Rövid szóval bünbe merültek mindenek.
 Terhes hát énnékem a földre le menni
 Mert a kegyességre kit tudok ott venni
 De tsak ugyan még tsak próbát fogok tenni
 Ha kik még élhetnek jobbak fognak lenni. 460

Igazság Geniussa.

Ma az igazságnak kevés betsületi
 Szemeit ha ki ki Emberekre veti
 Gyertya világgal az igazt keresheti
 Terhes kelletlen a' Themis tiszteleti
 Nézze el akár ki a' földnek Bíráit 465
 Kik az igasságnak arany Reguláit

Oltalmazták látja siralmas példáját
 Ezekben a színlett gonosság munkait
 Jutalomért tésznek már ma ítéletet
 470 Sok Bíró árul rossz Lelki esméretet
 Sok már sok ártatlant tömlőtzbe vettetett
 Azé az igazság ki többet fizetett.
 Sok Bíró a Lántzok bilintsét készíti
 Az eleibe vitt bűnöst el rémíti
 475 De ha az ajándék markát nehezíti
 Már a Sententiát örömet enyhíti
 Egy két igaz Cato van még e világon
 A ki még nem hagyott fen az igazságon
 A' többi patzkázik az ártatlanságon
 480 Hizlalja magát a' szokott gonoszságon
 Kevés igazakért de tarts meg másokat
 Jupiter ne öld meg kérlek mind azokat
 Ne kívánd mind egyrül egyre halálokat
 Ha lehet Themisnek meg nyerem azokat.

Mértékletesség Geniussa.

485 A mértékletesség ma igen kelletlen
 Az együgyü étel és ital kedvetlen
 Az élés módja már buja s. rendeletlen
 Nagy a vesztegetés 's épen kíméletlen
 Hol vagytok répával élt Fabriciusok
 490 Csupa sós kenyéren tengő Curtiusok
 Hol vagytok Lentsével hízott Lentulusok.
 Babbal 's paszulykával meg ért Fabiusok :
 Nints ma semmi nyoma az együgyüségnek
 Meg rakott Táblái a sok vendégségnek
 495 Fényes oltárai a gyönyörűségnek
 Alkalmatossági a' rút tisztességnek
 Tetszenek már most tsak holmi nyalánkságok
 Meszsze földről készült Entzembentz újságok
 A szegény is így szól: Gyökeret nem rágok
 500 Vagynak kamarámban mis más ritkaságok

Sok a Compania hol bőven boroznak
 Bachusnak, Ceresnek, Venusnak áldoznak
 Koppan az én szemem mikor pohároznak
 Mértékletességről ugyan szabadkoznak.

Sokszor olyan egyest töltögetnek tele 505

Alig gondolhatnák mit tsinálnak vele
 De könnyen fel hajtják tsak el hülnek bele
 Mondhatom hogy e nagy veszettségnek jele

A has most a' többi Tagoknak királya

A' kész száj a' meg nyílt torok ezt szolgálja 510

A józan életet ha ki komendálja

Azt az eszem iszom Ember meg utálja.

Bátor javajlam a mértékletességet

Nem tudom hogy nyerek vele kedvességet

Zabolázni ezt a telhetetlenséget 515

Még is meg próbálom ha érnék jó véget.

Szüzesség Geniussa.

Sok helyen épül ma a Venus oltára

Pompás tiszteletek készülnek számára

Ciprus szép szigete vidéke tályára

Sűrű sereg todul meg udvarlására. 520

A' hármás Gratziák tündér seregével

Ha Venus el indul nyilas kisdedével

Egy két kattsintással 's mézes beszédével

Hodoltatja a szép Ifjat ezerével¹

Hamar szokott pedig Cupido el jőni 525

Hamar szokta mérges nyilait el lőni

Előtte már szükség szerelemben főni

A láng fog hirtelen a szív alatt nőni

Paphusban már is mely sok rabok vitettek

Minden karban, rendben helyben helyheztettek 530

¹ A sárospataki másolatban: «Hódoltattya a' sok Ifjakat ez-
 rével».

- Gyenge gratziák¹ is nagy sebeket vettek
 Venus hűségére le köteleztettek
 Híres az Acastus kurva Felesége
 Peleust készítette volt szemtelenségre
 535 De előtte meg nem készült kedvessége
 Tisztán maradt ennek szemérmességére
 Hippolitus Fædra hitegetéseit
 Bellerofon Prætus hitvесе leseit
 Álnokul mutatta hitegetéseit²
 540 Utálta felette rút míveléseit³
 Most a tisztaságban oly állandó szívet
 Hol találnál és a szüzességbe hívet
 A mely ha Cupido rántana kéz ívet
 Soká titkolhatná a sebet melyet vett
 545 És Lucretiának híre Ditsősége
 Kinek erőszakkal romlott szüzessége
 S. ugyan erőszakkal lett éltének vége
 Maga keze által nem volt más mentsége
 Már a szüzességért kardot ki rántana
 550 Hogy ha dühödt Ifjak tüze fel gyullana
 Fegyverrel ellent, mely Leányzó állana
 Szám jót az ilyeknek minek javallana.

Böltesség Géniussa.

- Pallás parantsolád készítsék Böltseket
 Ugy de mond meg hogy hol válaszak ilyeket
 555 Kiknek el foglaljam egészben sziveket
 Széltől szabadítsam fel puffant fejeket
 Hiszen minden böltnek akar ma tartatni

¹ A sárospataki másolatban e szó helyett: «Ifiak».

² A sárospataki másolatban e sor helyett: «Álnok Sthenoboea integetéseit».

³ A sárospataki másolatban a két végső szó helyett: «fajtalan szemeit».

És a Tudos Phæbus lfjának ¹ mondatni
 Pedig Aeolustol nemzetét szállatni ²
 Király finak a nagy szelek közt vallatni 560
 Sokan tanulnak hogy tudni láttassanak
 A Fő Emberek közt helyet foglaljanak
 Más együgyüt füstbe s. semmibe hajtának
 A platzra s. a poltzra tsak magok állanak.
 Astisdamás régen írt Tragediakat 565
 És holmi verseket nem igen tzifrákat
 Majd maga magának igér koronákat
 Zöldellő Laurusból fűzött bokrétákat
 Csak ugyan oszlopot nyert volt utoljára
 Inscriptiot maga tett az oldalára 570
 Melyben sok titulast ruházott magára
 Mint egy ditsőséges ritka Poétára
 Ma is árt felette sok Nemes elmének
 Hogy mod nélkül örül kis tehetségének
 Cédrus 's márvány Táblát símitott nevének 575
 Réz oszlopot örök emlékezetének
 Tudománnya terjed gondolja szélesen
 Magát mások előtt viseli kegyesen
 Aprólék dolgot is beszél negédesen
 Holott pedig sokkal job volna tsendesen 580
 Vagy kel vagy nem mindég nagy dolgot feszeget
 Holott szót szaporít tsak időt veszteget
 A' bolond nem győzi tsudálni eleget
 Böltessége veri gondolja az Eget.
 A' ki magát ilyen szer felett nagyozza 585
 A' ki tsillagok közt a' fejét hordozza
 Az a' jó tanátsot könnyen fel porozza
 Még a tanátslót is félő fel pofozza.

^{1, 2} A sárospataki másolatban: «Fiának», «húzhatni».

Emberség Geniussa.

Kevesen szólnak a' tsendes szelidségre
 590 Kevesen az igaz nyájas egyeségre ¹
 Kevesen a' vidám tsinos Emberségre ²
 A' fel duzzadt szívek vágnak kevélységre.
 A' tekenős béka a tekenőjében
 Meg fér és meg vonja magát üregében
 595 Ugy a' szelid Lélek a' maga fészkeben
 Egész tsendességgel nyugszik életében
 De az Embereknek ez ám köz hibája
 Hogy mindeniknek szűk a' maga ruhája
 Nem férnek bőrökben ; ennek szép példája
 600 A' magát fel fuvó Esopus békája
 Most a sorsal való szép megelégedés
 Ritka, bánt sokakat a' rút kevélykedés
 Kelletlen a jámbor tűrés és szenyvedés
 Szerentsétlen pedig a fel emelkedés
 605 Icarus szárnyával az Egeket verte
 Fel emelni magát a' tsillagig merte
 De majd midőn tolla hullot szélyel szerte ³
 Hogy veszedelmére szált fen meg esmerte
 Így ki vágyakodik Ditsösség poltzára
 610 Eleintén ugyan könnyen kel szárnyára
 De erőtlen tolla nem bírja sokára
 Le esik, úgy esik rettenetes kára
 Az illetének ha mondanám elsőben
 Hogy ereszkedni ne merjen repülőben
 615 Mert le esik és meg romlik jövődőben
 Én tudom eredne vélem Feddőzőben

^{1, 2} A sárospataki másolatban az egyesség szó helyett emberség, az emberség helyett pedig tisztesség van.

³ A sárospatakiban: «szerinszerte».

Adakozás' Geniussa.

Telhetetlen épen a pénznek szerelme
 Véghetetlen módot talált már az elme
 Hogy nőjjön rakásra gyűjtött jövedelme
 Bár lesz az emésztő rosdának élelme 620
 Számos a' Sugori sok a Törvény Lélek
 Az aranyos Gangest meríted ¹ ki vélek
 Mondják : akárkivel könnyen meg tserélek
 Magam körül kevés vagyonkát szemlélek
 Puszták Templomai a nagy Isteneknek 625
 Csonkulása sokszor van tiszteleteknek
 Üres a táskája a' sok szegényeknek
 Hogy parantsoljak én az ily fősvényeknek.

Békesség' tűrés' Geniussa.

Békével szenyvedni hideget meleget
 Napfényt zúgó záport havas fergeteget 630
 Szép dolog ; nézd el bár de a kerek eget
 Nem találsz e virtust szeretőt eleget
 Kevés tanítványra Seneca akadna
 Márma nagy elméje kinek meg haladna
 Minden bajt s. panaszra szája ne fakadna 635
 Hanem halgatásba tűrésbe maradna
 Sokan ha valami kitsiny kárt szenyvednek
 Az Istenek ellen békételenkednek
 És zugolódásra sokszor emelkednek ²
 Nehezen, néhánykor nem is tsendesednek. 640
 És a' mit fel tett vólt kevélyen magába
 El nem érte panasz van mindjárt szájában
 Amaz a bal Fatom mostohaságában
 Sír, az ilyenek mit tészek haragjában

¹ A sárospatakiban: «gangost merítesd».

² A sárospatakiban: «ereszkednek».

Irgalmasság Geniussa.

- 645 A' másokhoz hajló de tiszta szerelem
 Nem gyakoroltatik a' tsendes kegyelem
 Nintsen egymás eránt való engedelem
 A' kegyetlenektől méltó a' félelem
 Lycaon királlyá volt Arcadiának
 650 A' kit rút Farkassá el változtatának
 Az Istenek, oh mely számosan volnának
 Most is, kik Farkas bőrt méltán hordanának
 Rakván van e világ fene Farkasokkal
 Tigrisekkel és vér szopó Párdútzokkal
 655 Dühös indulattal tölt oroszlánokkal
 Kik a Bárányoknak legelnek hússal
 A' Perpátra ¹ szomszéd támad szomszédjára
 A' durva Atyafi az Attyafiára
 A' dérdur Feleség jával ² az Urára
 660 Amaz ére, amaz fenekedik ára
 A' mérges Furiák a házi Istenek
 A' melyek haragos tüzet gerjesztenek
 Sok ártatlanokat ezek el vesztenek
 Én irgalmas Lélek hogy állok ellenek

Egyenesség' Geniussa.

- 665 Momus az Emberi formát hogy vizsgálta
 Töb ojas hibáját épen nem találta
 Hanem hogy nints ablak mejjen azt sajnálta
 Ez hijával hagyta akárki tsinálta
 Bátor ablak volna sokaknak mellyében
 670 De azon, mi vagyon Emberek ³ szívében
 Nem lehetne látni titkos rejtekében
 Gondolat nem tűnnék az Ember szemében.

^{1, 2, 3} A sárospatakiban: «perpatvár», «saról», «azoknak».

Tudják magokat sok Sinonok ¹ tettetni
 Mikor meg tsalnak is szoktak ők nevetni
 Szemek tüköréből azt ki nem nézhetni. 875
 A' mit forral szívek; a mitől félhetni
 Ha a' tsalárd Sirén énekét fujhatja
 Sokszor azt gondolnád Altzion szózatja
 Az útast a tolvaj ² adig tsalogatja
 Mig nem egyszer tetszik ³ ravasz indulatja 880
 Számos Barátokra találsz ilyenekre
 Kik tudnak változni más meg más színekre
 Készek az együgyűk el hitetésekre
 Az egyenességet hogy tégyem ⁴ ezekre.

Astrea : Geniusokhoz.

El borította e' Világot az átok 685
 Oh! apróbb Istenek menyetek lássátok
 A' nagy vesztséget meg orvosoljátok
 Leg aláb mint lehet úgy tartoztassátok.
 A' bünt az Istenek eléggé büntetik
 A' föld népet Pestis által vesztegetik 690
 Prometheus vétkét sok százan fizetik
 A' kevélyek szarva talám meg töretik
 Jupiter fel gerjedt haragod' türtessed
 A' világ Fiait mind el ne veszessed
 Irgalmas szemed a pusztá földre vessed 695
 A' tsapást melyet ki rendeltél szüntessed
 Ugy még egyszer alá szállok e világra
 Oktatom jóra, kik szoktak gonoszságra
 Themissel tanítani szoktunk igazságra
 Rá adode magad e szent ⁵ fáradságra? 700

¹ A losonczy másolatban itt «szinüre» áll.

^{2, 3, 4} A sárospatakiban: «álnok», «Hogy egyszer ki tetszik», «toljam».

⁵ A sárospatakiban: «ezen».

*Themis.*¹

Rá adnám, de már most semmi követőim
 Nintsenek ; Biráim, és Tiszt viselőim
 El hultanak kevés számú tisztelőim
 Nem is maradtak már engem kísérőim
 705 El horta az halál az Prokátorokat
 Hagyot életbe tsak holmi hitványokat
 A' kik mindég nyitva tartják a markokat
 Enyimnek én nem is esmérem azokat
 De még is kész vagyok a földre le menni
 710 És az igazságról tanúságot tenni
 Ha talám Jupiter irgalmas fog lenni
 A' Pestist a földről ha el tudja² venni.

Jupiter.

Már fogok engedni nyájas kéréstekre
 Töb veszélyt nem küldök már az Emberekre
 715 Csak hogy vigyázzatok híven éltetekre
 Tölts tsak Nectárt Hebe, és köszönd ezekre.

tölt: Hebe.

Minekelőtte hát innen el mennétek
 Az halhatatlanság italát vegyétek
 Ha talám anyira meg ízelítnétek
 720 Mercuriust hozzám mászszor is küldjétek

Jupiter Mercurhoz.

Mercuri! meny végez ez eránt Faebussal
 Beszély a' Fiával Esculapiussal
 Apollo Apjától tanult Medicussal
 Szolj Machaonnal is és Podalirussal³

¹ Themis beszédének első 4 sorát lásd e dráma függelékében I.

^{2,3} A sárospatakiban: «fogja», «s Podaliriussal».

Készítsenek ¹ mond meg orvosló szereket
 Gyógyítsanak minden féle betegeket
 A' Pestistől mentsék ezeknek ² testeket

725

Mercurius.

Örömmel el ³ viszem ez izeneteket.

Geniusok: Éneke.

Szállunk a bűnben be merült rút földre
 Mert a világot kegyeseb életre
 Kel vennünk a sok gonoszokhoz mennünk.
 Nossza siessünk.

730

Kegyesség hűség ezután már helyt ál
 Astrea, Themis az Egekről le szál
 Az Isteneknek erejét meg vallyák
 Mindenek áldják.

735

Esculápius.

A' meg haragudott hatalmas Istenek
 Undok nyavalyákkal kiket meg vertenek.
 Ha még nem egészen s. éppen erőtlenek.
 Én hozzám jőjjenek gyógyulást ⁴ végyenek.

740

*Nagyra vágyó.*⁵

Drága Doctor Uram ⁶ nem volt nagy nemzetem
 Együgyű házból lett az én eredetem
 Szép Ifjúságra hogy jutott én életem
 Nagy rangot mutatott kevély természetem

^{1, 2, 3} A sárospatakiban: «Készítsék el», «eszeket 's», «meg».

⁴ A sárospatakiban: «'s gyógyítást».

⁵ Ezt a másik kéziratban megelőzi a Phædrában is szereplő Bolond kevély (647—678). Lásd ott és a Függelék II.

⁶ A három első szó helyett a sárospatakiban így: Aesc. Mi lelt téged? *Nagyra*: Nekem stb.

- 745 Véltém Philosophus tökéletes vagyok ¹
 Minden böltességbe épületim nagyok
 Gondoltam másoknak mind üres az agyok
 Én örök hírt nevet magam után hagyok
 Phæbussal Laurusért mertem perlekedni
 750 Mertem Jupiterrel sokszor vetekedni
 Vagy hogy Fia vagyok azzal ditsekedni
 Már épen akartam Égbe emelkedni
 Oszlopokat vártam emlékezetemre
 Borostyán koszorút fűztem a fejemre
 755 Országokat bíztak reméltem kezemre
 Sok ilyen gondolat ötlött az eszemre ²
 De bezzeg meg tsökkent az én reménységem
 Porba dült magosan repült kevélységem
 Bolondságra válék képzelt böltességem
 760 Háborús elmémben nints már tsendességem
 Sokszor hivatalom fényes Királyságra
 Ugy képzelem néha van Professorságra
 Egy szóval jutottam nagy nyomorúságra
 Oh bár tsak találnék nálad orvosságra.

Esculapius.

- 765 A' jó hogy nyavalyád magad meg esméred
 Hogy gyogyulást vehess a' mint tőlem kéred
 Az orrod hegyin kel ki venni a véred
 Kívánt egésséged másként el nem éred.

Machaon.

- Fogd a Recipédet és a Reguládat
 770 Ezek szerént fojtasd minden Dietádat

¹ A második szakot megelőzi még egy stropha Phædrából (683—686).

² A losonczipan hibásan: «szívemre».

Ha ki telik tőled urak Majma ne légy ¹
 A' fajin Szarvasnak tagából kis részt végy
 Száz forintot el végy ha rá aplicálnak
 Fátzány húsra ne vágy ha tsak nem kínálnak.

Esculape: Részeghez.

Mi lelt hogy úgy reszketz barátom tégedet
 Hideg borzongatja talám tetemedet
 Mint az ázott kalász lógatod Fejedet.

[775]

Bor-beteg.

Jaj beteg vagyok én nyujtsd segedelmedet
 Meg romlott a vérem testem el senyvedett
 Szemem el sárgudott völgybe ereszkedett
 A' lélegzetem is már el nehezedett
 Nyelvem lábam kezem el erőtlenedett.
 El száratt a torkom tsak alig nyelhetek
 Tántorgnak inaim ² tsak alig léphetek.
 Igen bedugodtak, füleim siketek
 Ha alszom orromon alig piheghetek ³

[780]

[785]

Esculapius.

Talám szoktál néha bőven hörpenti
 A' garatra többet mint kéne önteni

Bor-beteg.

Én mértékletesen szoktam köppenti
 Hanem ha akarom búmat felejteti
 Meg szoktam én érni felette kevesse
 Egy vagy két pohárral délben az levessel

[790]

¹ A recipe a sárospataki másolatban prózában. Lásd a Függelék III.

² A sárospatakiban: «Tántorog az inam».

³ E sor után még két versszak van a sárospatakiban Phædrából (705—712).

Három vagy négy ¹ itzét utól a bélessel
Meg iszom egy kitsiny két pintes egyessel.²

795

Lám mint a' kotsonya oly igen reszketek
Tele kotyogossal de ha beszélhetek
Már akkor Katona Legény is lehetek.
Nem bor beteg vagyok hidjék kigyelmetek.

Esculap: Podalirushoz.

E' jó orvossággal fogj Fiam hozzája

itatja: Podalirus.

800

Ez a' józanságnak édes Tincturája
Mértékletességnek jó szirupotskája
Csak tiszta víz tseppek kostolja tsak szája

Részeges.

805

Tiszta víz? roszab hát vipera mérgénél
S' annak az itálnak keserűségénél
Melyet a' Görögök ittak volt Circénél
Ama boszorkányos híres menyetskénél

Jaj meg se kostoltam már is iszonyodom
Nem szoktam ez italt tőle vonakodom
Oh jé de ízetlen jószág; szomorodom

810

Tőle vagy is inkább jobban jozanodom
Ugy tetszik a gyomrom már nints oly lármában

Podalirus.

Négyszer ély ez ital nemével napjában
Esztendeig ne végy részt Bachus borában
Gyakorold magad már rendes Dietában.³

¹ A másik másolatban: «tíz».

² A 793. sor után újra Phædrából van egy szak (717—720), de némi különbséggel.

³ E sor után a sárospatakiiban: «Fogd a recipéket és a régulákat» stb. s a recipe prózában mindenütt. L. a Függelékben IV.

Nap közbe kel tiszta vizet hörpentened
 Délbe pedig vizes bort kel köppentened
 A' sert mindenkoron innya jól meg lehet.
 Az etzetes neked nagy károkat tehet.

816

Szerelem betege.

Esculápi szépen kérlek tégy jól velem
 Nagy az én szívembe belől a sérelem
 De nyavalyám jelét kívül is viselem
 Mi lelt és mi bajom okát alig lelem
 Valami nyavalya mint meg sárgította
 Rosa szín ortzámat mint el hervasztotta
 Imé látod testem mint meg fonyynyasztotta
 Bőrömet tsontomhoz épen ragasztotta
 Ortzámon keltek rosák Liliomok
 Már olyanok mint az halvány tzitromok
 Vagy mint a' feketés és színtelen homok
 Mind össze 20. 30 fontot alig nyomok
 Fogyok mint a gyertya soha nem nyughatom
 Nappal sohajtozom éjjel nem alhatom¹
 Nem tudom miből lett de van nagy bánatom
 Szívem tsak alig ver midőn tapogatom
 Sokszor a jaj szót is el ejtem kéntelen
 Mivel hogy másként is vagyok erőtelen.
 Úszkál könyveimbe a szemem szüntelen
 Meg szorult szívemnek fájdalma szertelen.

820

825

830

835

Esculapius.

A szerelem lángja szívedet égeti
 Testedet gondolom² a' baj vesztegeti

840

¹ A 831—832. sorok második fele a sárospatakiban fel van cserélve.

² A másik kéziratban: «Színedet s testedet».

Szerelmes.

Felőlem azt tudom senki sem vélheti
 A' szerelem nem az ilyeket illeti
 A' betses tsokokat Claris ajakokra
 Rakják a Leányok nem ily fonynyattakra
 845 Bátor tolnám magam én valami vakra
 Ha meg tapogatná vágyna Furtsábbakra.

Machaon.

Néked is nyalták ám adig az ajakad
 Mig oly káka formán nem állott a' nyakad
 Ha a száj jaj szókra nem hív tsókra fakad
 850 Úgy a szerelemnek hamar nyaka szakad
 Én azt komendálom kerüld a tsókokat
 Most is halálosan meg sínled azokat
 Azok gerjesztettek oly sebes lángokat
 Melylyek meg emésztik benned a' tsontokat.
 855 Ha vissza akarod nyerni egésséged¹
 Halgas rá ez leszen a' kötelességed
 A' Jányokat úgy nézd mint a darab fákat
 A Fonoba ne járj sőt tanuld az ákat
 Ha rád katsint a Jány köpj annak szemébe
 860 Ha mosolyog reád sugj egyet fülébe.

*Lotsfets Ember.*²

Meg dagatt a nyelvem nézzék kigyelmetek
 Alig is rághatok alig is nyelhetek³
 Alig fordul a szám alig beszélhetek
 Noha én lotsogni máskép sem szeretek.

¹ Ez és a következő sor helyett: «Fogd a recipéket stb.» s az orvosság prózában. Lásd a Függelék V.

² A Lotsfets előtt a Siket is szerepel, mint Phædrában (765—792), de lényeges változásokkal. Lásd a Függelék VI.

³ A 861—862. sorok felcserélve.

Machaon.

A' sok lotsfets Ember szokta ezt okozni 865
 Abba szokott a nyelv így meg dagadozni
 Jobb volna erőssen azt meg kő porozni
 Vesd ki tsak ha lehet fogom orvosozni
 Jaj¹ de utálatos rágja meg a féreg
 Egészlen el fojta a fekete méreg 870
 Olyan tsuda mint a Csizmadia kéreg²
 De hegyes a' végi mint a fel nőtt béreg.
 Egy éles raspóval meg kel símitani
 S egy hegyes vas szeggel ki kel lyukasztani³
 A' genyetség úgy fog majd ki szivárgani 875
 Tíz nap nem szabad lesz ezután szóllani.

Lots-fets.

Hatalmas Jupiter 10 nap hogy halgatok
 Nintsen nagyob kínom mint ha nem szólhatok
 Úgy halgatnak tsak az oktalan állatok
 Valami más módon meg nem gyógyulhatok? 880

Machaon.

No hát látok hozzá már gyengéb szerekkel
 Balsamom olajjal s más drága⁴ kenettel
 Értetem egynehány Borbélyi tseppekkel

Lots-fets.

Ugyé Doctor Uram hogy job⁵ lesz ezekkel
 A' bor drága kenet nints nála hasznosabb 885
 Balsam olajánál kedveseb szagosabb⁶

¹ «Phú».

² A 871—872. sorokat lásd a Függelékben VII.

³ A 874. sor elmaradt, helyette áll a 875. s e helyett: «Vala-hogy valamint meg kell lohasztani».

^{4, 5} A sárospatakiban: «gyenge», «leg jobb».

⁶ U. ott a 886. sor elmaradt.

A' kassai¹ illat sem kívánatossabb
Csak bort tölts nyelvemre a' foganatossabb.

Machaon.

Vesd ki a Válladra² fél singes nyelvedet
890 Majd enyhítem egy két tseppel sérelmedet

Lots-fets.

Többet tölts ne kíméld oly igen szeredet.

Machaon.

Nohát most indítsd el sebes kerekedet.

Lots-fets.

Barbara, Cergere, Dirgira, Forgora, Gurgura, Körgő
Largara, Mergere, Nirgira, Porgora, Rurgura, Sörgő
895 Targara, Xergere, Zirgira, Jorgara, Vurgura, Zörgő.³

Jol forog a nyelvem ugyé Pájtás Peti
Mikor Doctor Uram borral kenegeti
A' meg gyógyításnak árát eb fizeti
Ditséreteteket nyelvem ki hirdeti

Machaon.

900 Jól lesz jól de attól meg kel oltalmazni
Magadat ne próbály senkit rágalmazni
Ha nyelveden e baj el fog hatalmazni
Ki vágjuk nem lehet többé irgalmazni.

Fél-Szemű.

Minap hogy hánytattam nagy Vitézségemet
905 Egy szál kardra menék, meg sérték szememet

^{1, 2} A sárospatakiban: «Kásia», «álladra».

³ A sárospatakiban csak két sor: Barbara, Kergera, dirgira, forgora, gurgura, lörgő, Mürmüra, Nurmura, löpp, pürmüra, kürmüra, köpp.

El vesztettem egygyik kedves fő kintsemet
 Gyógyítsatok kérlek ha lehet engemet.
 A' ki bír kettővel boldognak mondhatni
 Bizony egyel 's féllal keveset láthatni
 Ki balról vak, jobbról ezt pofon vágthatni¹
 A' ki jobbról nem lát balról tsúfolhatni
 Ha ugyan Argus bírt száz szemekkel régen
 Noha nints a dolog kívül a kétségen
 Boldog volt nem kapnék én ily ditsőségen
 Csak kettővel látnám a Napot az Égen

910

915

Podalirus.

Jöszte szemeidet majd meg kenegetem
 Hogy láss vele véghez viszem ha tehetem

Fél szemű.

Már is látok véle már fel emelhetem
 Erdemlett jutalmad ímé le fizetem

Podalirus.

Fájós szemeiddel de ne néz mérgesen
 Ne néz mint az Aspis oly igen élesen
 De nyájassan szépen 's épen szemérmesen
 Az Egekre ne hánd igen negédesen.²

920

Asszony, kinek fia meg holt. Esculapiushoz.³

Oh mely szörnyű sebet és siralmat vettem
 Egyetlen egy szülött Fiam el vesztettem
 Meg holt édes Fiam még el nem temettem
 De gyászos házamnál már ki terítettem

925

¹ «tsaphatni».

² E sor a másikban : «Az égre kevélyen ne hánd 's negédesen».

³ Az Asszony előtt a sárospatakiban még a Himlőhelyes is előfordul, mint Phædrában (793—820), továbbá Egy jó mellyes Leány (Phædra 821—836). Lásd Függelék VIII.

Niobe Fiai s' Leányi számával
 Mivel hogy kérkedett Familiájával
 930 És vetekedésre ki szált Latonával
 Méltán büntettetett azok halálával
 Nem lehet mondani kevélynek engemet
 Nem hántorgattam én egyetlen engemet
 El vitte az halál még is gyermekemet
 935 Enyhítsétek kérlek szörnyű keservemet.

Esculapius.

Oh szegény Aszonzság eseted' ¹ sajnálom
 Hozd ide a holtat, majd körül vizsgálom
 Talám talám lelkét még benne találok
 Mit tehet orvosi erőm meg próbálok.

elő hozza : Aszszony.

940 E testetskét imé elődbe hozattam
 Sűrű könyveimmel, a kit meg ásztattam
 Már ugyan kevéssé magam ki sirattam
 Még meg éled talám magamat bíztattam

Escul : Legényekhez.

Kenyétek meg drága kenettel szemeit ²
 945 Orrát az homlokát mind a két kezeit.

Podalirus.

Véghez viszem ; érzem már verni ereit

Machaon.

Én is melegülni szívét s. több részeit

Esculapius.

Már meg él bizonyal tsak fel kel oldozni.

¹ A másikban : «E szegény aszszonzság esetét . . .»
 «füleit».

Örül az Aszony.

Meg élledt a Fiam nem kel sírátkozni.
 Kezd Hyacinthusom ismét virágozni 950
 Oh mely nagy örömet fog nekem okozni.
 Fiam Fiam oh had haljam szózatodat
 Beszéld elől rövid szóval halálotat
 És halálot után volt állapotodat
 Kínodat bajodat vagy boldogságotat. 955

Hyacinthus a fiú.

Mikor jutott éltém utolsó estvére
 Lelkem Elysium kies mezejére
 Költözött a boldog Lelkeknek helyére
 Hidegült testembe onnan visza tére
 Láttam és eljártam én a más világot 960
 Ki nem beszélhetem azt a boldogságot
 Sem azt a rettentő boldogtalanságot
 Mely követi a jót vagy a gonoszságot
 Az öröm boldogság ottan végzetetlen
 A' kín, s. a gyöttelelem kibeszélhetetlen¹ 965
 Örök tűzbe vagyom minden hihetetlen
 S az Isten törvénye eránt engedetlen
 El fogodott szívem alig beszélhetek
 Csak épen egy egy szóm vagyom még véletek
 Míg időtök vagyom mig fen ál éltetek 970
 A halálról gyakran meg emlékezzetek.

Esculapius.

Az Aszszonyt itt hagyom mert nem mulathatok²
 Ti pedig az ajtó eliben áljatok

¹ A 965. és 966. sor a sárospatakiban: «Annak a' ki jó volt, de szenvedhetetlen Az a' kin a' mellyet várhat a hitetlen».

² A 972-dik így: *Asszony*: El mégyünk már tőled. *Aescul.* Én sem mulathatok.

Minden Embereket¹ tőlem el tiltsatok
 975 Estve van már többé én nem gyógyithatok.

Vad Musa versifikál.

Mondják hogy sok arany volt Americába
 Czifra szár, tsutora kel tajték Pipába
 Minek meleg bunda a meleg szobába
 Sok hartsát² és vizát fognak a Dunába
 980 Szenyvedet sok ágyú lövést Munkáts vára
 Nem minden kaphat fel az ugorka fára
 Most egy itcze bornak 4. krajczár az ára
 Nehéz fel ülni a magas³ Paripára.
 Sok baj van ezekkel a rossz Legényekkel⁴
 985 Szoktam beszélgetni néha a Szűzekkel
 Tele volt a' hordó már fel ál fenekkel
 Semmit sem gondolok a Kofa nyelvekkel
 Nem lesz fa karika a vas karikából
 Egy két pintet ittam fejem már is kából
 990 Palatinus nem lesz a törvény Bírából⁵
 De derék Menyetske lett⁶ nézd el Kriskából
 Nézd⁷ tsak a komámnak be félre ál szája
 Hugomnak de piros alól a tsizmája
 A Sogor Aszonynak mely szép a pofája⁸
 995 Olá országi Ló mint van a formája
 Szén égető szemét tsak tőkére veti
 Hogy ki józanodtam alig van két⁹ heti
 Csitt! egy szépet mondok eb a ki neveti
 Nints esze ha bor van ki a sert szereti
 1000 Be motskos ennek a Vargának a' bőre¹⁰

¹ «betegeket». ² «tokot».

³ «datzos». ⁴ E stropha előtt van még egy versszakasz, mit a Függelékben adok X. ⁵ E sor a másiknál: «Fő Vic Ispány ritkán lesz a kis bíróból». ⁶ «vált». ⁷ «Lásd». ⁸ E sor helyett más: «Talán le is szállott allol a mádrája. ⁹ «egy». ¹⁰ «Be hitván be rosszszul telett ez a' Tsőre».

El szalad a kutya ha teszen a kőre
Többet perorálok mához esztendőre
E versek jutalma lesz egy pendel¹ lőre

*Morio.*²

Fel akarnék házasodni, De nem tudok kit el venni
Eb a lábú nagy Lányai, Nem akarnak hozám jőni. 1005
Már a Kriskát meg kérettem, De tőle kosarat nyertem.
Nints kurási nints parúgel, Jo Kriska te úgy fogyól el.

Epilogus.

Vége van mindennek már el oszoljatok
Nem kívánjuk hogy ti nekünk tapsoljatok
Sőt hogy békességes tűréssel voltatok 1010
Köszönyük tsak rólunk rosszszúl ne szóljatok
Ha volt valakinek valami vétsége
Meg engedheti a nézők szívessége
A' kiknek ha itten volt gyönyörűsége
A Fáradtságunknak kívánt vége, Vége. 1015

FÜGGELÉK.

Pandorához, mint az előszóban is említém, három rendbéli kéziratom volt, sőt a latin eredetinek hozzászámításával négy is. Minthogy azonban itt csak a magyar szövegről lehet szó, maradunk tehát háromnál s ezek a következők:

1. Tóthfalusy József losonczyi kézírata ;
2. a sárospataki másolat ; és
3. Szathmári P. Sámuel eredeti fogalmazása, mely azonban, sajnos, Pandora vészes ajándékának átvételéig vagyis Epi-metheus elbusúlt felzendüléséig terjed.

Minthogy Tóthfalusy másolatát már előbb ismerttettem és le is másoltam, a két utóbbi kéziratot az első hibáinak kijavítá-

¹ «gatyá».

² Morio előtt a sárospatakiban még két kofa is szerepel s Morio szerepe is sokkal hosszabb, azonkívül Chorus is van. Lásd a Függeléket X., XI. és XII.

sára használtam fel s a hol csekélyebb, egy-két szóra vagy sorra kiterjedő eltérések mutatkoztak a lap alján jegyzetbe tettem.

A losonczi és sárospataki másolatnak nagyobb eltéréseit itt hátul e Függelékben adom, miután már az illető helyen ide utaltam az olvasót. Annyi az utalásokból és Függelékből kitűnik, hogy Pandora Losonczon (Vagy tán már Patakon is) némi átalakításon ment keresztül valószínűleg az előadásra felügyelő tanár kezétől.

A darabnak beosztását, szöveggközi utasításait illetőleg érdekes, hogy míg a sárospataki eredeti és másolat részekre és kisebb szakaszokra oszlik s az I. rész 3. szakaszban Pandora elküldéséig, a II. Epimetheus siralmáig, a III. a Geniusok énekéig, a IV. a moralitas, illetve a mű végéig tart; addig a losonczi kéziratban semmi ilyest nem találunk. De annyival inkább vannak szöveggközi utasítások, melyek viszont a patakiban hiányzanak.

Külsőalakra vonatkozó eltérés a kettő között az is, hogy a pataki kéziratokban a személyek neve — kivéve a Geniusokét — mindig oldalt áll, a losoncziiban pedig — kivéve a Siket szerepét — mindig a beszéd fölött.

Hogy a pataki másolatot a szerző átnézte, mutatják a kezétől eredő javítások, törlések, pótlások; pl. mikor a másoló Akrisiust felbontja A'Krisiusra s Szathmári azt helyreigazítja vagy mikor Jupiter szerelmeskedéseinél a másolónak «Feleségre» szavát lehúzza s melléje írja «Szeretőre» vagy végül betoldja a losonczi kézirat számolása szerinti 44-ik sort, melyet a másoló elnézett stb. Hogy mindazáltal mégis vannak hibák s pár sornyi kihagyás, az az én lapalji jegyzeteimből látható. Valamint az is bizonyos, hogy Tóthfalusy másik kéziratból másolt, a mit már valaki átdolgozott.

Az is érdekes még a pataki másolatban, hogy a Prologus és Epilogus Előljáró Beszéd és Megköszönés név alatt a darab végén foglalnak helyet, a mi újra arra mutat, hogy a másoló az eredeti fogalmazás után dolgozott, a minthogy Szathmári töredék eredetijében is hiányzik az előszó, a mely — mint legtöbbször szokott — a munka befejezése után készülhetett.

Ha még azt is megjegyzem, hogy Pandora pataki másolatát Phædra szövegének javítására is felhasználtam, a mennyiben lehetett, remélem nem fogja senki bűnömül felróni, mert az én meggyőződésem szerint a két műnek szerzője azonos. És ezzel áttérhetünk a sárospataki másolatból vett idézetekre és pótlásokra.

I. Themis beszédének négy első sora.

(Pandora 701—704.)

Ráadnám: Nintsenek de már követőim
 El hullottak kevés számú követőim
 Nintsenek Biráim és Tisztviselőim
 Nem is akadnak már talán kísérőim.

II.

A Bolond Kevély szerepe nincs ugyan meg a losonczi másolatban, de minthogy Phædrának 647—670 soraival teljesen azonos, ismétlés helyett oda utasítom az olvasót. Aesculapius utolsó szavai azonban Tóthfalusynál hiányzanak s a recipe is más alakú, a miért is ezeket itt közlöm

Aescul. Értem már bajod mint szavaidból hallom
 Ezt meg orvosolni nem kis baj meg vallom
 Mellyet meg vallani épen nem átallom
 Egy kis nyilást tégyünk fejedre javallom¹
 Pfujj! mitsoda rút füst 's szél jó ki belőle
 Böltesség egy tsepp sem fért bele felőle

B. Kev. Jaj! tsak egy ökölni már álj el mellőle
 Magam is mások is el ijednek tőle.

Podal. Fogd a' recipéket és a' regulákat
 Ezek szerint folytasd mindég Diætádat.
 A' Cávét tejfellel nem jó innya
 A' tzitromos bor ártalmas
 A' süveged nem árt néha le venni
 A' nyakadot nem kell merően tartani;
 A' beszédet nem kell az orrodra venni
 A' ruházkodást az erszényhez kell szabni
 Az Ujságon, nyalánkságon nem kell igen kapni
 Az orrodat káros sokat fintorgatni.

Meny a' Patikariushoz, alázatosságnak hívják.

B. Kev. Jól van fáradságod e jutalmát vedd el!

¹ „Phaedraban” nem nyitják fel a fejét, csak Morio tesz rá célzást: „Jó volna baltával ki nyitni a fejét stb. (Phaedra 677—678.)

III. A Nagyra Vágyó recipéje.

Machaon. Fogd a recipéket és a' regulákat
 Ezek szerint folytasd mindég Diätádat
 Ne légy az Urak majma,
 A' nadrágot fel húzni árt
 Keveset tanulj, de jót 's jól!
 Száz forintot is elvégy ha adnak mert ritkán adnak
 Mig Katona nem leszesz tempóra ne ragd a' lábadat
 A' Fátzán húsrá ne vágy, mert az neked árt
 Az első ülésre ne vágy
 Mód nélkül tsinos ne légy sat.
Nagyra V. Jól van fáradságod e' jutalmát vedd el.

IV. A Részeges Ember recipéje.

Fogd a recipéket és a' regulákat
 Ezek szerint folytasd mindég Diätádat.
 Nap közben vizet igyál
 Délben bort de vízzel, két pohárral igyál
 Etzetest enni ártalmas, az égetett ital veszedelmes
 A' sert is meg lehet innya.
 A' tégérre nem kell bámulni
 Ha zavaros lesz a Bodrok a' kútból igyál stb.
Részeg. Soha biz el nem állom e' szoross Diätát.

V. A Szerelem Betegének recipéje.

Fogd a recipéket stb. mint fentebb.
 A' Leányokat úgy nézd, mint egy darab Fákat
 A' tsókokat kerüld, mint a vipera mérget
 A' fonóba ne járj
 Algebrát tanulj, Tsak a' száraz lótzán hály
 Ha leánnyal kell beszélned nézz el a' feje felett.
 Ha mosolyog dugd be a' szemed
 Ha rád katsint köpj a szemébe.
 Az ablakon az útszákon ne átsorogj
 Szint úgy izzadj bele úgy tanulj
Szer. bel. Meg próbálom talám talám hogy ha lehet.

VI.

A Siket szereplése Pandorában a losonczi kéziratban hiányzik, de megvan Phædrában; a kettő között azonban olyan el-

térések vannak, hogy a Siket szerepét a sárospataki másolatból közlendőnek véltem.

Siket. Doctor Uram mind két füleim bedugodtanak, úgy hogy Nem hallok semmit kérem gyógyítsa kegyelmed.

Podal. Ily siket voltálé már gyenge korodban?

Siket. Önodba kell mennem? Nints Doctor Önodban.

Podal. Vagy siketültél meg azután sokára?

Siket. Kassára? de minek utazol Kassára.

Podal. Érte füled mi baj, vagy mi veszedelem?

Siket. Telem jó volt. Tavasz de mit tsinált velem?

Podal. Talám hallottál sok puska ropogását?

Siket. Pogátsát? melegen nem ettem sem kását.

Podal. Vagy talán trombiták harsogó szózatit

Siket. Katit? nem esmérem sem Marist, sem Katit.

Podal. Valami a' füled dobját meg sértette?

Siket. Szu ette? nem ette azt a teréngette.

Podal. Nehéz a siketet igen orvosolni

Siket. Borsolni? tsip a bors tessék mást gondolni.

Podal. Olykor olykor siket! két füled nem zúgott?

Siket. Lugot? kérlek belé ne tölts hamvas lugot.

Podal. Valaki valamit beléjek nem dugott?

Siket. Ki sugott? énnékem hijjában suttogott.

Podal. Ez a siket ember tsak olyan bolondos.

Siket. Rongyos? mert az Anyám nem igen volt gondos.

Podal. Készítettsek mitsoda forma recipéket?

Siket. Czipéket? vagy talán mondottál tsipőket

Podal. Recipéket hald meg Szegény recipéket.

Siket. Korpa ciberéket? vagy apró tsirkéket.

A végső nyolcz sor megegyezvén a Phædrabeli Sikettel, ismétlés helyett oda utasítjuk az érdeklődőt (Phædra 785—792).

VII.

A Lotsfets szerepében a 870—871 sorok a sárospatakiban így:
 Ollyan mint a kémény feliben tett méreg
 De hegyes a' végi mint egy nyíl vagy egy szeg.

VIII.

A Himlőhelyes és Egy jó mellyes Leány a losonczi kéziratban Pandorától hiányzanak ugyan, de megvannak Phædrában azzal a különbséggel, hogy az utóbbi szereplőnek neve itt: Nevedékeny Leány. De a Phædrabeli Himlőhelyes mégis keve.

sebb egy strophával a sárospataki Pandorabelinél, azért azt ide mellékelem. Beszúrando Phædra 804 és 805 sorai közé.

Tőlök régen mely sok tsókot érdemlettem,
Melly sok Szívem Lelkem nevezetet vettem,
Hogy ilyen róstélyos ábrázatú lettem,
Már most gunyolódva mennek el mellettem,

IX.

Toldás a losonczy kézirat 982 és 983 sorai közé.
Igen nagy szeszi van a' jó pályinkának
Nézd meg tsak be veress körmét a' Vargának
Ékessége farka farka a Rókának
Minuétet járni nehéz a' Sántának.

X. Két kofa öszve találkozik.

Kata. Ó édes Komám Asszony! be régen akarok kegyelmeddel szóllani. Ez az én bajom édes drága Lelkem!

Ersok. El hiszem édes Komám!

Kata. Bizony pedig az a' duzmadt Uram is tsupa Isten ostora a' nyakamon; most is három egész póturát vesztegetett el a' Sidónál.

Ersok. Ó halgass jó Koma! hát én tsak a' Lelkem veszttem azokkal a' téntás seggű Diákokkal, gondolja meg komám Asszony! azok az eb ágyába született mendikások, tegnap el is törték a' jóséges jó kétfülvű fazekamot. Még azt mondták rá a' fertelmesek: Kurvannya tserép volt el tört! senki fiának nem adtam volna egy ujj petákért. De hiszem meg tagolom őket.

Kata. Hát kintsem Komám Asszony! mit mondok? Láttae Kend be tzifra a' szomszéd Asszony lánya.

Ersok. Ugy a' lustos; pedig a' Kenyérbe se eszik eleget.

Kata. De bizony Isten ma is egy kis málét sütöttem, mindég ott leste az éhel hótt kutya, míg egy karajt nem adtam.

Ersok. Hogy vette Kend ezt a szép rákot?

Kata. Jaj! Lelkem bizony drága ez. Bizony vagy hiszi Kend vagy nem egész kilentz pénz ára. Ezt is tsak a' Diákom kedveért vettem.

Ersok. Gyere jó Koma! igyunk meg egy meszelykét. Ollyan jó ember a' bor-Præbitor, az Isten áldja meg.

Kata. Szégyenlős vagyok én Komám Asszony! de jó emberem kedveért tsak bé megyek; egy vagy két ittzétskét meg ihassunk,

XI. Morio.

Fel akarnék házasodni: De nem tudok kit el venni?

Eb a' talpa nagy Leányi, Nem akarnak hozzám jönni.

S, ugyan tsak nem érdemlemé meg már én is a' házasságot?

Bizony pedig ugy kívánom a' nyaláncságot,

Hiszem én is igaz Magyar meg vagyok.

Ugy é elég nagy Kamasz vagyok,

De tsak vagyok a' mi vagyok;

Akárki mit mondjon. Akárki mit beszéljen,

Elég az, mi tagadás benne, hogy én házasodhatnám.

De bár nézzétek meg tükör homlokomat,

Itéljétek meg prádés termetemet,

Tekintsétek gyönyörű barnaszeg bajuszomat,

Lássátok tök fejemet, Bársony üstökömet,

El adó Lányok az én fa fa fa farkas marta

Igaz nem síma de rövid nap bé vakoltatandó ortzáimat,

Ó, melly igen lel a' hideg a' házasodhatnám miatt?

Mint izzadok, mint hevülök! Majd meg fagyok szomjan.

O! be fáj, jaj! Hová légyek, mit tégyek. Hol egy tükör,

No bizony nints nálam szebb rajkó az Ég alatt.

Csapjunk kezét Kriska.

Hol egy varga? hadd varratok egy piros liba bőr tsizmát,

Hol a Szabó? hadd szabatok egy ipsilon állású veres nadrágot,

Hol a Kovács? hadd reszeljen egy nyusztos kalpagot.

Iti piti Coppensus humillimus Servus.

A' parádás ruhám majd el készül,

De jaj talám el is lopták a' szűrömet?

Mivel takarozzunk Katyi ha ugy van?

Jól van! be takarozzunk a' hímes ebek farkával,

Vagy a' jó Aszszonyom dunnájával.

De mit beszéllek. Ehon meg se fogtam már mellyesztem,

Gatyát varrattam pedig még egy tsepp nadrágom sints,

El mégyek az Operentziás tengeren is túl,

De hol a talyigás? Mert gyalog bizony nem mégyek.

Méltán is; mert az Apám se járt lovon.

Azért hogy el ne fáradjak majd egyet iszom.

Be jó Fija vagyok az Apámnak,

Ő is torkával kereste a mije nints,

Meg tartom a kulatsát; Betsüllöm a' kotyogóssát,

Soha el nem adom a' veres gyurkáját,
 Mint járék tegnap előtt, még ma?
 Menék a' Templomban, le kapom a' süvegem,
 Hát a' Kortsmára tévedtem.
 Oh! be bántam, Majd a' korsóba vertem az orrom
 Le düllök az Asztalra, hogy már imádkozni,
 Akkor serkentem fel, Mikor már három pint bort meg ittam.
 Tapintom véres veritékemmél, úgy mint lopásommal
 Tele gyűjtött erszényemet, Hát tsak a' sok nints benne,
 Nézem az arany gyűrűmet hát nints,
 Kapok az ezüstös kardomhoz, hát a' sints,
 Nyúlok az arany órámhoz, hát nem is vólt.

Iti piti Coppensus humillimus Servus.

Be jártam Tornát, Baranyát,
 Be kalandoztam Ungot berket,
 Mindenütt a Birónál szállítottak, A' Hajdúk,
 Készen várt a' sok szolgál, Ha tsapni kellett, A' Hajduk.
 Mindég vizsgálták a' Nemes Leveletem,
 Meg is korámizálták fa petsétekkel,
 Nem hiszed hogy én Nemes ember vagyok? [vólt
 Hát az én Apám nem igaz sáfrány hordozó Magyar Tót meg
 Tudják azok a' kiknek sokszor óltsón adta a' fa nyelvű bitská-
 Édes Apám Gubits Tamás! [kat
 Be nagy Ur lettem utánnad!
 Enyim a' Nyársi prædium,
 Senkinek semmi részi a' Kereki várban,
 Engem illet az égető promontorium,
 Senki sem parantsol a' fő vételi possessióból.

Iti piti Coppensus humillimus Servus.

Várjatok tsak várjatok, várjatok, hadd mondjam el a' letzkémet.

1. Suspicionem si quis errabit sua,
2. Et rapiet ad se quod erit commune omnium,
3. Stulte nudabit animi conscientiam;
4. Neque enim notare singulos mens est mihi,
5. Huic excusatum me velim nihilo minus,
6. Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere,
 A' mint Aesopus Uram mondotta,
 Tám meg rugta a tsikó,

Iti piti Coppensus humillimus Servus.
Aló mars ! 'be szarom a' bótót. Finis.

XII. CHORVS. Ad Notam : Sirasd meg azt az . .
Immárom el végeztük, A' mi mulatságunkat
Szégyeneljük magunk is, sok fogyatkozásunkat
Ha betsünk el nem vész. Majd mászsor többet tész
Légyen Lúd ez ha kövér: Egy tál túró meg ér.
Most az apró gyerkőtzék Páston tarbutzkázzanak
A' jó suhantz Legénykéek A' plattzon láptázzanak
Oszollyon a' köszvény, Hallgasson a' Törvény
Meg ne bomollyon a' tor, Még vagyon elég bor.

III.

DIDÓNAK SZOMORÚ TÖRTÉNETE.

*Előadták: 1792 vagy 1793-ban a losonczy ev. ref. gymn.
növendékei.*

Szerzője: Szászi János corrector.

*Másolója: Tóthfalusy József, losonczy diák, a ki a darabban
Fáma szerepét játszotta.*

LOSONCZONN

producált

Tragediá ¹

Didonak Eneas miatt lett szomorú története.

Beszéllő Személyek.

Prologus	Jupiter
Dido	Mercurius
Nánika, a Dido östtse	Cloanthus Eneas Vitéze
Juno	Eneas
Venus	Barcæ a' Dajka
Fama. hir.	Iris
Járbás Király	Epilogus
Satyra	

¹ A «k» betű kivakarva.

PROLOGUS.

Tekintetre méltó Tiszteletes Népek
Urak Aszszonyságok szűzek, százszor szépek
A' szívet a' szemet meg ragasztó lépek
Meg mondom tzelunkat, a mig odéb lépek.
Ama Carthágonak gyönyörű Dámája 5
Dido, el érkezvén Eneas hozzája
Mivel vala deli termete s. formája
Meg szereté s. érte lángol szíve tája
A' Vitéz formáját úgy szívére vette
Hogy érte álmát is mind el felejtette 10
Csendes óráját tsak akkor reménylette
Midőn vendégével víg kedvét tölthette
Ez a nagy szerelem még is utoljára
A' szegény Dámának mint forot torkára
Hogy talált magába maga gyilkosára 15
Nem hajtván Eneas semmit Dámájára
Meg mondjuk ha nyerünk figyelmetességet
A' mely eránt már is nyertünk reménységet
Érezvén mászor is ezen szívességet
Mert tsak így nyerhetünk munkánkba jó véget. 20

Dido. Nanihoz.

Nánika kintsem Ötsém jaj mennyire félek aludni
Mert mitsodás idegen vendég jöve ujra mihozánk
Ábrázatja sokat mutató deli termet azomba vitéz is.
Vélhetem ezt méltán hogy az Isteni nemből eredt ő
Bátor az a ki Nemes szível bír. Ez pedig oh mely 25
Sok bajokat s' hadakat látott a' mint le beszéllé

Mert ha kemény fogadásom szentül nem kötelezne
 Hogy többé férjhez nem mégyek senki fijához
 Meg válván minapába kegyes Férjemtől örökre
 30 Vagy pedig a páros szép élet előtttem unalmas
 Már nem volna talám magamat próbára ki tenném
 Nánika! mert már mit titkolnám (Én az időtől
 Fogva hogy özvegység kenyerén élek) soha senkit
 Enyire nem szereték meg mint a Troja vezérét
 35 Általa fel gerjedt el alélt volt gyenge szerelmem
 Egybe szeretni tudok. De azért azt mondom előtted
 Engem eléb élvén e föld üregébe temessen
 Avagy ménykövel Jupiter pokol öblibe sujtson
 Mintsem szűz koszorúm meg bántsam s. földre tapod-
 [jam

Nani Didohoz.

40 Angyalom egy Néném örömet érted ma le tenném
 Életemet; hát már így leszel árva madár
 Szüntelen ép korban s. ily Hertzegi Dámai sorban
 Már férjed leve holt gyermek öledbe se volt
 Bánatod enyhülyön s. a holtért porba ne düljön
 45 Szép koszorud mivel ő erre kitsint ügyelő
 Bár valakik kértek Feleségül mind haza tértek
 Szégyennel; nem kár nem vala mert deli pár
 Néped ölé Járzás kosarat kapa úgy valamint más
 Africa béli vitéz bár vala Hectori kéz.
 50 Most kinek a lépe deli termete angyali képe
 Meg foga ezt öledé Nénike gyűlöledé
 Ily veszedelmedbe illő hogy jusson eszedbe
 Mely fene nép sokaság közt lakozunk ha le vág!
 Azt ugyan a Fátom végzé valamennyire látom
 55 Troja hogy erre került s. Tirusi földre terült,
 Mert ha te férhez mégy (melyről kérlek le se is tégy)
 Troja vezére vesz el s. a Felesége leszel
 Nagy leszen e Város, lesz sok nép benne sok áros
 Lesz veled egy nagy erő mindeneket le verő

Ő leszen ółtalmad, majd fényleni fog birodalmad 80
 Általa nem lesz irigy és nem emésztí mirigy
 Isteneket kérjed te azért s. az előbbeni férjed
 Engeszteld ha lehet dolgod üetve mehet
 Ű vendégséget, vegyen Enéas feleséget
 Ved elől a' mosarat tölts sok ezer poharat 85
 Ilyen okát adjad tőlünk távozni ne hadjad
 Enea szép seregét. Míg Jupiter hidegét
 El viszi majd tőlünk. Adig ne siessen előlünk
 Majd ha hajója lesz ép mennyen el e deli nép.

Satyra.

Aeneáska lenni szeretnék most én is 70
 Meg nyalja ám a sót a ketske ha vén is
 Csak Papot, Barátot magam vőfély lészek
 De eléb e platzon egy fordulást tészek.

Juno Venushoz.

Már ez deli dolog ugyan tsak prédára
 Kaptatok kerülén Dido szegény pára 75
 Két tsalárd Istennek meg fogó horgára.
 Ily dolgot nem látott az Ég ditső vára
 Tudom hogy előtted gyűlölséges vala
 Mindég e Városom népe magas fala
 Mikor lész már vége s. a Troja Angyala 80
 Szünjön már és töb nép ne veszen általa
 Békéljünk meg Didot végye el magának
 Feleségül ama Vezére Trojának
 Meg lett már tetszése mivel az Annyának
 Szeret Dido s. helyét nem leli magának 85
 Azután mi ketten ez új házasokat
 Birjuk, s. az egyesült számos lakosokat
 Eneast uralják mint fő királyokat
 Neked jegybe adom én a Tirusokat

Venus Junohoz.

- 90 Mellyeket mondál Fejedelmi gondok
 Jol vagyon jol, ellened én se mondok
 E' dologhoz bár ha szerentse lenne
 S. Jóra ki menne.
 Ugy de kétséges vagyok én felőle
 95 Hogy továbbá semmi se lesz belőle
 Mert hogy e' népet kezéd öszve varja
 Azt nem akarja
 A ditsósság Jupiter te férjed
 Meny el ő hozzá s. esedezve kérjed
 100 E szabad néked Felesége mert vagy
 Érdemed is nagy.
 Hogy ezen két Nemzetet egyesítstse
 És örömmel fényes egét derítse.
 Engedek Juno te kegyes szavadnak.
 105 S. helyt adok annak.

Juno Venushoz.

- Én gondom a meg lásd hogy e dolog jóra
 Ütki ; tsak egészen bizzad azt Junóra
 Hogy pedig meg tudhasd hogy lesz, s. melyik óra
 Lésh az a szerentsés halgas tsak e szóra
 110 Vadászni készülnek Eneás Didoval
 Holnap a berkekbe vislával kopóval
 Vad disznót és szarvast kerítő hálóval
 Meg érkezvén Foebus a tüzes hintóval
 Magam is majd lopva el megyek hozzájuk
 115 Mikor résre álnak s. készen lesz puskájok.
 Szörnyű jeges záport bocsátok reájok
 Mely miatt mind el fagy szívek és a májok.
 Meg setétül az Ég s. a' nyilak lángoznak
 A' vadász pajtások szélyel szaladoznak
 120 Eneas Didoval öszve találkoznak
 Egy barlangba, ahol midőn szárítkoznak

A' barlang közepén én is meg jelenek
 És ha te továbbá már nem törsz ellenek
 Általam úgy lesznek rendelve mindenek
 E' két szerelmesek hogy öszve keljenek.

125

a' Hir.

Én vagyok a' földnek Erebus Nemzette Leánya
 A' kit az édes Anyám kinjában szült legutolján
 A gyors hír vagyok én kenyerem nekem a szaladás és
 Ugy van erőm ha futok; nőttön nővök a menetelben.
 Mig idegen helyeken vagyok öszve vonom magam, úgy de; 130
 Nem sok időre fejem fel emelkedik a levegőbe
 Kész tsuda rettenetes van ezer fülem anyi szemem szám
 Éjtszaka nyargalok én, nékem nem kedves az álom,
 A' Paloták tetején strásálok nappal, ahonnan
 Városokat s. falukat rémítek s. a. lakosoknak 135
 Szint anyit hazudok valaményszer ejtek igaz szót
 Egy jeles újságot hozok én most is kebelembe
 Melynek mondhatom azt kár volna titokba maradni
 El mondom röviden sietek másutt ki beszélni.

Egy furtsa Gavallér jött a' minapába 140
 Trojából Carthágo híres városába
 Kinek nintsen párja egész Líbiába
 Belé is szeretett Didó valójába
 Vadászni mentek ki ma is a berkekbe
 De a' szélvész miatt igyekezetekbe 145
 Nem boldogulhatván ketten egy rejtekbe
 Múlatnak; ki tudja mi van a szívekbe
 De ez itten elég: Járbáshoz sietek
 Ki előtt kedvesebb dolgot nem tehetek
 Mintha néki erről bizonyost vihetek 150
 Már lódulok tehát, mindent meg követek.

Jarbás Jupiterhez.

Mindeneken szabados Fejedelmünk,
 Nagy Jupiter Paisunk segedelmünk

A' kinek áldozatot teszen e' szép
 155 Festegetett Palotába lakó nép
 Látode mind ezeket? de ha látod
 Ménykövedet te ezért se botsátod?
 Tőled ezen fene nép keveset fél
 Igy ha teszel bizony ellened is kél
 160 Nem lesz egyéb amaz Égi ditső ház
 Egy tsuda kép s. madarakra való váz
 Kely fel azért tüzesült haragodban
 Mert van erő hatalom te karodban
 Egy puha Aszszony az a ki minap tért
 165 Libia földre lakni helyet kért
 Tőlem; adék neki hogy Feleségem
 Lenne de nem lehetett nyereségem
 Egy jövevényt fogadott be magához
 Őszve tsatolta magát lakosához
 170 Hogy vele kedvire töltse világát
 Szedje le gyöngy koszorúja virágát.
 Tetszik is e' dolog a' jövevénynek
 A' porozott haju hegyke legénynek
 Latium itt nem igen jut eszébe
 175 Mert vagyon élte világ közepébe
 Most is ölelgeti karja Galambját
 Csók özönével is öntözi rabját
 Áldozom én teneked! de mi haszna
 Ah! hogy elődbe jövék ma panaszsra.

Satyra.

180 A' hir harang Jarbást hogy be kolompozta
 Az ő tsendes szívét mely haragba hozta.

Jupiter. Mercurhoz.

Postám ály elől egybe « Ved szárnyas kalapotskád
 Szárnyas strimfidet öltsd fel « Légyen páltza kezedben
 Üly a' szél szekerére « Nyargalván vigyed ez hírt
 185 Eneás Generálnak « Vigan a ki henyélget

Mostan Libia földén « Carthágó beli várban
 Mond meg neki beszédem « Melyet mondok előtted
 A' szép Venus az Annya « Mást ígére felőle
 Nékem, jaj be tsalárd vólt « Így már a Görögökre
 Duplán tölti haragját « S azt ígerte felőle 190
 Hogy majd lenne belőle « A' pompás olaszoknak
 Hív Császára Királya « A Teucus maradéka
 Ebben lenne virágzó « Számos boldog időkig
 Hogy sok Nemzeteket meg « Hódoltatna kezével
 Hát e' jókra se serken « Nem mozdul, keveset hajt 195
 Ámbár néki ditsósség « Nem kel árva fiját kár
 Lész meg fosztani attól « Mellyet tart neki Roma
 Loduljon s. ne henyéljen « Immár semmi fejébe
 Száljon pontba hajókra « Mennyen Római földre

*

Ezzel eregy szaporán ; kereken szavamat neki mond meg. 200

Mercurius : Eneashoz.

Hát itt kellé Eneásnak szerelmek közt tölteni
 A' szép időt ; s a Dámának szép várost építeni
 Hallodé gondatlan Lélek, mert ezeket mondatja
 A' mellyeket majd beszélek A' nagy Istenek attya
 Kinek a meny s. föld határa van örök birtokába 205
 Minden meg lészen szavára a mi van szándékába.
 Itt haszontalan mit henyélsz Libiának határán
 Valyon kitől és mit remélsz ? hogy nem tanulsz más
 De jövődő boldogságod ha Didoért meg veted [kárán
 S mint királyi Méltóságod ötet inkább szereted 210
 Tekénts Ascaniusodra, mint a kinek számára
 S. a te örökös hasznodra tartatik Roma vára.

Vitéz Cloanthus.

Bezzeg meg szeppent most a Troja Vezére
 Még a sarkába is meg posdult a vére

- 215 Szólna de nem jöhet szózat a nyelvére ¹
 Mert a Posta így szólt: Didótól ály fére
 Jupiter parantsolt kész hajókra szállni
 Mert tudja szavának nem jó ellent állni
 Fel nem tudja magát ez egybe találni
 220 Mint keljen jó modal Didótól meg válni
 Egyet gondol végre kettő lész belőle
 Hogy bútsút nem véve menyen el ² előle
 Mikor semmi rosszszat nem gondol felőle
 Akkor ereszkedjen a Tengerre ő le
 225 Mnestheus Sergestus Vitézit hívatja
 Hát titkon magához s. mi az akaratja
 Ezeknek titkosan ki nyilatkoztatja
 A' végre hajtásra eképen nogatja
 Mindjárt a hajókat meg fodoztassátok
 230 A' katonaságot csoporton tartásátok
 A' Fegyvert forgatni gyakran próbáljátok
 De ennek az okát másnak ne mondjátok
 Magam így szól tovább ha jó módot látok
 Dido Királynétól ki szököm hozzátok
 235 Egyszeribe osztán vitorlát botsátok
 El evezünk innen bár huljon az átok.

Dido Eneashoz.

- Hát ily szörnyű gonoszt forralé ellenem
 Szíved hogy szökevény módra hitetlenen
 El hágy sem parolád gyenge szerelmed is
 240 Meg nem tart ha halált szenyvedek érted is
 Nem nézel sem időt szélvész és sarat
 Hogy nem várhatól egy kellemetes nyarat
 Szíved, mely dobog itt durva kegyetlen ez
 Szándékodba mivel semmi sem ellenez

¹ A másolatban tollhibából: «nyelvedre».

² Az «el» szó elnézésből kimaradt.

Eppen nem haza mégysz idegen helyed	245
Romában nem akad hajtani hol fejed	
Hát tőlem sietel? szörnyű keservemet	
Látod szűny meg azért gyötreni szívemet	
A' gyengés szerelem 'senge virágai	
Dido mézzel elegy sokszori tsókjai	250
És még más ha mivel tölteni kedvedet	
Tudhattam kegyesem drága személyedet	
Kössék öszve velem bár Pokol el bomol	
E' minket kötöző lántz soha sem romól	
Érted lád de sokan gyűlölik a Nevem	255
Készülnek te miád ontani piros hevem	
Mely testemben szökik érted emészt lobog	
Mellyembe tapogasd szívem ugyan dobog	
Járbás rabja leszek hogy ha te meg szököl	
Jól meg döngeti majd hátamat üstököl	260
Csak Portrétodat is itt ha hagyod velem	
Bánat közt örömem benne sokat lelem.	

Satyra.

Már e' sok. Mert engem ha ily szépen kérne
Dido egy királyné kívánt véget érne.

Eneas Didohoz.

Nem tagadom mind azt gyöngy szád valamelyeket említ	265
S. hogy nagyok érdemeid meg vallom drága királyném	
Mind azokat rejtem szívemben el se felejttem	
Míg eszemen lészek fogadom míg el nem enyészek	
E' rövides szókat kész mentségemre valókat	
Ved kegyesen kérem soha hozzád annyira vérem	270
Nem hűlt, hogy tőled szökevényül menjek előled	
Rám se ragadszd e rut dolgot, mert hozna reám bút	
Itt se mulattam azért hogy bennem nyerjen igaz fért	
Dido bár akará, de mijám még sem mehetett rá	
Mert ha az Ég vára Eneásnak hajtna szavára	275
Tőle ki nyerhetném hogy dolgom végbe vihetném	

Egybe hajón ülnék örömet 'Trojába repülnék
 Ujra fel építném Priamus várát s. be kerítném
 Frantzia sántzokkal nem gondolnék Olaszokkal
 280 Ebbe tudom (bár szent dolog) Istenek állanak ellent,
 És az olasz várát küldnek foglalni határát
 Hol Feleség haza vár az időt itt tölteni mely kár
 Lám idegen helyben te is élsz s. ezen Angyali mejben
 Hogy dobog és hogy fért oly szív mely foral irigy vért
 285 És nem akarja hogy én Népeimmel Daunia földén
 Meg telepedhessem s. Troját nyugalomra vezessem
 Nekem is elmenni szabados másutt telepedni.
 Éjjeli álmomban mely sokszor szörnyű goromba
 Képzeletet látok gondolnám hogy tsupa átok
 290 Roma vidékére mely engem utaznia kére
 E' kegyes Askánom Romától fosztani szánom
 Hol vagyon ő néki régen kész Hertzezi széki
 Mely felől ekép szólt Mercur követ a ki jelen volt
 Nálam ez olyan igaz mint jár a szép Nap az Égen
 295 Kérlek azért engem s. magadat többé ne kesergesd
 Nem megyek én örömet olaszokhoz :

Dido Eneashoz.

Már nem Venus Anyád nem Dardanus fia
 Vagy te hamis lelkű iszonyú Harpia
 Szülőd volt a Tigris szülő Hircania
 300 És szóptató Dajkád Megera Fúria
 Mert mi tartóztatna már tovább engemet
 Hogy ki ne okádjam rá minden mérgemet
 Hát enyhülté hozzám látván keservemet
 Változotté esze halván kérésemet
 305 Tehetetté anyit Dido sok érdeme
 Benne, hogy szavamra könyvezne két szeme
 Vané e kő szívnek még keményeb neme
 Jupiter! és Junó! be nagy gyötteleme e'
 Csak igazán mondják : kötve hidj komának
 310 Még is e koldusnak és halál fiának

Én szegény káromra hívék a szavának
 Helyt adék magának s. a Pereputjának.
 Jaj dobogó szívem már méreggel tele
 Eris bírja már azt nem tied a fele
 Ma Jupiter hozzá egy Postát küld le 315
 Mintha az Istenek gondolnának vele.
 Megbánthatodé te az Ég boldogságát
 De miért tázfolnám az ő hazugságát
 Utnak éresztem én inkább Uraságát
 Evezzen Romába töltse kívánságát 320
 Lodulj tőlem tudom hogy a jó Istenek
 Boszut álnak hogy ha még meg nem vertenek
 A' Scilla Caribdis öblibe vesztenek
 Nem is érdemlenek jobbat az ilyenek
 Ekkor fogod bezeg Didot kiabálni 325
 Furia formába oda fogok szálni
 Sőt ha életemtől meg fogok is válni
 Szomorú árnyékom mindig fog strásálni
 Belé kerülsz gonosz még az eb adóba
 Meg is lész örömem majd a' koporsóba. 330

el ájul.: Satyra.

Mikor olvasod a Magyar hír mondóba
 Hogy egy Tigris akadt a vadász hálóba.

a' Hír.

A' Nevemet már « Esmeri minden
 Itt vagyok és van « Száz meg ezer hír
 Rakva 'sebembe « Most tsak ez egyet 335
 Mondom el itten « Enea népe
 Készül amottan « A' menetelre
 Izzad erősen « A ligetekben
 Vágja faragja « A' sok erős szép
 Tölgy fa gerendát « A' jegenyét is 340
 Melyel akarja « Fodni hajóját
 Átsa kovátsa « Köpdösi markát

Fur farag és ver « Pántot ezernyit.
 Nem sok időre « Kész leszen e' Nép
 345 S. harmadik éjjel « Ülve hajókra « Majd el is illant.

Dido Nánihoz.

Gyászba borult szívem panaszát hald meg gyere hívem
 Nánika gyöngy alakom,¹ búmat öledbe rakom.
 Látod ezen tsuda nép mely gyorsan dolgozik és lép
 Mind ma tsuportba vagyon kész el evezni nagyon
 350 Kürtjei harsognak tafotás Zászlói lobognak
 Árbotz fák tetején van koronája fején
 Tőle mivel féltem hogy még ily bús lehet éltem
 Érte tehát el enyész e' seb az orvosa kész
 Troja vezéréhez légy tsak követem seregéhez
 355 Náni galambom eregy tsók özönébe feredj.
 Mert szeret ő téged sok titkot közle te véled
 És ha mulatni akar téged ölébe takar.
 Szoly neki ily szókat kényes szívére hatókat
 Vagy ki taszítva megént vagy könyörülve teként
 360 Troja le rontója nem volt Dido se hajója
 A Görögökkel elé nem mene Troja felé
 Askaniuskának s. meg holt Anchises Atyának
 Nem vétett mig élt, ellene kardra se kélt
 Még is ezén árva szavaimra vagyon füle zárva
 365 Nem könyörül bajomon bán vele durva nyomon.
 Mért siet és nem vár (mert nintsen hátra egyéb már)
 Bár tsak ez egybe velem lenne az engedelem
 Nem kapok e' férjen már Roma vidékire térjen
 Egy kis időre de még itt ha mulathat elég
 370 A' mig az Ég ki derül, boszus haragom tüze meg hül
 Akkor evezve mehet tőlem Olaszfi lehet
 Nánika mond ezeket tsokolom a' kezeket
 Én valamig pihegek melyre segítnék Egek.

¹ A másolatban hibásan «alagom».

Satyra.

Híjába próbáltok. Mert már mint a tőke
Nem hajlik nem bánya barna akár szőke.

375

Náni Didohoz.

Két gyenge orcáját ah miként áztatta
Könyvével a' midőn beszédem halgatta
De a mint mondotta (annak helyt nem adhat)
Mert Jupiter mia itten nem maradhat.

Nani búsul: Dido.

Nanika mit busulsz patvar vigye itt van az a' mód
Mely keserű bajomat hid el hogy félbe szakasztja
Mert vagy örökre szeret vagy többé szép szemeket rá
Nem vetek. A szeretsen földön a hol a nap enyészik
És hol az ég fedelét Atlas két vállai tartják
Mondanak egy tudományos öreg Papot, ősz haja szála szakállá 385
E' felől azt mondják hogy ez oly két fűveket esmér
Melyekből kinek ad szomorú gondját vagy el űzik
Vagy pedig a szívét keserű gondokkal epesztik
E' papot el hozatom gond űző fűveket adni
Általa vége szakad mindennek. Ejnye be jó lész 390
Kedves Ötsém meny hát rakj a rejtek palotámba
Egy oltárt; s ezeket rákogasd annak tetejére
Enea fegyvereit valamellyet az ágyam előtt tart
A' fogasom; s nyoszolyám melyben háltunk leg először
Mert tudom a Papnak szándékát már is előre 395
A' Curálya előtt majd a szőkevénynek egészen
Még emlékezetét is mind el törli közölünk.

Nani el megy Dido magába.

De ugyan mit bolondulok? kérőim után járni
Fogok gratziát kodulok mit kel azoktól várni
Jarbast és más Vitézeket kiket már meg vetettem
Instálni fogom ezeket a szurkot be meg ettem

400

Talán még is job lesz nékem a Trojai sereggel
 El hagyván királyi székem el evezni egy reggel
 Igen is mert szívességem Eneas jól esméri ¹

- 405 Oh tsaloka reménységem haszontalan tündéri
 Troja Népe álnoksága előtttem esmeretes
 A leg mélyeb barátsága kárt okozó tettetes
 Inkáb meg ölöm magamat ezt leg jobnak találom
 Igy el érem nyugalmmat itten lész tsendes álom — —
 410 Én te miattad uszkálok siralmamnak árjába
 Nani és mindjárt leszálók a' halálnak torkába
 Hát özvegységem kenyerén árva galamb módjára
 Mért nem élhettem volna én szívem kívánságára
 Esküvésem fel bontottam melyet meg holt férjemnek
 415 Tettem; s ezzel megbántottam nyugalma a lelkemnek.

Eneas Vitézeivel kártyáz. Mercurius.

- Hallod Venusi szép fiú «Látod kész veszedelmedet
 És ily szörnyű bajok között «Itt kártyázoló esztelen
 Funak kellemetes szelek «Dido álnok igen nagyon
 És már hogy dühöszik belől «Szívében lobog a harag
 420 Készül fojtani már magát «Bodult kapkod idestova
 Meny el még mehetel hamar «Innen és ne mulass sokat
 Dido szép palotája már «Mindjárt lángba borulva léssz.
 Lészen zürzavar és futás «Itten mely akadály lehet
 Néked meny szaporán azért «Mert még e dühös Aszony is
 425 Téged körme közé kerít «Meg bosszul ha soká leszel itt.

Vitézihez. Eneas.

- Talpra Vitéz lora szaporán kel ülni hajóra
 Pontba siessen, alo minden evezni való
 Csep akadék sintsen hát minden előre tekintsen
 Ily bordába szövet imhol az Égi követ.
 430 Kész vagyok engedni teneked s ezen útnak eredni
 Nagy Jupiter de velem légy vezető kegyelem

¹ A másolatban «esmére».

Hajtsa hajóm kellő fényes hideg északi szellő
 Mert vele majd ha futok jó kikötőre jutok
 Lész haza lesz várom pótolva lesz általa károm
 Lészen ezer nyereség; egy deli szép Feleség. 435

Satyra.

Lodulj is dolgodra vigyen el a' Sido
 Leszek én Eneas ne busuljon Dido
 Nem gavallérság így banni a Dámával
 Mert jó hogy odéb ált most a lóts árával
 Csak így hidj a holmi gyüt ment Katonának 440
 Sámfuter az, a' ki nem ura szavának.

dühös Dido.

Jupiter be tsuffá teve a goromba
 El szökvén hír nélkül tőlem tsak potomba
 Mi vihette erre tám a bolond gomba
 Mit tsináljak vele busúlt haragomba 445
 Csak botra legények botra! kergessétek
 E' szökevényt bizony üldözni nem vétek
 Vagy vízbe fojtsátok vagy fel égessétek
 Had forjon torkára a nyalt mézes éték
 Ah nyomorult Dido imé beszédedre 450
 Senki sem hajt hát ily késő térsz eszedre
 Akkor vetted volna e dolgot szívedre
 A' midőn Eneas be lépet földedre
 Lám az a kit szentnek tartott egész Trója
 A ki vén Atyának hátán hordozója 455
 Volt; be könnyen leve hite meg rontója.
 Lator; és ártatlan vérnek gyilkolója
 Mely könnyű lett volna még ide jöttébe
 Le aprítani míg volt egy a' seregébe
 Askányát pátzolva a maga vérébe
 Véle meg etetnem borjú bús helyébe. 460
 Te nap kitől fénylik enagy föld határa
 Te hold ki vigyázol setét éjtszakára

Juno kinek vagyon e' dolgom tudtára
 465 Te testemből mindjárt ki költöző pára
 Ti is a gonoszért kik boszszút állotok
 Furiák mind hárman ide halgassatok.
 Ha meg van még régi ditső hatalmatok
 Ne menjenek füstbe e jajos szózatok
 470 Jupiter szavára ha már meg kel lenni
 Hogy az Átkozottnak Romába kel menni
 Ott se szabad legyen néki megpihenni
 Ne lehessen soha a kardot le tenni
 Szükségébe sohol ne lelje védelmét
 475 Sőt a' mig koldulja a mások kegyelmét
 Serege lelje meg végső veszedelmét
 Soha ne láthassa Askányát kegyelmét
 Ha majd meg békélnek hamisan végtére
 Ne téessen soha korona fejére
 480 Sőt a' midőn élne leg inkább kedvére
 Akkor száljon lelke a Charon kezére
 Ti is Tiriúsim ezt jól megértsétek
 A népét halálig mindég gyűlöljétek
 Jó emlékezetem tsak úgy tiszteljétek
 485 Hogy Trojai vérrel koporsóm hintsétek
 Óh vajha köztetek még oly vitéz lenne
 A' ki Eneastól dúplán számot venne
 Így tudom holt testem tsendesen pihenne
 Lelkem a Stix tóra most örömmel menne

Dido Barcaehez.

490 Jaj dajkám aranyom mert akarod javam
 Nánim hívd elől és mond neki e szavam
 Mindjárt tiszta patak vízbe fereszteni
 Készüljön tetemét s. módira festeni
 És hajtasson elől sok juhot és bakot
 495 Tarkát vagy feketét nem betegeget vakot
 Öltöz gyászt magad is gyász koszorúd legyen
 Hogy majd érdemeseb tiszteletet tegyen

Plutonak veletek majd mikor áldozom
 S. a bánat kötelit rajtam el óldozom
 Mert már mindeneket lángal emésztetek
 Eneás mit adott egybe tüzet vetek.

500

Barcae Didohoz.

Csillagom Aszszonyom úgy megyek mint a szél
 Akkor vissza térünk a' mikor nem is vél
 Örömet fel öltöm frissen a gyászsomat
 Mert régen meg untam immár világomat
 Már megyek de eléb engedelmet kérek
 Találjam békével, majd ha vissza térek.

505

Dido vég szava.

Oh édes nyugotó helyem «hol gyakran pihenél fejem
 Lelkem öledbe megyen hogy nyugodalma legyen
 Eljőve már végem volt éltemben nyereségem
 Esmeri nagy nevemet a' ki verembe temet.
 Ditső várost építettem bírtam erős várakat
 Ellenségem megbüntettem rontéksokkeménynyakat —
 De kár hogy a Troja népe a minap földemre lépe
 Bár ne láttam volna őket soha is e bajt szerzőket
 Úgy nem lett volna soha a szerentsém mostoha
 Hát ily Nemtelenül végezem éltemet
 Mit késem de azért ontani véremet
 Most kel tsak így illő éltemet oltani
 Hogy hírt tudjon erről Enea mondani
 Tüzet adok; hogy meg tudja a Tenger közepére
 A' kegyetlen hogy Didoja ére végső estvére.

510

515

520

dur. meg lövi magát. A' Nanika.

Jaj Néném hát ígye kár hogy így meg tsalál
 Az oltáron veled áldozott az halál
 Árva szívem szüntesd késő panaszodat
 Oh de mért nem vivél társnak Galambodat

525

Meg halnom te veled miért nem lehetett
 Éltemnek is karod mért véget nem vetett
 Hát a szent dolgokat azért készíttetted
 530 Velem; hogy kinodat ne nézzem melletted.
 Általad e néped mely nagy gyászba borúlt
 Érted én is leszek örökös nyomorúlt
 Hoz dajka fris vizet meg mosni sebeit
 Jaj miként igyekszik fel nyitni szemeit
 535 Oh hogy tégyem frissen számat szép szájára
 A' míg piheg benne az éltető pára.

Barcae.

Itt a víz. Sebeit majd én törölgetem
 Nála nélkül bizony jajos az életem
 Szemeit az Égre ah miként forgatja
 540 Csuda hogy Leányát az Ég nem sirattya.

Iris.

Jó napot Aszonyaink! medig fogtok keseregni
 Iris előttetek áll; a felleg béli Királyné
 Küld le hozátok. Dido bajain könyörülván
 S. kinjai közt szánván hogy lelkét útnak ereszem.
 545 Mert hogy idő nap előtt, s. méltatlanul érte halála
 A szerelem sebesen lobogó tüze ölte meg őtet
 Fej tetején lévő szép sárga haját le se nyírta
 Még a Plutoné és nem szentelte Pokolra.
 Engem azért küldött Juno hogy vágjam el ez haja fürtyét
 550 S kedves ajándékul vigyem el Pluto kebelébe
 Ez haját el vágom már; s. testéből szabadítom
 E pihegő Lelket. Caronhoz jusson ebédre.

Epilogus.

Vége van mindennek. De mig el mennétek
 555 Rövid beszédemet illő meg értsétek
 Venus a szerelem pompás Királynéja
 Mely álnok mely nagy kárt okozhat fortélyá

Bizonyítja ama híres Város Troja

Melynek Venus vala földre le rontója
Miatta hever más sok Város hamvába.

Mint ezt lehet látni a Historiába.

560

Mely veszélyt okozhat a' fia Cupido

Példa lehet erre e' nyomorúlt Dido.

Kit a' Királyságból rút rabjává teve

Végre meg is öle a' szerelem heve

Nem álhat üressen soha is rab szíjja

565

Mert hol szépre talál azt szüntelen víjja
És a' míg pártýára nem hódol a szíve

Nem szűnik mind adig méregel kent íve
Egyedül Pallás az a kihez nem fére

A' töb Istennel noha bánt kedvére

570

Ez Isten Aszszonynál találkozik ma is

A' Cupido nyilát meg tompító pais

Pallástól míg élek én hát el nem állok

S. ha valaha arany almára talállok

Azt néki szentelem és Venust meg vetem

575

Ebbe a szerelmes Párist nem követem

Mert ha Perseusként bírhatok tükrével

Könyen bánok a szép Medusa fejével

S. Ulyssessel tőle ha tanácsot kérek.

A. Sirenek által veszélybe nem térek

580

Magatokat hozzánk hogy meg aláztátok

Köszönjük s. maradunk mindég hív szolgátok.

IV.

TURNUSNAK SZOMORÚ TÖRTÉNETE.

Előadták: Losonczon az ev. ref. gymn. növendékei 1790 körül.

Szerzője: Szászi János corrector.

Másolója: Tóthfalusy József, losonczy diák.

LOSSONCZI GYMNASIUMBA

producalt

Tragedia ¹

Turnusnak Aeneas által lett szomorú

története.

Beszéllő Személyek.

Prologus	Turnus	Satyra
Dranhes	Satyra	Juturna
Turnus	Követ	Jupiter
Satyra	Iris	Juno
Latinus	Juno	Jupiter
Satyra	Iris	Juturna
Turnus	Satyra	Aeneas
Satyra	Aeneas	Turnus
Latinia	Követ	Epilogus
Satyra	Latinus	

¹ A «k» betű kivakarva. Egy későbbi kéz a «Tragedia» szót «Tragico Coméd.»-ra javította.

PROLOGUS.

Régi Nemes vérből eredett s ide gyült Uraságok
Tiszteletes Rendek virtusnak utára vezérink
És kegyes Aszszonyaink meg mondom hogy mire tzelzunk :
Aeneas Turnus két híres régi Vitézek
Kik felől azt haljuk hogy az Isteni nemből eredtek 5
A sok hartzok után ketten viadalra ki szálnak
Mely viadalnak hogy leve vége, ki nyert feleséget
És olasz országnak mellyik leve végre Királya
Meg mondjuk röviden legyetek kérünk figyelemmel.
Turnus olasz Nemzet seregeknek erős Generállya 10
Népe szerentséjét hogy látta hanyatlani szörnyen
Lankadván erejek szemeket függesztve magára
És hogy nintsen egyéb már hátra hanem fogadását,
Mellyet tett minapába nekik bé tölteni szükség
Tűzbe haragba borul tüstént vér szíve keményen 15
Libia nagy homokos földén mint a vad oroszlán
Hogy ha vadászoktól lövetik jól melybe keményen
Kész meg víni hamar neki rázza nyakába serényét
A bele lőt nyilat el töri bátran lángot okádoz.
Turnus is így tüzeli magát s. mérgébe bolondul. 20

Drances.

Bezzeg Turné minap köpted a markodat
Mert szembe nem láttad vitéz bajnokodat
De már telyesítnéd tett fogadásodat
De látom, a rosda fogta be kardodat.
Régen vár Eneas a fekete lére
De már mikor kéne a dolgot végére 25

Hajtani, jéggé vál a Legényke vére
 Más is tud szájával győzni de mit ére?
 Azomba általam azt is meg tudhatja
 30 Az Urfi, ha magát tsak ekkép fojtatja
 Lavinia szűztől bizony el mosdatja
 Eneas, neki lesz Latinus az Atytya.

Turnus.

Kész vagyok ellene pontba ki szálni
 Turnus az a' kire fog ma találni
 35 A puha Trojai Nép nagy urának
 Állani kelletik a parolának
 Öszve tsapok vele köss vele frígyet
 Kérlek Atyám te ne rontsd el az ígyet
 Vagy ma karom pokol öblibe veszti.
 40 E szökevényt, de tovább nem ereszti
 Hogy ma napom deli fénye derüljön
 Ezt az olasz hada nézze vagy üljön
 Vagy pedig ő ha lehet nyereséges
 Egybe király veje lesz feleséges.

Satira.

45 Turnus sebes tüzét valyon ki oldhatja
 Talán meg nyerheti bölts szívvel az Attya.

Latinus király Turnushoz.

Nagy szívű Nemes Ifjú « Országom szeme fénye
 Mennél virtusaiddal « Másoknál nemeseb vagy
 Annál érdemeidhez « Illőb ved be tanátsom
 50 Es halgas figyelemmel « Mert károd nem akarnám
 Éltes Daunus Atyádnak « Van széles birodalma
 Sok nyert Városi vagynak « Nekem vagynak aranynyal
 Üstel tölt kamaráim « Mindég kész leszek ezzel
 Én szolgálni tenéked « Vagynak Herczegi Dámák
 55 Kik pártába kevernek « A rangodhoz is illő
 A Laurentomi földön « Kérlek meg ne neheztely

Rám s. enged ki fejeznem « Dolgunkat ki fejeznem
 Immár most te előtted « Bár ez tetszeni nem fog
 Értsd meg mindazonáltal « Lányom senki fiának
 Engednem feleségül « Nekem nem szabados volt 60
 Mert a nagy Jupitertől « Ő rendelte ki szentül
 Eneas Generálnak « És még a minapába
 Jányom néki ajánltam « Minthogy mindazonáltal
 Kedvesb Turnus előtttem « Mint a Troja Vitéze
 És egy vérből eredtünk « Minthogy jó Feleségem 65
 Érted várja halálát « Nem gondoltam azokkal
 Fel bontám fogadásom « Jányom néki nem adtam
 Fegyvert ellene fogtam « Turné látod azolta
 Mely sok baj követ engem « Mint hulnak katonáim
 Mely nagy kárra veszélyre « Érted kellett adni 70
 Már két ízbe hagyattunk « Vérbe fagyva reményünk
 Nintsen hol lakozásunk « És tsendes maradásunk
 E' városba lehetne « Most is gőzöl amottan
 A Tíbris vize vérrel « Tsontal hinttve fejrlik
 A környéki mezőség « Oh mért változik elménk 75
 A mit néki fogadtam « Immár mert nem adom meg
 Lészen vagy ha pediglen « Turnus majd mikor el vész
 E nép s. a mi barátunk « Mert nem szenvedem inkább
 Őket nem fogadom bé « Mig életbe maradhat
 Mit mond a Rutulusság « És e' számos Olaszság 80
 Majd így fog ki nevetni « Engem hogy magam adtam
 Turnust a' ki Leányom « Meg kérette magának
 A' gyilkos keze közzé « Nézd el mostoha sorsunk
 Szánd meg kedves Atyádat « A kit nagy keserőség
 Rongál Ardea földén. 85

Satira.

Ezen fontos szókra Turnus nem enyhüle
 Sőt ez orvosságtól sebe öregbüle.

Turnus Latinushoz.

Érttem Atyám magadat ne epeszed
 Sőt fiad a viadalnak ereszszed
 90 Mely vezet a Laurus koszorúra
 Kész vagyok érte ma szállani búra
 Fegyverem éle mível kire fordul
 Mondhatom általa vére ki tsordúl
 Van nyilam éles ezerszer atzélzott
 95 Kész oda menni szemem hova tzélzott
 Bátor az Annya homályba takarja
 Őtet, el oltani Turnus akarja
 El se kerüli karom szaladással
 Majd fizetek neki dárda tsapással.

Satira.

100 Látod-é királyné veszni tért fejedet.
 Tartóztasd ha lehet hulatván könyvedet.

Latiniá.

Turnus érted mint zokogok tekintsed.
 Jányom is Lavinia a te kintsed.
 Oh meg öszült árva fejem reménye
 105 Gyámola fénye.
 Az Olasz fényes birodalma néked
 Tartatik vár s. abba királyi széked
 E hanyatló ház is örökre szépen
 Ál veled épen.
 110 Egyre kérlek öszve ne tsapj ma vélek
 Mert veszélyedtől ha találna félek
 A halál horgára veled kerülünk
 Sírba merülünk.

Satira.

115 Jaj de piros nézd el Lavinia drága kis Aszony
 Mint ha beszédében rá tzélzott volna az Annya

Portzellán ajakán oly szépet láthat az Ember
 Mint mikor a hó szín elefánt tetemét tsiga vérrel
 Bé kenik és mutat a' mitsodás szép kellemetes tsínt
 A gyenge fejér Liliom mikoron melléje pirosuló
 Rósákat rakogatz. E' szűz ortzáji hasonlók 120
 E gyönyörű remeket Turnus job volna ne látná
 A szerelem tüze hogy ne ragadná a viadalra.

Turnus Latiniához.

Könyvedet él fiad érte ne tsorgasd
 A veszedelmet előtte ne forgasd
 Édes Annyám tsata helyre ki szálni 125
 Mert akarok s. Laurusra találni
 Idmon eregy követem vigyed e' hírt
 Tégy vele sebjire mérgesített írt
 Hajdani Troja kegyetlen Urának
 Hogy ha vagyon neki kedve magának 130
 Ellenem a viadalra ki szálni
 Turnus akar maga ellene álni
 Rostokot adjon azért seregének
 Melyre parantsolatot ma vevének
 A Rutulus katonák, de mi ketten 135
 Holnap reggeli hajnal eretten
 Menni fogunk mi magunkba tsatára
 Szégyen is így hadakozni sokára
 A' tsata helybe fogunk Feleséget
 Szerzeni hartznak is adnia véget 140
 Kész segedelmem erős buzogányom
 Földre le verve lesz a kire hányom
 Jöszte segítsd Eneast ma le verni
 A' maga véribe porba heverni
 Hertzegi tiszta fejét ha tehetném 145
 Háta megé ma valóba szeretném
 Érzede Turnus erős keze perget
 Verd le ma engemet a' ki keserget.

Satira.

Hogy dühöszik Turnus fuj lángol szája keményen
 150 Két szeme vérbe forog nintsen nyugalma fejének
 A szilajos bika mint mikoron vért ontani készül
 Bömből igen nagy szarvaival ki mutatja haragját
 A fáknak neki hajt és öszve tsap a levegővel
 Körmeivel fövenyet szór, jelt ad a viadalra.

Idmon.

Most kapok egy levelet haljunk szót a szeretőmtől
 Bontani kell szaporán szép dolgokat irhat az ebbe.
 Kedves Tiszteletes és nekem esméretes!
 Irtam mindezeket, félve reménylve neked
 Trójai sántz közepén szüntelen ülve szepen!
 180 Eneas is örül Fegyvereket köszörül
 Melyeket Apja vere A minapába nyere
 Turnust verni agyon, kedve ki menni vagyon
 És hogy végre viszi e hadat ő ma hiszi
 Birtat mindeneket Trójai hertzegeket
 165 Mondja hogy ő nem fél mert Jupiterbe remél
 A ki mivel vele volt Sok leve általa holt
 Küldött is követet Turnus elébe hetet
 Frigy tetszése felől küldé kiket leg elől
 Ezzel pontot adok, s hiv szeretőd maradok.

Iris.

Én vagyok Iris « A kit ama Nagy « Fellegek Annya
 170 Égi királyné « küldé le menten « Mert vagyok annak
 Szolga leánya « Posta tselédje « Mint ki mutatja
 Fényes arannyal « Finum ezüsttel « Czifra ruhám is
 Keskeny utaskám « Mely van az égen « Jelt mutat erről
 175 Melyet ama bölts « Phæbus ezer szép « Szinnel előttem
 Festeget ottan « Aszonyom ott egy « Hegyre fel állott
 Nézi Latinus « Trója vitéze « Tábori Népét

Most Jujuturnát « Hivja magához « A kinek öttse
Volt vala Turnus « Aszonya volt ez « A patakoknak.

Juno Juturnához.

Nympha kegyes hivem, téged szeret annyira szívem 180

Hogy soha semmi nemet, ennyire nem szeretett
Jóllehet ártottál, mikoron kedvedre nyugodtál

Férjemmel de azért ellened álni ki mért
Hogy vélem élhetnél e földről az Égbe mehetnél
Sőt magam ezt akarám bár haragudna reám 185

Ugy akarom értsed, hogy szívem azért tene sértsed

Jó Jujuturna bajod mely sokasítja jajod
Szüntelen őrisztem olasz országot s. igyekeztem

Mig birtam faromat Tartani Turnusomat
Turnusomat látom, most oly viadalra botsátom 190

Melybe horogra akad élete félbe szakad

Fő Uraságától vagynak rendelve magától

A Jupitertől ezek ellene mit tehetek.

Én magam é' hartzot Turnus val melybe kudartzot

Meg nem nézhetem itt annyira ő keserít 195

Itt az idő, kintsed kérlek könnyörülve tekintsed

Szive jegét melegítsd a viadalba segítsd

Hogyha lehet véled tudom azt hogy tüzze fel éled

Vér szemet így ha vehet sorsa ma jobbra mehet
Mit keseregsz látod hogy vár lankadva barátod 200

Élte veszélybe forog nékie hányva horog

Bánatidat szüntesd Turnust ki keseríti büntesd

Menj szaporán ne keverj sok gyülevészt ma le verj

Job hadat indítsál mint Turnusban szomorítsál

Veszen ezer Regiment tsak legyen élete ment 205

Enea kárának majd én elől állok okának

Erte meg is felelek, tsapj te is öszve velek.

Iris. Junohoz.

Majd hijába megyen hogy ha tovább halad
 Turnust földhöz ütik mig oda ér szalad
 210 E' hiv Nympha ki lett a Patakok feje
 Nem kell várakozás nem lehet itt heje.
 Lássák Aszonyomék ott vagyon egy hegyen
 Latinus kotsiján négy lovakon megyen
 Pompássan az egész Hertzegi nép vele
 215 Boglárokkal elől ősz feje van tele
 Két szép szürke tsikó Turnus urat viszi
 Bárdot perget örül győz vele mert hiszi
 Ott a Romai Nép törsőke lép elől
 Eneas nagy Apó, a fija job felöl
 220 Askán hátra maradt most az egész sereg
 Lodulnak sebesen senki se féntereg
 Van nálok buzogány oly sisak és pais
 Mely égből adatott érne sokat ma is
 A tegnap ki szabott helyre siet nagyon
 225 Minden, már Eneas s a fija ott vagyon
 Áldoznak hogy az Ég jönne segíteni
 Dolgát Turnus is így ma fogja kezdeni
 Osztan tésznek erős szent fogadásokat
 Ugy fognak de hamar rontani kardokat
 230 Látják esküszik is Enea már maga
 Mindjárt érkezik itt a viadal szaga.

Satira.

Esküszik Eneas mint a pár hagyma tavasszal
 Lám Aristides Ur mig élt ¹ ezt nem cselekedte.

Aeneas.

Te nap a kék Egnek fénylőlámpásai
 235 Te föld mellyért veszek és ennek halmai

¹ A másolatban tévesen: «ért».

Ti Saturnus Urnak páros magzatai
 Jupiter Junoval bal sorsom okai
 Te is Felséges Márs a ki a hartzokat
 Magad igazgatód s szünteted azokat
 Nymphák kik a forrás, vagy a patakokat 240
 Bírjátok tanúknak hívom Nagyságtokat
 Hogy ha az Olasz győz, akkor illő lészen
 Menjenek a Foglyok a Városba készen
 Askán is e földtől végső butsut vészen
 S a Trójai had itt többé kárt nem téssen 245
 Hogyha pedig enyim lész az arany alma
 Melyet engedjen a Jupiter irgalma
 Nem lép az Olaszon Trojánok hatalma
 Nem kell sem országa sem nyoltz köves malma.
 Inkább azt akarom hogy egygyek légyenek 250
 E két népek és egy törvénnyel éljenek
 Mint a két részről a mely Istent tisztelnek
 Ugyanazt tiszteljék szabadon mindenek.
 Az Apjokon hagyom ez hely Királynának
 Minden igyében fő igazgatójának 255
 Az én népem épít nekem Leányának
 Egy más várost mellyet hiv Laviniának.

Követ.

Alo jó Bajazom nézd miként esküsznek
 Job lesz ha mind ketten surgyéra feküsznek
 Azon jót alusznak mint egy juhász bunda 260
 Mert sokat esküdni illetlen és sunda.

Latinus.

Esküszöm a Menyre földre Tengerekre
 És az Eneastol említett szentekre
 Latonától szülött páros gyermekekre
 És a Pokolbeli nagy Fejedelmekre 265
 Halja meg Jupiter ezen beszédemet
 Hogy semmi sem bontja fel szövetségemet

Akármely bal Fátom találna engemet
 Arra nem vesz hogy meg rontsam tett hitemet
 270 Bár a száraz föld a Tengerbe fakadjon
 A tenger szárazzá légyen s. el száradjon
 Bár az Ég Pokolba zuhogva szakadjon
 Csak hogy fogadásom illendő maradjon.
 Mint e páltza többé élő fa nem leszen
 275 Magára zöldágot s. levelet nem vészen
 Árnyékával hasznót senkinek nem téssen
 Királyi páltza lesz míg tarthat egészen
 Ugy akarom hogy az Eneás mondása
 Állandó legyen ne essen változása
 280 Mig az Égen leszen a Napnak járása
 Eneas vitéznek szent az ajánlása.

Satira.

Mint szepeg Turnus közelit halála
 Helyt az oltárnál tsak alig találá
 Lankađ és sárgul aranyon ki vátná
 285 Nénnye ha látná.

Juturna.

Már ez Rutulusok szégyen ennyi deli Vitézéért
 Maga Turnus halni megyen értetek úgy fizet bért
 Ti talán attól tartotok hogy e gyülevész nép
 Mihelyest kardot rántotok sáska módjára el tép
 290 Avagy talán szégyen szemre erőtkökhöz nem biztok
 Hát örökös gyötrelmemre Ötsém vérivel híztok
 Igaz hitemre felelek tizünkre egy se jutna
 Ha mind öszve tsapnánk velek előttünk mind elfutna
 Ha Eneas győzni talál az Égig emeltetik
 295 Nem árthat neki a halál örökké emlegetik
 Mi hazánkból ki hajtatunk kevély Urat szolgálni
 Ó. muljon e gyalázatunk szerentsét kell próbálni
 Most hát kardot ragadjatok itten ne heverjeteK
 Mindenbe példát mutatok tsak engem kövessetek

Satira.

Bezzeg füstbe méne Eneás szándéka 300
 Mert a Juturna volt ebbe akadéka
 Látom mind két részről fegyvert ragadtanak
 Amott az Olaszok mely sok vért ontanak.
 A Trojai Népек sem mindég hevernek
 Széllyel tépnek mindent vagy földre le vernek 305
 Homályba borítá őket a föld pora
 Mellyet setétebbé tesz a nyíl zápora
 Latinus Eneas oh be nem véletek
 A mikor keményen amott esküvétek.
 Már születésit is némelyik átkozza 310
 E' Turnust, de amaz Eneast okozza
 E' vér patakokba bokáig állanak
 Mivel mind két részről tsuda mint hullanak
 Oh Jupiter e két népet már tekintsd meg
 Feleségedet is haragjáról intsd meg. 315

Jupiter Junohoz.

Oh kedves feleségem « Meddig bünteted őket
 E harcz vége mikor lesz « Böltsen tudhatod ezt hogy
 A nagy Trója vitéze « Minthogy Menyei vérből
 Venus Isten Anyától « Lett szentül eredése
 Hozzánk fel jön az Égbe « Melynek mulni sokára 320
 Nem kel nem lehet épen « Szűnyél ellene törni
 Had' el les helyedet már « Hozzád illik e már ez
 Hát a nagy Jupiternek « Felséges Feleségét
 Honnan érheti ily seb « S ily szörnyű szomorúság
 Enyhülj már valahára « Kérésemre hajolj meg 325
 A vég pertzre jutott már « Mind két részről ez a Nép
 Eddig jó Feleségem « Földön Tengeréken is
 Üldöznöd szabados volt « Eneas Katonáit
 Ily nagy hadba keverni « Hogy Lavinia szűznek
 Ily gyászos lakadalma « Légyen végbe vihetted 330
 Ennél többre se ásits « Mert már ellened állok.

Juno Jupiterhez.

Nagy Jupiter szentül tetszésedet értem ezentül
 Bár nehezek de megyek, hogy veled égbe legyek
 En ugyan ezt másért nem tenném senki fiájért
 335 Fegyverimet le vetem, Mert Jupitert szeretem
 Ezt egyedül kérem, mely kérésem ha el érem
 Lesz sebemen olajom félbe szakasztja bajom
 Ö majdon véget vete hartznak is, egy Feleséget
 Trója vezére veszen tsendes örömbbe leszen
 340 Troja nevét vesd el s. az Olasz nemet ó ne temesd el!
 Tartson ez a mig az Eg tart nekem ez lesz elég
 Öltözetét neki ne tseréld el nyelve vidéki
 Nem leszen, ezt akarom, majd el is éri karom
 Légyen olasz vérből minden Albáni gyökérből
 345 A koronát viselő számos időkre kelő.

Jupiter Junohoz.

Oh szép Angyalom és Feleségem
 Enyhüljön tüzesült haragod már
 Mely terjedt bakatella dologbol
 Immár kész vagyok a mire kértél
 350 Érted mindezeket tselekedni
 E két népnek Olasz neme lészen
 Mindég a ruha béli szokása
 Szép nyelvével örökre maradhat
 Két Nemzet leszen egybe zavarva
 355 Másoknál leszen ez kegyesebb nép
 Meg lásd téged örökre imádók

Juturna Turnushoz.

Jaj Turnusom tovább téged miképen segítslek
 Avagy dühös ellenséged kezéből hogy mentslek
 Már tovább nem maradhatok veled hogy őriznélek
 360 O hármas gonosz magzatok de hogy perelyek velek

Ti Párkák hogy nem bánjátok egyetlen egy hivemet

Oh háрпиák szaggassátok darabokra szívemet

Hát ez a szüzességemnek meg rontása a bére.

Jupiter oh bús éltémnek mért nem jutok végére?

Halhatatlaná mért lettem tán azért hogy kinomat

365

Ne végezzem mit vétettem el vésztem Turnusomat

Nem veszttem el de el mégyek pokol setét helyére

Hogy ottan is véle légyek mint igaz hiv testvére

Te föld szánd meg bal sorsomat rejts mélységes kebledbe

Hol végezhessem kinomat hajtom fejem öledbe.

370

Eneas Turnushoz.

Miért késel még is Turne hová futol

Halálos nyilammal egybe érlek utol

Általam ebédre Pilatushoz jutol

Butsut kell ma vened Toronytól s. kaputol.

Akár hová fordítsd nyomorult fejedet

375

Szed öszve erődet s. minden értelmedet

Bár a Csillagokba rejtsenek tégedet

Még is ki kergetem belőled lelkedet.

Turnus Eneashoz.

Mord beszédid meg nem ijesztenek engem

Oh kemény szívű fene Tigris állat

380

Istenek bántnak: Jupiter van inkább

Ellenem, és ront.

Szaladnak Olasz falhoz.: Epilogus.

El megyek én magam is meg látom hogy mire mennek.

Meg ölé: Eneas.

Meg öltem már Turnust ott fekszik lássátok

Nymphák és Nénnyei ott van sirassátok.

385

Hanem hiszik itt van kardomon a vére

követhet Idmonhoz.

Te is mit fénteregsz lodulj innen fére.

Epilogus.

Mindeneket láték és mindeneket le beszéllek

Turnus is itten « Szolnia hogy szün.

390 Eneas ragad ivet « Es egy mérgesített nyilt

Hogy jól tzélbe vehette « Turnust minden erőből

Rá lövi oly iszonyú suhogással

Mint mikoron Jupiter keze menyköveket szor

A sebesen repülő nyil, Turnus elébe halált vitt

395 Ertz paisát rontá s. pántzélját széltibe bontá

Hétszeres ez vala bár most ese rajta de kár

Czombja felett éré Eneas bár másuva méré

Minthogy vérbe borult földre rogyott nyomorult

Erre lett ijedt az Olasz Legénység

400 El veszett Turnus vele a reménység

A sikoltáshoz foga minden és sir

A ki miként bir

Reng belé szörnyen körül a hegy és völgy ¹

A Ligetben ingadoz a tser és a tölgy

405 Könyveket hullat Jupiter magában

Égi hazában.

Turnus a földről szemeit Eneasra függeszté

Es már meg meg lankadt kezeit feléje ki terjeszté.

Igy szólt érdemes én erre vagyonok gyere

410 Üss által ha karod földhöz ütött vere

Míg pedig ez lesz « Kérlek ezekre

Hogy ha te szíved « Tud könyörölni

Mert Anchises Atyád is « Volt mászon könyörülő

Kedves Daunus Atyámnak « Vénységére tekintvén

415 Töb Testvéreimhez takarits engem feleimhez

Vagy te valóba vitéz vagy csupa Hectori kéz

Bajnokodat rontád, vérét özönébe ki ontád

Lásd Olasz ezt akarom nyujtom elejbe karom

A Lavinia szüz legyen országos feleséged

¹ Tótfalussyál: «hegyes földy», a mi láthatólag tollhiba.

- Már nem bánom odéb kérlek rajtam ne dühösködj 420
Erre meg álla Vitéz Eneás Ur
Néz körül el vete vas buzogányát
Szinte midön el enyészne haragja
Látá hogy egy szép Pantallér vagyon Turnus nyakában
Melynek ára ezer Tallér rá esmér hamarjában 425
Hogy ettől Pallánst fosztotta Turnus az Embertelen
Ifjú éltét el oltotta ő hogy hagyná büntetlen
Ezen látásra fel lobban nagy haragja sebesen.
Szive mérgesül ujabban így szól hozzá tüzessen
Hát te ki Barátom jószágát viseled 430
Illő-e hogy még is gyengén bánjak veled
Méltó jutalmadat most mindjárt meg leled
Pallans öl meg téged meg is érdemeled
Ezzel ki ragadá spadélyát helyéből
Mellyét által szurván vért okád szivéből 435
Fogyván a melegség minden teteméből
Lelke nagy gyögéssel ki repül testéből
Ily szomorú vége lett Turnus életének
Eneást fogadá a Király vejének
Igazgatója lett Latium földének 440
Itt vége a Musák szomorú versének.
-

V.

FLORENTINA.

*Előadták: valószínűleg Losonczon a XVIII. század
70-es vagy 80-as éveiben.*

Szerzője: ismeretlen.

Másolója: Tóthfalusy József, losonczy diák.

DISZES-KOMEDIA : FLORENTINA.

A Férfiaknak és Aszszonyi renden levőknek Historiája.

Jádszó-Személyek.

A Férfiak Patronusa	A' király
Az Aszszonyok Patronája	Uri ember
Tréfás Szolga	Katona
Florentina	Kereskedő Kalmár
Szűz leány	Részeges Ember
Esthera	Özveggy Ember
Susanna	Musák
Judith	Bé rekesztő Személyly

Férfiak Patronusa.

Egy Lelket viselő igaz Atyafiak
Diszes tekéntetű tündöklő Urfiak
Kik ide gyűltetek s. vagytok hazafiak
Ékes ábrázatu Leányok s. Ifjak
Legyetek kis korig beszédemre készek 5
Terhetek sokáig bizonnyal nem lészek
Csak mig előtökbe egy nagy kérdést tésezek
A' mellyért tőletek ditséretet vészek
A kérdés ebből ál a' mely fel tétetik
E' széles világon a mi szemléltetik 10
Mi legszebb ékeseb a mi teremtetik
Azok közt egy szóval a' mi születtetik.
Melynek nehézségét a ki által hatja
Annak ditséretet nyert magyarázatja
Oedipusnak méltán seregünk mondhatja 15
A ki e dologba tanátsát adhatja
Sok bölts fejek ebbe magokat hánytatták
De mind edig még meg nem magyarázhatták
Mitsoda a leg szeb ki nem találhatták
Tehát e' nagy kérdést most én reám hatták. 20
Körül nézem azért e föld kerektségét
Meg vetem eszemnek minden mesterségét
Hogy fel találhassam e világ szépségét
Ekes és tündöklő nagy gyönyörűségét
A' ki nyilt rósának nagy az ő szépsége 25
Szép a gyémánt arany ezüst fenyessége
Szép a Liliomnak az ő fejérsége
De mindezeknél szebb a Férj ékessége

Ámbár hát beszédim talán illetlenek

- 30 De mint hogy azt magok tartják az Istenek
 Ki merem mondani, noha nem mindenek
 Hiszik el beszédim, a' mellyek ilyenek
 Mert nézd meg a Legény testének állását
 Nézd meg gyöngy szemei fénylő ragyogását
 35 Nézd meg lábainak gyönyörű járását
 Bizony e világon nem találod mását.

Aszony Patrona.

- Szerelmes Barátom hallám beszédedet
 Férfi szépségével ditsekedésedet
 Meg vallom, betsülöm ezért az eszedet
 40 De nem hagyom helybe tett ítéletedet.
 Mert én is megvallom fő gyönyörüségét
 A szép Férfiaknak deli ékességet
 De ha körül nézem világ ditsőségét
 Leg szebnek ítélem az Aszony szépségét
 45 Kinek mint a gyémánt mosolyog a szája
 Mint a nap dél félbe mozdul az ortzája
 A piros rosához hasonló pofája
 E mellett kegyesség adatik hozzája.
 Innen már mind ezek az Aszonyi Népet
 50 Szeretik, kedvellik ily rendkívül szépet
 Ily rendkívül szépet s tökéletes épét
 Ha ilyet foghatnék ma tsinálnék lépet
 Meg valja hát azért mindennek a szája
 Ha tsak irigységgel nem fekélyes mája
 55 Hogy ez az Istennek szép remek munkája
 Az Aszszonyi rendnek, s. Világnak tsudája.
 A Férfi szépsége olyan mint a pára
 Ehhez képest semi nem tart az sokára
 Tizen nyoltz esztendő szépsége határa
 60 Osztán bajusz szakál nő az ortzájára
 Az Aszonyi rend hát a világ szépsége
 A mely szépségének nints eleje s. vége

Kinek e Nemzettel nints esmeretsége
Nem tudja, mi lehet világ ékessége.

Férfi Patronus.

Hol vetted magadat Férfi gyalázója 65
Seregünk rendinek megundokítója
Hogy lehetz te annak ily rút motskoloja
Hisz ebből vett téged, tested formálója.

Tréfás Szolga.

Azért gyaláz minket e Jány bizonyára
Hogy ő egy Férfival a piatz láttára 70
Rutul veszekedett, az is a hátára
Sokat jókat huzott kartsu derekára
De ő is a férfit bezzeg ki fizette
Mert a házak előtt mind adig lesette
Mig menetelét a férfi arra tette 75
Egy Désa moslékkal jól nyakban öntötte
Ő hát mivel tett volt oly tselekedetet
Az Aszonyi rendtől nyert nagy ditséretet
Ezen virtusáért olyan betsületet
Hogy mindjárt közöttök elsőnek tétetett 80

Férfi Patronus.

Ha ha kutya Fia azért hát ily készen
Az Aszonyi rendről dicséretet téssen
Hogy az Aszonyoktól jó titulust vészen
De még ennek vége bezzeg majd mi lészen
Mert már sok Ifjakat az Aszony szépsége 85
Jégre vitt, a miatt lett nagy szegénysége
E miatt veszett el Hector vitézsége
E miatt égett meg Troja ékessége.

Aszony Patrona.

Mind hamisság a mit mostan mondottatok
Ily nagy hazugságot rám hogy foghattatok 90

Mert én reám soha semmit sem láttatok
 Nem igaz hát a mit rám kiabáltatok.
 De akármit lotsogsz én azt meg esmérem
 Hogy az Asszonyoknál nints szeb azt ditsérem
 95 Valamig tsak bennem buzogni fog vérem
 En a kegyes Aszonyt leg szebnek ki kérem
 Jöszte Florentina világ ékessége
 A kiben bé telik szivem ditsősége
 Beszéld elől mostan mi az ékessége
 100 A jó kegyes Aszony Angyali szépsége.

Florentina.

E széles Világban a' mit szemlélhetek
 Zöltségbe virágba füvet remélhetek
 De ezek közt olyan szépet nem lelhetek
 Mint az ékes Aszony mellyet el hihetek
 105 Mert nézd körül mily szép teste sistemája
 A fülemülének nints oly szép nótája
 Mint az, hogy hangítsál arany színű szája
 Ne légy hát szépsége motskoló vargája
 Angyali szépséget visel ábrázátja
 110 Rosa szín ortzája az homált oszlatja.
 Gyémántos szemeit a mire forgatja
 Az irigységet is magához hajthatja.
 Selyemnél bársonynál gyengébbek hajai
 Skofium kötésnél szebbek a vállai
 115 Mint arany fénylenek hajának szálai
 Itt vagynak Venusnak minden ajakai
 Fejér Liliomnál fejbér a homloka
 Elefánt tetemből készített szép nyaka
 Mint Venus oltára ragyog az ajaka
 120 Az Isten kezének vagyon itt nyomdoka
 Két fekete szeme gyémánt ragyogványok
 Drága szemöldöki épen szivárványok
 Melyeknek mozgási tüzes villámlányok
 Olyak a kezei mint fehér márványok

- Orra, szeme alatt keskenyen indúla 125
 Nem lapos nem fitos szájára nem nyúla
 Vége majom módra görbén nem fordula
 Orra szeme szája nagyra nem tágula
 Czirkalomra vette viola szem száját
 A Bölts Isten melyen zengeti nótáját 130
 Nem tudom le írni szépsége formáját
 Mert az irigység sem lelheti hibáját
 Mint Elefánt tetem fogai ragyognak
 Ha szája meg nyúlik ezek mosolyognak
 Aprók és nem nagyok furtsán vigyorognak 135
 Mint a Férfiaké rutul nem morognak.
 Szájából ha beszél lépes méz költözik
 Mind két ajakába kedvesség öltözik
 Gyenge keskeny hússal nem bőrrel töltözik
 Kettős piros Cláris gombbal gyümölcsözik 140
 Tiszta Saphirus kő mellye illatozik
 Fejér gyöngy virággal a mely virágozik
 Szép Hiacinthusi szinnel játszadozik
 Mint a nap dél színbe soha sem változik.
 Márvány kőnél szebbek mind a két lábai 145
 Mint arany oszlopok olyanok szárai
 Karbunkulus kövek térde kalácsai
 Tiszta arany drótból állanak inai
 Két szép arany almák nőttek kebelébe
 Egy egy gyémánt bimbó ezek tetejébe 150
 Nincs oly fene Tigris kinek a kezébe
 Ha akadna: hogy ne örülne szívébe
 Ha pedig a szemed kartsú derekára
 Forditod találsz itt sugár Cédrus fára
 Ennek szépségének nincs hossza s határa 155
 Csak ez teremtetett világ tsudájára
 Mert bár e' Világon néz el mindeneket
 Négy elementumból nőtt természeteket
 De az Asszonyoknál nem találsz szebbeket
 Ki volna a ki nem szeretné ezeket? 160

Mint a fel kelő nap olyan személlýébe
 Nem tsuda hát hogyha estek szerelmébe
 Igyekeztek lenni ezeknek kedvébe
 Mert van igen szépség öntve természetébe
 165 Egy szóval valami gyönyörködtetheti
 A szívet, a szemet örvendeztetheti
 Igaz szeretetét szívbén gerjesztheti
 Mind azt az Aszonyban ki ki meglelheti.
 Hátha még szám ennek virtusit számlálja
 170 Alázatosságnak Aszony a példája
 Ő a kegyességnek lobogó fáklyája
 Méltán is ditséri Musáinknak szája.

Szűz Leány.

Hallották le irá az Aszony szépségét
 A' Néném sok féle drága ékességét
 175 En már majd le irom az ő Nemességét
 A férfiak felett való ditsőségét.
 Ha hát a férfiak olyan igen szépek
 Es nagy méltóságú tökéletes épek
 Mint a szép Aszszonyok, mért a férfi képek
 180 Kéretik a Leányt; nem a fejer Népek
 En még azt láthatják gyenge virágomba
 Vagyok tsak Ifjú gyenge Lányságomba
 Még is lám 14 esztendő koromba
 Mely sok leány kérő forog a házomba

Tréfás Szolga.

185 Ejnye kő szülötte tzifra kis Dámája
 Ne hidjetek neki hazug ennek szája
 14 esztendőt ki venne hozzája
 Férhez adná magát pedig nints Párnája.

Férfi patronus.

Hallám mind kettőnek sok beszélgetését
 190 Szépségével való rút ditsekedését

Inkáb halgatnám a róka tsevegését
 Mint az ily két félnek rút veszekedését
 Bolond mi a szépség? tsak kőd és dög s. pára
 A leg szeb virág is meg aszik sokára
 Hervadt rántzok jönnek a piros ortzára 195
 Pup nő a' szép Aszony kartsú derekára
 A szép mosolygó szem meg homályosodik
 A Claris szín ajak meg halaványodik
 Az egyenes termet görbül horgasodik
 A Vénusbol gyakran vén hus folyamodik 200
 A mely főb dolgokat visel; a Nemesség
 Jó erkölts Isteni félelem s. eszesség
 Nem bujaság hanem a tiszta szüzesség
 Ez volna ha volna Aszonyba kegyesség
 Mitsoda hát kérlek az igaz Nemesség? 205
 A' meg maradandó állandó egésség
 A hires vitézség, a virtus, böltsesség
 Ez el nem vesz soha, ilyen az kedvesség.

Esthera.

Igaz hogy a Virtus nem koldul szépséget
 Ragyogtat magába kellő fényességet 210
 Még is a szép testből mutat ékességet
 Kész kedvességéhez töb töb kedvességet
 Az Aszonyi Nemzet mutat böltsességet
 Magából ragyogtat tiszta kegyességet
 Minden virtusival bir nagy szelidséget 215
 Fel találhatz ebben sok szép ditsőséget
 Azt mondád hallodé felyeb beszédedbe
 Ha az a mondásod még jutna eszedbe
 Hogy nem illik nékem te ítéletedbe
 Szépséggel kérkednem, nints valóság ebbe 220
 De meg tanulhattad hogy az én szépségem
 Mások felett való deli ékességem
 Azt tselekedte hogy lenne kedvességem
 Asverus királyal, szoros ellenségem.

- 225 Noha én mint fogoly Leány úgy tartattam
 Szüleimtől ; árván egyedül maradtam
 De én szépségemért fel magasztaltattam
 Méltóságra, és sok népen uralkodtam
 Bizony hát a szépség nagy Isten áldása
 230 Az ékes ábrázat fényes ragyogása
 Kivált ha mellette kegyesség lámpása
 Csak is ezzel lett a 'Sidók meg tartása
 Végre hát azt mondom hogy nem foly jól véri
 Valaki szívébe jól megnem esméri
 235 Az Aszony szépségét és azt nem ditséri
 Mert a szép kegyesnek mindég van jó béri

Susánna

- Én nem ditsekedem ezen szépségemmel
 Angyali szépséget mutató képemmel
 Hanem tsak egyedül szép szüzességemmel
 240 Mint minden kintselemnél leg féltőb kintsemmel
 Susánna én nevem Liliomot téssen
 A' mely Sidó szótól eredetet vészen
 En tiszta éltetről ki példát kap készen
 Annak ditsérete e világon lészen
 245 Mert én szüzességem zöldellő pálmája
 Másoknál is lehet világos példája
 Mert engem nem tsokolt idegennek szája
 Nálam idegennek nem volt vatsorája
 Még is két átkozott birák beszédekre
 250 Kiknek hogy nem adtam buja szerelmekre
 Mint Latort úgy vittek ítélő székekre
 Halált mondottak rám, szóljatok ezekre ?
 De a kegyes Isten mások példájára
 Vitette ezeket az akasztó fára
 255 Dániel ; a dolog végére hogy jára
 Akadt mind kettőnek horog a nyakára.
 E példa Férfiak előttetek légyen
 Mindenitek ebből tanuságot végyen

Hamis bizonyyságot más ellen ne tégyen
 Hogy végtére fejét ne kövesse szégyen 260
 Ti pedig Aszonyok tiszta szűzességet
 Tanuljatok tölem szemérmetességet
 Be ne motskoljátok ezt a ditsőséget
 A férfiak felett való Nemességet

Judith.

Drága kintse lehet a szép szűzességnek 265
 Nagy Isten áldása volt ez a szépségnek
 De ezeknél felyebb még a Vitézségnek
 Ellenséget verő szörnyü dühösségnek
 Ez által sok szegény legény Méltóságra
 Kapott kolduságból ment nagy Uraságra 270
 Sok Betyár sok Juhász ment nagy uraságra
 Sok példákat tudunk hozni bizonyásra
 De most el halgatván emlitem Nevemet
 Judith Aszony vagyok úgy néz meg engemet
 Jól tudom : hallottad nagy Vitézségemet 275
 Holofernesen lett nagy győzedelmemet
 Láttálé valaha ilyen vitézséget
 Valakibe ilyen körmös erősséget
 Mint bennem ; a' ki sok ezer ellenséget
 Győzött és senki sem adott segítséget 280
 Nem vala oly Férfi a ki szembe szállni
 Mert volna én vélem a hartzba ki álni
 En voltam a ki ezt meg mertem próbálni
 Ilyen vitézt mint én nem lehet találni
 Nints hát Férfiaknak mivel ditsekedni 285
 Az aszonyok felett nints mivel kérkedni
 Jollehet ők otthon tudnak hízelkedni
 Csak szájjal mindenkor győzedelmeskedni
 Még is a kotsmákon azt beszélik szájak
 Hogy az ellenségben lészen nagy prädájok 290
 Holott ha kell menni reszket a pofájok
 A' mely miatt gyakran tele a gatyájok.

Noha gyenge kezem, kard markolatjára
 Nem termett született, kaszára kapára
 295 Hanem a drága szép ruhák varására
 Még is ki állottam ilyen nagy tsatára

Király.

Mindnyájan látjátok királyi Felségem
 Széles e világon terjedt ditsőségem
 Nints még is, nem is kell főb gyönyörűségem
 300 Mint az én drága szép kintsem Feleségem
 Egyedül benne van fő gyönyörűsége
 Szivemnek ; kedvemnek minden reménysége
 Benne van egyedül minden ditsősége
 Éltemnek ő nála nélkül, lenne vége
 305 Nem bánom bár felét hires országomnak
 Ellenség hajtsa el s felét jószágomnak
 Csak hogy békét hadjon az én Galambomnak
 Mert úgy vigasztalást nem lelek magamnak
 Az Aszony a férfi ékes koronája
 310 A mint bizonyítja bölts Salamon szája
 Ez gyönyörűsége ez szeme pillája
 Maga a szent Isten ezt testifikálja
 E föld kerekségén senki hát ne légyen
 A ki boszúságot Feleségen tégyen
 315 Rut gyalázó szivet ezekre ne végyen
 Rá mint ellenségre, mert kardom rá mégyen
 Te pedig Istennek Nemes Teremtése
 Aszonyi gyöngy sereg világ fényessége
 Legyen élteteknek kívánt békessége
 320 Ezen beszédemnek eleje és vége

Szűz Leány.

Királyi felséged szolgáló Jánykája
 Köszönöm hogy járult hozzánk Grátziája
 Reánk ezután is légyen ily Curálya
 Mindenbe szolgálunk valamint mond szája.

Uri Ember.

En Ur vagyok a mint ti is tudhatjátok 325
 Hiremet Nevemet tudom halottátok
 Azért beszédemet most helybe hagyátok
 Mert ha nem más képen fogatok hozátok.
 E világnak minden fényes boldogsága
 Csak köd hamú pára, nintsen valósága 330
 Kinek Felesége van jó kegyes drága
 Annak vagyon legszeb s. leg drágább jószága
 Mert nints az Istennek drágább teremtese
 A kerek ég alatt nints oly építése
 Mint a kegyes asszony kinek ditsérése 335
 Mindent felyül halad Angyali termése.
 De hogy többet mondjak még ditséretére
 Az Asszonyi Nemnek nemesítésére
 Nálók nélkül talám e világ végére
 Jutnánk nem sokára s. a föld fenekére. 340

Katona.

En születésemtől fogva Mars mezején
 Forgottam, s. tartattam Bellonának¹ tején
 Nem jártam Diana szép zöldes erdején
 De sokszor csatáztam az ellenség fején
 Be jártam nagy részét e széles Világnak. 345
 Minden szegit lyukát nagy Magyar Országnak
 Kvartélyosa voltam a kisebb Kunságnak
 Sok falut hozhatnék ere bizonyágnak
 De azt most nem mondom ; mondok valóságot
 Hogy soha sem láttam oly drága jószágot 350
 Mint az ékes Aszony sem oly boldogságot
 Azért hagytam oda a katonaságot

¹ Tótfalusynál tévesen: «Ballonának».

Tréfás szolga.

Ritka hiti híd el biz a katonának
 Hazugsággal teljes ne hídj a' szájának
 355 Most is azért tsapja ő magát Fikának
 Hogy sok pénzel adós kortsmárosnéjának.

Kereskedő.

Eddig tsak halgattam ezen beszédeket
 Az Aszonyi Nemről tett ditséreteket
 Csudálom meg vallom esztelenségeket
 360 Talán a szüz leány fogta el sziveket
 Mert nékem meg vallom hogy a Feleségem
 Nem segítség hanem fele ellenségem
 E' miatt veszett el minden örökségem
 Mely miatt szivembe van keserűségem
 365 En kereskedésbe töltöm életemet
 Futással járással szerzem kenyeremet
 Mint bibort úgy tartom a Feleségemet
 Még is mint kellene nem szeret engemet
 Edig hittem neki tettem kívánságát
 370 De már ki tanultam minden ravaszságát
 Másoktól is hallám foglalatosságát
 Vinné el a Tatár mind agyát mind magát
 Engem el fárasztott nints erő testembe
 Siratom bezzeg én teljes életembe
 375 Mert meg ölt az Aszony szép betsületembe
 Katonának megyek keserűségembe

Részeges

Kedves édes komám ne rontsd el magadat
 Nem meny katonának ted le bánatodat
 Fel hozza meg az Úr ragyogó Napodat.
 380 Meg hal Feleséged, s. nyered világotat
 Mert hogy példát hozzak vigasztalására
 Szivednek; s. magamnak szomorúságára

Az én Feleségem igaz ruhájára
 Nem költ; de bezzeg költ tsak a bor kotsmára
 Ha borral jól lakik tsak az orrát szija 385
 Dul ful nintsen kedve szolgálóját víjja
 De bezzeg meg örül, nints kedvének híjja
 Ha a Csutorásné a kutzkoba hija
 Ottan ha le ülnek mindjárt a korsóra
 Vagyon leg főb gondjok; és a mézes borra 390
 Azután jól isznak fakadnak ily szóra
 Igyunk komám aszony had menyen tsak sorra
 Onnan haza jövén dunnog bolondozik
 Az Urát motksolja torka harangozik
 Boldog az a Legény ki olykor irtozik 395
 Midön Felesége rutul kiáltozik
 Azért én mindennek aztat javasolom
 Meg ne házasodjék veszszen lakodalom
 Kerülje az Asszonyt, mert tsupa unalom
 Boszuságot szerző veszekedő malom. 400
 Vagy pediglen hogy ha már megházasodtál
 Vele unalomra egygé párosodtál
 Korbács szígyártónál mindenkoron ott áll
 Vágd mint lovat, s. feljen rajta a' szoknya vál.

Özvegy ember.

Szerelmes Barátim miért motksoljátok 405
 Ti az Aszonyokat s. hogy rágalmazátok
 Ennek még az árát duplán meg adjátok
 Most is felöletek mit mondnak haljátok
 Azért hogy egy kettő olyan találtatik
 A ki részegesnek s. egyébnek mondatik 410
 A többi olyannak azért nem tartatik
 Látjátok mindentől felmagasztaltatik
 Én ugyan jutottam már özvegységemre
 A' mely van igen nagy keserűségemre
 Még is meg esküszöm ha kel üstökemre 415
 Hogy semmit sem tudtam a' Feleségemre

Sőt meg vallo'm szivem szomorúságával
 Hogy a Feleségem az ő halálával
 Egész házamnak lett igen nagy kárával
 420 Minden örömemet el vette magával
 Mert miolta megholt kedves Feleségem
 A ki volt leg drágáb s. féltöb örökségem
 Azolta semmibe nem volt ditsőségem
 Nem vala örömem sem gyönyörüségem
 425 Nints is szebb áldása itt az Embereknél
 A' Mennyei Urnak a Feleségeknél
 A' mely drágáb minden világi kintseknél
 Bizony soha egy sincs drágább kints ezeknél.

Király.

De már megszámlállok mindent a' voxokkal
 430 Kik szententiákat tettünk Aszonyokkal
 Három annyira megy ha nézzük jó okkal
 A kik ellenkeznek a gyors Férfiakkal.

Férfiak Patronusa.

Ah nyavalyás fejem imé mely tsuffá lett
 Mert nékem a kotzka ime vakot vetett
 435 Aszonyokról tésznek mindég ditséretet
 Senki sem ditséri a férfi Nemzetet
 Csudálom meg vallo'm esztelenségeket
 Nem tudom mi fogta el most az eszeket
 Tudom meg bánjátok végtére ezeket.
 440 Mert ugyan jégre visz még az ám titeket
 Hogy ilyenek vagytok az felette nagy kár
 Egy tsontbol lettetek szivetek mi jót vár
 Mint vigad szivetek mert Aszony körül jár
 Komor télre fordul még a zöldellő nyár.

Florentina.

445 Meg mondatott neked hallod é te ne szoly
 Fetsegó nyelveddel már velünk ne hartzolly

Méltatlanságunkba minket így ne motskolly
Nints rád semmi szükség meny előlünk oszoly

Judith.

Nem kel komám Aszony vélek 'sémberelni
Az eb születteket ki kel pemetélnei 450
Ha pedig ki nem megy környül kel metélnei
Had tanuljon mászor s tölünk tudjon félnei.

Férfi Patronus.

Ejnye kutya szedte vette puldi piti
Né! a szegény Legényt mint betsteleníti
Szaladj fiam szemed mindnyárt üresíti 455
Ne veszekedj vele Plundra egyesíti

Szolga.

Köszönyétek hogy a golyóbis falatunk
El fogyott s. be fagyott a kard markolatunk
Mert most megmutattuk volna hogy hol lakunk
De ezekért meg ver ezután is tagunk. 460

Florentina.

No mostan Férfiak kik ditséreteket
Tettetek mi rolunk tudjuk Neveteket
Hidjétek hogy mi is szeretünk titeket
Jertek vigadozzunk fogjatok kezeket
Minden szomoruság távol járjon tölünk 465
Legyen nagy örömbe ki ki most közülünk
Együnk igyunk és majd Játékra kerülünk
Egészséget Musák midnyájan örülünk

Király.

Mi is vig Musáink ide kíváncsoztunk
De el értük imár a mért fáradoztunk 470
Szép szüzek hozzátok juttunk * ohajtoztunk
Vigan leszünk a' mint edig mulatoztunk

* Bizonyosan tollhiba 'jussunk' helyett.

Tudjuk személyünket ti is kívánjátok
 Peretz s. borotokat tőlünk nem szánjátok
 475 Hát ha még nevünket s rangunkat tudnátok
 Tudjuk szivesebben hogy minket látnátok
 Seregünkbe Király s. Urfi találtatik
 Gazdag kereskedő közöttünk láttatik
 Vitéz katonánk is ide számláltatik
 480 Melyel seregetek meg tarkáztattatik.
 Oh mely gyönyörűség lészen már életünk
 Kedves vig napokat imár szemlélhetünk
 Minthogy oh szép Musák veletek lehetünk
 Minden bú bánatnak itten véget vetünk.

Király iszik.

485 Egésséggel Musák Ersébet Susánna
 Sokáig éljete, éljen szép Diana.

Urfi iszik.

Én is azt kívánom szivből ő utána
 Hogy sokáig éljen Eszter Judit Anna

Aszonyok Patronája.

Mi is azt kívánjuk szivünk rejtekéből
 490 Leg mélyeb helyének éppen fenekéből
 Az Ur élteteket maga szent székéből
 Örizze s. áldja meg az Egek Egéből

Özvegy Ember iszik. Musák köszönik.

Szépen meg köszönyük szép kívánságotokat
 Mi is azt kívánjuk hogy Nagyságotokat
 495 Királyt Kereskedőt fris Katonátokat
 Az Isten éltesse úgy mindnyájotokat.

Aszonyok Patronája concludál:

Mindnyájan látjátok nagy nyájasságunkat
 A musákkal való mulatozásunkat

Boldogoknak méltán mondhatjuk magunkat
 Mert imé el értük Tavaszi napunkat 500
 Edig olyak voltunk mint az árva madár
 Mint Gerlitze madár ki társa nélkül jár
 Nem vala szivünkbe soha zöldellő nyár
 De boldogok vagyunk a mint látjátok már
 De mi ugy értük el ezt a boldogságot 505
 Hogy fel magasztaltuk az Aszszonyi ágot
 Mostan is meg valjuk ezt a' valóságot
 Nem látsz drágább kintset mint jó Aszonyságot.
 De minthogy ily igen mostan meg ditsérünk
 Aszonyok titeket azért ara kérünk 510
 Hogy az Ember szállás ne legyen a bérünk
 Így jobban ditsérünk ha töb időt érünk.
 Tinéktek Legények pedig Comendálom
 Házasodjatok meg szivből javasolom
 Mert e nélkül élet tsupán tsak Unalom 515
 De a jó Feleség vigság nyugodalom
 Mert a' mi a' szemet gyönyörködtetheti
 A' bánatos szivet örvendeztetheti
 Azt a jó Aszonyba készen megellelheti
 Mondásom köztetek kiki el hiheti 520
 Mert mitsoda kérlek a Világ szépsége
 Meg mondtuk a kegyes Aszony szelidsége
 A ki ere szert tett derült annak Ége
 Mi mulatságunknak vagy on itten vége.

VI.

NASONAK SZÁMKIVETÉSE.

Előadták: Losonczon 1790 körül az ev. ref. gymn. növendékei.

Szerzője: Szászi János corrector.

Másolója: Tóthfalusy József, losonczy diák.

LOSSONTZONN

produkált

Tragediá ¹

Nasonak szám kivetése, vissza hivatása, s oka.

Júdszó-Személyjek.

Prologus	Cupido
Augustus Császár	Ovidius két Barátai
Két Consul	Két Geták
Négy Consiliarius	Két Losontzi Deákok
Ovidius Naso	Notarius
Ovidius Felesége	Morio
S. Leánya Perilla	Novem Musæ
Venus Isten Asszony	Epilogus

¹ A «k» betű kivakarva.

PROLOGUS.

Atyák kik ez helyre fel gyülekeztetek
 Asszonyságok, s kedves szűzek le ültetek
 Minnyájan kik itten le telepedtetek
 Egy híres vers szerzőt siratni jöttetek
 Mi e jó Poëtát siratva siratjuk 5
 Gyászos el menésén könyvünket hulatjuk
 Augustust magát mint Birót mutatjuk
 Osztán Tanátoszt sorba meg mutatjuk
 Továb a Nasonak vizsgáljuk mentségét
 S ugyan a Császárnak kiméletlenségét 10
 Majd Feleségének s Lányának inségét
 Venus Isten Aszszony s fia segítségét
 Azt is elő adjuk egy kis jelenésbe
 Hogy Naso Losontzon volt számkivetésbe
 Dido Eneással nem volt szeretésbe 15
 Mégis Virgilius tette egyezésbe
 Talám e szabadság nekünk meg adatik
 Kik közt ditsó Naso könyve olvastatik
 Végre a Scithák közt Naso nem hagyatik
 Hanem hazájába vissza hivattatik. 20
 Míg ezt rövideden elől beszélgetjük
 S kedves Poëtánkat sírva emlegetjük
 Addig kegyességtek tudjuk reménylhetjük
 Szerentsénknek tartjuk hogy ha meg nyerhetjük.

Augustus Ovidius baját.¹

Koronázott fejem őszültek hajajim 25
 A melyet okoztak bokrosult bajaim

¹ Itt valami rövidítés van, de nyitjára nem jöhettem.

Térdim alig álnak, reszketnek inaim
 Meg fáradott karom s mind a két vállaim.
 Roppant Birodalom igazgatásához
 30 Sok gond vagyon kötve király koronához
 Úgy nyúljon akár ki királyi páltzához
 Hogy ezernyi ezer bajt kötöz bajához
 Hogy Olasz Országot fel ne prédálhassák
 Németek jármomat ki ne taszíthassák
 35 A Rátzok s Pártosok gyászba ne hozhassák
 S ki adott Törvényem el ne tapodhassák
 Fegyvert kel viselnem nintsen nyugovásom
 A vad Medusokkal esik villongásom
 Most a Pannonákkal van viaskodásom
 40 Kik nem szenvedhetik ditső országlásom.
 Az egekig érő Róma ditsősségét
 Hasonló erővel őrzöm fényességét
 Nem hagyom hogy földre rontsák erősségét
 Vérrel oltalmazom s tűzzel elsőségét
 45 Adtam ezen Város megmaradására
 Sok bölts Törvényeket s igazgatására
 Hogy ha még nem jutott ellenség kardjára
 A bujaság által ne menjen prédára
 Még is ama tiltott szeretet Mestere
 50 Sok fertelmességet versekbe kevere
 Sokat kiket eddig ellenség fegyvere
 Nem fogott; el rontott s Venusnak meg nyere
 Eddig sok Katona fegyverit forgatta
 Tüzes bátorságát mindenütt mutatta
 55 Már a bujaságnak magát úgy meg atta
 Hogy minden fegyverét szegekre aggatta
 Nasó okozta ezt szerelem könyvével
 Veszszén el előlem fertelmes tűzével
 Mert ne tám ha lenne közöttünk békével
 60 Kurvává s Latorrá tehetne versével
 Veszszén hát ki ez a pokol Pozdorjája
 A ki a szűzesség emésztő rosdája

Legyen a Geták közt lakása s hazája
Fertelmes szerelmét azoknak diktálja.

1-ő Consul.

Fejedelmet illet bölts szavad s tetszésed	65
Legyen meg rá állok kegyes rendelésed	
Azokon mutasd meg szoros büntetésed	
A kik bontogatják Isteni végzésed	
Mert a ki így rontja meg az Ifjúságot	
Fojtat szerelmeket s tiltott bujaságot	70
El fajtalanítja a Katonaságot	
Halált is érdemel mondok igazságot	
A versek ugyanis nem úgy szerzettenek	
Hogy az által mások veszélybe essenek	
Hanem hogy a Tunyák fel serkentessenek	75
S a mint meg érdemlik el híresedjenek	
E buja verseknek buja készítője	
Lett minden virtusnak sírba temetője	
A tiszta Szűzeknek megvesztegetője	
Légy hát te is ennek erős büntetője	80
Szóljal ez Rómának nagy gyalázatjára	
Vigyázzunk az ily tűz fel indítójára	
Hajdú a Tanátsnak parantsolatjára	
Hívd bé ha szólhatna meg maradására.	

2-ik Consul Ovidiusra.

Előnkbe álottáll hazánk veszedelme	85
Mond meg mi veszetség és bolondos elme	
Késztetett oh tiszta sziveknek sérelme	
Meg lakolsz ártatlan szűzesség fertelme	
Mi vitt rá hogy irnál ily undok verseket	
Hogy rontasz el ennyi ártatlan sziveket	90
Gyűjtesz szerelemre Embert s Isteneket	
Tapodsz földre minden igaz Törvényeket	
Ha ezt el szenvedjük oda a szűzesség	
Oda a tisztaság s a szemérmetesség	

- 95 A Férj s Asszony között nintsen kötelesség
 Nintsen a Vőlegény s társa közt egyesség
 Az ily versek minket ara indítanak
 Hogy Feleséginkre Latrok ásítanak
 Azok is a kik már meg házasodtanak
 100 Sok fattyú gyermeket szaporítottanak
 Ha a te verseid lábra álhatnának
 S ha a' mint igyekszel olvastathatnának
 A Nemesi vérnek nagy kárt okoznának
 Sok nemtelen fattyuk közikbe tsúsznának
 105 Még az Asszonyság is férjét nem szeretné
 A gyermek az Attyát meg nem esmérhetné
 Sok ház tiszta személy hírét eltemetné
 Ha buja törvényed s írásod követné
 A gyenge Leányzók szerelem nótákat
 110 Danolnak, s a' Férfi nézi a Dámákat
 Nagy virtus gyanánt tart sok undok hibákat
 Igy rontod el amaz ártatlan Táblákat
 Hogy hát a bujaság el ne terjedhessék
 Igy az Ifjúság meg ne vesztegettessék¹
 115 Illó hogy ez ellen példa tétetessék
 Ovidius Naso számki vettetessék.

1-ő Consiliarius.

- Méltó panaszomat² el nem titkolhatom
 Keserves bánatom el nem tagadhatom
 Az fáj hogy fíjamat például hozhatom
 120 A melyért egyedül Nasot okozhatom
 Volt egy jeles fíjam virágzó fényében
 Kedves kívánatos vala természetében
 Ragyogot a Virtus szeme kerekében
 Ben volt úgy látszatott már gyermekségében

^{1, 2} Az eredetiben tollhibából: «fesztegettessék» és «pennaszomat».

Mint jó gondos Atya szeliden neveltem	125
Jó ideje korán Phæbusnak szenteltem	
Jól fundált örömem az éig emeltem	
Midőn virtusait meg szemlélve leltem	
Azt gondoltam ülök szerentsés hajóban	
Nevelem gyermekem egyedül a jóban	130
Sok szép tudománya érte elég próba	
Jaj ugyan fakaszté keserves siróba.	
Mikor ortzáinak ki nyiltak rosái	
Villogtak szemei szikrázó fáklyái	
Ha ennek hullottak ragyogó szikrái	135
El múltak az Égnek borongó homályi	
Hát egyszer szívének ¹ szívárványi hulnak	
Tündöklő szépségi egymás után múlnak	
Pirosló ortzáji sárgába borulna ²	
A mellyen szívemnek bánati ujulnak	140
Pénzem emésztette javam vesztegette	
Kurváját szerette gusztusát követte	
Aztat ölelgette magát rabbá tette	
Nasot kedveltette s Attyát meg vetette	
Az ezüst Hold világ világos fényével	145
Meg jelent titkosan buja kedvesénél	
Kártyázott kotzkázott hált szeretőjénél	
Ezt többre becsülte Attya intésénél	
Egyszer számadásra vonom s nem álhatom	
Szerzett könyv-verseit elő számláltatom	150
Csak nevét említi könyvét nem láthatom ²	
El adta, meg itta igazán mondhatom	
Csak maga Naso volt egész mulatsága	
Ezzel volt egyedül minden barátsága	
Ezt olvasta, e volt kintse s fő jószága	155
Oh ifjú elmének tündér bolondsága	

¹ Alighanem tévedés «szemének» helyett.

² Az eredetiben hibásan: «álhatom».

- Ekkor kemény szókkal fijam meg intettem
 E' szerelmes könyvet kezéből el vettem
 Végre somfa bottal meg is ütögettem
 160 E' rossz utból még is ki nem téríthettem
 El kezdett életét erőssen követte
 Attya intéseit hát megé vetette
 Szép szavam s haragom veszőmet nevette
 Mellyel nálam levő részit el vesztette
 165 Ki tagadtam hát őt minden jószágomból
 Még hogy had mennyen ki az én udvaromból
 Meg értvén hogy már mást tartok vagyonomból
 Le vetette nyakkal magát a Toronyból
 Idővel Rómának minden jó Ifjai
 170 Így járnak ártatlan szemérmes Leányi
 Zokogva hallatnak sok Anyák jajjai
 Ha köztünk maradnak Naso írásai
 A Gavallérok sok szűzet meg rontanak
 Sok házi kötést is rútúl fel bontanak
 175 Az ily dolgok miatt még vért is ontanak
 Ha tsak a törvények ellent nem állanak
 Tanáts mind ezeket köszönhed Nasonak
 Ama szemérmetlen meg veszett írónak
 De hadja azt nekem a Tanáts is jónak
 180 Mennyen a Pontusra Nasó Hajózonak.

2-ik Consiliarius.

- Egy Leányom vala böltsőbe fektében
 Már azt kimutatta, a ki lesz éltében
 Nem síró, mosolygó volt tekintetében
 Repesett a szívem érte örömében
 185 Az esztendőkel nőtt színe szépségének
 Mint rosa ortzáji pirosak levének
 Nem kisseb szépsége vala elméjének
 S a mi legkedvesebb okos beszédének
 Ártatlan nyilakat lőtt el tekinteti
 190 Magát a grátzia rajta kedvelteti

- Noha a gyenge láng már mellyét égeti
Szemérmének hódolt még is szereteti
Rabja volt formája belső Virtusának
S a' tanulásban is szolgált Minervának
Mert két kezetskéi könyvet forgatának 195
Valóság kegyesség, benne lakozának
Lucretia talán semmi volt mellette
Szűz tiszta életét annyira szerette
Ki ontotta volna vérét is érette
Istenek! tőletek ez hogy érdemlette 200
Egykór sárgul sápad hanyatlik ortzája
Hul le felé róla sok ki nyilt rosája
Szerelmes nótákat énekelget szája
Hervad szűzessége s piros koronája
Bujasággal égneek szemei lámpási 205
Hathatósan vernek szíve dobogási
Gyanúság levének sok ki járkálási
Mivel el árúlták gyakor sóhajtási
Kérdem: Jó Leányom hova lett szépséged?
Hogy változott így el szép elevenséged? 210
Talán a szerelem tüze emészt téged?
S a nyilas Cupido lett ily ellenséged?
Hogy hallá Attyának ilyen intéseit
S azokat követő kegyes kérdéseit
Nem felel, nem meri rám vetni szemeit 215
Kendőjével törli le gördült könyveit
Akarván engedni nem mert világosan
De a titkos munkát folytatta titkosan
A sok harapás volt ortzáján bokrosan
De a kendőzéssel titkolta okosan. 220
De éjjel a festék le ment ortzájáról
Reggel esmértete sok legény fogáról
Ámbár le nem mondott a titkos munkáról
El nem botsájtotta Attya udvaráról
Othon emésztődék azután magában 225
Hol jár, hol leveti magát az ágyában

Csak szunyad tsak eped szerelmes kinjában
 Egyszer halva lelem közös dunnájában
 Hát párnája alatt talállok verseket
 230 Ovidius Naso irt valamelyeket
 Még halálakor is olvasta ezeket
 Ez okozott néki végső inségeket
 Nem bánom mert mivel ily meg veszett vala
 Hogy már el metszetett élete fonala
 235 Mert nem rontatik meg egy férfi általa
 Nem kínlódik többé jól járt hogy meg hala
 Más Atyák is az ily veszélytől félhetnek
 Mert ily vége vagyon a buja életnek
 Más Leányokat is nálunk emlegetnek
 240 Kiket az ily buja versek vesztegetnek
 Minthogy Naso ilyen szörnyű gyászt okozott
 Benne a Városunk úgy meg botráncozott
 Verseivel együtt mellyeket dolgozott
 Veszen ki Rómából hamar az átkozott?

3-ik Consiliarius.

245 Könyv forrásra voltak Rómának szemei
 El romlottak ennek ártatlan szűzei
 Férjek utállóji szép Asszony népei
 Titkon óltattattak lobogó tüzei
 Szám ki vettettetett a szemérmetesség
 250 Lator jár ágyába oda a Feleség
 A vének közt sints meg a szemérmetesség
 A Naso verséből az ám a nyereség
 Végét vet sok Asszony volt szüzességének
 Ha jutalmát látja buja szerelmének
 255 A Legény sem kedvez kintses erszényének
 Ha azzal olthatja tüzeit szerelmének
 Az Asszony nagy tzifrán ki megy az utszára
 Képzelt szépségének mutogatására
 Gránátot s gyöngyöt tűz mellye fúvójára
 260 Így kész hivségének el árulására

Sok meg nem elégszik maga szépségével
 Mázolja ortzáját piros festékével
 Szűk farát neveli abronts mértékével
 Így játszik a féreg bölts Teremtőjével
 Az egek jól tudják az ilyen tüzeket 265
 Felhőbe borítják ragyogó fényöket
 De ha a szeretők látják e Jegyeket
 Mennek ölelgetni esmért kedveseket
 Nem gondol gyermeke jól nevelésével
 Nem gondol Férfjével béres tselédével 270
 Sem betsületével sem kötött frigyével
 Házunk szaporítja fattyú gyermekével
 Sok megunta othon a Gazd Aszonytságot
 Neveli férjére a sok adósságot
 Félre tesz jószágot követ bujaságot 275
 Oh Ég! hogy nézheted e' nagy undokságot
 Mind Naso tsinálta az ily Aszonykákat
 Megront verseivel sok szűz Corinnákat
 Ne nézd el hát Róma az ilyen hibákat
 Űzd ki Ovidiust büntesd a Kurvákat. 280

4-ik Consiliarius.

A buja szeretet szomorú végeit
 Kitsoda nem tudja ki meneteleit
 Kikbe belé lőtte Cupido nyileit
 Szenvedték sérelmek kínos gyötrelmeit
 Példa ide a' sok Városok romlása 285
 Sok familiáknak gyászba borulása
 De sok volna ennek elő számlálása
 Elég egy két példa szomorú hallása
 Példa Cleopatra buja szeretete
 Antoniusához mellyel viseltete 290
 A kit Octavius méltán meg büntete
 Roppant országának azzal véget vete.
 Trója is fen álna régi mivoltában
 Vára nem széledne szomorú hamvában

- 295 Ha kedvét nem lelte volna Helenában
 Paris nem melegült volna Dunnájában
 A buja Czereus tündöklő országa
 Most is fen állana Tornya magassága
 Ha nem csalta volna Progne ritkasága
- 300 Meg nem vakult volna két szeme világa
 Dido úgy romlott meg egyszer Eneással
 Így gyulladt fel egy két gyenge tsókolással
 De hogy nem élhetett e kedves Pajtással
 Életét végezte vére ki ontással
- 305 Thisbe Pyramussal addig barátkozott
 Hogy egyik a másért bajba botsátkozott
 Clitemnestrának is halált ez okozott
 Hogy Egestusával titkon jádszadozott.
 Azon vége történt Laodamiának
- 310 Hogy hallotta volna esetét Urának
 Evadné élelme lett a fa lángjának
 A' mellyet rakatott Capaneusának
 Rendel tudnék elől számlálni többeket
 Kik hogy kedveltessék mással személyeket
- 315 Vég veszedelemre vetették fejeket
 Szomorú halállal végezték élteket
 Naso mind ezeket versbe szedegette
 A hol szükséges volt ki szélesítette
 A buja szűzeket ekkép ketsegettette
- 320 És így az Ifjakat mind meg vesztegette
 Méltó hogy meg vályyon kedves Hazájától
 Meg is fosztattassék minden jószágától
 Távozzon meszire Roma Városától
 Meg ne veszen az Ég (méltó) haragjától ¹

¹ Az utolsó két szó közül az első hiányzik, a másik így: baragától. Javításom — úgy hiszem — elfogadható.

Ovidius.

Istenek ellenem öszve esküdtetek	325
Tőletek ily tsapást hogy érdemelhetek	
A természet mondja mik a szeretetek	
Hogy versekbe irom ugyan mit véthetek	
Mikor verseimet öszve szedegettem	
Hogy Jány ne olvassa előre fel tettem	330
De hogy szemek elől azt el nem rejtettem	
Óh egek már ennek büntetését vettem	
A' vers az Ifjakat meg nem vesztegeti	
A szűz száj a szűzet szűzen emlegeti	
De a ki a buja életet követi	335
Könyvem után tsak az módját tserélheti	
Megvallom hogy írtam szerelmes verseket	
De egyszersmind írtam orvosló remeket	
El merem mondani hogy a ki ezeket	
Olvassa, el kerül sok undok vétkeket	340
Ha meg nézzük a sok Poéták munkáit	
Talállyuk e dolog számtalan példájit	
Nézd meg Virgilius szerelmes strófáit	
Irja Amarillis Phillisnek tsatáit	
Mely fejr nyaka volt tündér Lalagének	345
Horatius tette Materiessének	
Ugyan Lidiának ritka szépségének	
Imádója vala kedves beszédének	
Propertius buja verseket írka	
Sok igaz dolgokat mesébe polála	350
A Pergaminára ki miként firkála	
Olvasd meg fel írta ha nem hiszed nála	
Sappho maga sem írt ártatlan verseket	
Ditséri az ékes s. tündér termeteket	
Lélekző álmával domborult mellyeket	355
Maga sem utálta az ily termeteket.	
Tibullus Aszonyát mennyire szerette	
Tőle vett sebeit versekbe rejtette	

Ki írta hogy ő azt gyakran meg ejtette
 Mégis büntetését soha sem szenvedte.
 360 Ha valamely Aszony versem olvashatta
 Nem hiszem hogy azért könyvem kárhoztatta
 Sőt hogy mentségemet által is hathassa ¹
 A Tanáts beszédem kérem meg halgassa
 365 Szentek a templomnak fel vont szivárványi
 Tisztaság kőfala sikámló márványi
 Demint hogy a bűnnek sokak maradványi
 Mind ezek az élet buja tudományi
 Ő látja a felsőbb Istennek képeit
 370 Úgy nézheti mint a bűnnek eszközeit
 Ha nézi Jupiter gyakor szerelmeit
 Nem meg oltja hanem gerjeszti tüzeit
 Ha a' meg lett dolgok íróit forgatja
 Abban a sok buja szerelmet láthatja
 375 És így bár a jóra legyen akarátja
 A sok példa még is tüzekre nógatja
 Ha a Teátrumba mennek a Leányok
 Mivel ottan vagynak a kedves Bálványok
 Szerелеmből vannak az ily találmányok
 380 Szűzeik sárgulnak színek halálmányok
 És így nem én rontom el az Aszony népet
 S ezt a sok szerelmes beszélgető képet
 Bár kérdj meg akármely rútat avagy szépet
 Meg valja, nem versem tsinálta a lépet.

Augustus.

385 Az el számlált példák tégedet vádolnak
 Buja versed által sokan meg romolnak

I-ső Consul.

Szerelmes könyvekkel sebeket ejtettél
 Bátor orvosságot mellé készítettél

¹ Tótfalusynál: «hathatta».

Vágd el tsak a kezed ily okoskodással
Próbáld ha meg gyógyul gondolt orvossággal. 390

2-ik Consul.

Szerelmes az Aszony Népeknek veséjek
Még is töb tüzeket öntöttél beléjük.

1-ső Consiliarius.

Magad meg vallottad bűnöd nem kímélted
Undok szerentsédet versbe ki beszélted

2-dik Consiliarius.

Oh te gonosz lélek, jaj miért vétkezel? 395
Soha bűneidből így ki nem evezel
Most is mint jó fényen fedezed bűneid
Más bőrrel ruházod tsinált nagy vétkeid.

3-ik Consiliarius.

A nagy Isteneket jaj minek említéd !
Tudod büntetésed így nem kisebbited 400
Azok sok Nagy Urat s királyt nemzettenek
De a te írásid fattyút készítenek.

4-ik Consiliarius.

Vallyon mért említéd a szűz Poétákat
Kik nem rontottak meg annyi Aszonykákat
Még az Ifjúság is ezek példájokkal 405
Nem romlott el, nem is lett kár írásokkal.

Sententia.

<i>August. Csász.</i>	Szám ki vettettessék	
<i>1-ső Consul ismét.</i>	Ekként büntettessék	
<i>A 2-ik Consnl.</i>	Ki rekesztettessék	
<i>1-ső Consiliarius</i>	Fel jegyeztettessék	410
<i>2-ik Cons.</i>	Versét megégessék	

3-ik Cons.

Gállyára küldessék

4-ik Cons.

Scithákhoz vezessék.

Augustus.

Tehát Scithiában leszen lakozásod

415 Itt tsak két óráig lehet mulatásod.

A Pontuson esik jó hajókázásod

Ezt érdemli a te fertelmes írásod

A' Sarmaták ugy is igen vad Emberek

Vértől párolognak ezeknek tenyerek

420 Disznó szőr s egy ¹ guba szerelmes fegyverek

Nem tudnak beszélni te leszel Mesterek.

Ovidius sir.

Kedves Feleségem már megbüntettettem

Tiszta szerelmedtől meszerekesztettem

Édes tsókjaidat el nem felejtettem

425 Érzékeny szívemnek márványára tettem

Szép két karjaidnak gyenge tapintása

Volt szeretetednek meg bizonyítása

Siralmas ügyünknek vallyon hol van mássa

Jaj nehéz szívemnek tőled távozása

430 A Pontuson leszen már az én Lakásom

Nem lehet öledben tsendes nyugovásom

Oh egek tömlődben sok könyhullatásom

Kérd a Császárt hozzád had legyen jutásom

Felesége.

Könyveim árjai szüntelen fojlatok

435 Én is az életben már miért mulatok

Oh! egek mért sulytol engem így nyilatok

Holott semmi olyast hozzám nem láttatok

Mind holtig siratom Nasot kedvesemet

Jaj hogy nem tölthetem vele életemet

¹ Tótfalusynál: «igy».

Bú bánat tengere emész el engemet 440
 Enged meg véghez szív¹ vétkes kérésomet
 Nem hagyom hogy magad meny számkivetésbe
 Veled részes leszek ezen büntetésbe
 Kész vagyok meg halni hajó evezésbe
 Noha neveltettem gyenge kedvezésbe 445
 De ha mit tehetne keserves sirásom
 Lész Augustusnak elejbe jutásom
 Ez lesz óhajtásom leg job instálásom
 Ne űzettessék ki szerelmes Pajtásom
 Te is virágodban ragyogó szép alak 450
 Perilla mellyel most téged átkoztalak
 Lányom, kit szültelek, s gyakran tsókoltalak
 Gyere a Császárhoz viszlek s állitalak

Ovidius Felesége Augustushoz.

Szentséges Méltóság hazánknak reménye
 Római Nemesség kedves szeme fénye 455
 El nyelt a bú bánat mélységes örvénye
 Ha tsak nem változik Felséged törvénye
 Szerelmes Nasomért nálad esedezem
 Meg engedj ha ötöt Férjemnek nevezem
 Mert noha evezni nem szokott két kezem 460
 De tsak ugyan véle holtomig evezem
 Naso Felesége keserves sirása
 Nyerjen most kegyelmet légyen meg halása
 Ritka kegyelmednek így nem lehet mássa
 Ha lehet édesem itt meg maradása 465
 Két szemem ki tsorgó keserves könnyvei
 Legyenék haragod el oltó tüzei
 Hol vagynak ved elő irgalmad fülei
 Lágyítsák meg bomlott nyelvem beszédei

¹ E pár szó jelentése homályos, azt hiszem tollhiba «vidd véghez» vagy tán ‚vétkes szív‘ helyett.

- 470 Ha úgy meg bántottuk a nagy Isteneket
 Hogy még meg is vonták tőlünk kegyelmeket
 Szives könyörgéssel kérleljük ezeket
 Nyerünk kegyelemre hajlandó füleket
 Isten vagy jóltudom véred meg mutattya
 475 Oh te szánakozás irgalomnak Attya
 Kegyelmes grátziád példája mutattya
 Derűljön Nasora ortalád tsilagzatja
 Ne menjen ki férjem kedves hazájából
 Ne hajtsd ki instálok Földi Városából
 480 Mert ha ki hajtatik kedvesem Rómából
 Tudom vagy meg halok vagy elmém meg tsábúl.

Perilla.

- Császár lábaidat könyvezve tsókolom
 Atyám vagy kegyelmed ha jól meg fontolom
 De ha most grátziád hozzám tapasztalom
 485 Hű tiszteletedet véremmel pótolom
 De mint hogy Attya vagy az egész Világnak
 Két kötelességgel tartozol Rómának
 Kedvezzél Leányzó nyomorult Anyának
 Mint haza, s el vetett nyomorult Fiának
 490 Tudom hogy versével Naso sértett téged
 De ugyan másképen nagy kegyelmességed
 Hogy mutathatnád meg édes szelidséged
 Ha nem vétett volna e' lehet mentséged
 Noha Atyám könyve tellyes szerelmekkel
 495 Gyakran kik olvassák lángoló tűzőkkel
 De tellyes azomban szép dítséretekkal
 Melyeket érdemlesz vitézi kezekkel
 Naso versét Császár noha kárhoztattad
 De mint hogy Romáért véred el hulattad
 500 Ellenség vériben két kezéd ásztattad
 Ennek dítséretét könyvében láthattad
 Nem egészen rosz hát Nasonak munkája
 Bár a bujaságnak leszen ott példája

De érdemednek is mert ez a Táblája
 Térjen meg meg vonott kegyelmed hozzája 505
 Kéméllyed ártatlan, s. gyenge szüzességem
 Piros két ortzájim szép elevenségem
 Ved kegyes szívedre beszéllet mentségem
 Ne siettesd kérlek gyászos temettségem
 Tudod az Atyámat én miként szerettem 510
 Úgy hogy lelkemet is érte ki kergettem
 Testemből vérembe magam el temettem
 Ha kegyelmességed nem érdemelhettem
 Gonosz gondolatok jaj mire vittének
 Talán már beszédim bérbe kevertének 515
 Hajtsátok a Császárt hozzám oh Istenek
 Hogy Naso, s a Lyánya életben legyenek.

Augustus.

A mit már meg mondek meg nem változtatom
 Imé most ki mondom végső akaratom
 Atyádnak jószágát nálad meg hagyatom 520
 De Nasot a Geták földjére hajtatom.

Venus.

Aeneásnak Attya Jupiter magzatja
 Vagyok, mint Testemnek állása mutatja
 Ha tsóklyaimnak hul meg mézelt harmatja
 Minden Isteneknek tüztét gyújtogatja 525
 Hóval vetekedő gyenge fejérségem
 Meg győzi, nincs olyan kemény ellenségem
 A bámuló szem is tsudállya szépségem
 Csak Roma neveti tündér Istenségem
 Csak Naso egyedül valami köztetek 530
 Kitől tiszteletet méltót érdemelhetek
 Ő tanítja mik a gyenge szeretetek
 Még is meg büntetik ötet kigyelmetek
 Segítségem által épült Roma vára
 Istenségem által terjede határa 535

Az háládatlanság hát hogy vihet ára
 Hogy Venusnak itten ne legyen óltára
 A Tanáts s. a Császár szépségem utállja
 El foglalta szívét kevélység dagállja
 540 Még a ki Venusnak szépségét tsudállja
 Azt is a' gonoszok közibe számlállja
 Mert hogy Lavinia Eneást szerette
 Azt is az én nyilam, s. tüzem tselekedte
 Hogy Ilium Várát a tűz meg égette
 545 Fel lobbant haragom, szerelmem szerzette
 Marstól Silviának két fia született
 En sebhedtem őtet azután szeretett
 Fundamentomot is Romának ez vetett
 Hát hogy Nasot ki űzd reá mi vihetett
 550 És hogy ne lehetne Róma pusztulása
 Holott Aszony nélkül nem volt maradása
 Én általam lett az Játék fel állása
 S a Sabini szűzek fel ragadtatása
 Sok Százaktól fogva én tartlak titeket
 555 El híresítettem betsületeteket
 Én szórtam azt a sok sebhető tüzeket
 Mellyek szaporítták Vitézeteiket
 Veled háládatlan ennyi sok jót tettem
 Kő falaitokat jól fel építettem
 560 Hogy Ovidiustól meg tiszteltettem
 Ti még ellent áltok ezt hogy érdemeltem

Cupido.

Hatalmam leg felső kihat mindenekre
 Akár aprób akár nagyob Istenekre
 Sokkal inkább az ily féreg Emberekre
 565 Kiknek lángot szórnak nyilaim szívekre
 Velem egy hatalma van ez Poétának
 Csak ez a' külömség, hogy esmér Urának
 Nekem igen tetszett valamit írának
 Mi gondja hát erre akármely Bírának

Hogy mertétek azért Nasot meg büntetni 570
 Országából ötet mi nagyob ki vetni
 Sarmata vagy szürös Getákhoz kergetni
 Csak azért hogy tisztán tanított szeretni
 Ettől tiszteltetett az én Istenségem
 Országom nevelte mely fő nyereségem 575
 Még is e Városom leve ellenségem
 Midőn őt ki veti e' nagy kissebségem
 Inkáb jutalommal néki tartoznátok
 Hogy ily hasznos munkát botsátott hozzátok
 Hát ha a' végezést vissza nem vonjátok 580
 Meg emlegetitek a Sententiátok
 Meg vakítom eléb mind két szemeteket
 Botsátok reátok lángoló tüzeket
 Által lövöldözöm a' ti sziveteket
 Meg tanítlak hogy kell félni Istenteket. 585

Augustus, Venushoz.

Oh! Venus szépségnek egy remek munkája
 Te vagy Városunknak egyedül Dajkája
 Az egész Tanáts is Venus unokája
 Örülünk hogy piros ortzádnak rósája
 Mi mind készek vagyunk hív tiszteletedre 590
 Nem akarunk tenni semmit ellenedre
 De kérünk tsak ezt ved egyedül eszedre
 Ha a Naso verse szolgálé betsedre?
 Te Isten Aszonya vagy a tisztaságnak
 Az helyesen készült nyájas barátságának 595
 Naso gerjesztője rút fajtalanságnak
 Azzal akar véget vetni az országnak
 Fegyver nem rontja el a Város állását
 Nem dönti halomba magas kő rakását
 De ha Naso leli mi nálunk lakását 600
 Nem várhattya soha hoszú maradását
 Job lesz hát Nasonak szám ki vettettetni
 És olasz országból ki rekesztettetni

805 Igy fognak az Ifjak tégedet követni
A' szűzek szűzekkel egyűvé köttetni.

Venus.

Hogy ha Városomnak ártanak versei
Szerelmes Nasonak tilalmas tüzei
Hogy el ne veszenek a Város szűzei
Helyesek a Tanáts szent végezései.

Ovidius Feleségit barátit szánja.

610 Jaj már Városomból ki kelletik menni
A Tanáts már többé nem enged itt lenni
Ily keserűségben Egek mit kell tenni
Orvoslást szívemnek vallyon hol kel venni
Oh kedves Barátom s. fő gyönyörűségem
615 El vétetett immár minden ditsőségem
Szányátok oh Egek rettentő inségem
Oh¹ édes Feleségem.

Ovidius Felesége.

Jaj hát el kel válni Nasom szerelmesem
Fogjatok meg² el esem.

Perilla.

620 Ily veszedelemre egek mért tartotok
Ez árnyék világból mért ki nem hajtotok

Ovidius 1-ső Barátja.

A mostoha idő gyakor változása
Kedvelt szerentsédnek balra fordulása
Lett kedves barátod meg szomorítása
625 Melynek bizonyága két szemem forrása
Te ne emészd magad gyakor siralommal
Ne szaporítsd bajod töb töb fájdalommal
Én a mit tehetek hű szolgálatommal
Tiszta szívből közlöm kedves barátommal

^{1, 2} E helyek az eredetiben is ki vannak pontozva.

Abból tetszenek meg gyémánt virtusaid 630
 Ha bátran viseled bokrosult kínaid
 De te meg újjítod ismét siralmaid
 Tetézed azokkal sebed s fájdalmaid
 Kiket a szerentse nyilai sebhethnek
 Úgy hogy indulati mind el gyengittetnek 635
 Itten a fájdalmak nem kisebbsítettnek
 Sőt a sírás által inkább neveltetnek
 Azért a mit meg nem lehet változtatni
 Nem szükség az alatt Jányosan jajgatni
 Itt kel virtus ha van a szívbe mutatni 640
 Békével szenyvedni lelket meg nyugotni
 Vége lesz még egyszer kínos fájdalomidnak
 Fel tetszését várhad gyönyörű napidnak
 A' mely végét ugyan ¹ bokros bánatidnak
 Kik ekként biztatnak hidj el barátidnak 645
 Meg öllelek már most gyenge karjaimmal
 Meg hintem ortzádat számos tsókjaimmal
 Ki kísérlek a' töb kedves Barátimmal
 Közös lesz fájdalomad indulataimmal

2-ik Barátja.

Szerelmes barátom s. fő gyönyörűségem 650
 Én meg tartom hozzád halálíg hűségem
 Tudod lelkem fele voltál ditsőségem
 Óh miért szakadott félbe reménységem
 Ha el mégj barátom küldj hozzánk leveled
 Miis írásinkal együtt leszünk veled 655
 Ha te is fogsz írni szintén úgy képzeled
 Hogy mi velünk maradsz s. melyünket öleled
 Ne vesd meg utolsó Barátod szavait
 Küldjed a Császárhoz kezed írásait
 Tudod hogy szereti Rómának fiait 660
 El veszi még rólad súlyos ostoraid

¹ Tollhiba lesz «veti» helyett.

Tudod hogy kegyelmes ez a Fejedelem
 Az ellenségnek is van nála kegyelem
 Hazafihoz pedig buzgób a' szerelem
 865 Nála a bűnőshöz kész az engedelem.
 Miis munkálódjuk vissza hozatásod
 Csak Te sem ¹ resteld a Császárhoz irásod
 Meg hallya meg szánya sok nyomorgatásod
 Meg adja még egyszer hazádba jutásod

Ovidius indul.

670 Úgy tselekszem a mint tanátsot adtatok
 Roma Városában békével lakjatok

Ovidius Barátai.

Adjon Isten pajtás szerentsés utazást
 S a Pontus Tengeren tsendes hajókázást

Ovidius menve.

675 Meg vertek a Császár tüzes Ménykövei
 A' mellyet ellenem szegeztek kövei
 Sirjatok Helicon hegyének szűzei
 Itt maradtok Naso hű szerelmesei

Musák éneklik.

Szemünk ki tsorgó essői, Gyászos Naso követői
 Ortzáinkon fojdogálnak, Alattunk tótsával álnak
 680 A Pimpla hegye teteje, Gyászba borúlt sik mezeje
 Naso szám ki vettettetik. Tőlünk mesze üzettetik
 Vajon ugyan mit véthetett, hogy eként meg büntette-
 Egek kínját tekintsétek. Fájdalmait enyhítsétek. [tett

Két Géták beszélgetnek.

685 I-ső Komám Uram lát kend egy néma Németet
 Az minden szó nélkül tölti az életet

¹ Tótfalusynál: «Testem».

- 2-ik Látom Komám. Felel tsak tsupa nézéssel
 Vagy feje hajtással vagy pedig intéssel
- 1-ső Az a' hazájában tán kőre tétetett
 Hogy ide jött hozzánk mint számkivettetett
- 2-ik Ugy kel lenni itt is a szépet keresi 690
 Mikor mennyen hozzá titkon tsak azt lesi
- 1-ső Ej üsse kő kóma töltsünk egy pipára
 Vonuljunk be ide egy kis pálinkára
- 2-ik Gyerünk éppen falu gyűlése most lészen
 Itl lész a törvény szék ez a kortsma készen 695
- 1-ső Én is Biró vagyok kend a Tanátsbéli
 Most sok bűnös vagyon a' butykos lesz teli.
- 2-ik Job is szolgáltatni így az igazságot
 Csak így bolondítsuk a paraszt világot.

Ovidius Getákhoz szól.

- Ov. State Getæ torvi scitisne Latine? 700
- 1-ső A mi helységünkbe nem lakik Platine.
- Ov. Hospitium date vos profugo viro.
- 2-ik Mi dolgod van velem? Én vagyok a Biró.
- Ov. Nullus Jupiter est tam fero fors ponto.
- 1-ső Kevés most a széna nem kapsz itt forspontot. 705
- Ov. Prorsus ¹ non viget hic lingua Latialis.
- 2-ik Hová mennél rajta ha szinte kapnál is.
- Ov. Ducite exulem in diversiorum
- 1-ső Nints itt Szilvorium tsak Gabonorium +
- Ov. Fertne vestra terra generosum vinum? 710
- 2-ik A' mitsodás biz az nem is igen finum
- Ov. Jubete pro nummis epulas ferendas
- 1-ső A' mitsodást főzhet Isák az árendás
- Ov. O dulcis Patria Musarum o Schola!
- 2-ik Losontzra igyekszik ott van az Oskola 715
- Ov. O! urbis Domina divum domus Roma!
- 1-ső Nem arra van Losontz erre meny jó koma.

¹ Tótfalussyánál tollhibából: «Proxus».

Ovidius Losonczon Deákokhoz.

- Ov.* Sok jókat kívánok Humanitástoknak
1-ső *Deák.* Mi is kívánói vagyunk azoknak
 720 *Ov.* Hallottáké hírét Naso Poétának
2-ik Hallottuk Romából a kit ki hajtának
Ov. Jól meg nézzen kentek mert én magam vagyok
1-ső Oh áldott szerentse kintseid mely nagyok
Ov. Én szám kivettettem Róma Városából
 725 *2-ik* De ugyan kinek az görbe hatalmából?
Ov. Császáréból. Kentek mely Jupitert félnek?
1-ső Igen jól. De kentek valyon miként élnek?
Ov. Bizony pénz dolgából tsak szűken beszélnek
 S a' Borért jószágot mind el vesztegélnek
 730 *2-ik* Maradj itt hát Naso Losontz Városába
 Innya majd el megyünk estve kis karsába.

Ovidiusnak bort hozatnak.

- 2-ik* Inas! eregy hoz bort innen a Kortsmárol
Inas. Kend is tsak iszkogál nem gondol magáról
1-ső Jöszte jöszte pattogsz boszorkány születte
 735 *Inas.* Tegnap hoztam most is adós kend érette.
2-ik Kináld pajtás Nasot had köpjön egy kitsinyt
 Majd tán elfelejti a rajta esett kint.
1-ső Tessék innya kérem szépen kigyelmedet
Ov. Ejnye a véremmel egybe egyeledett
 740 *2-ik* Tudnále most verset mondani egyszerre?
 De szomjan nem vagy most alkalmatlan erre!
1-ső Tehát áld meg e mi kitsiny Oskolánkat
 Kegyes Tanítónkat, s. jól tevő Dajkánkat?
Ov. Éljenek sokáig a kik tanítanak!
 745 Azok is a' kik itt Deákot tartanak
 Kő falaitokban békesség lakozzon
 Kitsiny Oskolátok szépen virágozzon
Ov. Olvassátoké ti a jó Poétákat?
2-ik Nem igen szeretik itten a Musákat

- Ov.* Borba kel be adni majd tán meg szeretik 750
1-ső Hijába a Tótok a' verset nevetik
Ov. Úgy de a Magyarok talán tanulgatják
2-ik Bizony ők is ettől magok vonogatják
Ov. Hiszen a Poësis nagy recreatio
1-ső Ugy de üres hasnak rossz consolatio. 755
Ov. De én meg mutatom a míg itten lészek
 Hogy még a Tótból is jó Poétát tészek.

Morio köszön a Császárnál.

- Kívánok keteknek szerentsés jó napot
 Nem szoktam le venni a 'síros kalapot
 Ovidius küldött egy pár hitvány tzapot (?) 760
 E' levélben írta hogy van az állapot.

Notarius olvassa.

- Én levelem meny el Roma Városába
 Meny be a Császárnak belső szobájába
 Mondjad hogy el epedt már Naso bújjába
 Mivel nem lehet a Császár udvarába 765
 Engeszteld szívének méltó keménységét
 Meg mutatja hozzám engedelmességét
 El felejtven vétkem rettenetességét
 Meg adja fájdalmam kívánatos végét
 Már éppen kilendszer vetettek szántottak 770
 Anynyiszor a vizek jéggel bé állottak
 Kilendszer arattak kilendszer apattak
 Hogy engem a Geták földre hajtottak.
 Legyen elég az én meg büntettetése
 Roma Városából számkivettetésem 775
 Nagyob büntetésem mint volt a véttségem
 Szánja meg kérésem sok esedezésem
 Légy bátor Levelem ted le a félelmet
 Tudom kérésemre hogy nyújt segedelmet
 Kérjed meg elégi e' nagy veszedelmet 780
 Szokott a bűnösnek nyújtani kegyelmet

Visza adja hazám s minden örökségem
 En kedves Leányom s. édes Feleségem
 Mond meg hogy el hagyta már a bűnt vénségem
 785 El fáztak ereim nintsen egésségem.
 Csontimból a velők mind ki száradtanak
 S. Ifjúi szépségem meg hanyatlottanak
 Kérd hogy a Geták közt halni ne hadjanak
 Inkáb Feleségem mellé bé ássanak.

Ovid. lev. küld Feleség. ¹ Morio szól.

790 Édes jó Aszonyom egy levelet hoztam
 Nasótól a kivel együtt mulatoztam
 Hej a kend Urának rongyos a Gatyája
 Hat holnapja van tsak hogy nem volt tisztája
 Varga kasza kéne szakállát el vágni
 795 Tüzes vassal szokta néha néha rágni.

Notarius olvassa.

Életem gyámoló fő gyönyörűségem
 Talán még életben fekvő feleségem
 En élek de élvén az ólta meg holtam
 Kedves személlyedel miolta nem voltam
 800 A' te életed is tudom keserűség
 De a' közt is lángol szívedben a' hűség
 Az is a Jó Aszony egy leg főb tüzimere
 Ha hív az Urához kit szívével nyere
 Húl is szemeidből a' könyvek zápora
 805 Tudom, miolta ver a Császár ostora
 Mert te távól valál még is egy vagy velem
 Közös hát kettőnk közt a gyászos szerelem
 De hogy egygyé légyen az el választott szív
 A' mely most egy máshoz tsak távolabról hív
 810 Kérjed a Császárnak hajlandó kegyelmét
 Ne akarja Férfjed végső veszedelmét

¹ Ovidius levelet küld Feleségének.

Meg adja ő nékem tudom az Hazámat
 S. a most elvétetett kevés vagyunkámat
 Mond meg bajaimnak sokságát tekintse
 Meg térül Nasonak ily elveszett kintse.

815

Leányának lev. küld. Morio szól.

Egy levelet hoztam hugom Aszonykának
 A számkivettetett Naso Leányának
 Naso azt ígérte Hugom kigyelmednek
 Halván kigyelmetek hogy szerelmeskednek
 Ne bolondozzon kend job lesz ha tanulgat
 Mint magát pengozza s. tükörbe bámulgat
 Hej kend milyen tzifra de tzudár ám Naso
 A' Pontus tengeren rongyos hajókázó

820

Notarius olvassa.

Számkivetett Naso szerelmes Leánya
 Perilla soká élly Atyád azt kívánja
 A ki siránkozva nagy esetét szánja
 A' miolta ártott neki Tudománya
 Téged ne illessen az Atyád példája
 A kit ide hozott vers író pennája
 Talán nem árt néked a Phœbus Musája
 Tsak hogy szeretetet ne tanitson szája
 Ne töltsd az idődet tsak tzifrálkodásban
 A' tükörben való gyakor bámulásban
 Kevés betsületet találsz egyben másban
 Hanem az hirtelen való tanulásban
 Kevés ideje van a' piros ortzának
 Az idő betegség, kárt tesz a formának
 De az elme a' mit szerezhethet magának
 Nints azon hatalma semmi nyavalyának
 A testet tzifrázni kel de tsak módjával
 Lelked ékesítsd aranyos ruhával
 A hol a lélek rút a test szép párjával
 A tsak számár s vemhe arany tzafrangjával

825

830

835

840

Tudomány kegyesség a Lélek szépsége
 845 Es minden Ifjúnak igaz ékessége
 Az erkölts az élet tiszta szűzessége
 Engem szeress ¹ jól ély, verseimnek vége.

Ovid. Felesége instál Császárnak

Hogy Naso oda van kilentz esztendeje
 Régtől fogva veri Felséged veszszeje
 850 Oh bár egyszer lenne kebelemben heje
 Ugy dítséretednek lenne bőv mezeje.

Perilla is instál.

Hívd haza nagy Felség már édes Atyámat
 Ekkép elfelejtem minden nyavalyámat
 Naso majd fel veszi, és én is pennámat
 855 Meg nyitom ditsérni ő is én is számat.

Ovid. 1-ső Barátja instál.

Meg bánta már Naso iszonyú bűneit
 Tűzzel égette meg szerelmes verseit
 Nyújtsa hát Felséged hozzá kegyelmeit
 Hogy tölthesse vélünk végsőb esztendeit.

2-ik Barátja is instál.

860 A Tengeri szelek Nasot ki tserzették
 A szerelmét véle el is felejtették
 Had jőjjön hát haza kedves Országába
 Ne vesszen el durva Geták hazájába

A két Consul enged.

Ha ithon is magát ekkép viselhetné
 865 A' szép Aszonyokat többé nem szeretné
 Meg veszett verseit el nem hintegetné
 Így haza jövését talán reménylhetné.

¹ Az eredetiben tollhibából «keress».

A 4. Consiliarius reá ál.

Mint hogy közel nagyon Naso temetése
 Nem félő általa szűzek meg veszése
 Elég legyen eddig való evezése 870
 Meg engedődik hát hazánkba jövőse,

Augustus reá ál.

Ha már meg egyeztek s tésztek itéletet
 Per gyalog küldjeteK érte egy követet
 A Notarius is írjon izenetet
 Irja meg a' mi most róla rendeltetett. 875

Notarius ír absolutiot.

A Császár a Naso levelét hogy vette
 Sok bűnét a Tenger vizébe vetette
 A Tanáts is haza jönni meg engedte
 Mint hogy kedvesei instáltak érette
 Ha már ki töltötte bolond esztendeit 880
 Potolja ki ithon jobbulván vétkeiK
 Ne írja rosz végre gyönyörű verseit
 S haragra ne gyújtja a Tanáts véneit.

Ovid. butsuzik a Deákoktól.

Már én most hazámba szárnyakon sietek
 Ti pedig Tanulók békében légyetek 885
 Tiszta fülnek való verset szerezzetek
 Nem esnek rajtatok ily szörnyű eseték.

Deákok butsuznak.

No már édes Nasom ha nem leszel velem
 El küldöm leg aláb hozzád én Levelem
 Itt való létedet versekbe rendelem 890
 Most pedig az Aszonyt s. Jányodat tisztelem.

* *Ovidius indul haza.*

Oh kedves hazámnak ékes kő falai
 Eget s fellegeket fel érő tornyai
 A Császár s. a Tanács mind Isteni képek
 895 Örülök mert látok ortzáitok szépek.
 Hogy vagy mint vagy kérlek kedves Feleségem!
 Oh kedves Leányom fő gyönyörűsége
 Jaj mi esett rajtam hogy így bolondozok
 Ezek nem igazak és csak álmodozok
 900 Ez a Feleségem, nem tsal meg ez a' lép
 Mint volt szegény már most ő is nem olyan szép
 De pedig hogy haza hoztak az Istenek
 Értem áldozatok bőven tétessenek.

Örülnek a' Musák. Not: Tied vagyok r.

Félre búkor had úgorjak örömemben
 905 Naso vissza jöve kitsiny seregembe
 Uttzu kúrtz durva Tanács lúdá lettél
 Meg tetszik hogy ég¹ gyomorra szappant ettél.
 Talán a Pálincás butykost emeltétek
 Mikor e' jó Poétát meg büntettétek
 910 Tót a Biró Tót a Tanács s. a' Polgárok
 Részeg fővel nem tudhatják hol az árok
 Semmi holnap reggelig ki józanodnak
 A mikoron megént újra ittasodnak
 Ha fel önthet a Garatra csak tántorog
 915 Azt állítja ha le nézhet a föld forog
 Üsse guta hadjunk békét a Tanácsnak
 Nyelét meg rezelték már a kalapátsnak
 Naso velünk igyál egyél vígan legyél
 Ha gyenge vagy éjtszakára vígan egyél

¹ ég = éh (éhgyomor, éhom).

Epilogus.

- Csekély versünk valyon hová tzelozhatott 920
 Imé beszédünkben meg magyaráztatott
 A Naso példája mire taníthatott
 Értse kinek füle bé nem dugattatott
 A Musa ugyan is tiszta szokott lenni
 Tanítja az Égbe miként lehet menni 925
 Minden fertelmeket félre kel itt tenni
 Ha akar Minerva tejében részt venni
 Nem illik hozzátok űzni szerelmeket
 Nem kel gyakorolni a' titkos helyeket
 Nem kel olvasgatni a buja könyveket 930
 Mellyek vesztegetnek sok szép személlyeket
 A' minden Ifjúnak fő kötelessége
 Hogy böltesség teje legyen ékessége
 Kinek Apollóval vagyon szövetsége
 Annak van az Urak között elsősege 935
 Rút a Legényeknek éjtszaka járkálni
 A Városban széllyel fel s. alá mászkálni
 Nem szükség senkinek szeretőt tsinálni
 Testét rútítani s. kedvesénél hálni
 A rosz szerelemből mik következtenek 940
 Melyről Tanátsosink bőven beszéltenek
 Hallyátok nem lehet mondani ellenek
 Meg büntetnek ezért az igaz Istenek.
 Helena szerelme Troját el temette
 Piramus Tisbejét halálba szerette 945
 De vérével festi a földet érette
 Leandert Heronak tüze el vesztette
 Hercules Pokolba könnyen le mehetett
 De bezzeg kijönni nehezen lehetett
 A szerelem sokat Pokolba vezetett 950
 De tsak ugyan kevés ki vissza jöhetett
 Láttuk Ovidius kedves Feleségét
 S holtig meg maradott tiszta szűzességét

- Láttuk Férje aránt lángoló hívségét
955 Melly meg oltotta a Császár keménységét
Láttuk Barátinak állandóságokat
A' kik meg tartották hű Barátságokat
Halgattuk Nasonak adott Tanácsokat
Egek ! ily Barátot teremtetek sokat
960 Láttuk virtusait ékes Perillának
A midőn siratta esetét Attyának
Könyvek olvasását tartá fő gondjának
Őt teszem például sok kis Aszonykának
Hogy ha ostoroznak téged az Istenek
965 Szenved el békével ne morogj ellenek
A Geta Birák is kik itt beszéltenek
Kérem ne a' butykos mellett itélyenek
Nints kedv a Poësis meg tanulásához
Nem fognak örömmel e' drága munkához
970 Pedig a' ki nem tud versek írásához
Nem tud a Deák könyv ékes Stilusához
Már meg állott a' mi Poëtai vérünk
Mához esztendőre többeket ígérünk
Kivált ha töb időt Oskolánkban érünk
975 Most pedig töletek engedelmet kérünk.
-

VII.

THETIS ÉS LIEUS.

Előadták: Losonczon 1793-ban az ev. ref. gymn. növendékei (?).

*Szerzője: a latin eredetinek Walter Mapes a XII. században,
magyar átdolgozója ismeretlen (talán Szászi János).*

Másolója: Tóthfalusy József, losonczi diák 1793 nyarán.

Thetis és Lieus

avagy a'

Viz és a Bor között, az elsősről való Vetekezés.

Iratott Lossontzonn 1793. diebus Canicularibus.

A Pernek bé hozatása.

Vala egy gazdagon el készült vendégség
Hol a' sok ételbe s bórba volt elégség
Melybe midön vélem mások is ittanak
Barátim félholtan engem ott hagytanak
Akkoron lelkemmel (:mert testem el hagytam:) 5
Éppen a' harmadik égbe ragadtattam
Holott meg rémülvén szörnyű képen féltem
A' midön ily forma tsudákat szemléltem:
A' Biró Isten ült ítélő székibe
Melyre lelkem kezdett rettegni féltibe. 10
Mert imé előtte Thetis Lieuszal
Perlettek mint fel s al peres Processussal.

Thetis vagy viz.

Igaz biró! velem Lieus kotzodik
Holott nékem méltob betsület adódik
Mert midön e világ erődnek általa 15
Készült, a te Lelked engem táplált vala.

Lieus vagy bor.

Kérlek¹ ne szóly mert aláb valoval
Szokás kínálkozni eléb asztán jóval

¹ Itt kimaradt egy szó, valószínűleg «téged» vagy «hallgass», esetleg «ne szólj» után «tovább». Az eredeti nem igazít útba a helyes betoldást illetőleg.

Azért szerzett az Úr téged is elsőbe
 20 Hogy jobban tessek én mint job jövőndöbe

Thetis vagy viz.

Éltető állatja vagyok e világnak
 Fele az Emberbe levő okosságnak
 Vetések viz nélkül semit is nem érnek
 A' szőlő tökéek is jó bort nem ígérnek.

Lieus vagy bor.

25 Sőt haszontalanul kérkedő kigyó vagy
 A' víztől félünk ha a szivárvány nem nagy.
 A' víz lopva árad el hord sebességgel
 Várost hidat meg ront puffaszt betegséggel.

Thetis vagy viz.

Te az igaz Noët szégyenre juttattad
 30 Vele fiát Kámot meg isátkoztattad
 Lót is ki az Urnak hűséggel szolgálta
 A bor miatt mind két leánnyal hála.

Lieus vagy bor.

Bizony keveset ért az olyan vatsora
 A melybe bövséggel nints az Isten bora
 35 Az Ember is igen örül a szívében
 Midőn bőven vagyon bora pinczejében.

Thetis vagy viz.

Hajdan hogy a' számos Izráel ki szalatt
 Egyiptomból Móses vezérlete alatt
 Engem akkor az Ur választott két felé
 40 Melyért a Nép s Móses az Istent tisztelé.

Lieus vagy bor.

Téged mint betstelent utra ki öntenek
 Engemet mint betsest hordóba töltenek

Te szolgálsz a Paraszt s barmok italára
De én az Emberi szívnek vígságára.

Thetis vagy víz.

A Názáreusok engemet kedvelnek 45
Mivel bennem élet orvosságot lelnek
Mely a szent írásból ki tetszik valóba
Mert meg gyógyultak sok betegek egy tóba

Likus vagy bor.

De ha téged iszik valaki hát mit ér
A' gyomrot puffeszted rossz miattad a vér 50
Dávid imádkozván magát ehhez szabja
Hogy el ne borítsa őt a Vizek habja.

Thetis vagy víz.

Naamánt gyötrötte kinos bélpoklosság
Meg nem gyógyithatta őt semmi orvosság
De az Elizeus praescriptiot veve 55
Hétszer a Jordánban fürdött s jobban leve.

Likus vagy bor.

Egy Jerusálemi Embernek sebei
Melyeket vágtanak Tolvajok kezei
Mind adig gyógyulni semmit nem kezdének
Mig azokra jó bort böven nem töltének. 60

Thetis vagy víz.

Hogy Rafidimben az Izrael szomjazott
Engem Móses karja a kőből ki huzott
De a' ki részeges vagy a bort kívánja
Sokat köhög s lépít kelevény ki hánya.

Likus vagy bor.

Az Urnak Pohara mért van borral tele? 65
Miért vig az a ki jól lakhatik vele?

Azért mivel a víz csak a Földieké
De a' bor egyedül a nagy Isteneké.

*Thetis vagy víz.*¹

Engemet a Kristus feljeb betsült másnál
70 Mert vizet kért midőn le ült egy forrásnál
Sőt mind Dávid mondja: Fel magasztaltatott
Azért hogy Patakból azután ihatott.

Lieus vagy bor.

A Kristus kenyeret rendelt utoljára
Víz nélkül való bort a vég vatsorára
75 Tehát, a ki vizet tölt a bor közibe
Vét az Kristus urunk ellen egyszeribe.

Thetis vagy víz.

Lieé esméri a természetedet
Dühös vagy én oltom el merő tüzedet
Az Írás szerént is a Víz foganatja
80 Az Isten Városát meg vidámíthatja.

Lieus vagy bor.

A Lelki völegény együtt Salamonnal
Meg tanít mi legyek én, mert ő azonnal
Mihelyt a Meny Aszonyt vitte Menyegzőbe
Borral erősíté szívét leg elsőbe.

Thetis vagy víz.

85 El vész szemek fénye s. ugyan meg dühödnek
A kik italodba igen gyönyörködnek
Kedveskedel ugyan először szemeddel
De majd mint a kigyó meg ölsz a mérgeddel.

¹ A másolatban tévesen «bor» áll víz helyett.

Lieus vagy bor.

Hát a te italod Méreggel van tele
Mert Elizeus is sót hintett volt bele
Azután Jézus is borra változtatott
Midön Menyegzőbe egykor hivattatott.

90

Thetis vagy víz.

A' Sakramentomnak vagyok én kezdője
Az Isten fiának keresztség ferdője
Sőt Szabadság lett a Törvény igájából
Mikoron ki fojtam Jézus oldalából.

95

Lieus vagy bor.

Ha életet adsz a' keresztelkedőnek
Miért vesztik azt el sokan mig fel nőnek
Ne ted víz magadat a borhoz ki kérem
Mert arról mondá az Ur ez az én vérem.

100

Thetis vagy víz.

Olvasd Pál Apostolt majd el fogod hinni
Hogy jó az Embernek hasznos bort nem inni
Mert a bor az Embert teszi tsufolová
És a' részegítő ital háborgová.

Lieus vagy bor.

Az a Törvény a mely adódott szent Páltól
Semi képpen el nem tilt a bor italtól
Sőt int hogy ha bajunk vagy a gyomorral
Nem vízzel kell élni, hanem tiszta borral.

105

Thetis vagy víz.

Én a Böltességhez vagyok hasonlatos.
Azoknak kik engem isznak használatos
Ugy hogy kik belőlem eleget ihatnak
Azok soha többé meg nem szomjúzhatnak

110

Lieus vagy bor.

Az Urnak Pohara a mi Lelkeinket
 Vidámitja sőt meg is részegít minket
 115 Bár legyen savanyú, s a hordója redves
 Még is a mint mondják a bor igen kedves.

Thetis vagy víz.

Jöllehet tenéked sok pártfogod nagyon
 Mind az által tsunya a bor ivó nagyon
 És a ki részeges az egy átaljába
 120 Soha be nem mehet Isten országába

Lieus vagy bor.

A Jézus biztatja a Menybe menőket
 Hogy uj borral fogja részeltetni őket
 Sőt maga is iszik vélek azt igéri
 De azért az ó bort mert vére dicséri.

Pernek igazítása.

Ezeket a Biró hogy jól meg vizsgálta
 125 A' Bornak okait jobbaknak találta
 A Töb Égiek is mind fel kiáltának
 Helyes az Itélet s ebbe maradának.

Conclusio.

Én pedig hogy hallám azok kiáltását
 130 A' Birónak igaz ítélet mondását
 Kivált hogy a jó voks a' borra reá ment
 Örültem, s. azokkal énekeltem Amen.

FÜGGELÉK.¹

Goliae dialogus inter aquam et vinum.

- Cum tenerent omnia medium tumultum,
 post diversas epulas et post vinum multum,
 postquam voluptatibus ventris est indultum,
 me liquerent socii vino iam sepultum
 At ego in spiritu non in carne gravi,
 raptus sum et tertium cœlum penetraui,
 ubi sacratissima quædam auscultavi,
 quæ post in concilio fratrum reseravi.
 Dum sederet equidem in excelsis Deus,
 et cæpisset spiritus trepidare meus,
 ecce in iudicio Thetis et Lyæus
 intrant, et alteruter actor est et reus.
 Thetis in exordio multum gloriatur,
 dicens, «Mihi merito laus et honor datur,
 cum sim ex quo machina mundi firmabatur,
 et super me spiritus Dei ferebatur.»
 Bacchus ad hæc incipit talia referre,
 «Mos est prius vilia, cara post conferre;
 sic et Deus voluit te prius proferre,
 et me post, ut biberent peccatores terræ.»
 «Meum decus admodum Deus ampliavit,
 quando me de puteo potum postulavit;
 de torrente siquidem, attestante David,
 bibit et propterea caput exaltavit.»
 «Cum in vite Dominus fructum dedit istum,
 uvæ nil aquaticum fecit intermixtum;
 ergo qui potaverint vinum aqua mixtum,
 sunt adversus Dominum vel adversus Christum.»
 «Me contentus respuit Nazarenus vina,
 cum in me sit posita vitæ medicina,
 quod ex Euvangelica patet disciplina,
 cum sanaret angelus ægros in piscina.»
 «Tandem si te iugiter lambat Nazaræus,
 quam tamen salutifer sit effectus meus

¹ Kiegészítésül az esetleg érdeklődőknek, minthogy a Bevezetésben hívatkoztunk rája, lemasoltuk Walter Mapesnek, álnevén Goliásnak latin eredetijét, mert az említett angol munka ritkán lehet kéznél.

- patet, cum apostolus docet atque Deus,
ut me propter stomachum bibat Timotheus.»
- «Medecinæ Naaman liquerunt humanæ,
nec prodesse poterant cuti male sanæ,
sed voces propheticæ non fuerunt vanæ,
postquam fuit septies lotus in Jordane.»
- «Cæsus a latronibus Jerosolymita,
visus a presbytero, visus a levita,
incuratus forsitan extitisset ita,
ni fuissent vulnera vino delinita.»
- «Cum tu causa fueris intemperiei,
ego sum apposita tuæ rabiei;
quia, sicut legitur, aquæ non Lyæi
impetus lætificat civitatem Dei.»
- «Tu tanquam vilissima funderis in planum,
ego velut nobile mittor in arcanum;
te potat in montibus pecus rusticanum'
sed meus lætificat potus cor humanum.»
- «Fructum temperaneum reddit excolenti
lignum quod est proximum aquæ defluenti;
profert fructus segetis longe venienti,
prodest aqua frigida viro sitiенти.»
- «Satis contemptibilis et satis egena,
si qua forte sumitur sine vino cœna:
non exterret homines paupertatis pœna,
cum me promptuaria sint eorum plena»
- «Primam partem fidei ego reseravi,
quando Dei filium in Jordane lavi:
et figuras veteris legis consummavi,
cum de suo latere foras emanavi»
- «Ad baptismi gratiam venit per me reus;
per me multos homines iungit sibi Deus;
nec fuit, ut legitur, aqua, sed lyæus,
de quo dixit Dominus, 'Hic est sanguis meus'.»
- «Ego pulcritudinis, ego claritatis
mater sum, et omnibus offero me gratis;
ego pratis aufero pestem siccitatis,
desuper cum intonat Deus maiestatis,»
- «Quantumcumque sapidus, quantum quoque carus,
sine vino traditus, cibus est amarus;
tuo gaudet poculo pauper et avarus,
sed calix inebrians o quam sum præclarus!»
- «Ego flammæ tempero solis in pruinis,
potum do volucris, opem molendinis,

- et mundum circueo fluctibus marinis,
ubi sunt reptilia quorum non est finis.»
- «Ego de palmitibus in torcular ivi,
et exinde vegetans ventrem introivi,
vasculorum genera multa pertransivi,
et in potatoribus requiem quaesivi.»
- «Ratio confunditur, oculi cæcantur,
his qui tuis potibus nimis immorantur;
blande dum ingrederis, extra mordicantur,
et velut a reguli morsu venenantur.»
- «Potus tuus pestifer, potus est mutatus
cum fuit ad nuptias Jesus invitatus;»
«Per te Nœ femora dormit denudatus,
unde maledicetur irridendo natus;
per te mundo prodiit partus infamatus,
cum fuit in montibus Loth inebriatus.»
- «Tu decepatrix omnium, quibus dum te præstas
placidam post fluctibus, subditis infestas;
rogat super alias David res honestas,
'Ne demergat', inquires, 'aquæ me tempestas!'
- «Prohibetur homini Pauli disciplina
vinum, ut luxuriæ turpis officina;
nulla virtus colitur ubi regnant vina,
quibus lege trahitur prudens a divina.»
- «Vinum luxuriæ tibi coaptatur,
cum incesto filio Jacob imprecatur;
qui fusus ut aqueus liquor increpatur,
dum per eum patruus thorax maculatur.»
- «Ego sapientiæ sum assimilata,
cuius alma pectora fonte sum potata,
qua quæ semel fuerint corda fœcundata,
non affliget amplius sitis iterata.»
- «Sponsus sponsæ numerans singula decora,
ut amborum oscula coniugantur ora,
vinum super alia bona potiora
ponit quæ sunt vilia sponsæ meliora.»
- «Ad cœlestis speciem ego Trinitatis
una sum de testibus terræ commendatis,
unde fons exprimitur per me charitatis,
in vitam exiliens sempiternitatis.»
- «Per quam dies gratiæ gentibus illuxit,
quam ex vinis vineam sponsam sibi duxit,
sponsus in vinariam cellam introduxit,
ubi quo sit ordine charitas instruxit,»

- «Dextro templi latere meus est egressus,
per me culpæ luitur si quis est excessus,
actus elemosinæ mystice concessus
est mihi quo criminum ignis est oppressus.»
- «Virtus per te siquidem vitæ figuratur,
si per me compunctio cordis designatur,
quod Deo virgineus pudor geminatur,
cum reus conteritur et iustificatur.»
- «Si qui falsos hactenus coluerunt deos,
si renasci faciant se per fontes meos,
rex in cælo respicit et absolvit eos,
nec qui cælos habitat irridebit eos.»
- «Ex vino prædicatur hostia reorum,
in vino diluitur stola beatorum,
vinum Jacob additur pro summa bonorum,
vinum tandem bibitur in regno cælorum.»
- «Laudem meam placite quisquis intuetur,
calix aquæ frigidæ penset quid meretur,
super cælos legitur aquam, ergo detur,
quod ex vini meritis nusquam superetur.»
- «Vitis non deseruit vinum ut regnaret,
vinum hic præposuit qui non commutaret,
vinum sponsus miscuit cum sponsa præparet,
aquam venter respuit, calix fractus probaret.»
- «Isræl cum duceret se compendiose
servitutis vinculo contumeliosæ
separavit dominus me miraculose,
ut cantarent canticum Deo gloriose.»
- «Vini, vir, miraculum noli obaudire,
securos ac nobiles reddit suos mire:
mutis eloquentiam, contractis salire,
dat, et inter verbera facit non sentire.
- Si quis causa qualibet cessat a Lyæo,
non resultat canticum neque laus ab eo;
si refectus fuerit tandem potu meo,
tunc decantat 'Gloriam in excelsis Deo.'»
- Ad hanc vocem avibus ecce concitatis,
quasi vationibus vini comprobatis,
inclamatur fortius vocibus elatis,
«In terra pax hominibus bonæ voluntatis.»
- Quorum ecce vocibus tandem post examen
excitatus extuli sompni velamen,
et laudavi consonans patrem, natum, flamen,
terminans in gloria Dei patris. — Amen.

VIII.

COMŒDIA DE ARTIBUS.

*Előadták: a biharmegyei Ákos nevű községben a népiskola
növendékei.*

Szerzője: ismeretlen.

Másolója: Nagy Sámuel, debreczeni diák 1780 körül.

Comœdia de artibus quibusdam producta in Examine
Akosiensi.

I. Személly Katona.

1. Istenfélő hivek mennyire mehettünk
A tudományokból miként felelhettünk
Meg hallátok rendel a mi jót tehettünk
Örülünk mindnyájan ha kedvet lelhattunk
2. Örülhettek ti is méltán is örültök
De tudjuk jobban is örömbe merültök
Ha Comoediára velünk ki kerültök
Tsak a' nevettségbe egymásra nem dültök
3. A Comoediának summája ez lészen
Ki mit tanult véle meg éri egésszen
Mellyért Rectorának köszönetet téssen
S mindenikőnk külömb mesterséget véssen
4. Én vagyok az edgyik a ki válét vészek
Oskolából már most majd katona lészek
Mondért kardot taskát a nyakamba tészek
Lész ellenségeknek kardomba bőv részek
5. Ez a hivatal az kit szívem kedvellett
Erre illy fiatal kell mindenek felett
Ez vólt a szándékom mindég tsak e' kellett
Hogy kardot köthessek Magyar hazám mellett
6. Itt lesz betsülletem készen vár a' forspont
Lész minden helységben profontom egy 's két font
A melly ha el múlik fegyverem öszve ront
Nagy Birót, kis Birót, egyaránt földre ont
7. Nosza Barátom állj te is ez életre
Add bé a kezedet kapsz nagy betsületre
Ha engemet követtsz hidd el végezetre
Lépsz Obesterségre illő dicséretre.

Prókátor II.

1. Elég szép hivatal még sem komendálom
Ne is hívj mert nem kell azt meg sem próbálom
Mert az hadban esne hirtelen halálom
Azért veszedelmes életnek találok
2. Osz tán katonának nints ma betsülete
Kivált a Magyarnak hire s nevezete
Oda van egészen nints semmi kellete
De a' Prókátornak van nagy tisztelete
3. Mert mivel hazánkba most a' káromkodás
Bőv mértékbe vagyon köztünk a' tzivódás
Verekedés kortsmán van gyakran 's tobzódás
Prókátornak táblán hasznos e' kotzódás
4. Ezért én nem leszek Katona s Curátor
Sem Isten igéjét szólló Prédikátor
Hanem leszek inkább kotzódó Prokátor
Principalisomnak dólga mellett bátor
5. Ez a ditséretes hasznos hivatal ma
Ennek van Nemestől Parasztól jutalma
Ennek ajándéka gyakran arany alma
Igazat hamisra mondhat van hatalma
6. Jertek hát pajtásim Cancelláriára
Maros Vásárhellyre vagy Patvariára
Ama hires Pestre 's Királyi Táblára
Igy mehettek velem betsület halmára.

III. Doktor és Borbély.

1. El halgatám pajtás mint el commendálád
A Prókátorságot tsak nem obtrudálád
De annak bajait elő nem számlálád
Hanem tsak a' vitézt szavaddal vagdalád
2. E mellett hosszason rút hazugságodnak
Emlegetéd hasznát 's Prókátorságodnak
De mivel jól tudom már tsalárdtságodnak
Örök büntetését te álnokságodnak

3. Ezért Prókátornak magamat nem vallo
Hanem az Orvosi tudományt javallom
Mert azt mindenektől hasznosabbnak hallom
Erre Hipokratest Galénust tztítálom
4. Meg nyered ugyan is néha a' pereket
De azzal meg rontasz sok jó embereket
Mert meg üresited teli erszényeket
Én pedig gyógyítok sok száz ezereket
5. Vesszen meg a' véred én azt meg gyógyítom
Arteriád vagy más eredet meg nyitom
Kinlódjál Phtysisben róllad el háritom
Halálos sebedet flastrommal lágyitom
6. Légy rühes, otvaras, frantzus meg gyógyítlak
Hurutból, náthából súllyból ki tisztítlak
Köszvényből tsak hamar lábadra állitlak
Beteg ágyból könnyen tántzba igazítlak
7. E mellett mint Borbély tudok borotválni
Odvas, fájós, reves fogát vondogálni
Kristélyt, köppölyt frissen helyén applicálni
Ha nem hiszed bátya, meg lehet próbálni
8. Jertek azért velem a' Borbély műhelybe
Légyetek Orvosok hogyha nagy veszélybe
Esnek az Emberek, mint juhok métellybe
Kiki közzületek gyógyítsa meg helybe.

Asztalos IV.

1. Tsak hijába fened te is a' fogadat
Biztatsz mind másokat mind pedig magadat
Javallod tiszteled, ditséred curádat
De te se kerülhedd el beteg ágyadat
2. Osztán nem használhatsz úgy a' betegeknek
Hogy kívánságát töltsd minden embereknek
Vagy éled vagy meg hal, de mindeniteknek
Kell lakó hely, kell ház, koporsó keteknek
3. Erre nézve talám én is majd próbálok
Egy áts mesterséget, Asztalosnak állok

- Leg először házat, ágyat mit tsinálók
 Kezemtől épített nyugalomba hálók
4. Tsinossabb hivatal ez a borbélyáságnál
 Tisztességesebb lesz száz koszvájóságnál
 Asztal fön a' munkám leg főbb uraságnál
 Hever az ablakban Hertzeg 's Királyságnál
5. Lád a kisdedeknek fa bábót tsinálók
 Kalamarist, széket, ládát, mit formálok
 Botot, hónally mankót véneknek próbálok
 Halotnál koporsó munkával szolgálók
6. Azt mondhatom erre mind helybe hadjátok
 Sőt ha meg engedi az édes Atyátok
 Ti is magatokat mind erre adjátok
 Én pajtásságotam meg nem tagadjátok.

Szabó V.

1. Sokat tudsz fetsegni majd el ámitottál
 Szép mesterségedről sokat állítottál
 Egy kitsibe múlt hogy el nem hódítottál
 Hogy a' koporsóba sokat borítottál.
2. Igaz hogy van egy kis igaz beszédedbe
 Még sem lészek részes tselekedetedbe
 Meg érhedd biz ezzel egész életedbe
 Lész egy darab kenyér mindég a' sebedbe
3. Nem bánom de azért mégis Szabó lészek
 Jeles munkáidon majdan erőt vészek
 Rajta ülök, varrok, rajta varrást tészek
 Te kin konyhán, én ben az asztalnál észek
4. Ditsekedhetem én még is szebb munkával
 Kis Asszony jár hozzám gyöngy matériával
 Hasát, tsetsit, farát mérem fonálával
 Így öltöztetem fel aranyos ruhával
5. Kotsit küldnek értem ha hívnek dölgozni
 Le vetem az ótskát inasnak földözni
 Szégyenlek tsak sellyem mentéket töldözni
 Aranyos, ezüstös munkát szoktak hozni.

6. Szólly ha tudsz ezekre édes jó barátom
 El állott szemed, szád ezen a mint látom
 Ez is mit rajtam láttz, tulajdon sajátom
 Többet is mondhatok ha számat fel tátom.

Csizmadia VI.

1. Elég ne szolly többet ez is igen sok vólt
 Hogy arra nem áltam a' lelkem majd meg hólt
 Nints olyan munkádon tsak egyetlen egy fólt
 Arannyal, selyemmel házad rakodott bólt
2. Illy szép mesterségre vallyon ki emele
 Ha mind igaz vólna nem hazugság fele
 Minden nemzettséged meg érhetné vele
 De lám sok huntzfuttság elegyedett bele
- 3, Mintha tsizmára már nem volna szükségtek
 Tsak kard, gyalu, gyűszű, minden mesterségtek
 Prokátor, Doktorság a' ti ditsősségtek
 Tán meztláb jártok mint a feleségtek
4. Mind rám szorúltok ha tsizmadia lészek
 Kordoványt karmasint borjú bőrt mit vészek
 Azt meg varván alá majd tsiszliket tészek
 Ha kaphatok hól hust, hól sós retket észek
5. Majd lész betsületem mindennap pénzt adnak
 A letzkémért tovább reám nem támadnak
 Ennél jobb hivatalt te sem kapsz magadnak
 Mert tsizmát eleget varhattz a fiadnak.
6. Takaros munkámat sokan meg betsülik
 A jányok kötőhöz szoknyához törülik
 A sárt a' mennyire bé láttják kerülik
 Csizma nem létét mint ünnepet meg ülik
7. Könnyű mesterségem lész tsak othon ülők
 Tsak varrok földozok meg únván le dülők
 Pénzért, adósságért azonnal készülök
 Ha kapok örülök, dülök, hegedülök
8. Ha lész készen munkám viszem a' vásárra
 Jó pénz üti markom azzal nem sokára

- De mivel jó étkem 's Asszonyom kinállja
A tál fenekét is édesdeden válja ¹
9. Vájja vájhattyá is mert olyan étkeket
Az Apja sem evet én a millyeneket
Készíteni szoktam kivált tsemegéket
Túrós, szilvás, vajas, mézes derejéket
10. De hogy el hidjétek a' miket beszéllek
És azt ne mondjátok hogy én csak meséllek
Nézzétek meg majdan laskát hogy metéllek
Ne féljétek tőllem, mert meg nem ítélek
11. Annyival is inkább mert a Gazdám mára
Sokféle ételre estvéli orára
Vára benneteket examen torára
Jertek bé hát velem Gazdák vatsorára
12. De én csak azokat hívom vatsorára
A kik főzni valót küldöttek konyhára
Mert a kik nem küldtek csak komédiára
Hivattattak azok mennyenek csak arra.

¹ válja = vájja.

IX.

TRAGŒDIA VALEDICTIONARIA.

*Előadták: a debreczeni ev. ref. collegium poétái 1784-ben,
midőn Szilágyi Sámuelről, volt præceptor pub-
licusoktól elbúcsúztak.*

Szerzője: valószínűleg Szilágyi Sámuel.

Másolója: Nagy Sámuel, debreczeni diák.

Tragedia occasione Valedictionis Poetarum a Præceptore
Publico F. D. Samuele Szilágyi producta.

Persona I. Kalmár.

Külömb külömb féle munkát gyakorlanak
A kik a' vállain Vestának állanak
Mert ha egy mesterség a' föld színén lenne
El nem élhetnének a' lakosok benne.
Én az emberekről sokat nem beszéllek
Ha mesterségek van maradjon az véllek
Ezt az edjet rövid szóval meg jegyezem
Hogy leg jobb munka ez mellyre adtam kezem
Én szárazon vízen egyre kereskedem
A temérdek kintset rakásra ugy szedem
Hozzám majd mindennap nyereségek jőnek
Ez ám állapottya a kereskedőnek
Ma is hogy ki raktam betses portékámat
Tele vittem pénzel haza tarisznyámat
Sőt még azután is a kik hozzám jöttek
Asztalomra rakás aranyat töltöttek
Poharaim sárgák Tokaji borokkal
Egy ebédhez ülök öt s hat pintze tokkal.
Mindennap az étkek ritkaságát látom
Illyen életet él a Kalmár : Barátom !

Persona II. Ötvös.

Bóldog a mint mondád néked állapotod
Magadat de nállam fellyebb nem tarthatod
Én is sok jószággal mert ditsekedhetem
Osztan a mi nagyobb van jó betsületem.

Házamnál nagy rendű Grófokat láthatnál

A kiknek kissebség nélkül szolgálhatnál

Ezüstel arannyal körülöttem járnak

Felséges munkákat kezeimtől várnak

A minap egy tajték pipát ezüstöztem

S Rá meg aranyozott drótokat kötöztem

A nagyságos Urnál annyira fel kaptam

Hogy kenyerét három ebédén haraptam

Sőt még sárgákat is nyomott a' kezembe

Sokszor voltam véle azolta is szembe

És soha házamból ha ki nem mégyek is

El élek nem tsípnek még tsak a legyek is.

Nem kell idestova félelmesen járnom

Ugató gyomrommal sült galambot várnom.

Magamat be huzom tsendes műhelyembe

Oda hozzák a sok jó munkát helyembe.

Dolgozom s azonba kényessen füttyölök

Pástétomot eszem a mikor bőjtölök.

Persona III. Kováts.

Nékem Mesterségem tsak éppen Kovátság

De sillom előttem az ötvösség áttság

Nézze meg akárki ditső szerszámimat

Fuvóimat s tzifrán készült fogóimat

Azt mondja hogy talán Vulkanus az Apám

Bolondtság magamat né hogy pofon tsapám

Inkább Jupitertől huzom eredetem

A sánta Vulkánus nékem nem nemzetem

Ép nékem mind kezem mind lábam annyira

Hogy már katonának hívtak firól fira

A vas verésbe van olyan nagy virtusom

Hogy már sokan mondtak tán van spiritusom

Kalapátsolásom tsak nem olyan forma

Mint a' bor etzettel készítettett torma

Amannak erei orrokat tekernek

Ez pedig füleit gyötri az embernek

Mikor más dolog nints akkor tsak patkólok
 A kik ezt tagadják rosszúl szóllok rólok
 A házamba mindég bor van a fogason
 Öt hat krétás kupa függ tele a vason
 Egy szóval ólly igen bóldog az életem
 Hogy két 's három hétig ki nem beszélhetem.

Persona IV. Paraszt Gazda.

De még én sem tartom ám magam kissebbnek
 Említett sorsával hág elébe ebnek.
 Estve öt 's hat ekét látnál udvaromon
 En sem nőttem ennyit vadalmán vagy somon.
 Ótska karón varjat én is láttam talám
 Ha még eddig tüzet nem raktak is alám
 A kurutz világban sokat porobáltam
 Sűrű gelédában héj mennyiszer áltam
 Jártam fojó vizen, jártam a' tengeren
 Keresztül gázoltam botskorba sok eren
 Hallottátok hírét operentziának
 Már onnan a kakas szók hozzám jutának
 El is értem vólna már tsak hamar belé
 Hanem tzurukkolni kellett haza felé
 Van az istállomnál olyan kazal szína
 Hogy ha meg mutatnám a lelked is rína
 Búzám is van olyan egy néhány veremmel
 Mintha szedték volna válogatva szemmel
 Hát a' sőréimet még ha el adhatom
 Ezt a süvegemet pénzel meg rakhatom
 Azért hogy én ilyen rosز gunyába járok
 Enyimek töbnyire a hires vásárok
 A minap is olyan jó tinókat vettem
 Hogy az istállóba be alig vehettem
 Ugyan ember lenne a kivel tserélnék
 Avagy pénzt számlálni öszve menni félnék.

Persona V. Gulyás.

A mit beszéltetek eddig tsak halgattam
 Hogy meg ne szállajjak nehezen állhattam
 Látom sorsotokat nagyon ditséritek
 Nem tudom mitsodás singekkel mérítek
 Edjik sem akar e nagyobbbat esmerni
 Fütykösömmel tsak a hátokra kén verni
 Hát fellyebb valók ők az ilyen gujásnál
 En sem vagyok ám itt alábbvaló másnál
 Nízze meg tsak az én szíp szarvú gujámat
 Azt a' keservesen szálló furujámat.
 A mellyet a minap Istók bátyám is kért
 Adjam neki ígért nékem két heti bért
 Ha én azt meg fujom a guja el bámúl
 Nem is kérnek tőlem soha semmit vámul.
 En tsak félre vetem ezt a rőt szűrömet
 Ezzel meg el dugom a szemöldökömet
 Már Herkó páter is el menne előllem
 Kinek hívnak 's mi vagy? nem kérdené töllem.
 Három esztendőbe veszek egyszer tisztát
 Nékem tinó hus kell útálom a tisztát
 Most is olyan síros amott a bográtson
 Mintha ebb' a hétbe lett volna Karátson.
 Oszteg még botskorom van ám olyan bőrből
 Mintha szótték volna iskofium szőrből
 Aztat én fel kötöm s a gujához megyek
 Addig míg a tűznél főnek a jó szegyek.
 Nintsen hát jobb élet a jó gujásénál
 Jobb ez akármellyik híres gazdáénál
 Ennek más állapot nyomába se hághat
 Addig míg ilyen léssz elég kenyért rághat

Persona VI. Juhász.

Látom már hogy nállam nintsen egyéb hátra
 Magam is valamit vetek a lapátra

Engemet Juhásznak a Magyarok hínak
 Fürtös bundám körül sok bárányok rínak
 Firissebb ez a' bot Királyi páltzánál
 Egy furtsa menyetske jobb száz Apátzánál
 Hegyeken völgyeken hány juhokat hajtok
 Hevernek a siros táskámba hány sajtok.
 De mégis azt mondják a Juhász nem jól él
 Pedig jól lakna ha volna benne száz bél
 Héj mikor bundámat a' földre terítem
 El dülvén szememet álomba merítem
 A mező közepén láttzom olyan szípen
 Mint a nagy szemöldök a rosa szín kípen
 Egyetek óh édes juhaim egyetek
 Tsak ezt mondom magam kényessen ülhetek
 Ha haza indulok szépen furujálok
 Éjtszaka ha tetszik az udvaron hálok
 A kinek nem tettzik sorsa a Juhásznak
 A vér patakjai benne resten másznak.

Persona VII. Poëta I-us.

Ecce pedes viridi moveo de culmine Pindi
 Quas ibi delicias posuere benigna Deorum
 Numina ; dicturus : procul ite palatia Regum
 Omnia Pindus habet, Phœbus mihi sola voluptas.
 Bellerephontæ is animum qui proluit undis
 Phœbe sequar tua signa lubens ceu miles ad arma
 Natus et in stadio tua per vestigia curram.
 Nox mage sideribus careant viridaria plantis,
 Ac ope nos vestra ; nec erit tam flebilis unquam
 Atque invisâ dies, quæ nos divellere possit.
 Antea discretos migrabit Olympus ad Indos,
 Pannonicas Ganges et devolvetur ad oras
 Quam duce destituar cujus me cura gubernat.

Kovács.

Hát e most mit beszélt köztetek ki érti?
 Ki tudja ha vallyon parantsolt-é kért i
 Azt látom a beszéd pattog a' szájába
 De fel nem vehetem mit foglal magába
 Talán ha Deákos volna itt közöttünk
 Mindnyájan meg tudnánk a kik ide jöttünk

Paraszt Gazda.

Én az Oskolába éltembe nem jártam
 A tudás fejembe repüljön azt vártam
 Azért is hogy hozzá vessek ne várjátok,
 Én könnyen rá mondom hogy áldás vagy átok.

Gulyás.

Garabontzás Deák az ördöngös biz ez
 Még ma ha itt állunk majd öszve is vizez
 Most én meg is mernék esküdni tejet kér
 Adjunk hamar néki mert bizony ma baj ér
 A minap is hogy nem adtam egy faluba
 A nyakamba öszve ázott vólt a' suba.
 Mert szél 's egy fekete felleg kerekedett
 Mihelyt a' faluból jól ki verekedett
 Osztán olyan esső lett hirtelenibe
 Hogy száraz sem maradt az ember bőribe.

Juhász.

Aztat bizony pajtás mondád értelmesen
 Tejet hozok egybe kínálom szívessen
 Mert mindenkor féltem a rőt köpönyegtől
 Tanúld meg ne hágj rá messze járj a szegtől

Persona VIII. Poëta II-us.

Hova megy kend bátya nem kell biz azt hinni
 Hiszen nem is akar 'e most tejet inni

Még az édes Anyja tejét sem ihatta
 Mert ezt maga a Szűz Minerva szoptatta
 Apolló vólt néki szerelmes Attya
 Itala a' szárnyas lónak fojamattya
 Most is az Apolló jóságát ditsérte
 És Deák versekkel tett köszönést érte
 A Pindus tetejét annyira szereti
 Hogy eléggé soha meg nem ditsérheti
 Phœbust magát tartja gyönyörűségének
 A kinek szenteli virágát éltenek
 Azt mondja hogy attól mintsem ő meg válna
 A Szent Gellért hegyen inkább maga hálna
 Pedig oda járnak a sok boszorkányok
 Kik tudod ördögi Lányok s Tanitványok
 Nékem bátran hihettz mert én jól esmerem
 Egy vele italom szállásom kenyerem
 Én is ugy szeretem ám magát Apollót
 Hogy előbb láthatnád fejérnek a hollót
 Mintsem keze alól másuva sietnék
 Pegasus vizére vagy keresztet vetnék

Juhász.

Nohát vissza megyek ; látom a pajtással
 Az Oroszlányt löni akartuk fojtással.

Kalmár.

A mit az a' fitzkó beszélt jól értettem
 De én le beszélni bizony resteltem
 Nem is paposkodom én bizony senkinek
 Nem szerzek tsiklandást senki füleinek
 Én vagyok ám sokkal nagyobb méltóságban
 Hogy sem szóllyak ilyen haszontalanságba.
 Vagy hogy valakinek azt magyarázgassam
 E mit szólt 's fejébe bele nyomogassam

Ötvös.

Én is úgy értettem hogy maga se jobban
 De tüzet nem óltok ha egyszer fel lobban
 Őkemek hogy belé szólottak halgattam
 Ha vádot mondtak is azt is abba hattam

Persona IX. Követ I. a' Kalmárhoz.

Félre félre oda már minden portékád
 Felső kintseidtől üresül a vékád
 Tolvajok lepték meg minden jószágodat
 Éppen most nyiták ki meg rakodt boltodat.

Kalmár.

Bóldog Isten millyen dolgot kell hallanom
 Már lehetetlenség tovább itt állanom
 Jaj mennék de nintsen erő lábaimba
 Járkál a hidegség minden tsontaimba
 (viszi kezénél fogva a követ)

Otvös.

Látom jobb Mesterség nints az Ötvösségnél
 Ebben nintsen egyéb a' gyönyörúségnél
 Még soha semmi kárt eddig nem vallottam
 Aranyom ezüstöm épen meg tartottam

I. Követ.

Azt a szegény Kalmárt már vittem házához
 Adtam izmos kezem erejét lábához
 Azután meg ijedt talán még nagyobbban
 Mikor látta hogy egy ház tüze fel lobban
 Mert szegény gondolta azt a magáénak
 Vagy pedig ha a nem tő szomszédjáénak
 De osztán egy ember kit hívnak ökrösnek
 Mondja, hogy a' háza a gazdag ötvösnek

Ötvös.

Ötvösnek? a bizony az én házam lehet
Merre van? tán szívem vigasztalást vehet.

I. Követ.

Amott egy köz megy le egy Eperjfa mellett
Ötvös vagy? tiédnek annak lenni kellett.

Ötvös.

Jaj jaj mit tsináljak már enyim esmerem
Meg fagyott lábomba 's kezemben az erem.
(*el megyen*)

Kováts.

De vallyon minek is nem vigyáz magára
A házat tán bízta most is szolgájára
Az enyim nemde nem inkább ki gyúlhatna
Ha a' feleségem rá nem vigyáztatna
Hisz' tűz nélkül soha nints az én műhelyem
Még is azért meg van bátorságos helyem.

Persona X. Követ II.

Bátorságos helyed, bezzeg meg nézheted
Drága szerszámidat benne keresheted
Az István Mesternek kit tartál boroddal
Ütheted a nyomát a' puszta botoddal.

Kováts.

Jaj adjatok utat had mennek utánna
Illy gyászos sorsomba vallyon ki ne szánna
Jaj be szerentsétlen órába születtem
A tsalt meg a' kitől semmim se féltettem
Tudom hogy Jupitert mondtam volt Apámnak
Most pedig már a' bút mondhatom Anyámnak
(*el megyen.*)

Paraszt Gazda.

Nékem tsak haza kén menni idejében
 A szólgák tán be sém fogtak az ekébe
 Azt pedig jól tudják hogy én nem szeretem
 A heverő embert el nem szenvedhetem
 Nem is késem biz én majd haza ballagok
 Nem akarnám ütnék hogy orrom rossz szagok

Persona XI. III. Követ.

Tsak menny, mert van minden ökrödnek tájogja
 Egynehánynak bőre már a' sövényt fogja
 Ha még némelly részét meg tartni akarod
 Fuss: mit bámulsz? fejed hijába vakarod.

Paraszt Gazda.

Hiszem hogy ne futnék de nem tudom merre?
 Óh bár tsak akadnék valami emberre *Echo. Erre.*
 No arra megyek hát talám rá akadok
 Isten! vénségemre szegényül maradok

Gulyás a' Juhásznak szól.

No földim mi ketten tsak meg maradhatánk
 Nem esett még eddig semmi bajjal tsatánk
 Én biztam gujámat három bojtárimra
 Meg őrizik azok parantsolatimra

Persona XIV. IV. Követ.

Hallod é jó Gulyás marháid szaladnak
 Majd esnek fogára a mezei vadnak
 Valami tudákos vén Asszony zavarta
 Vagy meg vezett állat dühössége marta.

Szöll a' Juhásznak.

Néked pedig métely borítya a juhodat
 Szaladj vedd vállodra a görtsös botodat

Tégy le a meg szokott rút tunyaságodról
Külömben majd dézmát vesznek a farodról.

Gulyás.

Ennye Kutya ilyen amollyan mit mondok
Azok a bojtárok, látom hogy bolondok
No tsak pajtás, a mint lehet rugaszkodjunk
A mint ki telhetik tóllünk fohászkodjunk.

Juhász.

Héj be nem gondoltam volna ám én eztet
Hogy ez a nap velem ilyen but éreztet
Mint a kitsiny gyermek pajtás már úgy sírok
Vezess mert már bizony magammal sem bírok
(*el mennek.*)

Poëta I.

Imé társam ezek példái valának
A szegény emberek változó sorsának
Mind edjikönk erre tükörre tekinthet
Melly vigasságunkba a' bánatra inthet.
Mert most lakunk ugyan edjütt Phœbusunkal
De még kereshettyük egész táborunkal

Poëta II.

Hát társam már olyan nagyon meg ijjedtél
Hiszem még az elébb nem úgy vélekedtél

Poëta I.

Hogy a meg ne legyen adják az Istenek
Meg ne tsalódjanak a' kik reménylenek

Poëta II.

Nem is félek biz én mert semmi jeleket
Nem látok mellyekből hoznék ki illyeket.

Persona XIV. Poëta III.

Nézz tsak ide látod hogy már akar menni

Poëta II. A nem bizony hanem letzkét akar tenni

P. III. De héj már ezt többé soha nem halhatod

Nagyon meg tsal téged a te gondolatod

P. II. De már apródonként kezdek hunnyászkodni

Mint az elébb sokkal jobban okoskodni.

P. III. Jobb is tsak készíttse magad butszúzáshoz

Ha egyébhez nem tudsz kezdjél az áldáshoz.

Poëta II.

Jaj jaj ! a szerentse változandósága

Jó állapotomból be hamar ki vága

Könyveknek árjai jőjjenek szememből

Panasz sűrűsége szálljon keservemből

Ti is oh társaim már velem sirjatok

Assanak bennetek vermet a bánatok

Szomorú Énekek hasíttják az eget

Oszlassák a síro hangok a' felleget.

Tantum.

X.

POÉTACZENZURA.

Előadták: 1796 decz. 9-én Turkeviben Földvári József debreczeni lelkész lakodalmán a debreczeni poétaclassis növendékei.

Szerzője: valószínűleg a póéták az évi publicus præceptora Nagy István.

Másolója: ismeretlen.

ELSŐ JELENÉS.

Gál. No Poeták bezzeg örülhettek, szépen szaporodtok, hoz-
zátok ¹ közibetekbe két derék körmön font legényeket, a kik a
mint látszanak nem egyebbek ha nem valami nyúlhistoriákat,
tzigányok romlását vagy Árgirust dudáló öreg hanga bőr han-
gok. Oh tsak az a lelkemnek nehéz, hogy az olyanokat is kö-
zinkbe veszik, a kiknél hamarabb meg tanul a szajkó beszélni,
a varjú kairét, kairét mondani. Azt gondolják hogy ha már
nagy orra van mindjárt Ovidius ² lesz belőle, ha fertályra pil-
lant egyet, ha bámész száját eltátja Virgiliust felül mulja, vagy
a markos fülű Horatiust meg előzi: pedig ha fa ágaival ³ be-
hánnák, ³ és ha veszélyt jelentő hangja . . . kiabálná idétlen
verseit: szintolyan párját ³ találhatná az Aesopus oroszlánya
szaladó vadakból mint régen. Majd lesz már csak győzzük hall-
gatni a sok kitekert nyakú vers, majd írja már:

E világhoz hasonló az embernek fia
Mivel hogy hamar meg kell neki hallnia
Mert az ingó, mint a fanyelű bitskia.

Hát még a sok que nec quoque cet annyi lesz, hogy külföld-
ről sem jön majd Sz. György napkor több Particulista, ha Tur,
Nánás, Kőrös, Ketskemét, Turkevi mind azokat bé küldi is, kik
az Apjok szakálokba subscribálni szoktak. Nem! nekem nem

¹ Hozzátok valószínűleg a másoló tévedése «hozának» helyett.

² Az eredetiben Pondius persze tévesen.

³ E három szót üres helyére más kéz írta be, azé, ki a máso-
latot az eredetivel összehasonlítja, de nem valami tulságos figye-
lemmel, a mint az 1., 2. jegyzet mutatja.

kell, meg mondom a præceptornak, be (ne)¹ vegye a classis gyalázatjára.

Kuti (bejön). Ha ha ha sohasem láttam olyan derék Poetákat nem tudnak azok egy pest is; olyan verseket irnak, hogy hama-rabb meg lehetne érteni a zsidó veszekedést mint azokat. Azt mondja az edgyik (*gondolkodik*) de nem jut eszembe, mert olyan hogy inkább meg tanulnám a Kalendariumot egészen hogy nem mint azok közül edgyet. Azt mondja :

Négy lábú asztalnak bombirozott levi
Kis Uj Szállásához nem messze Turkevi.

Itt nagy göggel fejjebb üti a fejét 's elkezdi :

Arad a vinkó lehull a Sinkó.
Kereszt anyokám hol a tatárkám.

Gál. No már e bolond, nem tudod kinek hívják őket.

Kuti. Az edgyik a Szeleburdi forma Szél Gáspár, a másik Sótalan hangu Sós András.

Gál (gunyolva). Szél Gáspár, Sós András? no ugyan hozzájuk való a nevek is, valyon beveszi-é őket a Præceptor?

Kuti. Hogyne bizony bé azokat, hiszen jobb is az ilyeket bévenni, mint sem az olyan félvágású Deákos embereket, a kiknél szenvedhetetlenebbek nintsenek.

Gál. No hát csak ugyan beveszi. Mert tudom hogy tyukkal, kalátstsal ugyan legalább, ha más képp reá nem veszik. Jöszte menjünk hozzá hogy adja ki kezünk alá, had tzenziáljuk hogy ennyit sem tud ni; hadd tessék ki az ő bolondságok a felelésbe, mint a Mándi lova roszasága a hámba.

Kuti. Jó lesz biz az, gyere menjünk.

MÁSODIK JELENÉS.

Gyöngyösi (feljön az Elysiumból). Boldog Istenek mitsoda hely ez a mit látok? hova ragadtattam azon boldog lelkek kö-

¹ Saját betoldásaimat, melyekkel itt-ott a másoló kihagyásait, elnézéseit helyre pótlom zárjel közé teszem.

zúl, a kikkel a gyönyörűséges Elisiumba valék? Imé egy földi hajlékot látok, a melyet én ezelőtt száz és egynéhány esztendővel ¹ hagytam, imé ismét felöltöttem e testet, a melybe míg éltem, lakozott az én lelkem. Valyon mit rendeltetek felőlem az Istenek? Talán azt, hogy ismét éljek e világon? Oh bizony megfoghatatlan öröm ez, mert bizony az Istenek is leszállanak a földre, hogy itt gyönyörködtessék magokat. Tsak e teszi egy kevésbé kedvetlenné előttem itt létemet, hogy semmi ismerőim nincsenek már e földön. A Gyöngyösi nevének még tsak emlékezete is elfogyott. Istenek! kivált képpen Phœbus; kit élvén tiszteltem, adjátok tudtomra nékem a mit rendeltetek felőlem jelentsétek meg. De mitsoda zörgés az a mit hallok? Ki az a kit közelíteni látok hozzám?

Fébus (egy néhány tanítványaival). Kedves tanítványom Gyöngyösi, a ki a magyarok közzől legelőször kostoltad a hegyeken fakadott forrásnak édességét, melynek íze még ma is megmaradott a te maradékid szájokba mit tűnődsz? Azért hoztalak ki Isteni erőm által az életre, hogy neked, mint a magyar versírók legelső Attyjának megmutassam, a te most élő unokáidat, hogy ezeket látván gyönyörködjék a te szíved.

Gyöngyösi. Mitsoda Istenség ez? mert halandónál nagyobb mutat az ő tekintete. Te vagy óh Fébus! meg esmértete téged velem az a nyíl, melynek erejét még most is könyvezi a kővé vált Niobe. Megjelent tégedet, hogy te vagy, az a fejedén ékeskedő Dafné ² (borostyán) a ki midőn fává vált is, tzélja lett a te buzgó szeretetednek. Azért adtad hát vissza az életet, hogy lássam az én unokáimat? talán ezek azok, a kiket veled edgyütt szemlélek?

Fébus. Ezek is azok közül valók: de míg a többek elérkeznek állapotj meg itt velem, hallgassuk ezen poetáknak gyenge énekléseket, azoknak multságokat is hallgasd végig, s midőn

¹ Gyöngyösi István meghalt 1704-ben, tehát számítás itt nem pontos, inkább költői nagyítás. Lásd a Bevezetést.

² Az eredetiben hibásan: Datné.

meglesznek, visszaadlak előbbeni boldogságodnak, hogy tudokra add ezt az Elisiumba lakó boldog Lelkeknek is.

Gyöngyösi. Nem adhattál volna kedvesebb dolgot előmbe ennél: örömmel teljesítem kívánságodat. De mitsoda könyvek ezek, a melyeket kezökbe tartanak ezek a Poéták: Adjátok ide hadd lássam. (*Nézi a könyveket.*) Hatalmas egek! ezek az én tulajdon munkáim. Az előbb azért valék szomorú, hogy senki sem ösmér ezen a világon, holott im a késő maradéknál is élek a világon. Ezek a gyenge levelek azok, a melyek nékem oly szárnyakat adnak, hogy azok által a késő időre is elrepül az én hírem? Hát ide is meghallott a híres Murány tetejéről jajgatása az E(cho) Nymfának, mely partján nyögött a szőke Dunának? Ugyan mitsoda hely ez, a hol ilyen betsületek van a régi tudósoknak?

Fébus. Debretzen; ezt választottam én magamnak lakóhelyül, ide gyűlnek a Magyar hazának fiai, és az én szárnyaim alatt bőltsen neveltetnek.

Gyöngyösi. Boldog vagy Debretzen más városok felett,

Hogy Fébusnak adhatsz nyugovó kebelet;
A te népednek ő, minthogy alkalma lett,
Lehúzza szemedről a sötét felleget.

A fő bőltsességre tégedet elvezet,
Nyújtván a menésbe segedelmet s kezét;
Mert a mely népet ő szárnyával fedezett,
Azé lett mind eddig a boldog nevezet.

A szült okos törvényt hozó Solónokat
Nevelt Mársnak nem tsak vitéz bajnokokat,
De bőltsességgel is bíró Nesztorokat,
Szokrateszt, Plátot, és sok más tudósokat.

Fébus. Megállj: hova visz tégedet az a tűz, a mely az én Poétáimat lelkesíti? A mit kértem tőled teljesítsd hallgatván az ő¹ verseiket, a melyeket minek előtte elénekelnének egy Poeta el fog olvasni.

¹ A másolatban hibásan: «a mi».

Sándorfi (olvassa¹). A zöld fákkal ékes Pindusznak tetején

A muzsák örömmel játszadoznak;
 A gyönyörűségnek ezenn boldog helyén
 Szomorú bánatok nem lakoznak;
 Itt szívet ujító tziterát pengetnek
 Melyek minden búkat elkergetnek;
 Itt zöld borostyánból koszorukat fonnak
 Melyeket a tudós főkre vonnak.
 Vígsgágot óhajtó szívek tehát jertek
 A másák mulató seregébe
 A komor gondoktól megújulást nyertek.
 E gyönyörűségnek mezejébenn.
 Számkivet innét minden bút Febus lantja,
 Ha tudós ujjával megpattantja.
 Önként rabjává lesz a szív Euterpének
 Ha sipjában hangzik ékes ének.
 Innét hordja a hir kiterjedt szárnyával
 A bölts férfiakat az egekre,
 Az egész világra hangzó trombitával
 Fuval ditsősséget nagy nevekre.
 Így leve sok Flaccus, sok Nasó, sok Máró
 Ditső hírével az égenn járó,
 Így lettek sokan az élet örökösi
 A kik közt te is vagy Gyöngyösi.

Gyöngyösi. Kedves gyermekeim mivel érdemlettem

Hogy éneklésteknek tzéljává tétettem,
 Ti tőletek olyan tiszteletet vettem,
 Melyre érdemessé magamat nem tettem.
 Elfogta az öröm felbuzdult szívemet
 Érzem újra bennem régi jó kedvemet,
 Hogy hallom hangzani szátokban nevemet
 A felhevített vér elragad engemet.
 Megengedj hát Fébe forró indulatom,

¹ A másolatban hibásan: «olvasd».

Ha most egy kevésbé zablánn ¹ nem tarthatom,
 Mert magam boldognak éppen nem mondhatom.
 Ha kedvem szabadon ma ki nem adhatom.

Fébus. Kedves lesz előtttem a te örököd, tselekedd bátran a mit akarsz, és te neked tetszik.

Gyöngyösi. De mitsoda zengedezést hallok? Talán a múzsák hagyták oda az Isteneknek vendégségeket, melyeket örvendesebbekké szoktak tenni az ő hangitsálásokkal, talán a tzipet-rák szálltak a szárazra, elhagyván a tengereket, hogy itten álomba merítsék a sziveket az ő nyájas hangjaikkal?

Fébus. Ezek az én most növekedő tanítványaim hallgassuk énekléseiket.

Belső Chorus. Ne kételkedj szavaimban stb.

Gyöngyösi. A már egy jó szívnek jele, de mondjátok hát ti is ha tudjátok, mert gyönyörködöm a ti hangitsálástokban.

A' belső és külső Chorus edgyütt. Eleven bennem ez a tűz

Melyet gyujtott szépséged;

Éled lassanként drága szűz

Ha szemlélhetlek téged.

Elébb elfogy életem

Mint igaz szeretetemről

Néked tett ígéretemről

Én elfelejtkezhetem.

Ha a halál szemeimet

Bé fogja újjaival

A föld hideg tetemimet

Fedezi hantjaival,

Ott is megfagyott ² szívem

Sírom sötétes boltjában

A megholtaknak sorábann

Eszmél rád kedves hívem.

Gyöngyösi. De mitsoda szerelmes versek ezek?

Sándorfi. Egy Philozofusnak készítettük volt mi ezeket Zsafiá-

¹ A másolatban tévesen: «zablám».

² A másolatban: «megfagyott».

val a böltsesség leányával való egybekelésekor ¹; azóta néha néha emlegetjük mi ezeket, mert azt tartjuk, hogy szép véghez vinni az embernek a maga kötelességét, ha senkinek tudtára nem esik is.

Fébus. Íme kedves Tanítványim Gyöngyösit, a ki előtetek igen ismeretes, Isteni erőm által felhoztam az életre, hogy ti veletek egy kevéssé lehessen, és láthassa elő meneteleteket.

Gál. Az öröm Gyöngyösi igen éled bennünk

Hogy tisztelőidnek szerentsénk van lennünk.

Gyöngyösi. Éljetek éljetek szerelmes édes Fiaim, hallám gyönyörű hangitsálástokat, és meg értettem ezen Poeta társatoktól, hogy azok egy bölts Férfiu tiszteletére készítettetek.

Gál. Igen is annak tiszteletére :

Kinél a böltsesség nem csak Theoria

Hanem egy szép testbe öltözött Zsafia.

A ki azt már nem csak eszével képzei

De testiképpen is szeme előtt leli.

Láthatsz szép homlokán egy tündöklő eget,

Mely nem von magára soha mord felleget,

Hol két tsillagokat lehet fel találni,

S velek kedves dolog Astronomizálni ;

Az ortzájánn eső Fenomenonoknak

Okai adhatnak dolgot Mussenboknak.

Rózsa ajakai ² nem engedik félbe

Maradni a kedves Botanikát télbe ;

Melyeket ha megnyit közülök a Morál

Füleinkbe ékes sziréni hangok ³ száll.

Rendes tetemeinn a proportiora

Talál akárki is jó utmutatóra ;

Sétálló lábai mikor nem hevernek

Kimért paszszusait mutatják Weidlernek,

¹ E hely arra mutat, hogy Sárvári Pál és Dömsödi Zsófia lakodalmakor szintén szerepeltek a poéták nagy színdarabbal vagy epithalaminummal.

², ³ A másolatban tévesen : «ajkai, hangokon».

Termetire vagyon írva az Ethesis

Semmi hijja nincsen, mert van az is, ez is :

Ki mint az élőfa sűrű ágaival

Olyan ékes legyen kedves magzattal.

Fébus. De olvassatok valami énekelni való verseket.

Sándorfi. Legyen az ég hatalma Élteteknek oltalma,

A kiket a szeretet Arany lántzaira vet,

A kiket ró'sás ölébe Részeltet szerelmébe.

És kiknek egymás szívébe Szívét most ülteté be,

Hogy békességbe Ártatlan hűségbe

Igaz szívességbe Édes tsendességbe

Éltetek menyen végbe.

Mint a tengeri kőszál A hab közt épségbe áll

Mikor ez rá veszéllyel Tör maga törik széllyel,

Ha a szomorú bánatok Sulyától próbáltattok

Vele szembe szálljatok.

Igy bár megpróbálnak Haszontalan rongálnak

És ha szembe szállnak Veszéjjekekre találnak,

S szégyelve félre állnak.

Fébus. Maradj itt már most Gyöngyösi ezen Poetákkal mig én az Istenek gyűlésébe megyek ; nem tudom, mi baja lehet Pallásnak és Vénusnak, mert azoknak a kedvéért lesz ma gyűlés.

Gyöngyösi. Itt maradok, és gondjokat viselem ; mig oda fog járni, gyönyörködtessük magunkat valami versekkel. No hát irjatok valami verseket, vagy ha van nállatok olvassátok. De ímé, micsoda öreg ez, a kit hozzánk közelgetni látok?

HARMADIK JELENÉS.

Gál. Ennek a fiai akarnak Poeták lenni, de ne féljenek, majd meg hányjuk őket.

Sós Mih. (köszön.) Szerentsés jó estvét, jó egészséget adjon Isten nagy jó Uramnak, az Isten tartsa meg kelmedet minden hozzá tartozóival edgyütt.

Gyöngyösi. Hozta a szerentse kendet jó Öreg: hát miért jött, mibe fáradozik?

Sós Mih. Én biz ezt a két legényt hoztam be Debretzenbe tanulni, ez az egyik az én fiam, a másik a Szél Gáspár komám uramé, mind a kettő jó Poéta fa; már most azért jöttem nagy jó Uramhoz hogy hallottam hogy Rigmus tsináló tanítványi vannak.

Gál (tsufolva). Rigmus tsinálók? üm (*magában*) azt gondolja ez, hogy mi is tsak olyan fűzfa Poéták vagyunk, mint az ő fiai; (*nagy szóval*) nem rigmust tsinálók jó Öreg, nem hanem Poéták.

Sós Mih. Ugy ugy fiam Poétákak.

Gál. Eredj vele, még bolondabbat mond, ha meg corrigáltam.

Gyöngyösi. De hát jó Öreg méltók-e arra a kend fiai, hogy ezek a jó Poéták magok közzé bévegyék.

Sós Mih. Hogy ne volnának uram, hiszen a mi Mesterünk derék ember, mert még olyan nem volt nállunk; ez a helységünkbe házasodott meg, de a többit feleségestül hoztuk hozzánk, mindég panaszkodtak, hogy keskeny a patka a Parókiánn, hat gyermek is leesik egyszer róla. Az egy derék ember, az is azt mondta ezekről a fiúkról, hogy Debretzenbe se sok hág elébek.

Gál. Hol lakik kend nagy jó Uram?

Sós Mih. Én biz Atsádon fiam, mikor otthon vagyok.

Gál. (gunyolva) phi, hiszen azt sem tudják ott hány lába van az X-nek.

Sós Mih. Ejnye Tatár az inge gyermeke, bizony kifigurázza a helységünket, igazán mondják, hogy a gyermek sem úgy terem már ma, mint régen: hát ott ne tudnák hány lába van az X-nek?

Gál. Bizony nagyon megeshetik, mert nem hiszem (hogy) Atsádról Poéta származott volna.

Sós Mih. (Gyöngyösihez) No de nagy jó Uram béveszi-e hát a maga tanítványai közé őket?

Gyöngyösi. Nem tudom, mert tsak egy kevés ideig vagynak ezek én reám bízva.

Gál. Már azt még régen kikértük a Praeceptortól, hogy ha Poéták akarnak lenni, addig bé nem vesszük míg meg nem tizenzeáljuk.

Sós Mih. Hiszen Etsém, csak reájok nézve is derekabb, legények ezek az olyan gyermekeknél mint magad vagy.

Gál. Nem rá nézve jó öreg, hanem rá halva. Nem azt nézzük a tanulóba, mint a paripába, hogy jól áll-é az eleje vagy hátulja, hanem mit tud és mi lakik benne.

Sós Mih. Jól van, jól; próbáljátok csak, de bizon olyan Deákos fiúk azok, hogy valamenyien vagytok is ki turnak beneteket.

Gál. Azt jól mondá Nagy jó Uram hogy kitúrnak, de megütjük ám az orrokat.

Sós Mih. Ki biz ezek, ki turnak.

Gál (egy társához). Eh! kérdjél tőlök valamit, már én meguntam.

Kuti. Hát ösméritek-é Ovidiust?

Szél Gáspár gondolkodik, felettébb taszigálja a másikat, hogy feleljen.

Sós András. Nem lakik minálunk (*kinevetik*).

Sós Mih. Mi a? mi a?

Kuti. Ovidius.

Sós Mih. A vén Diós, hogyne ísmernétek, hiszen a tő szomszédunkba lakik.

Kuti. Nem az öreg, nem, hanem Publius Ovidius Naso?

Sós Mih. Papiros sövin rázó? De már ezt bizony magam sem ösmerem. No csak nem kell figurázni a fiaimat, jó kell tzenzurázni.

Szél és Sós gondolkodnak 's egymáshoz sugnak hogy melyik feleljen és mit (*mind ketten*). Nem lakik mi nálunk.

Kuti. Olvastatok-é Bucolicát?

Szél és Sós csak dünyögnek magokban, nem tudnak, mit felelni.

Kuti (Gálnak). A hol van ni.

Sós Mih. Mi a? mi a? *Kuti.* Bucolica.

Sós Mih. Lúkolika? hogyne tudnátok azt, hiszen abba dögölt meg a fakó lovunk.

Szél Gásp. Való biz a' hiszen abba döglött meg kereszt apám uram fakó paripája.

Sós Mih. (Szélnek). Ugy fiam, jó ember vagy tégy ki magadért.

Kuti. Scripsistine aliquando carmina Saphica.

Sós Mih. Rab fika? No tsak az olyanokba nem kell kötölöz-ködni; mert nem verbuválnak nálunk bakantsost.

Kuti (Gálnak). Eh! nem tzenzeáлом, hiszen semmit sem tudnak (*elmegy*).

Sós Mih. Nem tudsz bizony te; olyanokat kérdeni, a miket a kutya sem enne meg! (*Gyöngyösihez*) rendeljen jobb tzenzurázó gyermeket nagy jó Uram.

Gyöngyösi. No próbálja hát más.

Gál. Tsak megpróbálok én is, ámbár tsak ebből is kitetszik, hogy egy kukkot sem tudnak.

Sós Mih. Megint ez a nyelvés jön már elől, bizony félek, hogy tsúfot űz a fiamból.

Gál Szélnek és Sósnek. Mitsoda Poétákat olvastatok?

Szél Gásp. Tzeglédit, Tzigányok romlását, Kalendariumot.

Sós Andr. Meg még másokat is, de soknak nem tudjuk a nevét, mert kiszakadt az első levele.

Gál. Ezt ezen szerint meg mondtam még előre. Hány lába van a Pentameternek?

Sós Mih. (sugva fiainak). Mondjátok fiaim, hogy Néma Demeternek is csak annyi lába van mint másnak (*azok rámondják*).

Gál. Jól rá hallgassatok. A Pentameter versnek hány lába van, vagy hány sylabát kell belé tenni, vagy meddig kell nyujtani?

Sós Mih. Eddig is úgy kellett volna beszélni, most mondjátok meg fiaim, meddig kell nyujtani?

Sós Andr. Itt a mérték az apám uram tsizmája szára mellett, az sem nem hosszabb, sem rövidebb mint a vers.

Gál. Hó! e szép, ezek azt gondolják, hogy tzérnával kell mérni a verset, hátha hosszabb mit tsináltok?

Sós Andr. Elvágjuk.

Gál. No jó: Szűtséget, szabóságot is kell hát tudni a Poétának? Ugyan jó hogy szabó lakik a Poetika mellett. Már oda

küldjük a verset, hogy vágjanak el belőle, ha hosszabb leszsz. Mitsoda verseket szoktatok² írni?

Sós Andr. Lantosokat, szappanosokat.

Szél Gásp. Meg a mi szánkra jön.

Gál (tsufołodva). Lantosokat? szappanosokat? hát viaszosokat vagy dudást vagy szurkóst nem irtok? Meg a mi a szátokra jön: megsütheti a tüzes kő az olyan verset, a mi a szátokra jön. Mi az Elisio?

Sós Andr. Az mikor a versből egy két Syllabát elhagyunk.

Gál. No még ennél jobbat vagy tsak ilyen se mondtatok.

Sós Mih. (magába). De bizony tudnának azok még magadnál többet is, tsak jól tzenzuráznád őket.

Gál. Példának okáért mutassátok meg példával.

Szél Gásp. P. o. *Búsfalsz Márton*, ez elisio, itt el van hagyva egy néhány syllabába,¹ és azt teszi: Ber. Ujfalu mellett van Sz. Márton. *Vaspitzon?* Van-é hús a piatzon?

Gál. No ugyan elisio vagy osztán; Sós mondj többet.

Sós Andr. Tudok bizony még versbe is ha kell.

Sós Mih. Mondjad fiam tígy ki magadírt, ember leszél most.

Sós Andr. Az Aprámznál soksztunk luskát²

Makránk jöszünk kalvert gluskát.

Sós Mih. De már ez ugyan erős vers.

Gál. Ugyan Sós András tótul van-é ez vagy Zsidóul?

Sós Andr. Magyarul van biz az, tsak meg kell hallgatni, de abba sok szép elizio van, nehéz megérteni.

Sós Mih. Gálnak. Bezeg kifiguráztad a fiamat, de majd téged is kifiguráz.

Sós Andr. Az Aprámznál soksztunk luskát,³ ez azt teszi: az apám uram házánál sokszor ettünk ludas kását. Ugy-é apám uram így volt?

Sós Mih. No a valóságos dolog, a bizz éppen így volt.

Gál. Már én többet hozzájok sem szóllok, mert félek hogy

¹ Talán: syllabátska vagy épen gunyosan 'syllaba' helyett.

², ³ A másolatban hibásan: «Locskát».

reám ragad a tudományok (*tsufolodva*) Luskát? ludaskását? kalvertgluskát? kalánnal felvert galuskát? Az ördög vigye az olyan Elisiót. Eh! nem tudnak ezek semmit is (*ott hagyja őket*).

Sós Mih. Gyöngyösihez. Ehj! Nagy Jó Uram! ne ilyen éretlen gyermekekre bízsa a tzenzurát;¹ rendeljen valami nagyobbbat.

Gál. De bizony ha Bécsbe is viszi Kend őket, tsak Szél Gáspár és Sós András leszsz e mindenik.

Sós Mih. (bosszankodva). Hát osztán te nyelves kutya, eredj, mi gondod neked arra? (*Gyöngyösihez*) rendeljen jobb és nagyobb gyermeket.

Gyöngyösi. Engedjünk az öreg kérésének, próbálja már nagyobb és természetesebb legény.

Józsa (előáll). Már e kérdéssel nem bántom őket, mert a mint látom ahhoz nincsen szerentséjük! tsak pennára próbálom, de félek ám denique Uram, hogy az sem succedál, mint az egyszerű Borbénak a levél írás. Különben vagynak olyan derék emberek, a kik tudnak valamit, de nem tudják kiadni.

Gál. Az az hogy vagynak okos bolondok, vagy böltseknek látszani akaró esztelenek.

Józsa. Én nem kérdek semmit is, hanem irjatok verseket, majd megtetszik abból mit tudtok mit nem.

Sós Mihály. Ugy ni de már abba nem félttem fiaimat, hogy emberek ne legyenek.

Józsa. No materiát adok irjatok.

Sós Andr. De mitsoda materiát? Kéket vagy vereset?

Józsa. Nem azt boldogtalanok, a miről irjatok.

Szél Gásp. Nem kell nekünk materia, nem is szoktunk mi arról írni. Táblára irunk mi vagy papirosra.

Józsa. Hiszen boldogtalanok nem lehet az, tsak olyan az, mint út nélkül menni, letzke nélkül papolni, szösz nélkül fonni, vőlegény nélkül lakadalmazni.

¹ A másolatban tévesen: tzenzurást, esetleg tzenzurázás helyett.

Sós Mih. Uram! nem kell őket bántani, hadd írjanak, nem kell őket féltetni, ők tudják annak sorját.

Józsa. Irjanak hát ha tudnak, én nem bánom, de nem hiszem hogy ördög szekér koszorút is lehetne nyerni az olyan versekkel, nem hogy . . .

Sós Mih. (a fiaihoz fordulva). Irjatok fiaim! itt minden kézség (oda adja nekik a mértéket, ollót, papírost, téntát, pennát, tzérnát).

Szél Gásp. Habeo, *Józsa.* Olvasd hát.

Szél Gasp. Szakállas Kanahám meg öszült Fő Papja,

A hona alá van tsapva a kalapja:

Ne szolj hozzá semmit, duzzogjon magába,

A farsangnak örül legjobban a bába.

Nem mind okos (ember) a sokat beszélő,

A többek közt otthon maradt a vetélő,

Vén oldal borda, Sok pénzt elhordta.

Bömbölő tsorda, Fojtós noszpoja.

(*Echo*) Elment a gólya.

Nyikorgós télnék jég tsap a bajusza,

Az óral tzinkét fogott a szuszsza,

A gyótsos Tótnak hosszú a nyaka.

Éhen ugrál a piatzon a baka.

Van-é tíz óra? A kakas szóra,

Főzött gesztenye, otthon a menyé.

(*Echo*) Böszín pecsenye.

Paszuj tsű hangot küld Dunavetse

Legtöbb pénzt hord a tsetsebetse,

Lovat tzigánnyal soh'se tserélek

Gedeon Tola és Abimélek.

A házas ember innepet ülne

Ha a menyetske meg nem vénülne,

Dunyhát a tsapra, pénzt a szalupra,

Rongyos a palást, vegyünk hát társ mást.

(*Echo*) Rókás áldomást.

Sós Andr. Habeo. nekem is.

Józsa. Olvasd, de félek tőle, hogy ez is olyan, hogy a srét se járja meg.

Sós Andr., Rekedt kántornak két rétű hangja,

Kiterjedt éjnek lángos tzafrangja.

A minap ilyen dolgot jelente

Sokba került a petymeges mente.

Hallgassatok rám igazat mondok

A vén fősvények pénzes bolondok.

(Echo) Vakondok.

A kokva háznál ¹ ritka a szita,

Kis szomszéd a tűz főbe piríta

Varjú tövissel került Debretzen

Kerék helyett nem jó járni peretzen.

A falu végén tzigányok jőnek,

Maskara nélkül kémény seprőnek.

Toprongyos Német! Ettél-e gémet?

Adj békát Sósnek. Vaszsztentősnak.

(Echo) Stósznak.

Nyelves tzenzorom megütlek hátba,

Menj tölteléknék a tzine gátba,

Zöld pillantással nézz Sós Andrásra,

Szappanos versét hallgasd rovásra.

Tsikod vanyiga. Fakó tallyiga.

Megholt a főkötős iga.

(Echo) Csigá biga.

Sült halparipa. Borai pipa,

Itthon az Ipa. Nyöszörgő szipa.

(Echo) Sült palatsinta.

Józsá. A mi a verseket illeti azt nem mondhatjuk, hogy nem a materiáról vagynak írva, mert nem is adtunk; de ez olyan mint a részeg ember tántza, hol ide, hol amoda, semmi rend nintsen benne; már én bizony nem tudom, bévegyük-e őket vagy nem?

Gyöngyösi. Ezek ugyan arra nem méltók, de nevetségre jók lesznek, úgy is szokott, Virgilius mellett is Basileus lenni, a

¹ kokva ház = főző ház, a hol a diákok számára főznek s nem a legfinomabb lisztből, azért ritka a szita.

szépen hangitsáló fülemilék mellett kárognak a varjak, huhognak a füles baglyok, de imé jön Fébus, majd eligazgatja a dolgot. (*Bé¹ jön Fébus*). Ezek Poeták akarnak lenni, de . . .

NEGYEDIK JELENÉS.

Fébus. Hagyjuk el, hagyjuk el Gyöngyösi mindezeket. Soha mióta az Istenek a trójai harczba leszálltak hadakozni, nem volt ilyen versengés az Istenek között mint most. Pallas, Venus és Cupido törekednek a másák és minden Poeták végső veszedelmére; ² és ha nem ha valamiképpen elejét veszem nem tudom miként felelhessek meg nékiek. Pallas, hatalmas, bölcs és . . .; ³ Venus fiával Cupidoval minden Isteneken s én rajtam is uralkodik. Mi dolog ugymond Pallas, Fébe? hogy a muzsák hevernek, tsak holmi haszontalansággal töltik idejüket. Én és Venus örökös szövetségre léptünk egymással, még sints csak egy is, a ki ezt egy két verssel is megemlítené. Fébe ismét Ferreába küldünk ökor pásztornak megfosztván Istenségedtől. Cupido ezek után mérges nyilát fenyegetőzve rám huzta, és ha nem ha Jupiter megtartóztatta volna, bizonyosan úgy jártam volna mint mikor már egyszer Daphné utána forró indulatba hozott volt. Itt 's itt vagynak az ő tanítványai, itt nevezetesen a kiért felforrott haragja. Ezen a helyenn. Nossza azért édes tanítványim mig ránk nem ontja Pallas vérengző haragját, mig veszedelembe nem ejt Cupido mérges nyila, tegyünk tiszteséget ezen férfiunak ezen Venus előtt szerelmes Nymphának. Nossza öreg vonuljon kend is hátra fiaival edgyütt, ők is ha valamit adhatnának ezen tisztelethez tselekedjék, Mi pedig Gyöngyösi figyelmezzünk.

Sós Mih. Na hát menjetek fiaim előttem.

Szél Gásp. Ehj! Kereszt apám uram menjen kend elől, ugy is kendet illeti az elsőség.

¹, ² A másolatban «De jön — és veszedelemre».

³ Itt egy szó elnézésből kimaradt.

Fébus (a tanítványaihoz) de olvassatok már valami tiszteletre való verseket melyeket elénekelték.

Sándorfi (olvás). Músák induljatok, Hárfákhoz nyuljatok,

Fébus kívánja ezt, ne szunnyadozzatok.

Ha valaha zengett, Tziterátok pengett;

Most kell, mert Fébus lantot egyenget;

Hogy a kit szeretett, ma a hív szeretet

Egy ró'sával teljes kebelbe ültetett.

Hol az eke szegnek ¹ a gyönyörűségnek

Két halmán gyújtott lángok égne

Szerencsések, hogy a víg Himennek ²

Oltárodhoz mennek

Hogy fogadást buzgó szóval tesznek

Ketten egygyé lesznek.

Igy lesz a szerelem, Minden veszedelem

Ellen való védelem.

A tsendesség felvonja sátorát

El úzvén a bük táborát

Oráik gyönyörűséggel telnek,

Egymásba örömet lelnek.

De ki él magába, aggódik buvába,

Nem lelvén vigasztalást társába.

Fébus. De olvass kedves Poétám ugyanerre a tiszteletre való más forma verseket is.

Gál (olvassa). Nintsenek oly teli a szerdai

Postán megjött Pántzél 's Detsi újságai, ³

¹ Valószínűleg téves olvasás: «ékeségnek» helyett.

² A másolatban: «Humennek» különben az egész mondat értelme homályos.

³ Pántzél Dániel 1793—1798 szerkeszti a Magyar Merkuriust, Detsy 1793—1799-ig a M. Kurirt: ekkor a két lap a Kurir czíme alatt egyesül s a szerkesztők közösen szerkesztik 1799—1815-ig. Itt inkább az egyesülés előtti kor értendő. Lásd a Bevezetést.

Mint a melyet küldött Pallás mostanába,
Hozzánk az itt lakó muzsák táborába
Melyben azt írja le a héten egy napon
Mi esett Kevibe egy Nymphán 's egy papon.
A nemes publicum hogyha meghallgatja
Egész ujságának ez a foglalatja.
Mu'sáim! van egy had melyről nem hallhattok
Semmit bár mennek le a sok Extrablattok,
Mi had ez? Cupido és Venus Istenek
Cyprusban nem régen öszve esküdtenek
És hadat izentek az egész világnak,
Minden szegeletben lakó ifjúságnak,
Foj is már keményen a had, 's győz Cupido
Bár keményen ellent álljon neki Dido.
Lövi sebességgel meghegyzett kéz ívét
Rontja össze a sok nőtelenek szívét.
Egy öszvecsapásra a nagy Herculesnek,
Idegi reszkető kezéből kiesnek.
Nyögnek a meggyőzött és öszvekötözött
Ifjak a szerelem rablántzai között,
Hogy pedig Cupido jobb móddal (a) fennyen
Beszélő férfiak 's szűzek ellen menjen,
Venus egy könyörgő levélben megkére,
Hogy lennék ő neki most segítségére.
Én hogy nem feleltem eljött hozzám maga
Szebb volt mint az égnek ragyogó csillaga.
Mikor beszélt hozzám, szemembe intézett
Módos pillantása csak nem megígézett.
De mégis most abba jó véget nem ére
Vénus a mit tőlem oly erősen kére
Hanem megigérttem neki hogy még szembe
Lehet hogy ha tetszik neki Debretzenbe.
Hová a tudósok országa gyűlését
Tettem meghallgatom majd ott a kérését.
E szómra mond Vénus én ottan nem nyerek
Nem szeretik Venust a tudós emberek,

Hanem Debretzentől nem messze Kevibe
 Tegyük ezen gyűlést a Kunság szélébe.
 Arra szoktam már én másszor is (ott) nyertem,
 Midőn Mező Turon nálad megjelentem.
 Inkább hívjál a kit akarsz Debretzenből
 Ne kérj el semmit is ezen kérésemből.
 Kitsínálja tehát ezen esdeklése
 Hogy Kevibe légyen az ország gyűlése.
 Hívok mindenfelől oda mindeneket
 Elküldvén az erről szóló leveleket.
 Debretzennek is már a már kinevezett
 Két Deputatusa hozzám elérkezett
 Szeretem hogy a jött egyik Göttingába
 Kinek gyönyörködtem szép tudományába.
 Venus is megjelen nálam ekkor éppen
 És ajánlja magát kettőnknek sokképpen
 De azt akkor Venus mindjárt észrevette,
 A kivel beszéllett hogy nem lesz mellette
 Tehát Cupidónak azt meg parantsolá,
 Hogy egy nyilat rejszen a ruhája alá,
 És hogy majd másnap az ország gyűlésébe
 Lőjjön alattomban az ifjú szívébe.
 Hátra levő részén, tehát azon napnak
 Leülünk házánál a Turkevi papnak.
 Elől jobb kéz felől Földvárit ültettem,
 Mert az eclesia praecedál úgy véltem.
 Hát egyszer Venus is bejőn nagy pompával,
 A szerelmekkel és Cupido fiával.
 Hozza balkarjába Marjai ¹ Er'sébetet,
 Kit magának Venus elibe ültetett.
 A mikor Földvári ezt nem hagyta helybe
 Hogy a diétába még asszony is ment be;
 Instálta előtte Venus szerelemmel,
 Hogy az ott ülésre lenne ² engedelemmel

¹, ² Olvasandó: «Marjai» és «lenni engedelemmel».

Ő nem . . . Utoljára tsak ugyan hogy látta,
 Az én fejemen is van leányi ¹ pártá
 Venusnak is tehát az okból megenged,
 Vagy másból is mert a jég a tüztől ered ;
 Igen is mert a nyíl Cupidó kezéből
 Kiment vagy Marjai Er'sébet szeméből
 Mely ezen ifjúnak szívét ugy meghatta,
 Hogy Venusnak ez is magát itt megadta.
 Az apró szerelmek mind melyére ² búttak,
 Egy örökös tüzet a melybe gyújtottak.
 Kap Venus ezen jó alkalmatosságon
 Kimondja hogy miért jár most a Kunságon
 Mézzelvén ajjakán módos egy pár tsókkal
 Cupidónak hozzánk szóllal ilyen szókkal :
 Pallás és az egész tudósok gyűlése
 Hozzátok Venusnak most is e kérése
 Engedjétek azt meg a tudós ifjaknak
 Kik az egész világ részeibe laknak
 Hogy lehessen nekik gyönyörűség végett
 A sok szépek közzül venni feleséget
 Ne szoruljanak (meg) a sok elköltözött
 Vagy meg holt emberek sok könyvei között
 (De) okos nevelés által gyermekeket
 Hadd nevelhessenek ők több(-több) bölcseket.
 Pallás ! tsunya ház az melybe a kaputok
 Között nem függenek szoknyák és szalupok.
 Az ember tartozik boldogítani magát
 Ezenn erőségim ³ győzzék meg hát Pallást.
 Rá állnak Venusnak ezen beszédjére
 S jó Indorsatumot ⁴ iránk levelére.

^{1, 2} A másolatban tévesen: «leányi» és «melyre».

³ A másolatban: «erőségenn».

⁴ Indorsatum — hátírat; jóváhagyás s megerősítés a folya-
 modvány vagy szerződés külső lapján.

De mi lesz belőle itt mindjárt próbát tett
 És megházasítja Földvári Jósefet.
 Mert Venus a jobbja mellett ülő szűzet
 Kiben már gerjesztett egy különös tüzet
 Ott mindjárt Földvári Jósefnek megkérte
 És kedden Kevibe el is jöttek érte.
 Ekkor hát Földvárit én magam Venussal
 Összve esküdtedtem Marjai Erzsussal.
 Magam is Kevibe összeveadtam őket
 Éljenek kívánom számos esztendőket.

Sós Andr. Habeo, nekem is.

Gyöngyösi Fébusnak. Ne azt nézzük most Gyöngyösi, hogy
 milyenek a versek, ha nem tsak az igaz örömet, tsak a szív
 legyen jó, ha a nyelv hibázik is.

Sós Mih. Ugy van uram! hányunk rá vesét, tüdőt, májjat,
 tsak hogy nyomja a fontot.

Sós Andr. Habeo. *Fébus.* olvasd.

Sós Andr. Kunsági juhásznak dömögő dudája,
 Elejté dohányos vala a pipája.

Sok szűzek a kiket nevezünk lisztlángnak
 Örülhetnek a most beállott farságnak.

Prémzett kalapács dobogó ülője

Boldog az a kinek van derék nője.

Adjatok tarélyos hárfa hangot költsön,

Jó lesz gondoskodni előre a bőltsön.

Meg emlegetem hogy poeta koromba,

Nem jött a sült malatz (a) lakodalmomba,

Nem jó a káposzta nyerítő abraknak,

A Kunsági Nymphák Turkevibe laknak.

Borzas hajú veszíly suhanj (el) mellette

Mert Földvári magát körül kerítette,

Tsuszkalj tsak kis eszem villámos hangoddal,

Huzzál áldást elől szappanos lantoddal,

Katzagó harmatja meg mosódott égnek

Termeszszén ugorkát a jó feleségnek.

Gulásitól¹ került nagy erdei sóska
 Sokra szaporodjon az Erzsus s a Jóska,
 Böltsek! nézzétek (el) hogy Sós András tsalfa,
 Salamonnak is volt egy bolond markalfja

(Echo) Balfa . . . sz

Febus. Olvassatok valami énekelni való verseket is.

Sándorfi. Kedves Párok, Ti reátok
 Az ég javát árassza.
 Soha ne hallassék szátok
 Bút fájlaló panasza
 Éltetek idejében.
 Mint hiveit, kedveseit
 Az ur tartsa ölébe.
 Mint a Tzédrus zöld ágakkal
 Fel nyulik a felhőbe,
 Így növekedj magzatokkal
 Bölts férfi jövődőbe.
 A kiket a Hazába,
 Oszlopoknak, Gyámoloknak
 Állíts magad nyomába.

Febus. Olvasson már valaki közületek tiszteletre méltó verseket is.

Onadi. Sok bajokat szerzett az az arany alma
 Melynek Helena volt érdemlett jutalma.
 Mert akkor Minerva lemondott mérgébe
 Minden szerelemről az Ida hegyébe
 Innen lett, hogy ámbár gyakran próbálgatta,
 A Sánta Vulcanus meg sem hódoltatta.
 Sőt míg az ifjakat a hadba ragadta
 A Görög Nymphákat Apátzáknak hagyta
 Ekkép mutatta meg, hogy Venus hatalma
 Felett emeltetett az ő birodalma.

¹ E szó alighanem helyi vonatkozás s az előadás idejére szintén adhat útmutatást.

Még itt sem állott meg társának¹ ellene
Háborgó haragja sokkal többre mene.
A böltés ifjúságba olyan szívet ada
Hogy az többnyire mind nőtelen marada.
Beült a penészes könyvek szobájába
Eszét, szívét, szemét szegezte Mammába.
Vagy ha valamelyik néha megtalála
Felesége rajta nem ékes korona
Vala, ha nem szúros tövises borona.
Mert Venus is a mit tudott meg próbálta
Azt adta, melyiket rosszabbnak találta.
Igy kellett méltatlan számtalan sok főnek
Aláadni magát egy kis főkötőnek.
Ezeket ellátván egyedül szerete
Kösziklák közt lakni a szegény remete
Nem hiszem hogy ma is ezekért nem volna
Venus előtt záros majd minden kápolna.
Gondolom, hogy Lyányt a pusztai barátnak
Szemei éltebenn ezekért nem látnak ;
Hanem megengedik hogy a több teherrel
A község bajlodjon az asszonyi nemmel.
Látván Venus ezt hogy szép birodalmának
Gyöngé hatalmából ki kívánczozának
Hatalmas Cupido szerelmes magzatja
Által a szíveket hozzá hódoltatja.
Azóta sok bölcsnek még ha szenderedve
Van is, ki tettzik a párhoz való kedve.
Ettől fogva már ma oly igen szapora
A böltsekkel való Venus szép táborá
Ezért van feltéve valóságos bére
Ki a futott pálya porából ki ére.
Ki vagyon állitva a futóknak száma
Szerént ki adandó válogatott Dáma.

¹ A másolatban csak: «társas».

Oh! mely szép ditsőség, valóságos Pálma!
 Ilyen jutalomra sok tudós talál ma.
 Azok közt vagy te is, hív férfiú kinek
 Eleven jutalma meg van érdeminek.
 A kinek Nympháját Venus kézenfogva
 Tartván, által adja neked mosolyogva.
 Musám Calliope! adj vidám hangokat
 Hogy magyarázhassak buzgó áldásokat
 Mond: a hány füve (van), a széles mezőnek.
 Ékes bársonynyal a zöld tavaszon nőnek,
 Vagy a hány levele a sűrű berkeknek,
 Élted oly sok jóval legyen környül véve
 Mint a menyik ezek mind edgyüvé téve.
 Dicső Magyar Haza szolj te is hogy ennek
 Míg élte napjai egymás ntán mennek,
 Az úrnak oltalma minden veszedelem
 Ellen legyen neki oltalom 's védelem

Szél Gásp. Habeo nekem is. *Fébus.* olvasd.

Szél Gásp. Jordános palást a hol fogsz ¹ fügni

Kukli főkötő is fog ott tsügni

A kinek felesége derék jut

Németül mondom: tasz isz, vasz isz gut.

Szél Mih. Azt biz az eb szülötte, attól a két némettől tanulta,
 a ki a helységünkbe volt a minap.

Szél Gásp. (olvassa tovább) Rigmusos szemmel ha rátekintek

Az ifjú asszonynak ekképen intek

Eltört a Kalán A pitvar falán

Csupor sints talám Kiss ² az asztalánn

(*Echo*) Mondom magyarán

Sós Mihály (magába). No bizony most látta ezt hogy a pit-
 varba állottunk, de tűz az esze Szél Gáspár komám fíjának,
 bizony félek tőle, hogy elibe teszik a fiamnak.

¹ A másolónál hibásan: fügsz».

² Lehetne talán «kin» is.

Szél Gásp. (tovább) Elné felejtse hogy Debreczenbe
 Szél Gáspár is volt egyszer szembe,
 Tortás hangommal mondom előre
 Rigmust hozok a keresztelőre
 (*Echo*) Esztendőre.

Szél Gásp. Más forma.

Sós Mih. (fiának) Ehnye fiam te csak edgyet írtál; nosza
 írjál még édes fiam, mert félek hogy elibed teszik a Szél Gás-
 pár komám fiát.

Sós Andr. Nem irok biz én mert nem félek, megtettem ott
 jól hogy: «Adj békát Sósnek sat.»

Szél Gásp. olvassa a más formát.

Én Poeta, Vers Stafeta ha kapom,
 Ha leveszem ide teszem kalapom,
 Áldást mondok félre gondok versekben,
 Tisztelt asszony hallja szavam ezekbenn,
 Éljen szépen szerencsésen párjával
 A nyárs nyele legyen tele hurkával
 Tudom sokszor hogy megy nagy por torkába
 Tokaji bor legyen akkor markába.

(*Echo*) Elég ez hamarjába.

Febus. Olvasatok valami énekelni való verseket is.

Sándorfi. Mint korona a Király fejében

Olyan a hív Feleség Jegyese kezében
 Gyönyörűbb ily társat nyerni
 Mint sok pénzt élire verni
 Ettől jóval marad hátra
 Bár rakja össze Szumátra
 Sok kincseit szép gyöngyeit
 Lehet itt derekabbra találni
 Ezeket mellettek utálni.

Hív szeretet, hív szeretet
 Nyugodalom vagyon itt mely sok birodalom,

— — — — — 1

¹ Itt egy-két sort a másoló kihagyott, mivel olvasni nem tudta.

Febus (Gyöngyösihez). Vége van Gyöngyösi mostan mulatásunknak és tiszteletünknek; örülök ha valami gyönyörűséget vettél magadnak belőlle; most már vissza adlak tégedet előbbeni boldogságodnak. De minek előtte e meg lenne, tudodra adom, kik legyenek azok a kiknek tiszteletekre kívánta ezt tétetni Pallás. Ezek az ő kedves tanítványi, a tiszteletre méltó Sárvári Pál és Földvári József, a kikért pedig Venus és Cupido nem haragudtak, az ő szerelmes nympháik ¹ Dömsödi Zsófia és Marjai Er'sébet. Ezeket így értésedre adván, visszaeresztelek már most előbbeni helyedre, a boldog lelkek seregébe.

Gyöngyösi. Vissza megyek és meg beszéllem azt az örömet a boldog lelkeknek; tudom bizonyosan lesznek olyanok, a kiknek ez az öröm nem kevés gyönyörűséggel fogja szaporítani a boldogságukat, a kik örvendezni fognak mikor azt hallják; mert mi is örvendezünk ha a földieknek kivált szerelme-seinknek világi boldogságukat halljuk. Azt kérem ² ki térd hajtással Fébus, hogy ezt a várost Debretzent, melyet oltalmad alá vettél, tartsd meg továbbra is oltalmad alatt, adj ennek bölts vezéreket, és tedd ezt a tudósok szállásává.

Fébus. Meg lesz a mit kértél Gyöngyösi; adtam is már ennek bölts vezéreket, a meg nevezetteken kívül több más tanítókat is, a kik mind a bölcsesség után, mind a kegyesség törvényeinn vezérlik ennek lakosait. Virágozni is fog Debretzen mind addig, míg az ilyenek által igazgattatik. El eresztelek már, mert én sietek az Istenek gyűlésébe, hogy tudtára adjam Pallásnak és Vénusnak kívánságok beteljesedését (*indulnak*).

Gyöngyösi (köszön) Éljenek a szerelmes Párok

Ne legyen semmi károk (*elmennek*).

Sós Mih. (utánnok kiált) Hallja az Uram, hallja! hát már az én fiam beveszi-é vagy sem?

Febus. Be, be, no.

Sós Mih. Hát már melyik lesz előbb?

Febus. A ki utoljára olvasott verset.

^{1, 2} A másolatban: «nympha» és «kérdem».

Sós Mih. (a fiának szomorúan) Megmondtam ugy-é fiam! ehnye! (*Fébusnak*) hallá kend! hallá!! nagyobb az én fiam.

Febus. Jó lesz, jó, azt tesszük hát előbb.

Sós Mih. (Poétáknak) Jó! az Isten áldjon meg benneteket Fiaim.

Gál. No öreg ugyan jól járt kend.

Sós Mih. Jól Fiaim! jól te rád sem haragszom már. Bizz elhidd hogy nem gondoltam volna, hogy annyi sok szép tudomány lakjon benned édes kis Fiam; de már arra kérlek, hogy mászor meg ne tenzurázd ugy a fiamat, mert bizz elhidd, hogy haza jönnek hozzám Acsádra kenyér enni. (*a fiaihoz*) Hanem már Fiaim meg van hál' Istennek, mert bizony erős tenzurázáson mentetek által. Gyerünk már mi is a szekérhez, már iskolába járó gyermekek vagytok, majd egy-egy abrakos tarisznyát adok mindenikötöknek hogy abba rakjátok a Rigmust, hogy el ne veszszék.

Deme Sámuel elbucsuzik a többiek képibe.

Mindkét részenn levő tiszteletre méltó személyek! Lakodalmi tiszteletünk közzé kívántuk elegyíteni ezen tsekély játékot azért, hogy a kik hallgatnak bennünket valamennyire gyönyörködtetnénk. Ha ezt csak valamely kis részbe elértük is, nem vesztettük el időnket és munkánkat. Ha a tréfák nem ily tiszteletes helyhez illők voltak, az időnek rövidsége, kíváltképpen pedig, a mit önként megösmerünk magunkba, a mi magunk tsekélysége miatt esett. Magunkat, Klaszisunkat ajáljuk mind a két részenn levő tiszteletre méltó személyeknek.

Vége.

XI.

COMÆDIA DE ZINGARO ET FAMULO.

Előadták: Debreczenben 1797 előtt (?).

Szerzője: ismeretlen.

Másolója: Virágh Pál, debreczeni diák 1797 elején.

Comcedia de Zingaro et Famulo per personam proditur.

Tzigány. Ditsiretes jú estvét kívánok az Urakoknak kitsoda itt a szentsiges Uraságtok közt a Tekintetes Mester Uram?

Vitze Ispány. Én no mi dolog van nálunk jó vajda?

Tzig. Jaj s. Uram egy lupús mendikást hoztam.

Vi. Is. Mi az a Mendikás?

Tzig. Ezs a ni.

V. Is. Ugy de mitsoda Nemzetből valók azok a Mendikások?

Tzig. Jaj s. Uram Nagyságod tudja a sent Irást.

V. Is. Mitsoda hivatalon vagynak?

Tzig. Jaj s. Uram hazsán háza kebelében kenyere, a ki nyárban füttyöl télben didereg; éjjel lop, nappal korhelykedik, egyéb hivatalát én nem tudom.

V. Is. Mit lopott jó Vajda?

Tzig. Jaj s. Uram egy kis színnek való fám volt míg esre vettem mind el horta, ast pedig jól tudja Nagyságod, hogy a Tzigányok kovátsolás nélkül el nem élhetnek.

V. Is. Mint volt a dolog jó fiú beszéld elő.

Mendikás. En est Judex clementissime miseria nostræ sortis.

Tzig. De el ne hord a másik sort is mert dikhe dulé tsáre kohajda dina tute vone mosera, mankos koldussá teslek ugy el kinozslak.

Mend. Ut iniqua suspicione plus æquo aggravatus . . .

Tzig. Garamantes vagy te ha nékem mondd.

Mend. Domum eius prætereuntem . . .

Tzig. Bé mentem én ugyan Uram de ott leste a Jankó fiam.

Mend. Vidit hoc insulsum caput.

Tzig. Kapum nem volt azt az egyet jól mondja.

Mend. Ubi me videt . . .

Tzig. Tiedet én el nem loptam soha hazudsz.

Mend. Confestim me agreditur latronis instar.

Tzig. Instáll Uram Instáll de ne hidjeteK a hazug kutyának.

Mend. Nempe dum nos solito more victum cantamus.

Tzig. Kanta must de el ne vegye azt a mustott a szentséges Uram hiszem az én Pankus fiam most is abba van vér fojásban.

Mend. Ne penitus vincamur fame die futuro . . .

Tzig. Juh turo hiszen koldultad te azt tsunya kutya, hogy adnád ¹ azt ilyen szép ruháju piros Urfinak.

Mend. Contigit Ut cum solis abitus noctem renovat.

Tzig. Lovat de rabule rome turdinere kose-ra rukhesz rude rások; tsak rá merj nézni a szürkére hírt sem adok az Ura-koknak magam fel akastalak.

Famulus. Et lente minuebat quævis mulier fessa lanas . . .

Tzig. Tán salonnásinak hínnak te tetű magazin.

Fam. Socius cum iuxta latus meum hæreret . . .

Tzig. De azért hogy rám fogták a méltóságos Kis Asszonyok hogy herélt vagyok most is van egy szép rosa forma piros fiam mint a marok vas.

Fam. Nescio quid post vestigia remugiit se risu rauco.

Tzig. Rajko de az agyarak ha tejbe vajba ² ferestik is azt a valagam ábrázatu ortzádat még sem lesz el ékes mint az olyan én kis Jankus Fijam.

Fam. Nos subito territi fugam consuluimus minimeque re-bar ut me a socio tam repentissime timor segreget.

Tzig. Reggelt, de ha reggelt várunk is fényes délbe is meg nézhed pápa szemem is mert olyan gyenge piros az én fiam, mint a veres nadrágom feneke.

Fam. Sed seiunxit seque cogebat maximi ³ animi mei dolore solus versari.

Tzig. Vér sari de azt csak kétszer se mond hogy az én fiam vér sari mert ugy le ütlek arról a kortsojának való lábodrol, mint bátyám a tarka malatzot.

¹ Valószínűleg tévedés: «adnák» helyett.

² Az eredetiben hibásan: «fejba».

³ Tollhiba «maximo» helyett.

Fam. Sic me a recta tramite seduxerunt et nescius viæ pes et tenebræ . . .

Tzig. Serepre, de Isten felváltotta a Vargát szerepre azt a gyönyörű fiutskát ha királynak vinnék sem adnám.

Fam. Et errabundus domum intrare volui quæ iuxta illius Tugurium existit . . .

Tzig. Setét hazud szentsiges Uram mert nem setét a ruhája ; hanem szép test színű az én fiam bitussa mintha magából nőtt volna ki ugy hozzá ál.

Fam. Si forte domus illa cives habuerit . . .

Tzig. Hátba verik, de hogy verik míg fel bírom azt az üllőt s. ezt a kalapátsot.

Fam. Quum repente Zingaros sordes terræ expulit nidis luci nescio quis odor . . .

Tzig. Sodor? már megént mit igirs te tsapodár kutya ; de azért a füstös disznó lábért pokolra ne adja a lelkét szentsiges Uram.

Fam. Et me primum terrebant minis . . .

Tzig. Apád vin is, de ha vén is azért a szenes fámhoz ne nyultál volna . . .

Fam. Tandem hic nequam me funibus constringit . . .

Tzig. Jaj s. ne adják az ingit, hiszen tsupa rongy.

Fam. Rogavi quidem ut me ne lacesseret innocentem . . .

Tzig. Midet tsentem én el te hazug kutya.

Fam. Sed frustra. *Tzig.* Rustra engem ne igazíts mert nem vagyok én Oláh Tzigány eregy la.

Fam. Me funibus constrictum ad vos duxit, tamquam scele-ratum.

Tzig. Meg látom ha te vagy e az ember vagy én.

Fam. Vos ergo iudices æquissime iudicare . . .

Tzig. Ásáre kapáre de ne lopáre.

Fam. Et vindicare meam innocentiam ab his iniuriis.

Tzig. Riis a tsunya kutya, de ne hidjetek néki mert tsak hamis.

MÁSODIK JELENÉS.

Vitze Isp. Mit kívánsz hát jó Vajda hogy tselekedjünk az ifjúval?

Tzig. A mit a Törvény hoz magával tsak akasztassék fel.

V. Isp. Nagy büntetés lenne az egy kis fáért jó Vajda.

Tzig. Ugy de meg metzette az én torkomat.

Jude. Hujus Zingaris ¹ totus sermo et omne factum fraude abundat.

Tzig. Nem veszem én rám azt a Roka bundát mert meg harap mint eleven korában.

V. Isp. Tamen habenda est reverentia illius capitis cani.

Tzig. Hallod e Kani te rollad áll ám a sententia.

Jude. Ego diutius hac de causa iudicium versabo.

Tzig. Veres Szabó? hiszem Uram nem tud az a fel magasztaláshoz. Mihály mesterre kell bízni az akasztást.

Jud. Domine spectabilis nihil scelere huius Zingari vides maius.

Tzig. Édes május talán arra akarják akasztani a tsuf kutyát, hiszem le rágja az a szar kötelet is nem hogy a májust.

V. Is. Favendum est Zingaro inventori forcipis.

Tzig. Or csipis de azzal az or csípissel meg nem fojtyák ám.

Jud. Vafri sunt Zingari et eam observent quam ² canes et feles legem.

Tzig. Feleségem de annak a petákos pendelén soha sem tölti ám gustusát az ur gyolts gatyája.

V. Is. Horum victus est malleus.

Tzig. Kell e hús? köszönöm az Ur gratiáját, mert most parantsolta meg Lárbanus vagy Plebanus Uram a bőjtöt.

Jud. Nuper et ego a Zingaris expellebar furca.

Tzig. Egy vár hurka? no hasám jó lesz a néked a farsángba.

V. Isp. Ego sanguine horum liberabo volas has.

¹ Tollhiba «Zingari» helyett.

² Az eredetiben tollhibából: «quem».

Tzig. Kolbász ház ! jó is les uram nékem abba telelni. Kivált ha szalonna lesz a teteje.

V. Isp. No Tzigány majd meg tsapatyuk a Mendikást.

Tzig. A tsak neki fáj nekem nem használ.

V. Isp. No hát majd meg követ.

Tzig. De azzal jól nem lakik az én éhes hasam.

V. Is. No hát arra büntettetnek a Mendikások, hogy a hol ezután Tzigányt látnak szépen köszönyenek néki.

Tzig. Köszönöm a szentsíges Urakoknak szíves gratiáját ; eredj hát te tsunya kutya, mint a másik apád.

Vége.

XII.

KOMÉDIA ÉS TRAGÉDIA.

*Előadták: Marosvásárhelyt az ev. ref. collegium növendékei
1777-ben vagy azelőtt.*

*Szerzője: valószínűleg Szigethi Mihály, a ki lemásoltatta kéz-
iratai közé.*

Másolója: ismeretlen.

Komédia.

Mercurius.

Salve festa cohors, populus melioribus annis.

Dignus ob officiis, quæ colis ipse tuis.

Salve, quamque tibi denuncio, voce salutem

Accipe laurigeri, nomine vota Dei.

Accipe puleri comi, nec nuncia sola Magistri.

Ipsium ast cum Musis suscipe sponte Deum.

Namque etiam docto Musas Helicone relicto

Ducit in hunc ad vos festus Apollo locum.

In varias hominum, qui se formando figuras

Ad vos verba quidem sed simulata dabunt.

10

Quos adire pie patientia vestra rogatur.

Non si hoc officium forte negetis eis.

Elől járó beszéd.

El vesztvén Orfeus szerelmes mátkáját.

Érte, oly kedvesen verte musikáját.

Emberek nem lakván, hogy a környék táját.

15

Vadak gyültek hozzá, halgatván notáját.

De e mi helységünk nints néptől ürülve.

Mert roppant sereget látok ide gyülve.

Felsőb, közép, s alsób rendből elegyülve.

Figyelmetességre, mely vagyon készülve.

20

Várván vagy kétség kül, Orpheus notáját.

Vagy Pindust frissítő, Apollo mustráját.

Vagy a Musák szépen, hangitsálo száját.

De jaj egybe rontják, remények sajkáját.

Mindazok kik töllünk, várván ilyeneket.

25

Mert ők mesterséggel, győztek isteneket.

- Mi pedig hallottuk, tsak az ő hireket.
 De nem is esmérjük, jól mesterségeket.
 Tsak azért mi magunk, tartván határunkban.
 30 Eléb királyt tészünk, mint volt szokásunkban.
 Az után Trojára, fordulván dolgunkban.
 Siratyuk vég sorsát annak játékunkban.
 Királyunk pediglen, e szerint emeljük.
 Hogy Thébét jelentse, ez helyet rendeljük.
 35 Mely Thébé várossát, oly sorsban képzeljük.
 Ő Királyi székit hogy üressen leljük.
 Haraguván pedig Juno ez Thébére.
 Egy gonosz Sphinxet küld, ki járo helyére.
 Mely, nem felelhetnek ha meg meséjére.
 40 Mind kik ott el mennek hánya tömletzére.
 Ki midőn sokakat kerítne körmében.
 (: Melyet ti láttok de, nints Thébe hírében :)
 Kréon, ki fő s téshi a királyt Thébében.
 Kiált Jupiterhez várossa ügyében.
 45 Kihez mindjárt küldi Jupiter postáját.
 Meg izenvén hogy Sphinx pusztítja hazáját.
 Mely tsak ugy szünteti, meg véres tsatáját.
 Meg fejtven meséjét, ha bé dugják száját.
 De látván azt Kréon, nagy dolognak lenni.
 50 Igéri királyá fogná hogy azt tenni.
 Ki a Sphinx meséjét, meg fogná fejteni.
 Melyre mind addig kezd, mindjárt a nép menni.
 Oedippus meg fejtven míg a Sphinx meséjét.
 El úzi Thébétől e szörnyű métejét.
 55 Kinek koronázza, érte Kréon fejét.
 Hogy bírja mint király, Thébét s tágas hejjét.
 Troja vég romlását, mi pedig illeti.
 Azt minden summáson, akkor meg értheti.
 Oedippusnak Thébe, midőn beszélteti
 60 Nyilván melyben magát, ő gyönyörködteti
 És így minden rendek, kik ide gyűltetek.
 Kegyes grátziátok instáljuk tölletek.

Ezeket folytatjuk, hogy míg elöttetek.
Minket figyelemmel, itt el szenvedjete.

Iris a Juno postája.

Halyátok dolgait, Népek, Isteneknek.	65
Kik bár nem szenvedik, sérelmit neveknek.	
Még is hogy ne légyen, helye mentségeknek.	
Vétkeket izenik meg az embereknek.	
Thébé is ím Égig rakta gonoszságát.	
Melyekkel sértette Juno méltóságát.	70
Az Egnek ki bírja fő királynéságát.	
De ne gondoljátok hogy méltatlanságát.	
Engem Thaumantistól a ki születtettem.	
És természetemből, Iris nevet vettem.	
S a Királyné Juno Postájává lettem.	75
Tőlle követségben im ide küldettem.	
Ez Isten aszonymak hogy szolyam tetszését.	
Melyről tette maga igaz rendelését	
Thébére bocsássa mitsa büntetését.	
Ha nem siettetik meg engesztelését.	80
A Sphinx ez : el álván mely utját Thébének	
Mindeneket kik ez városba mennének	
Ha meg nem fejtenék titkát meséjének.	
El fogná s lennének prédái körmének.	
Melynek ki megtudni, kíványa formáját	85
Ide jöjjön s tartsa szemmel ez hely táját	
Most mindjárt jó nyomban folytatya tsatáját	
Meg nem változtatja ha csak Juno száját.	

Sphinx Thébé utját el álja.

Pedig hogy ez helynek aszszonya lehettem.	
Pedig hogy ohajtót, tzéломra érhettem.	90
Ezt hatalmas Juno, néked köszönhetem,	
Mert Thébén mint tetszik, már boszúm üzhetem.	
Hercules fiain, már ki potolhatom.	
Anyám Echidnából, ha mi kárt vallottam.	

95 A Styxre kit keze, miat szalasztottam.
 Maradványit körmöm közé ha kaphatam.
 Mert mind ez Thébébe, ki s bé ki itt mégyen
 Mig mesém értelmét, keresi mit tégyen
 (: En fejemet érje, bár halálos szégyen :)
 100 Pluto ebédjére, ha mindjárt nem mégyen.

A Thespiabéli Hazafiu mennén Thébében.

Falun gazdaságot, ki akar folytatni.
 Kell annak várost is, gyakran látogatni.
 Mert holmi házához, ha fog kívántatni.
 Onnan lehet inkább azt ki pótolgatni.
 105 Mert derekab vásár, látom tsak ot lészen
 Mindenféle eszközt hol kap ember készen
 Melyekkel a Cseléd, hasznos munkát téssen
 Két árrán is falun melyet meg nem vészen.
 Ezért mégyek én is Thébébe vásárra.
 110 Mert már ot a vásár meg lesz nem sokára.
 Bíznam is, sajnálom de dolgom szolgára.
 Othon mert job küldnöm, öt erős munkára.

Sphinx.

Hallod-é? *Hazf.* Hozzám szólsz? *Sp̃x.* Ály meg akár ki légy.
 Ály meg. *Hzf.* Miért. *Sp̃x.* Azért hogy tőlem mesét végy.
 115 Melyen mindjárt igaz magyarázatot tégy.
 Másként egy nyomot is innen eléb nem mégy.

A hazafiu tsudálkozik.

Lelkem de miféle tsuda állat lesz a.
 Mert ilyent, milyen ez, én nem láttam soha.
 Bizony tsak meg hallom igaz mesét mond ha.
 120 Hallod-é? sietek mesét mondjad hát ma.

Sphinx meséje a tseresznye mesében.

Találd ki hát mi az, mint bársony színemben.
 Piros vagyok édes mint nectár ízemben.

Termetem keregdéd szívem tsont melyemben.

Melyből hagyak gyakran magzatot helyemben.

Hosp. Hallod é mesédet, jó rendin fel vettem. 126

De siető utam, s időm nem tölthetem

Hanem ha meg térek majd meg fejtegetem.

De mit akarsz hiszem néked nem vétettem.

Sphinx. Vétettél, s nem, osztán én azt nem kérdezem.

Gyere tsak hosszszáson, mert nem ellenkezem. 130

Hosp. Jaj kérlek bár tsak most egyszer botsásd kezem.

Sphx. Alo furt mi tetszik nékem tselekeszem.

Sphinx a Thébébeli utazóval az álomról proponál mesét.

*Utazó.*¹ Hallod é hova Szöksz tám nem látz engemet.

Szol. Falura keresném hogy ott kenyeremet.

Sphx. Ály meg ha akarad kerülni körmömet. 135

Most mindjárt mit téssen fejtsd meg e mesémet.

Minden kihez mégyek, magam el szántában.

Nyilt szemmel bár nem lát semmi valójában.

De még is változván, sokféle formában.

Meg retten én tőlem, gyakran de hijjában. 140

Utazó. Hallod é nem tudom mi féle állat vagy

Látom kívánságod helytelen s mégis nagy.

Még is hogy valamint, én belém ne akagy.

Meg fejtem ha tudom, s ha nem is békét hagy.

Meséd éjjel járó, kísértetet téssen. 145

Mert mind mondják jár az, mindenkor merészen.

És bár semmi s még is, sok formát fel vészen.

S el a gyenge szívet rettentí egészen.

S azt minthogy tsak épen étzaka láthatni.

Hogy béhunt szemekkel látható mondhatni. 150

Sphx. Mesémmel rossz ember hogy mérsz tsufolkadni.

Jöszte tanulj mászor jobban okoskodni.

¹ Tollhiba Sphinx helyett s ennek későbbi észrevételéből került a «szól» ige az Utazó valódi válasza elé.

*Sphx, a vakmerő utozoval az álomról való mesét tévén fel.*¹

Ho héj? én egy lévén, öt részre ágazok.

Oszolnak háromra de megint mind azok.

155 Egy kívül a melyet egy helyán hármazok.

Abba még is erőt de többet hordozak.

És testem darabos, bár gyakor dombjával

Még is mikor régen volt kotzka híjjával.

Azt az én részemnek potolták híjjával.

160 Te pedig ki it mész fejtsd meg azt titkával.

Vakmerő utozo.

Hallod é? mint értem beszéded mese lesz.

Engem fejtésére de mit kényszeríttesz.

Látom egy fejtésért te bért nem készítesz.

Eb fejtí biz én nem, mesédel ide vesz.

165 *Sphx.* Aly meg mert most mindjárt adom bőv béredet.

A Styxre egyenest, mert vetem fejedet.

Utazo. It vagyok gyere tsak mert eb fél tégedet.

(*Sphx.*)² Ugy lád erigy mászor betsüld meg Sphinxedet,

A Királyságról le mondott vén Kréon panasza.

Mostohaságától a bal szerentsének.

170 Semmi népek anyit tám nem szenvedének.

Városokban lakni miolta kezdének.

Mint Királyi, s nemes lakói Thébének.

Mert ennek azolta nem volt meg szűnése.

Miolta Cádmostól let építtetése.

175 Melynek hogy ne légyen hoszas beszéllése.

Tsak időmben mondom mint let szenvedése.

Mert tsak én időmbe anyi viseltetet

Thébébe hogy minden szív meg rettenhetet.

¹ Ez nyilván tévedés, a másoló előtt az előbbi mese lebeghetett.

² Az eredetiben itt tollhibából a Sphinx szó elmaradt.

Mert az a Koronán leg elől kezdetet.
 S Éppen a leg alsó rendig ki terjedet 180
 Im Lajus a Vejem tsak a minapában.
 Ki Királyi páltzát tartot ez hazában.
 Menvén meg öletet Delfisben utjában.
 S Hagyta az országot, máig is gyászszában.
 Most pedig de modját éppen nem tudhatam. 185
 (:Mert tsak sibongását a népnek halhatam :)
 S a nagy kárt mely benne van tapasztalhatam.
 De mi okbol légyen azt ki nem mondhatam.
 Thébéből ez uton mind kik ki mentenek.
 Már pedig ki s bé kell itt járni mindennek. 190
 Régtől fogva mind egy lábíg el vesztenek.
 Ugy hogy hír mondok is vissza nem tértenek
 Már a várasiaak hogy félnek ki menni.
 S külsők is vásárra nem mernek bé jőni.
 Kiktől a nép szokot pénzel élést venni. 195
 Kezdett a városban oly szörnyű kárt tenni.
 Hogy töb a Várasnak veszet felénél el.
 Ki menván az uton vagy it ben éhséggel.
 S az Egek nem lesznek ha tsak segítséggel.
 Vagy egy vagy másképpen mind it el vesznünk kell. 200
 Hanem oh hatalmas Jupiter ügyemet.
 Szánd meg és halgasd meg esedezésemet.
 S elégítsd meg egyszer már nagy inségemet.
 Mert másként a halál, minket mind it temet.

Mercurius.

Kréon buzgo Kréon, Thébé hiv Dajkája. 205
 Engem hozzád küldött az ég nagy Királya.
 Jupiter, ki fíja vagyok és Postája.
 Hogy meg mondjam néked a mit izent szája.
 Mondván¹ meg hallotta esedezésedet.
 Kíván is mint lehet segítni tégedet. 210

¹ Az eredetiben «modván».

- Mert fájlalja néped, s szánya inségedet.
 De meg valya nehéz könnyitni terhedet.
 Magatokra Junot mert boszszantattátok.
 Egy kegyetlen Sphinxet, ő bocsátot rátok.
 215 Meg szálván az utat, melyen ki jártatok.
 Meg öl mindent ki ot, jár s mégyen hozzátok.
 Mely fog bizonyosan mind addig ot lenni.
 S nem szűnik meg néped szörnyen emészteni.
 Mig meséjét melyet szokot elé tenni.
 220 Nem fogja valaki néki megfejteti.
 Melyet meg fejteti minthogy nehéz legyen.
 Ha valaki akad arra hogy el mégyen.
 Hogy igaz meg fejtést Sphinx meséjén tégyen.
 Meg érdemli tölled, hogy koronát végyen.
 225 Mert az ugy a Sphinxet onnét el kergeti
 S Thébét boldogságba megint helyhezteti.
 De Kréon már mit tégy elméd jól értheti.
 Azért veled valo szomnak végezeti.

Kreon.

- Oh Jupiter holtig tisztelem nevedet
 230 Imádom mig vérem foly istensegedet.
 Ki hozzám bocsátván ditső követedet.
 Ügyemben oktatál mit tégyek hivedet.
 Mert tudom már ki jár hazám romlására.
 Tudom hogy a Sphinxtól éri minden kára.
 235 S az ostromtol mégyen ki mégyen dolgára.
 Mihelyt jut valaki meséje titkára.
 Im azért esküszöm a Styx mély vizére.
 S Thébének léjendő job szerentséjére.
 Hogy akár ki jut az mese értésére.
 240 S meg fejtven el űzi a Sphynxet meszére.
 Lajusnak leg ottan ültetem székiben.
 Koronáját tészem én magam fejében.
 Tsak fogjon próbához ki bizik eszében.
 S segilye házamat ilyen inségében.

A Thébébéli Hippoméd szerentsét próbál.

Nem veszt sem nem nyér az ki semmit nem próbál. 245

De tsak victoria le az bátrakhaz száll,
Im pedig most minden előtt Királyság áll.

A Sphinx meséjére ki bízik hogy talál.

Ha veszek had veszszek egyet tsak próbálok.

Bizony ma a Sphinxel én tsak szembe szállok. 250

Hátha meséjének titkára találak.

Jol járok Királyi Székben egybe állak.

Meséje a Sphinxnek a tűzről.

Mese mese írják sok böltsek felöllem.

Hogy mint minden ugy e világ is belöllem.

Származván, végképpen meg ugyan én töllem. 255

Bár minden méltóság van távulab töllem.

S még e tudomány is felöllem hitetet.

Rollam neveztetni hogy Isten szeretet.

Sőt hogy Isten légyek soktól ítétetet.

Azért fejtsd meg ezt ha te szeretz életet. 260

Hippoméd. Leg több böltst tart erről ilyen itéletet.

Világ hogy Cháosbol előb teremtetet.

Mely akkor hihetőb könyű is lehetet.

De formát öltözvén meg nehezítettet.

Mondják azt is Isten hogy abban lakazat. 265

Sőt hogy az Isten volt de osztán változot.

E Cháos Világgá mikor állatozot.

Az után részekbe szélyel botsátkazat.

Azért mondathatik e Chaos Istennek.

Sőt ha lészen vége Világon mindennek. 270

Hihetőb Cháosi voltokra hogy mennek.

S így mesés szavaid Chaost jelentenek.

A Tzigány próbál.

Jaj s. már magam milyen nagyságos ur lészek.

Ugyan bizony látso most jó dolgot tészek.

- 275 Jaj mitsoda veres nadragokat vészek.
A Cámpániáknak magam leszek eszek.
Mert veres kalpagam le fityeg vállamon.
Puszumántos mente, nadrag lesz hátamon.
Sárga babos tsizám szép barna hátamon.¹
- 280 Ily nagy Ur leszek én majd tsávék magamon.
De hátha ilyen Úr leszek én majdonra.
Ilyen üst rut korbáts, hág uri vállamra.
Ily lakat serpenyő szép fényes markamra.
Mind it maradjatak ála it halomra.
- 285 *Tzigné.* Gulé miért hányod el a purtékákat.
Szoszkeré mit tsinálsz ily derék munkákat.
Tzigány. Hálgass áts nem tudod te a praktikákat.
Majd ezüst s aranyból verek job formákat.
Tzigné. Szegény Jánkó szerit azoknak hol tészed.
- 290 *Tzigány.*² Áts most more lelkem mert majd eszre veszed.
Király leszek. *Tzigné* baho tám el ment az eszed.
Hogy lennél a, magad annyira mért teszed.
Tzigány. Hát a Sphinx meséjét ha majd ki találom.
Király leszek ládé esz lakik it nállam.
- 295 *Tzigné.* Hátha meg öl Gulé tölled osztán válom.
Had el kérlek tsak a purdimot sajnálom.
Tzigány. Hát nem ládd hogy nállam vagyon ez a Pallas.
Inkáb fokig tolynám belé ez a nagy vas.
Tzigné. No tsak gysá erigy hát ez a munka káros
- 300 *Szed* fel te ezt mori, s légy magad vásáros.
Purdé. Anyám én ot menyem, hadd nézzem Apámat.
Levágja a kardal mikor Sphinx Uramat.
Tzigné. Erigy rajko erigy lásd meg mit tsinál ott.
De mond meg ne törje ketté a szablyánkot.

¹ Minden esetre tollhiba «lábamon» helyett.

² Az eredetiben hibásan «Tzigné» mondja ezt is.

Sphinx kérd a tzigánytól is.

Tzigány eléb mi vas szerit tsináltatak.

305

Eléb fogot e vagy verőt tsináltanak.

Tzigány. Mást kirdgy arról mert vén vajdák se hallotak

Készen mert még azok apánkról maradtak.

Jaj tám ide jönél tsak szívöd meg magadat.

E pallastol, bizony mert vágom nyakadat.

310

Jaj még is meg fogál botsásd el Jánkodat.

De ne vigy hát hiszem Jánko tsak játzodat.

Purdé. Gulé déj, Gulé déj, jaj s Apám meg ette.

Jaj a körme közöt szólni se engette.

Tzigné. Szobin muro lelkem tám meg nem győzhette.

315

Purdé. Ats kérlek apámat pokolba vetette.

Tzigné. Jaj muro a Jankot, *Purdé.* A Jánkot hogy nem él

Apám kodé Sphingosz kapta el körmével,

Tzigné. Jaj jaj szopéneszte marel tut gulé dél.

Jaj muro gulorom aranyom hogy vész el.

320

Jaj jaj gulé Székolesztro királyságisz.

Meg mondám a sphinxhez aranyom miért mész.

Jaj pipogyi bizony, pipogyi oda visz.

Jaj s én is meg halni éretted volnék kísz.

Purdé. Jaj jaj dádé te ne maðarász tut dellé

325

Szo Sphingosz hadakozsi szár el koléhé.

Jaj gyönyörű Apám jaj' aranyam Dádé.

Tzigné. Elég muro rajko elég immár álé.

Purdé. Szotekerél jaj jaj tsoro moré se ros.

Jaj a kanalesztro, drágáná rajkorosz.

330

Tzigné. Elég muro lelkem fogjunk már vásárhoz.

Gysá már no gysá. *Pur.* jaj inkább mennék apámhoz.

Oedipus probát téssen.

Jollehet szép dolog királyá is lenni.

De virtustol sokkal betsesb pálmát venni.

Most pedig kettőre lehet egybe menni.

335

Annak, Sphinx meséjét ki fogná érteni.

Im nagyra vihetném most én is nevemet.
 Mert nem szült oly bután természet engemet.
 Illetné királyi páltza is kezemet.
 340 Azért egy próbára tsak vetem fejemet.

Tészen Oedippusnak a Sphinx mesét melyet meg is fejt.

Hallod é találád ki, e mese mit tégyen.
 Mi féle állat jár lábon éjjel négyen.
 Délbe kettőn, estve pedig hárman négyen.
 Mert ha nem most mindjárt ér halálos szégyen.
 345 *Oedip.* A gyermek a mászván ki jár négy lábakon.
 Jár kettőn fel növen mint telyes napokon
 Estve, az az ha vén jár bottal hármokon.
 Ember az ezt érted Sphinx a mesés szokon.
Sphinx. Jaj mért találád ki te gonosz mesémet.
 350 Ily nagy gyalázatba mért hajtál engemet.
 Mert meg nem lábbalom biz e szégyenemet.
 Hanem tsak el mégyek s el veszttem fejemet.

Oedippus mégyn a Városba Kréonhoz.

Én a Sphinx meséjét Kréon meg fejtettem.
 Végképpen Thébétől melyet elkergettem.
 355 Azért te is a mit szájadból értettem.
 Ad meg ígéreted melyért próbát tettem,

Kréonhoz Követ ot létében Oedippusnak

Öröly Kréon értünk ki buzogsz felette.
 Öröly egész Thébé Cadmus nagy nemzete.
 Öröly mert ki törben néped kerítette.
 360 A Sphinxet Oedippus messsze el kergette.
 Mert tsalárd meséjét mihely meg fejtette.
 Mindjárt el ment mert azt ugyan szégyenlette.
 Magát sőt mind addig azon epesztette.
 Mig magát bujjában kinya közt vesztette.
 365 *Kréon.* Igaz Oedippus mert ugy értem nevedet.
 Igaz hogy a Sphinxet messsze el kergetted.

Imé azért én(is) meg adom béredet.
 Jövel hogy királyá tegyelek tégedet.
 It vagyunk már e lesz im király Thébében.
 E koronát ennek tészem a fejében. 370
 Ti meg őt mint illik tegyétek székbén.
 Mert virtussal állot ez Lajos helyében.
Katonák fel emelvén székbén teszik. Vivát. Vivát.

It éneklék a musák az első éneket.

Ah fel támadt ismét Napunk fris egére.
 Tekintvén az egek mert hazánk ügyére.
 Koronánk tehetyük királyunk fejére. 375
 A vitézlő népnek ki lesz már vezére.
 Már no tsufoľjanak irigyünk bennünket
 Mert ki vezérelje, lévén már fejünket.
 Tudják meg fordítjuk köztök fegyverünket
 Melyel meg boszuljuk mint illik igyünket 380
 Király im fülednek légyen értésére.
 Esküszöm ez helynek Márs s Pallás fejére.
 Hogy a mig testemnek tart tsak egy tsep vére.
 Híved lészek s te lész vitézségem bére.
 Ah lesz betsületi már a katonának. 385
 Nem huzzák el bérít már fáradságának.
 Mert rája lesz gondja vitéz királyának.
 Kivel Márs mezején fog gyakran tsatának.
 Király a meddig tsak fel birom kardomat.
 Érted fel áldozni kész vagyok magamat. 390
 S eszközöm hogy birom, mig kisseb tagamat.
 Tenéked ajánlom hív szolgálatamat.
Kréon. Im én egész Thébét kötöm már fejedre.
 S egyszersmind képében esküszöm nevedre.
 Hogy akár melyekben hívd segítségedre. 395
 Mind végig alyánlya magát hívségedre.
Oedipus. Vajha azért én is mint meg kívántatnék.
 Mindent ezen székből ugy igazgathatnék.

Mint tzéлом s a szerint mindent folytathatnék.
 400 Általom ez haza meg boldogittatnék.
 Másként a mi erőm s tehetségem lészen.
 Azt mind a köz jóra fordítottom egészen.
 A melyre hogy légyek mindenkoron készen.
 Tulajdon fejemre esküszöm mérészen.

405

Követ a Királyhoz.

Király egész Thébé tiszteli nevedet.
 Köszöntvén idvezli Királyi fejedet.
 S kíványa örökké hogy birhasd székedet.
 Melyre méltóztattak Istenek tégedet.
 El nézvén a mellet azon nagy terheket.
 410 A gonoszok miat szenvedet melyeket.
 Instálnak hogy szerezz olyan törvényeket.
 Melyek zabolázzák meg a rút vétkeket.
 Főként ellenek ály a rút kevélyeknek.
 Okai sok helyen kik sok veszélyeknek.
 415 Mint szörnyű példái mások közt ezeknek.
 Romlások lehet a trójai népeknek.
 Kiknek a kevélység törte le szarvakat
 A kevélység tette porrá várasakat.
Jobban pedig képzeld hogy ő romlásokat.
 420 *Nézd el míg árnyékban mutatjuk azokat.*

Előljáró beszéd a Trágédiára.

Hogy Troja fatumát lehessen érteni.
 A szerint mint azt mi fogjuk beszélleni.
 Kel nekünk summáját előb beszélleni.
 A mely rövideden tsak ide fog menni.
 425 Troját pusztítván a görögök egészszzen.
 Hekuba Trojai Királyné e lészen.
 Érte rab sergével míg bőv sírást téssen.
 A görögök haza menni lesznek készen.
 De tengeri szélvész gátolván utjakat.
 430 Hogy nem követhetik busongnak tzéljokat.

El hagyván Akhilles ekkor a poklokat.
 Fel jó s mondja hogy ő tartya hajójokat
 Mig nem az őt kinek szerelme temette.
 Polyxena meg nem öletik felette.
 Ezt Thaltibuistól a nép pedig vette 435
 Mert ezt csak Akhilles néki jelentette.
 Melyet Agamemnon nem akar engedni.
 De kezd érte Pyrhüs véle veszekedni.
 Mely hogy nagyobra is ne fogna terjedni
 Kálkás eleiben mennek perlekedni. 440
 Kinek a bölts Kálkás röviden így felel.
 Akhilles kérését teljesíteni kell.
 Hektor fiának is Sőt vesztetni kell el.
 Ne hogy még valaha attyáért keljen fel.
 Melyért meg intetvén Hectortól álmában 445
 Andromaché rejti Atya kriptájában.
 De ulysses jártas ki a practikában.
 Meg tzáfolja ezen anyát fortélyában.
 Mert mesterségesen őt addig sürgeti.
 Meg int fiát véle míg elé véteti. 450
 S osztán egy fen álló tornyára vezeti.
 Trojának, s halálra ártatlant leveti.
 Fordulván az után a polyxénára.
 Midőn öltöztetik menyaszony modjára.
 Mely dolog bízatot volt az Helénára. 455
 Viszik s ontyák vérét Akhilles sírjára.
 Meg vívén ezeket a rab aszonyoknak.
 Egy követ, nyögésit indityák jajjoknak.
 Hívják azonnal hogy fogjanak utyoknak.
 S így el menvén ezek lesz vége dolgoknak. 460

1. Actus kesereg Hécuba.

Akit a job szerentse vevén job karjára.
 Tet a ditsőségnek fel magos poltzára.
 S ot ülvén párkáknak nem hajt hatalmára.
 Szemeit fordítsa rám s Troja várára.

- 465 Mert im a mely kintsel telyes Asiának.
Tartatot egy jeles erős oszlopának.
S volt remekje phæbus keze munkájának.
Lőn jaj eledele Vulcánus langjának.
S kinek mindenfelől fel segillésére.
- 470 Jöttenek a népek, kikhez terjedt hire.
Fegyverek fordítsák hogy ellenségire.
Oda van s jaj kele fegyvernek élire.
Mellette Rhésus is tsak hijában költ fel.
Élt ki a hét águ Tanais vizével.
- 475 Memnon is hijában jött napkeletről el.
Troját oltalmazza hogy segítséggel.
Penthésileá se sokat segítetté.
Aszony sergét bár a pontusrol vezette.
Ide mert magával együtt itt vesztette.
- 480 Troját pedig fegyver s tűz meg emésztette.
Erős kőfalai egymásra dőltenek.
Magas tornyai a földre fekünnenek.
Jovai ellenség kezére költenek.
Házai pediglen tűzzel meg égtének.
- 485 Nem állot it senki a tűznek ellene.
Hogy prédálásával kárt többet ne tenne.
Könyebben általa sőt hogy erőt venne.
Az ellenség keze segítettene benne.
Fel ment annak füsti setét köd modjára.
- 490 S felleg helyet ült az Ég boltozatyára.
A nap is hogy buson nézne romlására.
Öltözöt fekete színű gyászt magára.
Mert a prédáló nép hogy belé mehetet.
Szörnyű ki mondani miként dühösködet.
- 495 Mely vér ontásokat Troja utzáin tett.
Mint rontot mint rablott pusztitot s égetet.
Van ezért hogy e nép mivel legeltesse.
Szemét s álnok szívét, min gyönyörködtesse.
Mert tiz esztendeig mit mind eddig lese.
- 500 Troja önön maga töriben jaj ese.

Mert mondom az égi minden istenekre.
 És Priamus Király, s fiai fejekre.
 Hogy nem a görögök jutották ezekre.
 Troját, hanem hoztam én veszélyt fejekre.
 Ellenséget belé magam botsátottam. 505
 Házaít fáklyámmal fel én gyujtogattam.
 Én rontottam falát népét pusztítottam,
 Egy szóval földit le jaj magam tapattam
 Mert egy égő fáklyát tőlem születtetet.
 Mikoron méhembem Páris viseltetet. 510
 Ki a jövőndöktől mint meg íteltetet
 Ily szörnyű romlásnak, oh nagy kár oka lett.
 Jaj hát édes hazám meg mint sirassalak.
 Jaj troja szép trojám meg mint gyászoljalak.
 Jaj szörnyű lomrásra¹ a ki juttatalak. 515
 Oh miért hogy én is, veled meg nem halak.
 De oh aggot vénség mí lele tégedet.
 Troja esetén hogy, hullatak² könyvedet.
 Hisz azért már régen könyvezed szemedet.
 Nem ládd hogy egyéb is sebhette szivedet. 520
 Vagy el felejtkezteél tám hazád sorsárol.
 S azon üzet pyrhus mérges boszszujárol.
 Vagy Priamus igaz életed párjárol.
 Kinek emlékezni irtozás dolgárol.
 Mert láttam nyelvem is jaj de meg kötődik. 525
 Mihelyt azon dolog elmémbe öklődik.
 Priamuson Pyrhus hogy mint dühösködik.
 Mig gyilkos keze közt élete végződik.
 Melyet láttamra így mivelte a kegyetlen.
 Hogy őt az oltárról le vonván véletlen. 530
 Ösz haját tekervén kézre tiszteletlen.
 Kardjával úgy veré által kiméletlen.

¹ Tollhiba «romlásra» helyett.

² «Hullatod» helyett.

- S így e gyilkos pyrhus kezének általa.
 Ki Troja Királya immár jámbor vala.
 535 Véggéppen pusztulna midőn Troja fala.
 Maga is népe közt ekképen meg hala.
 Mely halálát ugyan ő könnyen szenvedte.
 Azért hogy Trojával éltét végezhetné.
 De bezzeg én szívem ugyan meg sebhette.
 540 Setét gyászom rajtam ugyan kettőztette.
 Sokkal inkább midőn fetrengvén vérében
 Egész Troja éget lángolo tűzében.
 Égettetvén marad ő még is földében.
 Oh ki ne indulna fel ezen szívében.
 545 De engem még nem tsak ezek kesergetnek.
 Szívemben nem tsak é nyavalyák sebhethetnek.
 Körüllöm többek is mert még viseltetnek.
 Melyek oh fájdalom töb bura vezetnek.
 Tsak az imint mely sok kintsei Trojának.
 550 Melyeket meg tartot e rút nép magának.
 Abbol hogy jutalmát végye munkájának.
 Közöttök boszszumra oh fel osztatának.
 Söt kotzkát vedrekben arra is vetének.
 Mint mondják a rabok hogy kiké lennének.
 555 Kiknek számok közé engem is tevének.
 Nagyob gyalázatra hogy innen vinnének.
 Melyben egy igéri Kassandrát magának.
 Véli más kotzkáját Anténor párjának.
 Várja pedig sorsát sok Andromakhének.
 560 Tsak én sorsom félő vénhett Hékubának.
 Ezek s ily sok dolgok melyek el borítanak.
 Melyek rajtam semmit már rég nem tágitnak.
 Nints oly erő melyet meg nem tántorítanak
 Én szemeim könyvet még is nem inditnak.
 565 Ti is a sirástol meg miért szünnétek.
 Aszszonyok rabságon társai kik létek.
 Nem érzitek tám még mily nagyot esétek.
 Vagy panaszitokat el felejtettétek.

Kénszeritlek azért, én újra bennetek.

Bánatnak eresztvén hogy meg int szivetek. 570

Keserves jajokat szoljanak nyelvetek.

És bártsak Trojától¹ butsut így vegyetek.

Androm. Oh Hékuba mire kénszeritz bennünket.

Trojáért bánatnak hogy adván szívünket.

Sűrűen jajgassuk hogy veled estünket. 575

Nem most kezdjük mi ez, kötelességünket.

Mert már Ida (hóval)², tizszer fedeztetet.

Aratás Sigéum mezején tizszer lett.

Miolta az bánat gyászban öltöztetett.

S sűrű könnyvezéssel szemünk öntöztetett. 580

Mert miolta Páris ülvén hajójában

Ment Ménélausnak gonosz udvarában.

Hélénát el hozta tölle Asiában.

Azolta mind egyet sir szívünk magában.

De a gonosz mely gyült fejünkre rakásra. 585

Minthogy elég okot ad a zokogásra³

Oh vagyunk mi most is készek a Sirásra.

Tsak készits a veled való rend tartásra.

Hécuba. No hát én siralmas házam hív népei.

Én menyem és méhem kedves gyümöltsei. 590

Ha meg illettenek szívem mély sebei.

Induljon ajkatok jajjos nyögései

Gondolyan szivetek szörnyű panaszakat.

Nyelvetek fel szoval szolyan sok jajjakat.

Melyek meg hatván a Trojai partakat. 595

Visza hanghassanak keserves ekkokat.

És leg elsőbben is Hectort sirassátok.

Hectorom zokogván emlegesse szátok.

Mert mig élt Hectorom volt erős bástyátok.

De holta után jött a Sok veszély rátok. 600

¹ Az eredetiben hibásan «Trojátok».

² E szót a másoló elnézte s kihagyta.

³ Az eredetiben: «zokogásra».

Androm. Oh hol vagy Hector szívünknek reménye
 Oh hol vagy valál ki hazánknak fénye.
 Jaj jaj lábadnak a hartz szövevénye.

Lett eseménye.

605 Lett ot mert gyilkos Akhilles kezével.
 Bár soha nem birt karod erejével.
 Még is kardjának jaj Troja estével.

Ölt meg élével.

És így jaj kele gyilkos fegyverére.
 610 Kinél nagyobbat e föld nem ismére.
 Hogy véletlenül Troja földére

Omlana vére.

Oh Hector Hector szívünk reménsége.
 Veled omlék le Troja erőssége.
 615 S jaj irigyidnek veled ditsőssége

Lett nyeresége.

Tsak azért érted szaggatjuk szívünket.
 Érted mind¹ zápor, ontjuk bőv könyvünket.
 Mig az nekünk is ki birja fejünket

620 Ontya vérünket.

Hécuba. Oh bus szivek Hector meg éri ezekkel.
 Azért Priamusra rolla térjetelek el.
 És érte is panaszt reszkető nyelvekkel.
 Szolyatok, s izzadjan ortzátok könyvekkel.

625 *Androm.* Már rád forditjuk Priamus szemünket.
 Érted is ontjuk sürűen könyvünket.
 Jaj de halálad irtoztat bennünket.

S gyötri szívünket.

Sok Királyoknak mert ki valál Attya.
 630 Lől Jupiternek véres áldozattya.
 Vénségednek sint Pyrhus azt láttya.

Jaj foganatya

¹ «Mint» helyett, később is előfordul többször.

Erre jaj Egek ugyan hogy nézhettek.
 Ily szörnyű dolgot, Jaj hogy szenvedhettek.
 Másként méltó bért, kik így tselekedtek.

635

Töbnyire vettek.

Hécuba. Barátim Priamust nints mért fálvajtátok.

Nints kívánt halálát hogy miért szányátok.

Helyette magatak inkább sirassátok.

Öt pedig örökké boldognak mondjátok,

640

Mert ő sem Pyrrhusnak nem költ rab szíjjára.

Sem Agamemnonnak tsergő békojára

Sem nem vette senki igáját nyakára.

Hanem szabadon ment Cháron hajójára.

Ment a meg holtaknak szabadon sergében.

645

Hol az Elyséus kies mezejében

Fel kapván szemléli Hectort személyében.

S már sok Herosokkal örvendez szívében.

Androm. Oh bár nagy Király rut halált szenvedtél.

Örökké még is, de boldoggá lettél.

650

Mert töb gonoszból ki azzal vétettél.

S meg menekedtél.

El pusztittatván mert hazád s jóságod.

Tsak a lehetet leg főb boldogságod.

Az holtak közt is ha te Királtságod.

655

Lenne jóságod.

Oh nagy Priamus melyet meg tartottál.

Mert a Styxre is te azzal szállottál.

És Hectorodhoz boldogul jutottál.

Rá ha akadtál.

660

Mi jaj mi vagyunk, mi szerentsétlenek.

Rabbá görögök mert minket tettenek.

Nagy gyalázatra hogy innen vigyenek.

Ha haza mennek.

Actus II. Tálthibuis.

Mely sok akadály a görögök dolgában.

665

Mikor valahova indulnak hajokban.

- Most is hogy akarnak menni hazájokban.
Oh mely rég gátolja egy ok szándékjokban.
Agam. Mit sohajtasz miért szolsz panaszos szokot.
670 Nem illet nyegődni, tsak gavallérokat.
Mond ha tudod mi is had tudjuk azokat
Keressünk az utnak hogy helyesb modakat.
Tálthib. Meg mondom reszketnek de jaj tetemeim.
Féltemben bádjadtak érzékenységeim.
675 A dolgon bádjadtak mit láttak szemeim.
De tartok hogy nem is hiszik beszédeim.
Mert az olyan tsuda szokott gyanus lenni
Melyet a természet ritkán szokott tenni.
De melyet én fogok még is beszélleni.
680 Azt költemény gyanánt éppen nem kell venni.
Mert láttam azért én tudom bizonyoson.
Hogy mikor az hajnal fel tetszet pirossan.
A föld meg rendülvén nagy s irtozatosan.
Neki ordította magát haragasan.
685 Ekkor minden erdők fák meg reszketének.
Melyek táján nőttek az hely környékének.
Ida hegyei is ugy meg reszketének.
Hogy nagy kösziklái meg repedeznének.
De tsudáit nem tsak a föld mutogatta.
690 Hanem Neptunus is ereit láttatta.
Jötét Akhillesnek mert hogy meg tudhatta.
Előtte vizeit ő is mustráltatta.
Végre nagy hasadás így lőn a föld között.
A pokolrol ide melyen által ut jött.
695 Melyel Akhillesnek nagy árnyéka fel jött.
Es haragoson ily panaszas szokot tött.
No ti háládatlan vakmerő nemzetek.
Rám is egy kis ügyet mért nem vetettetek.
Mert hogy midőn osztást egy más közt tettetek.
700 Rollam telyességgel el felejtkeztetek.
Mert hogy midőn most is haza indulnátok.
Érdemlet jutalmam töllem meg vonátok.

Tsak rajta menyetek, de azt meg tudjátok
 Hogy azért száz képpen öntöm boszum rátok.
 Mert tudom tengerünk el nem kerülitek. 705
 Ekkor haragomat bizony megérzitek.
 Mely miat utatak most sem követitek.
 Hanemha eleit így annak vészitek.
 Hogy a Polyxéna nékem botsáttatik.
 Kinek szerelmétől vérem is vonatik. 710
 De ugy Pyrrhus által ha meg áldoztatik.
 Nékem sirhalmamra vére ki ontatik.
 Ezekkel a földnek szálván üregébe
 Viszsza ment s a föld is tért régi helyében.
 Triton pedig álván nymfák seregében. 715
 Himeni notát zeng vellek örömében.

Pyrrhus, Agamemnon, Cálcás.

Hallod Agamemnon? Troját fel forgattad.
 Mindenit barátid közöt fel osztottad.
 Kinek pedig leg töb virtussát láthattad.
 Akhillest Atyámat abbol ki tagattad. 720
 Mit gondolsz mit szollasz már kívánságára.
 Mit felelsz arra kit kért maga számára.
 Mert mind hallod őt ha éri abban kára.
 Meg válik ki mégyen hazája partyára.
 Másként a sok közül kit kért ő magának. 725
 Kezeim számára hogy meg áldoznának.
 Meg adni tarthatad, tsak bangalétának.
 Mert a semmi bére égi virtussának.
 Mert kérését ő ha ezzel egygyeztetné
 Meg válnék Akhillest ki ki fizethetné. 730
 Troja is virtussát mert fel nem érhetné.
 Hát egy rab léány hogy meg elégithetné.
 Hogy ne érdemlene mert valyon a sokat.
 El kerülte volna ki ha ez hartzokat.
 Élt volna boldogul Nestori napokat. 735
 Vállalta fel mégis magára azakat.

Midőn férfiságát azzal ki vallatta.

Bár léány köntösben anya lappangatta.

Ulysses fegyverét hogy keze forgatta.

740 Mint néki Scirusban tsalva árulgatta.

De még is a Sokat hogy ne érdemlene

Ki midőn Telephus rátok haddal mene.

Testében fegyvere oly sebet ejtene.

Kardja kül orvossa hogy semmi ne lenne.

745 Ki Thébé várát is földig le rontotta.

Eztiont meg győzni mint kel meg mutatta.

Lyrnessus lakóit hozzátok hajtotta.

Brisseis országát földre le tapotta.

Ki Scyllát Tenedost ezeknek felette.

750 Lovaink legellő mezejekké tette.

Kinek az a nép is erejét érzette.

Mely a Caicusnak lakik környülette.

Ezek Akhillesnek, más s ily sok dolgai

Volnának másaknak leg főb virtussai.

755 Akhillesnek pedig voltak tsak utjai

Trojáig s hatalmas lábának nyomai.

De kinek utjai ilyenek valának.

Érnének alája mig magas Trojának.

Már midőn ot fogna annak ostromának.

760 Tsudálhad dolgait vitézlő karjának.

E pedig mint tudod summája azaknak.

Ő vette meg várát a Trojaiaknak.

Ti pedig rontói voltatok falaknak.

S pusztítói régen gyúlt gazdagságaknak.

765 Hectort is (ő) ölte meg két kezeivel.

Kinek egész Troja nem birt erejével.

Memnont is ő verte által fegyverével.

Meg nem sebezhetet, kit másként élével.

Penthésiléát is meg tsak ő győzhette.

770 Ki midőn görögök szívét rettenthette.

Mert midőn két kezét hartznak eresztette.

Omlott le rakásra a nép környülötte.

- Azért Agamemnon Atyám nagy ereit.
 El nézvén gondolod ha meg érdemeit.
 Tudom telyesitted minden kéréseit. 775
 Kérné is Argisnak ámbár sok szúzeit.
 De azokért fejed ő nem gyűlölteti.
 Hanem Polyxénát mint hallod kéreti.
 Vérével meg porát kinek öntözteti.
 De szoly már had lám mi lesz száz feleleti. 780
 Hát Agamemnon még sem felelsz ezekre.
 Vagy tám nem érted meg enyi kérésekre.
 A Trojaiaknak vagy talám kedvekre.
 Lenni kívánsz s ezért nem botsátsz fejekre.
 Hát betsesbek ezek Ifigeniánál. 785
 Kit léányod lévén áldozni nem szánál.
 Hogy vette kegyelmét kapván Diánnánál.
 Hélénáért terhes tsatázást Trojánál.
Agam. Tudom közönséges, ez az Ifiakban.
 Hogy ne zablázhassák haragjok magakban. 790
 De pyrhus nem azért van torkig azakban.
 A nyavalya mert ő Familiájokban.
 Minthogy alma meszsze nem esik fájától.
 Pyrhus is ezt azért kapta el Apjától.
 S ezért hányatik így most indulatyától. 795
 Fel Thaltibuisnak indulván szavától.
 Pyrhus gondolatid de ha jobra térnek,
 Ugyan ki omlása egy ártatlan vérnek.
 Mit használ sir halmán egy hires vitéznek.
 Nemde ē beszédid nem vakmerőn kérnek. 800
 Mert azt meg gondolni mindennek kellek.
 Hogy a győző fél is ugy tselekedhetik.
 A meg győztekkel mint tsak ők szenvedhetik.
 Mivel tyrannusnak másként íteltetik.
 Már pedig országok tartos tsak azaknak. 805
 Szelid törvényeket szabnak kik másoknak.
 Kik lesznek urai hát nagy országoknak.
 Kel lenni azoknak nem Tyrannusoknak.

Mert magamra nézve mi illet engemet.

810 Meg vallo'm örömet e gyengeségemet.
Nekem is hogy olykor fel futta szívemet.
A Szerentse mikor fogta job kezemet.

De midőn most nékem leg szebben nevetett.
Álhatatlansága előmbe tetetett.

815 Mely minden büszkéket székekből le vetett.
Engem is egyenest ösvényre vezetett.

Mert már Priamusnak mostani sorsában.

Láttzik mi boldogság van a koronában.

Mert az ugyan rogyog külső formájában.

820 De belől veszélyt is foglalhat magában.

Midőn el gondolnám már így e dolgokat.

Jollehet meg győzni a Trojaiakat.

Kivántam s örültem rontani szarvakat.

Sajnálam más felől de ily romlásakat.

825 Másként mindeneket, miket szenvedtenek.

A bus népnek, s setét, éjnek köszönyenek.

Senkin pedig azért nem könyörültenek.

Az haragnak zablát mert nem vethetnek.

Ha mi azért éppen meg maratt Trojában

830 Maradjon tovább is ép állapotjában.

Mert a mit tsak rajtunk tet volt boszszujában.

Azt mind ki fizette nekünk egy summában.

Távol légyen azért hogy meg ölettenessék.

A Szűz Polyxena s vére ki ontassék.

835 S ugy valamely Isten neve meg sértessék.

Melyér büntetések én fejem kövessék.

Mert a vétkezők is bár meg büntessenek.

Meg büntetik azt is, de a nagy Istenek.

Kiktől lehet még is nem álnak ellenek.

840 Azért Atyámfia tsak hadj békét ennek.

Pyrhus. S ugy hát füstbe mégyen Akhilles egészszen.

S hát semmi jutalmat Akhilles nem vészen.

Agam. Vészen mert virtussa ditséretesb lészen.

S rolla mig lesz az Ég minden vallást téssen.

S ha azzal valamit hamva segítettik.

845

Siralma s hogy pora vérrel öntöztetik.

Mindjárt áldozatra barom rendeltetik.

Melyel egy anya is nem keserítettetik.

De szörnyű dolog az te pyrhus melyet hánsz.

Embernek Emberrel áldozni nem kívánsz.

850

Mert bártsak ha magad semmi dolgot nem szánsz.

Atyádra ily motskot kenni miért nem bánasz.

Atyádról azt hinni mert lehetetlenség.

Soha nem volt benne mert oly kegyetlenség.

Bár viselte magát másként mint ellenség.

855

Hanemha unszolta rá nagy kételenség.

Pyrhus. Oh kegyetlen kevély görögök vezére.

Mert sokszor veszet már hozzád vérünk bére.

Nyilván Polyxéna gyujtot szerelmére.

S Akhillesnek azért szolsz így kérésére.

860

Melynek tsak azért is meg boszszulására.

Tud meg hogy ma viszem Akhilles sirjára.

Ki ontom ma vérét boszudra számára.

Ha ki fogna lenni de akadályára.

Tudja meg belőlle adok Atyámnak bért.

865

Belőlle ontok ma Akhillesnek bő vért

Másként is fegyverem rég Királyhoz nem fért.

Holot fel köttem én most is ezt azért.

Agamem. Tudom Pyrhus veted hogy azzal magadat.

Hogy Priamus vére festette kardodat.

870

De rég ő Atyádhoz midőn folyamodat.

Választ kérésére ő kegyelmet adott.

Pyrhus. Adot mert hozzája ¹ ment instántziára.

Hectora testének vissza váltására.

Rám pedig vén kezét vetvén dárdájára.

875

Jöt, s öltem meg én is ellenség modjára.

De Priamus vélle ha szembe menni mért.

A te bátorságod az övével nem ért.

¹ Az eredetiben tollhibából: «hojjája».

- Mert te hozzá menni féltél békességért.
880 Midőn néked tölle kegyelmet Ájáj kért.
Agamem. Bezzeg a te Atyád akkor nem fél vala.
Midőn fegyver nélkül hevervén lantala.
Holott hajoinkra ki ütvén nyargala.
Hector s nagy vér ontást vet népünk általa.
885 *Pyrhus.* Lád Hector is ekkor téged számba se vett.
Akhilles lantyától pedig félelme lett.
Ezért ő semmi kárt hajójába nem tett.
Tsak közelitni is mert hozzá rettegett.
Agam. Éppen ha priamus kinek hajójára.
890 Ment vala ellenség egyedül magára.
Attól félt volna már Hector valójára.
Ezt pyrhusnak szégyen venni is szájára.
Pyrhus. Agamemnon oda Priamus mehetett.
Mert az Akhillesben egy virtus lehetett.
895 Hogy midőn egy olyan Királyt meg ölhetet.
Néki kegyelmesen engedett életet.
Agam. S hát azt te virtusnak vallod beszédeddel.
Mért hogy te meg ölted hát őt fegyvereddel.
Pyrhus. Azért hogy oly vénnek ha éltét vészed el.
900 Ekkor kegyességet velle tselekeszel.
Agam. Ugy de már másképpen fordult akarata
Mert egy gyenge szűznek halálát forgatad.
Pyrhus. Te léánt meg ölni véteknek állatod.
A tám soha néked nem volt áldozatod.
905 *Agam.* Hallod más a köz jok ha kényszerítenek.
Nem állhatunk mivel azaknak ellenek.
Pyrhus. A foglyakat szabad meg ölni mindennek.
Ha tudod mi törvény mond szoly ellent ennek.
Agam. Olykor tám a törvény sokra eresztene.
910 Minket, de szemérmünk mond soknak ellene.
Pyrhus. A meg győző félnek valami kellene.
Törvény sem szemérem nem kap gántot benne.
Agam. Pyrhus tulajdanit ki annyit magának
Mint te magad rabja az indulatjának.

Melynek kell engedni parancsolatjának.

915

Mit közönségesen hívnak furiának.

Pyrhus. Hallad Agamemnon mért hányod ezeket.

Ki meg mentettelek sok bajból titeket.

Agam. Mit hányok csak azon eb természeteket.

Ama rossz Scyrosban tanoltál melyeket.

920

Pyrhus. Király hallad Scyros akár mi rossz legyen.

Égre gonoszsága mint nektek nem mégyen.

Agam. Csak hogy a tengerben egy szugolyék legyen.

Atyafiak között laknom ott sem szégyen.

Pyrhus. De csak halgass tudom familiátokat.

925

Atheus¹ Thiestes rut gonoszságtokat.

Meg ölvén gonoszul kik egyik mástokat.

Rut vér ontásokkal töltitek háztokat.

Agam. Eredetet te csak oly nemből sem vettél.

Soha, tisztátalan ágyból mert születted.

930

És bár Akhillesnek magvából erettél.

De tölle mikor csak volt fraj akkor lettél.

Pyrhus. Hallod nem vesztet ő semmit frajságával.

Mert úgy is ma ki ér az ő virtussával.

A ki vélle nem ér nagy familiájával.²

935

A mert e világot tölti hatalmával.

Neki anya Théthis bir sok Tengereket.

Birja, és itéli a meg holt lelkeket.

Jupiter pedig bir földet és Egeket.

Ezektől Akhilles vett eredeteket.

940

Agam. Az az Akhilles kit Páris meg ölhetet.

Aszszonyi lágyságra ki volt születtetet.

Pyrhus. A kívül is Isten szembe nem mehetett.

Hanemha mint Páris utánna lest vetett.

Agam. Pyrhus meg ránthatnám másként is zabládat. 945

Jobbítani meg tudnám másként is hibádat.

¹ Tollhiba «Atreus» helyett.

² Az «A ki» tollhiba «ki» helyett.

De hogy rám ne kenhess semmi motskos vádat.
 Így dugom mindjárt bé haszontalan szádat.
 Jöszte Cálcsás érted ki a fatumakat.

950 Mond elé igazán azoknak tzéljokat.
 Mert azak egy ügyben adnak mi voxokat.
 A Polyxénáról tészem tsak azakat.

Cálcsás. Király e Summája a fátum titkának.
 Fátumoknak engedsz ha kívánságának.
 955 Meg kel áldoztatni ma polyxénának.
 Még pedig tetején Akhilles Sirjának.

A pedig így mégyen tsak végbe tsendesen.
 Önként polyxéna öltözvén színesen.
 Menyaszony modjára ha lészen ékesen.

960 S öletik pyrhustol így meg egyenesen.
 De még a Fátumok meg itt sem állanak.
 Omlani mert nemes vért is kívánának.
 Ugy mint vérét a kis Astyanaxának.
 Még életben lévő Hector egy fiának.

965 Fen áló tornyára kinek kel vitetni.
 Trojának, s halálra le onnan vettetni.
 Mert haza Akhilles nem fog eresztetni.
 Mig nem fognak ezek véghez vitettetni.

Chorus Trojanorum.

Oh mely kétséges sorsa embereknek.
 970 Mig vég partyakra lépnek életnek.
 Ekkor is vége ki meneteleknek.

Titkos ezeknek.
 Mert azt se tudják hogy midőn sirjába.
 Tétetvén a test száll a föld gyomrába.
 975 Meg hal é lelke azzal valójába.

Él vagy magában.
 Mert ma nem tudja senki azt egészen.
 Hogy ez a testből midőn butsut vészen.
 Fel felé é vagy alá utat vészen.

980 Vagy hová lészen.

S a Lélek is tám, el mulik mint pára.
 Mihelyt érkezik a rendelt orára.
 Atropos szoros parantsalatjára.

Élte határa.

Mely ha ugy vagyon rutul meg tsalodik.
 Mind halhatatlan sorsra ki vágyodik
 Mert soha néki a melyről álmodik.
 Meg nem adódik.

985

Actus III. Andromacha.

Trojának Aszszonyi miért kesergetek
 Oly bőv viz modjára miért omlik könyvetek.
 Mert ha Troja estén ugy sirhat szemetek.
 Annak terhét még jól nem érzi szivetek.
 Mert midőn az embert mély bánat sebheti.
 Azt a szem sokáig nem is könyvezheti.
 Mert azért a szivet ájjulás követi
 Vagy mint nékem el fogy könyve s nem öntheti.
 Másként az én Trojám nem a tiétekkel.
 Hanem kedves férjem Hectorral fordult fel.
 Kiért ázot szemem mind egyet könyvekkel.
 Mig a bu szivemet jobban nem fogta el.
 De a már egészszen ugy meg ett engemet.
 Életben nem látnám hogy ha e kintsemet.
 E lelkemtől szakatt egygyetlen egyemet
 Ohajtva kívánnám le tenni éltemet.
 De tsak hoszszabbitja még e kints napomat
 Késleli valamint rég várt haláloamat.
 Mert benne kapom még vigasztalásomat.
 Bár minden pillantat neveli kinomat.
 De egygyetlen egygyem jaj miért szülelek.
 Egy gyenyege ág szálra hogy helyheztetélek.
 Mert a mely leseket utánnad szemlélek.
 Jaj hogy meg emésztnek rebeg szivem s félek.
 Dajka. Kérlek Andromacha mi lele tégedet.
 Tám valami uj hir ülette füledet

990

995

1000

1005

1010

- 1015 Fenyvegeti mely töb gonoszszal fejedet.
 Hogy így meg indulva kezded beszédedet.
Androm. Oh, jaj Dajka kérlek ne juttasd eszembe.
 Mintha éppen vernél kést sebes szívembe.
 Ugy meg háborittál érzékenységembe.
- 1020 Hogy egy szoddal holmit juttatál eszembe.
Dajka. Hogy hogy szavaimban mik háborittának.
Androm. Azok ; hogy még héjja Troja fatumának.
 Melyeket szenvedni kell maradékának.
Dajka. Hát még is nints vége nyomorúságának.
- 1025 *Androm.* Nintsen mert meg nyilván a föld üregei.
 Ki jönnek belőlle Troja irigyei,
 Mint mondják a görög népek fő rendei.
 S hartzolnak ellenünk úgy is fegyverei.¹
 De engem még nem tsak ezzel ijesztenek.
- 1030 Mert hazugságok is ezek lehettenek.
 Hanem kiváltképpen azok rettentenek.
 Melyek az hajnalba rajtam történtenek.
Dajka. Kérlek ekkor ugyan valamit láttál tám.
 S ezen háborodtál, meg midőn szolna szám.
- 1035 *Androm.* Igen mert álmomban világosan látám
 Tudom világosan be is telik az ám.
 Mert az álom eset éppen hajnal felé.
 Mikor tsalárd képben Morpheus jöt elé.
 Ekkor bágyat szemem gyenge álom telé.
- 1040 Melyben a nagy Hector jöt előmben elé.
 De jaj ő nem vala most olyan színében.
 Mint mikor villaga fegyvere kezében.
 Pusztitván a görög népek seregében.
 Rosa piros szinnel éget személyében.
- 1045 Hanem le eresztvén a földre szemeit,
 Mint fel öltözte volt gyászos köntöseit.
 Ortzáján folytatta le sűrű könyveit.
 S szolla hozzám ilyen nyögő beszédeit.

¹ Az eredetiben tollhibából: «vegyverei».

Andromakhám szivem, szivem kérlek kely fel.

Kely fel, mert ha egyszer most szemességed kell. 1050

Mért ha valahova mindjárt nem rejtéd el.

Egy Asztyanaxunk véletlen vesztéd el.

Én pedig bár látnám Hektort ily formában.

Még is bádjatt szivem repdeset magában.

De jaj meg akarám fogni valójában. 1055

El tűnnék s meritté szivem nagy bujában.

Mit gondolsz már ekkor hogy én tselekedtem.

Ily kedves álmambol midőn fel ébredtem.

Asztyanaxámot bezzeg felejtettem.

Hanem tsak Hektorom után esekedtem. 1060

De midőn szollanám érte sok jajjomat.

Látván hogy hijában szollom panaszomat.

Asztyanaxámra fordítottam magamat.

S kezdettem szemlélni benne Hektoromat.

Mert a lelkem éppen mint Hector oly deli. 1065

Oly kedves magát is éppen úgy viseli.

Ugy hogy midőn elmém Hectorom képzei.

Szemem Attya helyet egészszen bé teli.

Mert ha jól el nézem minden mozdulása.

Ülése kelése, mind teste állása. 1070

Keze lába feje, szeme mozdulása.

A Lelkemnek éppen Hectorénak mássa.

Istenim a hát meg valyon mikor leszen.

De én nem érem meg azt tán soha készen.

Trojáért fegyvere hogy még boszut téssen. 1075

S fel épitti mint volt még egyszer egészen.

Fiam Astianáx Fiam édes kintsem.

Asztyan. It vagyok oh Anyám parantsolj édesem.

Androm. Jövel ide kérlek hogy benned tekintsem.

Atyádat s anyai tsokjaim rád hintsem. 1080

Oh egyetlen egyem oh két szemem fénye

En vérem én tagom Troja nagy reménye.

Mikor lesz hogy hazád szörnyű eseménye.

Fel épül s általad ál még helyben kénye.

- 1085 De jaj feledékeny fejem mit mivelek.
 Im kétséges virtust mig benned képzelek.
 Atyádtol¹ a végre bár adattak jelek.
 Téged² el rejteni szinte felejtelek.
Dajka. Bizony ha mint kezdéd álmod beszélni.
 1090 Mindenben a szerint talált a történni.
 Fiad dolgát illő gondolová³ venni.
 Mert alig álmod ha nem fog való lenni.
Androm. Igaz az rejtekben de hová tennélek.
 Kintsem mert annyi helyt⁴ Trojában nem vélek.
 1095 Ellenségid elől hová rejtenélek.
 Hanemha egyebüt valahol szemlélek.
 Másképpen meg vagyon Hectornak Kriptája
 Melybe temettette őt Troja Királya.
 Lesz nyilván jo rejtek ennek kápolnája.
 1100 Tám tsak oda rejtem Attya vigyáz rája.
 Tsak oda is tészem mert job helyt nem vélek.
 Tsak jaj a holtak közt fátumitol félek.
Dajka. Ugy és hát félsz. *Andr.* félek. *Daj.* Én meg úgy ité-
 Ha félsz jo jel az mert, él, fél a mely lélek. [lek.
 1105 *Andro.* Bár élne de fogom ha oda rejteni.
 Hátha ki találják mások beszélni.
Dajka. Nem mert akkor senkit ne hagy oda menni.
 Hogy lássák akarod mikor oda tenni.
Androm. Hát hogy hová tettem ha fogják kérdeni.
 1110 *Dajka.* Kelletet szegénnek mond Trojában veszni.
Androm. Ebből is mi haszon fog rá következni.
 Mert tsak elejekben kell ugy is férkezni.
Dajka. Semmi se fel lobbant, haraggal tsak meg hűl.
 Ne kapják mert bánnak velle gyengén a kül.
 1115 *Androm.* Ugy is hogy hagyom ott a lelkem egyedül.
Dajka. Fogadd meg mit mondok meg lád dolga mit szül.

¹, ², ⁴ Az eredetiben tollhibából: «Atyádról». «Téget» «hely».

³ «gondolová» szintén hiba lesz «gondolóra» helyett.

Andram. Tsak hát meg fogadom ha vagyon ennyibe.
 Bé vizlek kedvesem¹ Atyád rejtekében.
 Fiam édes Fiam jer Anyád keblében.
 Hogy rejtselek Atyád temető helyében. 1120
Jaj ölembe mászszor kintsem mikor veszek.
 Hector Kriptájában ha immár bé teszek.
 Mert oly dolgot veled most tenni mérészek.
 Reszketnek bennem is melyért minden részek.
 Oh Hector életem hajdoni hiv párja. 1125
 Szenveddel hogy fijam kezem hozzád zárja
 Nyomoruságinknak mig kisebbül árja.
 Mert most egyszer fiad segedelmed várja.
 Te pedig kedvesem ez hely rejtekében.
 Menybé s vond meg magad egyik szegletében. 1130
 Mert így irigydnek tám nem jutz törében.
 Mert it tsak nem keres tám senki féltében.
 De lelkem hová futz hová akarsz menni.
 El rejtkezni tartod tám szégyennek lenni.
 Nints mért affélét most mert fére kel tenni. 1135
 S kel rosز szerentsénktől más tanátsot venni.
 Tsak meny bé szerelmem mert egyéb nints mit tégy.
 Atyádé ezen bolt idegenhez nem mégy.
 Hiszem fátumitól akármi választ végy.
 Akár ély akár haly job hogy Atyáddal légy. 1140
Dajka. Még is jó egyedül hogy bé menni mére.
Andr. Tsak rá vé a lelkem magát nagy későre.
Dajka. Tsináld bé jól kérlek gyer innen meszére.
 Ne hogy vélyék állunk hogy itt őrzésére.
Andr. Nem bánom de szivem jaj mint háborodot. 1145
 Kedves Astyánax hogy már el maradot.
Dajka. Halgass kérlek bár tsak most türd panaszodat.²
 Imhol jó Ulysses majd meg halya szodat.

¹ Az eredetiben: «kedvesen».

² Az eredetiben «panaszadot».

Andr. Jaj jaj föld hasadj meg Hector ébredjél fel.

1150 Jöj fel s egyetlen egy szülöttemet rejtsd el.

Im it jó Ulysses serény lépésekkel.

Személye fortélyra mutat sok szinekkel.

Ulysses. Andromacha be rég kereslek tégedet.

A görögök rabbá kik tették fejedet.

1155 Általam ad ide kérik gyermekedet.

Végképpen törölyék hogy benne férjedet.

Arra pedig ötet fátumi kiszetik.

Vég képpen fegyverek mert le nem tehetik.

Mind addig még Hector fiát nem temetik.

1160 Mert tölle másképpen magakat félthetik.

Androm. Mit kérsz tám azt néked Cálcás tanátsolta.

Ulysses. Ezt ha Cálcás nem is Hector jóvallotta.

Fegyverünk rég olta ki is fárasztotta.

Mert maga véréből Fiát támasztotta.

1165 Már pedig kik mitsa vérből születtenek.

Leg aláb akkora rangra törekednek.

Mint mely tulkok derék tsordából erednek.

Már bornyu korokban tsordákat vezetnek.

Vagy mint mely kis szikra nagy tűznek hamvában.

1170 Maradván meg éled ha kap taplojában.

Még nagyobb tüzet is gerjeszt az hazában.

Ily erőt gondolunk mi Hector fiában.

És így Astyanáx míg életben lészen.

Troját el pusztulva nem tartjuk egészszen.

1175 Mert félünk hogy boszu állo fegyert vészen.

Tromfat tromfal ütni lesz Trojáért készen.

Addig nem mozdítjuk ki innet lábunkat.

Mig e dolog nézt is nem érjük tzélunkat.

Azért job magad se tartoztasd utunkat.

1180 Ad fiad hogy velle végezzük dolgunkat.

Androm. Oh bár tsak fiam ne juttatnád eszembe.

Mert vagyunk a kül is elég gyöttelemben.

Bár volna a lelkem anyai ölemben.

Enyhülnék valamit tám reménységemben.

- Mert a nem gyötrené leg aláb szívemet. 1185
 El é meg holt vagy mi lelte a lelkemet.
 Tűz fegyver vad vagy mi éré a kintsemet.
 Kiben vetem vala még reménységetem.
 De jaj még miolta el estem mellöle.
 Még pedig Trojában szakattam el tőle. 1190
 Semmit se hallottam az olta felöle.
 Eddig tám vadak is ehettek belölle.
Ulysses. Hallod é ted fére színes beszédedet.
 Azzal nem fizeted ki Ulyssesedet,
 Mert így Isten aszszonyt győztem nem tégedet. 1195
 Hanem hol van gyorsan mond meg gyermekedet.
Androm. Hol van? hol Priamus hol Hector Trojával.
 Hol gazdag Frigia minden lakojával.
 Én Fiam is ot van sok attyafiával.
 Ot keresd ha dolgod Astyanaxával. 1200
Ulysses. Mit tagadod hiszem el dugtod szemtelen.
 De ha önként nem majd ki vallad kéntelen.
Androm. Mit valyak nem tudom ha hol van esztelen.
 Nem valhatam vele bár bányál szertelen.
Ulysses. Na tsak meg forditlak majd erről tégedet. 1205
 Mert elődbe teszem ha büntetésedet.
 Éri nyomban mely ha tagadad fejedet.
 Tudom meg fordítottod bölts feleletedet.
Androm. Azzal la Ulysses úgy többre fogsz menni.
 Hol miket ha akarsz belöllem ki venni. 1210
 Halállal kelletik engem ijeszteni.
 Ki ugyan kívánnám életem le tenni.
Ulysses. Ha úgy se jól tudom ki vallod más szerint.
 Rajtad mert tétetek majd mindenféle kint.
 Ki miat lát szemed ezer s meg ezer szint. 1215
 Más pedig irtozik minden ki rád tekint.
Androm. Sűs, főz, vérj, nyuz, égess, rongály ezer képpen.
 Tűzzel, vassal, vízzel, kinoztass sok képpen.
 Tömlötzel rabsággal büntess mindenképpen.
 Semmit még sem szolok de vakmerőképpen. 1220

Ulysses. Sörnyű buzgóság az fiadhoz melyel vagy.
 Ily kemény szok közt is hogy a semmit se fagy.
 Lád az Andromacha bennünk is olyan nagy.
 Fiainkhaz s néked kedveznünk a nem hagy.

1225

Mert fel nem inditna ugy Cálcs bennünket.
 Hogy tsak kék félténünk tulajdon fejünket.
 Azért is fárasztjuk már rég fegyverünket,
 Fiadtol de mi is félytük gyermekinket
 Féltém én is tölle Télémachusomat

1230

Addig nem nyugtatam meg azért magamat.
 Mig Fiad él de mondom nagy bizonyomat.
 Mihelyt meg hal érem mindjárt vig napamat.
Androm. Jaj hát szegény fejem szívem boszszujára.
 Mért szolnék irigyim vigasztalára.

1235

De tsak meg kell lenni annak utoljára.
 Oh fájdalom titkod, szold hát szabadjára.
 Örűly görög nemzet hazám romlásában.

1240

Örűly mert kis fiam halt még meg Trojában.
 Te pedig Ulysses néped táborában.
 Meny s hirdesd ez igaz mert ez valójában.

Ulyss. S hát a görögököt ha majd fel bodítottod.
 E szokot nékiek meg hogy bizonyítottod.

1245

Andro. Ugy hogy ha valamin ezt meg hamisítottod.
 Ekkor mindjárt fejem a Styxre taszítottod.

Mert ugy segillyenek fátumim engemet.
 Ugy könnyítsék rajtam fekvő nagy terhemet.
 Ugy nyugtassa a föld Hectort hiv férjemet.
 Szollom mely igazán én e beszédemet.

1250

Hogy ő e világból már ki költöztetet.
 Hogy setét boltyában már helyheztettet.
 Hogy a holtak közé már által tétetet.
 Bár temetése tsak ugy lett mint lehetet.

Ulysszes szól magában.

Nylván Andromacha most engem meg nem tsal.
 Mert fia holtáról esküvéssel is val.

- Azért az hajokkal mehettek vigsággal. 1255
 Hogy ezt görögimnek mondjam hamarsággal.
 De ugyan Ulysses most mit tselekedel.
 Valyon görögiddel ezt mint hiteted el.
 Nézd meg jól anyának szavát mint hiszed el.
 Fia mellet a kül kinek semmi sem kel. 1260
 Nem ládd hogy kész mindent fel venni magára.
 Tsak azzal lehessen fiának hasznára.
 Hát hamis hitet is ez valyon szájára.
 Venni miért félne tsak jutna tzéljára.
 Azért nyisd Ulysses fel mind két szemedet. 1265
 Ne hogy játszdottassan egy asszony tégedet.
 Mert nyilván a Cálcsás nem tsal meg tégedet.
 Tsak szemeskedj s elé ved mesterségedet,
 De ugyan nézze el ezt jól az ember bár.
 Sir is ugyan ez de alá s fel többet jár. 1270
 Néz mindenfelé mint ki fél hogy éri kár.
 Inkáb fél az ilyen mint busul látom már.
 Másként meg próbálom, mindjárt mint viheti.
 Hallod Andromacha a mélyen ¹ sebheti.
 Szívét más anyának Fiát ha temeti. 1275
 Néked pedig inkáb örvendeztetheti.
 Mert ha fiad élne még most, szerentsére,
 Most vitetnék Troja tornya tetejére.
 S le onnan vettetnék a földnek színére.
 Ugy hogy szakadozna teste mind izzére. 1280
Androm. Jaj féltemben szívem mint jég el olvada.
 Vérem meg hült, testem mint hotnak bádjada.
Ulysses. Nézzetek né ezen bezzeg meg raszkoda.
 Bezzeg ki tetzik it mit eddig tagada.
 Mert hogy valamit félt már ebből érthetem. 1285
 És hogy fia éljen nyilván ítélhetem.
 Azért minél jobban lehet ijeszgetem.

¹ Az eredetiben hibásan: melyen.

- Mert majd minden titkát úgy fel fedezgetem.
 Legények hát néktek sietnetek úgy kel.
- 1290 Rajta ne késsetek kötelességtekkel.¹
 Hector fiát mindjárt most keressétek fel.
 It valahol annya közel rejtette el.
 Ott ott egy ajtóban jól meg vizsgáljátok.
 Ugy ládd nézd eléb is hát még se kapjátok.
- 1295 Meg van pedig jól van hozzátok hozzátok.
 Mit félsz hátra mit nész, most igazat látok.
Androm. Bár félnék a rajtam de szokot navalya.
 Már pedig ki mihez szokot gyakorolya.
Ulysses. Nyilván fiát félti csak hogy még titkolya.
- 1300 De addig ijesztem míg egészszen ki valya.²
 De új fogást kezdek s. újjal ijeszgetem.
 Rá fogom hogy ura testét ki vétetem.
 A földből s meg törvén Tengerbe hintetem.
 Mondván hogy Cálcastól hogy másodszor vettem.
- 1305 A mit a fátumok eddig kívánának.
 Minthogy a görögök végre nem hajtának.
 Cálcas által immár így parantsolának.
 Hogy Hector lakoljon helyette fiának.
 Ugy hogy Kápolnája földre terítettessék.
- 1310 Testét meg égetvén apróra töressék.
 A tenger vizében úgy szélyel hintessék,
 Akarjuk hogy hajonk haza eresztessék.
 Azért minthogy fiát meg nem keríthetem.
 Sirját fel bontani kéntelenítetttem.
- 1315 Minthogy másként testét ki nem vétethetem.
 Andromacha jól lesz ha eszt mivel tettem.
Androm. Jaj már két felől is jó rám a félelem.
 Ugyan már melyiknek nyujtsam segedelmem.
 Hectornak é eddig ki volt hív szerelmem.
- 1320 Vagy fiamnak lenne ki immár védelmem.

¹ Tollhibából az eredetiben: kötelességtel.

² A «De» vagy az «egészszen» utolsó szótagja a másoló toldása.

- De jaj ugyan azt meg miként engedhessem
 Hogy Hector holt testét ki volt szerelmesem.
 Ki mig élt gyámolom volt elő szedessem.
 S a tenger vizében porát hintettessem.
 Mert mondom az Egek minden Istenére. 1325
 Kedvesb nékem most is ő mind fia vére.
 Azért haljon inkább meg fiam estvére.
 Mint ő pora jusson görögök kezére.
- Jaj de ugyan azt is néznem hogy kelletik.
 Oly magas toronyrol le midőn vettetik. 1330
 Jaj szivem mely szörnyü gond közt főzettetik.
 Jaj mindjárt meg hasad ha nem enyhítettik.
- De fel Hectornak is hogy bontsam sir halmát.
 Hogy háborítsam meg örök nyugadalmát.
 Inkáb haljam még is Fiam vég siralmát. 1335
 Így mind Hectoromnak ujtsam fájdalmát.
- Ulysses.* Látom immár fiát elő nem kaphatom.
 De maga kriptáját mindjárt elhányatom.
 El temetet porát földből ki ásatom.
- Androm.* Azt kit én tölletek drágán megváltattam, 1340
Ul. Semmise az nékem akadályt nem tészen.
 Mert mindjárt e kriptá le omlik egészen.
- Androm.* A már ugyan bezzeg friss fogadás léssen.
 Ilyenre vagytok ti mindenkoron készen.
- Ulys.* Hát még Aszszony pattagsz, tsit pat lassodjatok. 1345
 Legények azért is fejszét ragadjatok.
 S földig e kápolnát mindjárt le rontsátok.
 Akár mit fetseg ez számba se hajtsátok.
- Androm.* Oh tigris anyától születet nemzetek.
 Ugyan már mit tégyek továbbá veletek. 1350
 Mert Hector sirjára hiába siettek.
 Mert én egyedül is állok ellenetek.
- Ellenetek állok ezen két karommal.
 Melyek most bádjattak bár a több tagammal.
 De erőm meg ujjul tudom haragommal. 1355
 Mihelyt kell örzenem Hectort hatalommal.

Ulyss. Legények mit mondek tán még nem hallátok.

Hát parantsolatom még nem fogadjátok.

Most mindjárt e kriptát földig le rontsátok.

1360 *Külömben haragom mert fordítom rátok.*

Andro. Protestálok ide közel ne jöjjetek.

Lictor. Anya meny dolgodra mert majd rád is ütek.

Andro. Nem bánom it inkább bátor meg ölyetek.

Lictor. Alo furt ott ketten immár pereljetek.

1365 *Andro.* Hector hector kérlek jere ma mit késel.

Siess hamar kérlek s ály mellém készséggel.

Ulyssest szolgálástól kápolnádtól üzd el.

Ulyss. Semmi se vágjátok rajta serénységgel.

Androm. Jaj de mit tsinálok magam sérelmemmel.

1370 *Im mindjárt a kettőt egy veszedelemmel.*

Fiamat s hectorom testét vesztetem el.

Holot tám ha kérem lesznek kegyelemmel.

Vagy ha nem is inkább meg egyebüt haljon.

Tsak rája oly szörnyü tere ne omoljan.

1375 *Attya holt porára vére ne omoljan.*

Jaj ily gond valakin földön van é valyon.

Azért tám tsak vallom ki tselekedetem.

Tám tsak grátziájok fiamhoz nyerhetem.

Ulysses lábához inkább magam vetem.

1380 *Ugy instálok néki tám szivét illetem.*

Oh kérlek Ulysses halgass meg engemet.

Im földig hajtottam előtted fejemet.

Enged meg e hibás tselekedetemet.

Előtted rejtettem hogy el gyermekemet.

1385 *Gondold meg hogy mennél felyeb emeltettél.*

Te annál sikamlob állásra léptettél.

Melyel annál jobban el köteleztettél.

Hogy azon könyörüly kit így meg ejtettél.

Kitsin fiamnak is tekints személyére,

1390 *Kérlek Telemachus fiad életére.*

Szánj meg s ne hoz veszélyt nyavalyás fejére.

Ulyss. Ad ki eléb s úgy kérj kegyelmet fejére,

Ando. Jaj csak el megyek hát mert mit tudok tenni.

Tsak ki veszem szegént mert mit tudok tenni.

Ulyss. Héj keljetek el mert oda akar menni.

1395

Anya fiát onnan akarja ki venni.

Androm. Oh Astyanáxom jőj ki szerelmesem.

Astyan. It vagyok oh anyám parantsoly édesem.

Andr. Jőj ide anyai ölembe kedvesem.

Hogy gyenge tetemed még meg ölelhessem.

1400

It van Ulysses jaj ti félelmetek.

It van s e gyermek rettenti szivetek.

E nem ereszte már haza bennetek.

Bár ha siettek.

Ulysses előtt jaj fiam ály térdre.

1405

Meny eleibe úgy tisztóletére.

Nints a fejednek bár vagy Hector vére.

Mert szégyenére.

Azért mint csak rab úgy viseld magadat.

Vagy ha nem érzed még ilyen sorsodat.

1410

Azt ki tanit hogy mint folytassad szodat.

Köves anyádot.

Andr. Astyn. Priamus éppen úgy volt hajdanában.

Mikor Hercules tet sákmánt Trojában.

De ez meg szánván őt még is sorsában.

1415

Hagyta javában.

Ved mondván néki kézhez országodat.

S bird ezután is mint tulajdonodat.

De meg lásd meg ne tsald barátodat.

S. fő akarodat.

1420

S így Hercules vot Primus hasznára.

Azért kik vágytok ti is pálmájára.

Nem vennétek é fel ötöt példára.

Már utoljára.

Én pedig im it fekszem előttetek.

1425

Ohajtván várom ti segedelmetek.

Nem kérem Atyám országát tölletek.

Mely a tiétek.

Hanem zokogva tsak éppen azt kérem.

1430

Hogy ne ontsátok ki ártatlan vérem.

Mert ha életem lesz tölletek bérem.

Meg azzal érem.

Ulyss. Andromacha nagyon illetet engemet.

Kéréstek úgy hogy tsak nem ontom könyvemet.

1435

De inkább sebheti fiaink szívemet.

Kiket ha ez fel nő mind halomba temet.

Andr. S tám véled hogy Troját e meg építetteti

S a költsönt azután néktek meg fizeti.

De Troja reményét ha tsak ebben veti.

1440

Öt mostani hamva végképpen temeti.

Nem is kér tölletek e széles országot.

Bár nagy Attya ígért néki királyságot.

Hanem tsak éltéért instál szolgálágot.

S holtig azért visel nállatok rabságot.

1445

Ulyss. Hallod é e dolog nem áll Ulyssesen.

De Cálcs nem hadja hogy fiad élhessen.

Ki a fatumokat szolgálja értelmesen.

Mert az Isteneiktől vészi egyenesen,

Andr. Oh te álnokságnak szemtelen embere.

1450

Te ravasz, te tsalárd, te korhel, te here.

Kinek soha senkit nem sebheth fegyvere.

Minden álnokságnak vagy te fő mestere.

Te te éjjel szoktál ki prédát horgászni.

Ki feleidet is tsak szoktad gyalázni.

1455

Fiam nyakában is kívánsz veszélyt rázni.

Már hogy senki nem bánt mersz nappal tsatázni.

Ulyss. Aszony hallgass engem esmérnek mindenek.

De a görög hajok rég el készültének.

Hanem te hallod é ragadd kezét ennek.

1460

Hozd utánnam mert tsak e vége mindennek.

Andr. Atkozot jaj jaj hogy fosztasz meg engemet.

Ulysses tsak addig had meg gyermekemet.

Mig meg siratom ez egyetlen egygyemet.

S önthetem rá bővön anyai könyvemet.

Ulyss. Enyit tsak fátumid néked meg engednek.¹ 1465

Azért mi sem állunk ellent e kedvednek.

Nem bányuk sirasd meg sorsát gyermekednek.

Hallod héj kedvez még kitsint e kisdednek.

Andr. Jaj oda vagy már te is gyámolom.

Jaj jaj szememből oh hol vagy siralom. 1470

Tölled is kintsem mindjárt oh fájdalom.

Meg imé válom.

Mert jaj már meg ölt Ulysses törvénye.

El nyelt kedvesem irigyed örvénye.

S örök homályba borult napod fénye. 1475

Gyenge reménye.

Jaj szép alakam jaj gyönyörűségem.

Jaj drága kintsem jaj egy ditsősségem.

Oh már ezután ki lesz reménységem.

Késik ha végem. 1480

Jaj kevély Pyrhust már ki szédítti.

Rabságom terhét meg már ki könnyítti.

Troja romlását meg már ki építti.

S bé ki keritti.

Ezeket tölled mert várjuk hijában.

1485

Ragadnak mert majd atyádnak tornyában.

S Le onnan vetnek hogy véred honnyában

Folyna Trojában.

Jaj de irtózás tsak meg is gondolni.

Néked kedvesem meg jaj hogy kel halni.

1490

Mert ritkán lehet olyat tapasztalni.

Kel ha meg valni.

Hectorénál is az mert gonoszab lészen.

Mert senki téged jaj vissza nem vészen.

Se koporsóban ámbár lesz a készen.

1495

Senki se tészen.

Ulyss. Anya dugd bé többet ne sirasd fiadat.

El tán nem végeznéd ma is panaszkodat.

¹ Az eredetiben: «enkednek».

Andr. Jaj kérlek enged meg annyi grátziádat.

1500 Mig szemét bé fogom. *Ulys.* gyorsítsd hát dolgadoat.

Andr. Jaj oda is vagy már lelkem egészszen,

Mert velem léted már tovább nem léssen.

Ulysses töllem mert mindjárt el vészen.

Lészesz ha készen.

1505 Immár kedvesem látom meg kell lenni.

Meny el egyebet most nem tudok tenni.

Job is Atyádhoz tám szabadon menni.

Rab hogy se lenni.

Astián. Jaj jaj Anyám édes jaj ne hagy engemet.

1510 *Andr.* Jaj kintsem hijában fogtad meg ölemet.

Hijában kívánod anyai szívemet.

Mert jaj nem nyujthatam már segítségemet.

Mert mint az Ölyv szokot ki élni prédával.

A Szelid galambat ha kapja fiával.

1515 Egy aránt üldözi fiát az anynyával.

Ugy bánik én velem s veled szabadjával.

Azért oh kintsemtől szakadat szép alak

Nints mod Ulyssesstől hogy meg tarthassalak

Hanem jaj de érted tám mindjárt meg halak.

1520 Kéntelen atyádhoz kintsem botsáttalak

Jaj de immár tölled ha el szakasztatam.

Soha gyenge ortzád nem tsokolgathatam.

Oh drága virágom, oh kintsem magzatom.

Szívem pihenését már miben kaphatam.

1525 *Ulyss.* Hát még sir gyermekét tölle rántsátok el.

Ha még is meg fogja ötet rugjátok fel.

Andr. Jaj jaj jaj gonoszak mért ragadjátok el.

Tölled jaj virágom már hogy maradjak el.

Együgyü Rab.

Istenem ezektől Szenvedni menyit kell.

1530 Bár tsak már valaha egyszer vinnének el.

Tsak most is a vén tromf miért pofoza fel.

Tsak hogy ő peszeget s én voltam jó kedvel.

- De szerentséje hogy nem ütöt más helyen
 Hiszen ha sírhatnék lássa ő rököljen
 Polyxenája is ot lássa rököljen. 1538
 Mást ütéssel arra de ne esztekeljen.
 Még Hectornénak se sok esze felette.
 Egyet is a bolond hogy jajdul mellette.
 De velem nem bánik úgy az eb ellette.
 Hiszem én mért sirjak mivel érdemlette. 1540
 Eb sir én bizony nem egy szót is érettek.
 Azt nekem ne mondják sirj mert meg kötöttek.
 Hiszen mi e semmi ezzel meg nem ettek.
 Sőt hogy meg kötöttek azzal urrá tettek.
 Mert nem mondják hogy nem eszel ha nem vágsz fát. 1545
 Hanem ingyen adnak ennem innom nohát.
 Ezért sirassam én Hécubát s az Urát.
 S Ha kérek az Urak adnak is polturát.
 Tsak mindjárt azért is it minden láttára.
 Tántzolok Hécuba aszszony boszszujára. 1550
 A kofának gyűljön hogy mérge torkára.
 Félre aló minden frissen kádiára
 Jaj jaj jaj mint¹ meg ütém jaj jaj a faramat
 Ette volna meg a kutya a lábamat.
 Mert nem jár jól, öszve rontám jaj magamat 1555
 Nesze la ne hibázd mászszor járásomat.
 De jaj még is tsak fáj nem gyógyul mit tégyek
 Né be sok Ur van ot tsak hozzájok mégyek
 Pénzt kérek töllek, hogy Urusságot végyek.
 Melyből aprodonként kívül rája kenyek. 1560

Actus IV. Heléna.

- Már látom valamely nem vélt házasságban.
 Gyász, sirás, vér, fegyver, halál s gyilkosság van.
 Általam kel végbe menni valóságban.
 Bár ne légyek részes én e gyilkosságban.

¹ Az eredetiben «mind».

- 1565 M ost is Polyxenát meg tsalnom im mint kel.
 Ki testvér volt páris hajdóni férjemmel.
 Tudniillik Pyrhus mintha őt venné el.
 Gyászszából színesen kel öltöztetnem fel.
 Mely szint önként venni kel néki magára.
- 1570 Hogy menyaszony modra Akhilles sirjára.
 Vitetvén ölessék úgy meg ot számára.
 De úgy hogy ő néki nem leszen tudtára.
 Másként jo is semmit hogy ő nem tud ebben.
 Mert azzal halála esik tsak könnyebben.
- 1575 Szegény feje hal meg hogy majd nem vélt sebben.
 De nékem az esik sokkal terhesebben.
 Mert nékem kel ötet tsallál arra venni.
 Színes köntöst önként hogy kíványon venni.
 Melynek vétek nélkül nem lehet meg lenni.
- 1580 Kéntelenittetem de még is meg tenni.
 Másként miért hányom én ezt meg ennyire.
 Mert a vétek terhe száll azok fejére.
 Engem kényszeritnek kik az effélére.
 Azért hozzá menvén tsak hajtam végére.

1585

Beszéli az ujságát Héléna.

- Polyxéna édes ujságot haljatak.
 Mert meg elégedvén Istenek sattzatak.
 Forditották jobbra veszélyes sorsotak.
 Kivált rád nézt melyet örömmel mondhatak.
 Mert téged oly nemes férjhez rendelének.
- 1590 Soholt is hogy jobbok néked nem esnének
 Bár Troja s Priamus véreid élnének.
 S annak már szemei meg is kedvellének.
 Pyrhus ez parantsol ki Thessáliának.
 Letét Akhillestől ki vette magának.
- 1595 E téged általam kér házasságának.
 Hogy örökös tagja légy ágyas házának.
 Kihez de hogy is ne mihelyen hozzá mész.
 Mert Isten aszony is hid erre volna kész.

- Nagy Tethis, Péléus, Néréus menyek lesz.
 Viszont rabságban ily nagy méltóságot vész. 1600
 Azért Polyxéna ujítsd meg kedvedet.
 Változtasd szinessel meg gyász köntösedet.
 Sok bud után mutasd már vig örömedet.
 Mert vig kedv friss köntös már illet tégedet.
 Melyet el ne mulass most mindjárt meg tenni. 1605
 Pyrhus előtt mert még úgy fogsz kedvesb lenni.
 Mert vaj be sok leány fogná ma fel venni.
 Szép köntösét ha kék mindjárt férhez menni.
Androm. E vala még héjja a mi gyötrelmünknek.
 Mutassuk jeleit hogy vig örömünknek. 1610
 Hogy mindjárt kel férhez menni egyikünknek.
 Holot keseregni kel Troján szívünknek.
 Mert férhez menésnek most éppen ideje.
 Midőn még füstölög szörnyen Troja helye.
 Mert ugyan ki volna annak kedvellője. 1615
 A mely házasságnak Héléna szerzője.
 Mert görög országnak te mérges fajzása.
 Te kurva, te pestis, te népek romlása.
 Hymennek szivednek rut nyájaskodása.
 Nem let még elég kard vérrel izzadása. 1620
 Rajta rut furia kövesd tetzésedet.
 Hozd bé még közinkbe véres hymenedet.
 Mert még dühös szived meg nem elégedet.
 Fáklyák helyet Troja tart tűznek tégedet.
 De bezzeg mi népe kik voltunk Trojának. 1625
 Ne örüljünk Pyrhus e lakadalmának.
 Keseregjük sorsát sőt Polyxénának.
 Mert nyilván ő tzélja Héléna szavának.
Héléna. Nem tzélok ujítsam hogy fájdalmatokat.
 De lám nem vesztek ti vigasztalásokat 1630
 Azért nem nyomhatom el sok panasztokat
 Holot én szolhatnék mint ti méltobbokat.
 Mert ti jajjotokat szabadon szoljátok.
 Fejetek szabadon ti sirathatyátok.

- 1635 S jajjait szolhatya mint akarja szátok.
De én Párisért tsak titkon gyászolhatok.
Pusztulásra jutot ti kedves hazátok.
Fenekkel fel fordult nagy hirű Trojátok.
És a kik szabadon eddiglen valátok.
- 1640 Következet terhes szolgálat réátok.
De tsak könnyebitti a sérelmeteket.
Sokan szenveditek hogy büntetésteket
Én pedig viselek bár nagyobb terheket.
Egyedül hordozok még is mindeneket.
- 1645 Az imint réátok mind sorsot huzának.
Sors nélkül Uramnak de engem adának.
Kinek lészek tárgya tudom boszszujának.
Oh hogy kel szenvedni ennyit Héléának.
Hogy én meg érdemlem azt ne is mondjátok.
- 1650 Azért hogy miattam veszett el Trojátok.
Söt Párisnak inkább tulajdonítsátok.
Mert engem kéntelen ő hozot hozzátok.
De azzal Páris is semmiben nem vétett
Maga mellé engem mert ő jus szerént vett.
- 1655 Az ígéret szerént mit néki Vénus tett.
Kegyelmes bírása midőn ügyében lett.
Másként mi ez ügyet bizzuk más birora.
Hanem Andromacha kérlek a köz jora.
Keserűségedet hogy hagyván mászszorra.
- 1660 Polyxéna dolgát vegyünk gondolora.
Vegyük rá valamint hogy gyászszát vesse el.
Mosdjék meg s illendő módon öltözzék fel.
De jaj meg tölt szemem értetek könyvekkel.
S Szinte sirok kérlek de magad végezd el.
- 1665 *Andr.* Igen bizony hogyne de mért sir héléna.
Azért hogy meg tsaljon téged Polyxéna.
De hallod meny fére te sántálo bénna,
Ulyssesnek tzélját most mindjárt mond meg na.
Polyxénát le mely toronybol hányatya.
- 1670 Vagy le kö sziklárol melyről taszittatya.

- Erről vagy amarrol vagy mi akaratya.
 Tsak mond ki mert szived el nem titkolhatya.
 Mert az akár melyik végben inkább mégyen.
 Mintsem feleséget Pyrrhus töllünk végyen.
 Hanem Polyxéna dolgát mond mi légyen. 1675
 Szoly no ma tovább is mert halgatnod szégyen.
Héléna. Bár én réám nézt is Cálcsás tanátsloná.
 Hogy az én vérem is mint fátum tartaná.
 Akhilles sir halmán Pyrrhus ki ontaná,
 S életem unt végét kardra szakasztaná. 1680
 Oh szép Polyxéna követném estedet.
 Kinek Pyrrhus ontya ki majdég véredet.
 Akhilles fel jöven mert kívánt tégedet.
 Pyrrhus hogy áldozza meg néki testedet.
Andr. Igy ládd így Héléna majd tzélod érheted. 1685
 Mert ugy Polyxénát majd örvendezteted.
 Hogy frissen öltözzék könnyen rá veheted.
 Halálát előtte mihelyt emlegeted.
Polyxéna. A kedves Héléna nékem szád szollása.
 Arra mert szívemnek volt egész vágyása. 1690
 Hazámba légyen hogy vérem ki folyása.
 Már meg van szívemnek egész ujjulása.
 Már fel öltözhetem szines köntösömet.
 Mert látom mint kíván Pyrrhus már engemet.
 E föld hogy temesse. *Hécub.* Jaj pogány. *Poly.* teste- 1695
Andr. Jaj de szegény anya talám ájjulál el. [met.¹
 Hogy hagyta mint bánnak egyetlen egyeddel.
 Hécuba mi lele Hécuba ébredj fel.
 Vízet hogy mossuk fel vizet sietséggel. 1700
 Jaj el most Hécuba be könnyen alunnál.
 Jaj szegény végképpen most be könnyen hunnál.
Polyx. It a víz Hécuba kely fel ne aludjál.
 Hécuba, Hécuba, mi az *Andr.* pedig hogy még szollál.

¹ Itt egy sort az 1696-ikat elnézte a másoló, melynek kimaradását a kéziratot utólag átnéző szerző sem vette észre.

- 1705 *Hécuba.* Jaj be beteg vagyok jaj de Polyxénám.
 Jaj nékem gyümölcsem jaj már kit tsokol szám.
 S hát még is Akhilles nem szünsz meg törni rám,
 Soha jaj gyötreni engem meg nem szünsz tám,
 Mert rég sok gyermekim voltak körülöttem
- 1710 Kikre ekkor rendre tsokjaim hintettem.
 Miattad azokat jaj de mind vesztettem.
 És tsak ez egyedül marada mellettem.
 Ezt vélem vala hogy lenne reménységem.
 Nyugalmam gyámolom segittő mentségem.
- 1715 *Jaj mindjárt ettől is de foszt ellenségem.*
Oh veled hogy én is nem érhetem végem.
Andr. Nints miért Hécuba ugy emészd magadat.
 Mert temeti Troja földbe Léányadat.
 Értünk értünk szoljad inkább panaszkodat.
- 1720 *Nagyob kinra mert mi életünk maradat.*
Héléna. Hát ha tudnád még rád mi fog következni.
 Tudom még magad is majd fognál könyvezni.
Andr. S hogy hogy mert mi gonosz fog rám következni.
 Melyről én nem tudtam volna értekezni.
- 1725 *Héléna.* A la hogy fejetek már sorsra hányattak.
 S ki ki kié légyen már ki kotzkáztattak.
Andr. Hogy hogy ugyan kérlek engem kinek attak.
Hélén. Leg előb is téged Pyrhushnak osztottak.
Hécub. Hát ugyan Cassándra mond meg kinek eset.
- 1730 *Hélén.* Cassándra sors kívül Agamemnoné let.
Hécub. Hát engem is mond meg a kotzka kinek tet.
Hélén. Ulyssesnek de tsak tzélja kívül vetet.
Hécuba. Jaj jaj melyik biro volt olyan kegyetlen.
 Melyik osztotato volt olyan szemetlen.
- 1735 E sorsot osztotta ki oly egyenetlen.
 Engem Ulyssesnek hogy vetet illetlen.
 Már látom hogy rajtam minden veszedelem
 Mert gonoszból bánnak mint rabbal én velem.
 Oh szivem emésztő nagy s kinos sérelem.
- 1740 *Jaj nékem te lészesz mely szörnyü gyötirelem.*

Mert látom Ulysses hogy már rabod lészek.

Jaj de szolgálatot néked én hogy tészek.

Mint fiam gyilkossát kit én olybá vészek.

Oh hogy inkább mindjárt it el nem enyészek.

Másként már én magam csak hijában szánom.

1745

Ulysses az hová tetzik vigy nem bánom.

Tsak vigy is, vigy de ti, fátumim kívánom.

Tüz, viz, fegyver, halál, jöjjetek utánnom.

A tengerekre is velem el jöjjetek

Mind addig ellenem kegyetlenkedjete.

1750

Mig egy vagy másképpen minket el vesztetek.

Ulyssesen egy kis boszut így tehetek.

Jaj Istenem de ez ha lesz is későre.

Addig leányomnak jó veszély feje.

S ki foly a lelkemnek gyenge piros vére.

1755

Jaj né is hol Pyrhus, it jö nem meszsére.

Jövel Pyrhus jövel oh öly meg engemet.

Jövel engem öly meg ontsd ki én véreimet.

Engem öly meg én meg váltom gyermekemet.

Pyrhus. Félre anya te is ne késeleld kezemet.

1760

Nékem Polyxéna kívül senki se kell.

Jöszte te Atyámnak hogy áldozzalak fel.

Ö is érted holt meg vész te is érte el.

Polyx. Jaj jaj jaj Istenek jaj hová légyek el.

Hécub. Jaj jaj bártsak irigy¹ Istenek ostroma.

1765

Ha nem hajtasz semmit a könyörgő szora.

Öly meg leányommal engem is valora.

Engem is el fogad tám Achilles pora.

Oh kegyetlen de csak meg se hallod szomat.

Hurtzold mint hohér gyenge galambomat.

1770

Jaj jaj ki segitti már bádjat tagamat.

Oh bár csak láthatnám mint vész leányamat.

Jaj de mint meg bánám tselekedetemet.

Miért kérem ki nem szán ellenségemet,

¹ Valószínűleg tollhiba «irigy» helyett, mint föntebb «is hol» «ihol» helyett (1756 sor).

- 1775 Majd ha mégyünk kérem Téthist s az engemet.
Meg szán és majd véllek boritya fejemet.

Actus V. Hecuba.

- Jaj jaj jaj egyedül árván mint hagyatám ¹
Egy leányomtól is meg jaj hogy fosztatám.
Tsak halálának is hírét nem halhatám.
- 1780 *Andr.* Jaj én fiamat is eddig meg ölték tám.
Követ. Oh kin oh fájdalom oh Istentelenség.
Oh szörnyü pogányság, oh nagy kegyetlenség.
Ilyet soha eddig tám nem lát ellenség.
Minden sziv meg retten ettől s nem lesz mentség.
- 1785 *Mert* ehez hasonlot nem látot soha szem.
Irtozom midőn kel most is beszéllelem.
De tsak azt se tudom el hol kel kezdenem.
A tiéden vagy az övén s rendre mennem.
- Hécuba.* Akár mi rendet tarts nem sértz meg engemet.
1790 Azzal tsak mond ne tartsd függőben eszemet.
Mert mindenképpen tsak veszttem gyermekemet.
Fáj s nékem mindenik emészti szivemet.
- Követ.* Polyxéna Pyrrhus által meg öletet.
Astyanáx le a toronybol vettetet.
1795 Mindenik de olyan bátran viseltetet.
Mindenek előtt az hogy tsuda lehetet.
- Andr.* Kérlek beszély elé rendre mindeneket.
Mint veszték el e két ártatlan kintseket.
Hogy bártsak mint végbe ment haljam hireket.
- 1800 *Követ.* Így volt hát ha tudni akarad ezeket.
Hagytak a görögök egy tornyot Trojában.
A melynek Priamus álván ablakában.
Belölle a tsatát nézte hajdonában.
S igazgatta onnan folyon mi formában.
- 1805 *Ebben* vette fel is gyakran Unokáját.
Mutogatná néki hogy az harz tsatáját.

¹ Az eredetiben hibásan «hanyatám».

- Attya midön hánná gyakran Márs kotzkáját.
 S festné görög vérrel villogo szablyáját.
 E toronyhoz mely rég Troja disze vala.
 Most pedig a rut füst tűz rutul mutskola. 1810
 Mindenfelöl a nép s a népség nyargala.
 Ugy hogy teméntelen Nép a körül álla.
 Es kik egy kevéssel hátréb szorulának.
 Nézni elől mint hogy mind nem álhatának.
 Némelyek tsak lábuj hegyekre állának. 1815
 Sokan pedig kik egy kik másra hágának.
 Es kik ezekről is jól nem nézhetének.
 Bár minden fát falat emberek lepének.
 A közeleb lévő hegyekre menének.
 Hogy látnák halálát Hector gyermekének 1820
 Sőt hogy meg szorultak ott is utoljára.
 Midön egy nem térne sem falra sem fára.
 Mérté tenni azt is a gonosz próbára.
 Hogy hágot Hectornak szent kápolnájára. 825
 Így fel gyűlvén a nép ennek nézésére.
 Osztán Ulysses is érkezik későre.
 Kis Astyanáxat vezetvén kényére.
 Viszi egyenest a torony tetejére.
 A hová mihelyt ért fiad serénységgel.
 Mintha oda maga ment volna készséggel. 1830
 Mindjárt körül nézet mindent szemességgel.
 Viselte ot magát olyan keménységgel.
 Miképpen kölyke az erős oroszlánnak.
 Midön keménysége még nints is szájjának.
 Adná hogy jeleit menykő haragjának. 1835
 Kemény agyargását mutatja fogának.
 Eppen te fiad is aként tselekedet.
 Ugy jelentette ki hogy kitől eredet.
 Melyet látván a nép mind el keseredet.
 Ulysses könyve is sőt tám meg eredet. 1840
 De még is könyveit fiad meg tartotta.
 Sőt a míg Ulysses mint Cálchás oktatta.

A Szent Istenekhez szavát fordította.

Maga magát önként ő le hajította.

1845 *Andr.* Jaj pogány Ulysses ezt hogy mivelhette.

Mert a Busiris is azt nem tselekette.

Sem a Diomédes próbára nem tette.

Bár ő ember husban lovait étette.

Mert ketyetleneb ő akár mely Scythánál.

1850 Durváb akár milyen fene Colchitánál.

Mely lakik a Pontus végső határánál.

Jaj már temetetlen teste is ot hogy ál.

Követ. Nints mért hogy oly testet valaki temessen.

Mert le esvén az a kövekre egészen.

1855 Őszve szakadozot s romlot oly erősen.

Hogy el temetni is aztat ne lehessen.

Mert együt tsak nagyob tagjai hagyattak.

S annak is tsontai mind őszve romlottak.

De aprob tetemi mind szélyel hullottak.

1860 Fő, kéz, láb azokban velők se marattak.

Andr. Jaj így is a kintsem let mássa attyának.

Követ. Így lévén meg dolga Astyanaxának.

Midőn egy keveset ott rajta sirnának.

Meg ujjab dologra innen fordulának.

1835 Mivel Achillesnek temető helyére.

Rétéumnak épült mely azon helyére.

Hol az Aegeumnak rug ki tengerére.

Az egész sokaság egyenesen tére.

S ott minthogy az helynek kies sikságára.

1870 Nőt egy magos halom Théatrum modjára.

Melyen épült a sir Achilles számára.

Könyebben tért ennek minden látására.

Még is minden helyet el fogot egészen.

A mely midőn tudná a dolog mi lészen.

1875 Arrol ki egy ki más képpen szokot téssen.

Ki nevet, ki pedig van sirásra készen.

S így gyülvén fel a nép itt is a tsudára.

Éppen lakadalmi készület modjára.

- Érkezik fáklyákkal Pyrrhus utoljára.
 Kit követ Héléna nyoszolyo modjára. 1880
- A néptől ki vétkét minthogy szégyenlette.
 Jöven szemeit a' földre függesztette.
 S Polyxénát kézen fogva úgy vezette.
 Őt pedig hátulról feles nép követte.
- Kit személye szerint midőn meg látának. 1885
- Mindenek ily gonosz szerentsétől szánnak.
 S átkozzák szemtelen dolgát Héléának.
 Miatta kel veszni hogy Polyxénának.
- Mert a mellet forgot hogy ily szerentsében.
 S volt hogy életének gyenge idejében. 1890
- Volt igen deli is ékes termében.
 S oly szép mint a kit szült Vénus személyében.
- Ily személyt ily sorsban hát hogy el nézének.
 Kik egy kik más képen érte törödének.
 Ki idejét szánnya ki dolgát ügyének. 1895
- Leg több fájlaloja még is szépségének.
- De sok szánoinak mi hasznát veheti.
- Senki az haláltól mert meg nem mentheti.
 Attya sir halmára fel Pyrrhus vezeti.
- S nyomában ártatlant mindenüt követi. 1900
- Magát e gyenge szűz még nem is vontatta.
 Bátran Pyrrhus nyomát mindenüt tartotta.
 A sir tetejére még Pyrrhus állatta.
 S ott is rá egyenest szemét fordította.

Vége.

XIII.

HÁROM BOTSAI PUSZTABÉLI JUHÁSZOKNAK EGYÜTT VALÓ BESZÉLGETÉSEK.

*Előadták: Kecskeméten 1804 április 11-én Hajós Krisztina
lakodalmán.*

Szerzője: Császári Losi Pál kecskeméti ref. gymn. tanár.

Másolója: Gyárfás Pál, kecskeméti diák 1804 jul. 21.

Három Botsai Pusztabéli Juhászoknak együtt való beszélgetések; Nemes Hajos Kristina Lakodalma alkalmazosságával.

Die 11-a Aprilis 1804 anno p(er) P(aulum) L(osi) Cs(ászári).

Pista.

Gyurka még te nem is tudod a mit ot benn hallottam
A' Kriska Kis Aszszony a mint már régen meg mon-
Férjhez ment ám, [dottam

Gyurka.

Nem bánom én semmi hasznom sints benne
Ha már még is a Lagzijok Botsán ide kinn lenne,
Egyet ketőtt tsak fordulnék magam is a' Pörével, 5
Tudom te is majd meg járnád a' fél lábu Tsörével
De már osztég ki monta azt? kitől hallottad öhönt:
Hogy már ugyan tsak igazán a' Kis Aszszony férjhez
[mönt.

Pista.

Hát szenn bibasz ott benn vótam a' városon ünnepön,
Akkor monták a' Templomba; Papszó után estöndönn, 10
De már előbb a' Kotsis ki mondta példa beszédben
Nem fekszik már a' Kis Aszszony maga az Ágy közép-
Mindjárt tudtam hova *virgál* a' Kotsis a' szavával, [ben,
Hogy egy társaságba áll majd a' Pendel a' Gatyával.

Peti.

No! no! tsak halgatom én azt, de valami lész abból, 15
Hiszön majd ki üti magát még a' Vas szeg a' sákból.

Gyurka.

Ejnye no de hát még is már ugyan kihöz mönt osztán,
 Ki az a' Bötsületös Ur! Vót é nálunk a' Pusztánn,
 Mert tsak szeretném ám hogy jól esne a' Kis Aszszonynak,
 20 Hogy mindég ne sína rínna haza a' Nagy Aszszonynak.

Pista.

Hallottad é hírét nevét a Halasi Pétörnek,

Gyurka.

Ösmerem Halasi Miskát bötsületös embörnek,
 De hogy Pétör van é köztök azt én Ütse nem tudom,

Pista.

Nem ugy nem Gyurka bátsi,

Peti.

Oh szegény Öreg gyíngyulgyom.

Gyurka.

25 Hát szen jól beszéllök én, de ti nem értitök szómat,
 Halasi Jónást is ugy ösmeröm mint a botomat,

Pista.

Nem Halasi de Halason lakik mondom amoda,
 Uri embör!

Gyurka.

De hát Szabó Pétör é vagy mitsoda,

Pista.

Vezeték neve az Urnak, mint kennek az Ökréndi,
 30 A' Péternek a' Rittyó név; nekem meg a' Kibédi,

Gyurka.

No! hiszön nem bánom én akárki tsak (hogy) jó légyön,
Hogy szeresse a' Kis Aszszonyt

Peti.

Az ám az hogy jó légyön.

Gyurka.

En mondom azt mert ha minden mindenkor tsak azt néz-
A' szép Forma egyiket is nem oly hamar igézné. [né,

Pista.

Oh! vén görhöny nem úgy van ma már a dolog mint ré- 35
Mikor kend is meg szerette a' Pörkéjét a' Jégön [gön,
A' Pénz, Jóság, Fámília, Atyafiság, Nömösség,
Ezökben van már ma mindön házassági kegyösség.
Hallottam én hogy ben voltam a Városon az alatt,
Mit beszéltek jó Uramék a' szalonnás bólt alatt. 40
Kérdőzték ám egy Léányról van é pénze jószága,
Osztán meg egy Legényről is van é jó Gazdasága,
Tudom már én az illy dolgot mert mikor a' Görögnél,
Kotsiskodtam Pestre jártam hallottam azt örökké,
A' sok Futás Fáradozás tzélja mindég a' haszon, 45
A' nyereség a' Pénz minden előtt az Isten Aszszony.

Peti.

No tsak mond ú valamit nem híjjába jár várasonn,
A' mit lát 's hall imitt amott meg mondja Huszárosson,

Gyurka.

No! hiszen tsak járj sokat bé; majd¹ mi benned még jó vót,
El veszted² mert nem jó meg hallani könnyen minden szótt, 50

¹, ² Egy fölösleges «a» és «ám» szócskát mindkét sorban kihagytam a rhytmus kedvéért.

Szaszonyák¹ hogy Lány a' Legényel öszve kapaszzkodva,
Jár az utzán a' Piatzon egymásba ragaszzkodva.
 Nem igaz é?

Pista.

Pesten van a' Gyurka bátsi nem itten,
 Estve járnak hold világgal az ollyak Ketskemetenn.
 55 A Barátak közén látna ked ollyan madarakat,
 Ott kergetik a félelmes nyulak az Agarakat.

Peti.

No! no! valami lesz ebből ha nem más Lakodalom.
 Ugy é Pista nem meszsi van már ide az Zöld halom,
 Oda menjünk majd kapunk ott bort petsenyét kalátsot,
 Ott mön köröszkül a' Násznép,

Gyurka.

60

Fogadjuk a tanátsot.

Peti.

Tudom is hogy lesz ott minden drága ízű sütemény,
Prósza, rétes, peretz, béles, minden féle gyűjtemény,
 Apró szállós kása lentse, malosás hal, körömmel,
 Tzifra leves, tárkonyos hús, sárga répa ürömmel,
 65 Ki ki tsinált ki be tsinált tzitronyal, és gyömbérrel,
 Palatsinta hagymás gombótz Maszakurdi² gyökérrel
 Pite, szárma, Lepény, Lángos, tsöröge és pogátsa
 Pástétommal, Nyakon kentel, kürtös Fánk, Pésma kátsa
 Lábatlantik,³ bába kenyér, Pöfeteg és Gölödény,
 70 Tsuka kárász apró halak szártsa, vad rétze Gődény,
 Mákos tsíkmák, bundás kenyér natragulya rántotta,
 Barát füle, krumpli istertz.

¹ Szaszonyák = Hisz azt mondják.

² A szó javítva van s olvasása kétes. Lehetne: «Maskakurdi» is.

³ A végső szótag kétes.

Gyurka.

Ejnye kutya szántotta
De tudod az ételeket számlálni mind egy nyomba,
Nem hijjába kukta voltál az Alpári Klastromban,

Peti.

Várja ked már had mondjam el még sok van a' rováson, 75
A' mit szoktak Uri helyyen fel hozni egy rakáson,
Őz, Vad ketske, Nyul, Vad disznó, Medve kölyök szarvassal
Fátzán, Fajtyúk húros madár ispékelve avassal,
Apátza fing, Pater bajusz, Perkelt tekenős béka, 80
Aproléka szalonnával, rőszölve a déréka,
Csiga biga Mandrutz kúkú, Isnef ganéj, Martza fánk,
Sturutz tojás, kokus dio, leppentyű de attól szánk
Fog hagymás ám gyurka bátsi ne is mozgasd¹ a füled
Mesze vagynak e' sok féle drága étkek te túled.

Gyurka.

Hát Koriándrom lesz é mert neköm is a' kellene, 85
Még idővel hideg lelís ellen bezzeg jó lenne,

Pista.

Leg jobb volna a' Városra bé menni együtt,

Peti.

Ejnye,

Talán bizony rá éhőztél kell é kútya petsenye.

Gyurka.

Martza fánkot, natragulyát én ugyan nem ehetném
De az Uri Lakadalmat látni még is szeretném. 90

¹ Egy vízfolt miatt kétes az olvasás. Csak elől egy «m» betűnek két szára és végül az «asd» szótag vehető ki.

Ha hogy el nem tévejödném talán tsak el is mönnék
 Ajtónn álló szolgálatott, leg alább én is tönnék,
 De hát hova 's möre menyek, hunn talájjam a házat

Pista.

Azt nem tudni Gyurka Bátsi tsak ugyan nagy gyalázat.

Gyurka.

95 No, de én nem jártam 's kőtem a' Városon még soha,

Pista.

Én hát majd meg mondom Mörré mönyék majd osztán
 «A' Nagy Göntzöl szekér látszik a mint arra föl felé; [hova;
 «Arra mönyék kend egyenest az Északi szél-felé,
 «Talál ked egy jó nagy várost négy Tormok vannak benne,
 100 «Kérdözze meg ked a' Kapust, Körösre mörré menne.
 «A' leg nagyobb templom előtt álják ked meg azomba,
 «Egyenesen tsak fel-felé tartson egy jó malomba,
 «Ott meg mondják a' Nagy házat

Peti.

Halgassa meg ked szomat,

«Nem téveszti ked el soha jó utasításomat.
 105 «Egy bádoggal fejelt tormot látt kend a' többi között,
 «Annak tartsék ked egyinöst ¹ 's mikor oda érkezött,
 «Ott talál ked innen rajta, Téli Napkelet felől,
 «Egy tsengetyús épületett de rongyos kívül belől,
 «Könyű lesz azt meg esmérni mert sehol nintsen párja,
 110 «A' legg kisebb essőtske is köröszttül a' mint járja.
 «Kerítése hogy mijen volt néhon most is meg tetszik,
 «De mint az jó részög embör, düléndöz, esik, fekszik,
 «A' tetejét a szél hordja erre is amarra is,
 «Be mohodzótt, legelőnek gondolja a' marha is.

¹ A másoló tévedése lehet «igyenöst» helyett.

A' Templom felől egy kis részt éppen most sindeleznek, 115
 Ott ne agass mert mint ujság nézésért majd pénzt vesznek,
 Nap kelet és Észak között nyílik rá egy nagy kapú,
 Mellette egy kisebb ajtó mindenik rossz kalapú.
 Ottan meg álj de be ne mőny, mert ha talál zúdúlni.
 A' szél, az ajtó teteje könnyen fog rád fordulni, 120
 'S ugy jársz mint az Olasz a' ki talán még most is szalad,
 Ha néked is mint ammannak Horgas inadba szakad;
 Ottan találsz gyerököket, mond meg ki vagy 's mitsoda.
 Majd el igazítnak szépön; eredj véle menj oda.

Gyurka.

Noszen már el nem tévedek, dé hát osztán mit mondjak. 125
 Ha kérdözik miért möntem? Urak előtt hogy szóljak.

Pista.

Hogy is mönne ked a házba ilyen piszkos gunyába.
 Menjék ked az Istállóba, leg feljebb a' konyhába,
 Húzza meg ked szépen magát

Peti.

de bizony bé menyék ked.
 A menyaszszonyt 's a Vőlegényt szépen föl köszöntse ked. 130
 Helyettünk is tisztelje ked az egyesült úri párt.
 Mondja ked sok örömök közt lássanak sok telet nyárt.

Gyurka.

Nem a' pajtás, nem de most egyet gondoltam hogy ha jó,
 Jó kutyáink vagynak nekünk a' Duna, Tisza, Sajó,
 Osztán a' Holló, a' Piper a' Gyöntyös, és a' Hatyú, 135
 Meg őrzik ezek a' nyáját velek lesz ez a' fatyú,
 Mi mönyünk el mind a' hárman köszöntsük mindnyájokat
 Mondjunk az Újj házásoknak minden féle sok jókat.

Peti.

Jó mondja ked Gyurka bátsi mönyünk bé Ketskemétre,
 140 A' Jó kívánásokat ne hányuk itt a' szemétre.

Pista.

Mönyünk, mönyünk; én nem bánom de ki lesz hát közzü-
 Ki el mondja köszöntésünk ha az házhoz kerülünk. [lünk;
 Én azt mondom Gyurka bátsi ked legyék falu szája,
 Ked öregebb, kennek van leg szebb 's leg ujjabb bundája.
 145 Mi majd a' ked háta megett kiáltyuk tsak suddogva;
 Éljön a' szép újj Pár éljen soha nem háborogva.

Gyurka.

Hát már tsak én legyek még is köztetek falu szája,
 Mit mondjak hát hogy ne essék beszédemnek hibája.

Peti.

Mit mondna ked öreg bátsi fogja ked a' Dudáját,
 150 Fújja el ked keservessen azt a' régi notáját.

Gyurka.

Mellyiket te.

Peti.

Azt a' melyet Ifjantan a' Pörkének,
 Fujdogált ked.

Pista.

Jó lesz biz a' mert az ugyan szép ének
 Ez ugy e Peti:)
 Pestremegyek Josef napra; Mithozzak rósám számodra,
 Fodros kötény sellyem pruszlik; Derekadra de jól illik.
 155 De hát a' Pörke erre mit felelt.

Peti.

El mondom mert éppen akkor a' Pörke nálunk telelt.
 Sárga répa Petreselyem ;
 Nem kell nékem bétsi selyem.
 Tarka szoknya piros tsizma.
 A hajamba zöld Pántlika.

160

Gyurka.

Látom hogy ti tsufoleltek én sokat nem beszéllek,
 Rövededen tsak meg mondom a' mit jónak itélök,
 «Isten áldja az Uri párt tartsa meg sok időkre,
 «Egységben, békességben, sok számos esztendőkre,
 Szaporítsa sokasítsa szép Familiájokat,
 Áldja meg Jó szerentsével örömmel mindnyájokat.
 Ellenben pedig adjon végre Lelki idvösséget.

165

Peti.

Jó van ; Jó de, mondja ked még hozzá a' ditsősséget.

Pista.

Én is el mondom hát a' mit egyszer itt a' Pusztában
 Dudolgatott egy bojongó legatus tsak magában,
 Egy kitsit tán Deákos is de lösz a' ki meg érti,
 Hiszen senki betsületét beszédem meg nem sérti.

170

1-o) Szelid Égnek szép remeke,
 Igéző Tündér Angyalka,
 Ámor Istennek gyermeke,
 Böltsöd a' Piros hajnalka.

175

2-o) Oltárodon ég egy pár szív.
 Szálj le nézd meg áldozatját,
 Nevedre eskütt egy pár hív,
 Hald meg esdeklő szózatját.

180

3-o) Oh érzékenység szent Tűze,
Illesd igaz tisztelőid,
Kiket nyilad egybe tűze,
Ezek örök idvezlőid.

*Scriptum a Paulo Gyárfás
die 21-o Julii 1804.*

Utánna ismét két¹

¹ E három szó más kéztől vagy sokkal később iratott a másolótól. Az utasítás valószínűleg két, még előadott dalra akar vonatkozni.

XIV.

Néhai
Ákáb István
poétai maradványaiból
az
ÉNEÁS és DIDÓ'

kártágói
szerelmes történetjek,
személyes játékbann,

mellyet

a' szokott tavaszi Szerdai 's Szombati közönséges játszi Szünnepek' kezdetinn szokásbann vólt Poétai gyakorlásra állított-ki a' Szerző S. Patak. 1784. Bika Hav. 25-dikénn.

Pozsonbann,
Wéber Simon Péter költségével és betűivel
1806.

A' Kártágói Didó Királynénak Énéással esett története, tavaszi játék kezdetire.

(S. Patakonn. 1784-benn Bika' Hav. 25.)

Előszók.

Urak, Aszszonyságok, kik ide gyűltetek !
Tiis szűzek, ifjak jól figyelmezzetek ;
Királyné lész, a' ki megjelent köztetek,
A' mint előadják majd a' történetek.

Didó ösmêretes talám a' hírében, 5
Megmondjuk mint ese a' Vénus törébenn ;
Hogy viselé magát szerelmi tüzébenn,
Miként botsátkozott maga' fegyverébenn.

Énéas vezérrel, kivel mulatozott
Ugy mint vendégével, öszvebarátkozott; 10
De majd hogy ott hagyta őt ez az átkozott,
A' maga' vérével érette áldozott.

Ösmêrnek verseink szemérmetességet,
Másként itt tanuljuk mi a' kegyességet
Azért megistartjuk az illendőséget 15
Játékunkbann, nyervénn figyelmetességet.

I. Fordulás.

Ilionéus, Didóhoz térvénbe, panaszkodik.

Didó ! kinek híred az Éggel határos,
Kitől építtetik e' fényes új város,
Mi a' kik Trójábann lenemvágattattunk,
Eddig a' tengeren széllyel hányattattunk, 20
Most hozzád vetődvénn téged szívből kérünk,
Ne engedd földedenn hogy kiontsák vérünk',

Hogy Hajóink' a' tűz' lángja felprédálja,
 'S a' hamvát elszórja a' szelek' Királyja.
 25 Nem úgy jövünk, mint egy rabló ellenséged,
 Hogy ostrommal dúlnánk országodat 's téged.
 Minthogy megrontatott egészben hatalmunk
 Meggyőzött szívünkbeenn, nints illy bizodalmunk.
 Olaszország hosszas útunknak határa,
 30 Ott épül fel a' leomlott Trója' vára.
 Isteni végezés, hogy még ott lakozzunk,
 Erős lépésekkel oda szándékozunk.
 Hogy jönnénk a' tenger' tajtékos mezejénn,
 S úsznának hajóink a' vizek' tetejénn;
 35 Sok felleg áll ellent szörnyű durrogással,
 A' sok villámlások tzikázzvann egymással.
 A' setétség a' nap' világát meggyőzi,
 De néha a' ménkő eztis megelőzi.
 A' zúgó szél gyengültt hajóink' szélt hányja,
 40 Éolus elveszszünk tsaknem azt kívánja,
 Határodhoz vertek szél, habok, mindenek,
 Tehát hozzád jönni vóltunk kénytelenek.
 Mi itt vagyunk, de a' többek hol legyenek?
 Élnek-e? halnak-e? tudják az Istenek.
 45 Ne kívánd óh Didó! végső veszedelmünk.
 Légy inkább illy bajbann kívántt segedelmünk.

II. Szergesztus a' háborgó néphez.

Hogy szenyvedhet a' föld illy durva népeket?
 Hogy nézheti a' nap az illy embereket?
 Talám a' vad tigris szoptatta ezeket,
 50 'S mejjekben hordoznak vas vagy kőszíveket?
 Mihelyt kievezénk a' tenger' partjára,
 Sátorokat vonvann a' főveny' hátára,
 Kél mindjárt fellegként a' sok nép szárnyára
 'S fegyverrel rohan ránk mintegy kész prédára ...
 55 Imé a' szárazra nem enged kiszálni,
 A' fővenyenn egy kis ideig megállni,

Hajónkra fáklyákat kezdett hajigálni,
 'S javainkat tűzzel vassal felprédálni.
 Ha nem féltek azért az illy emberektől
 'S még boszszút állható éles fegyverektől,
 Féljetez az Égben lakó Istenektől,
 Kik valaha számot kérnek az illyektől.

60

III. Kloántus Didő előtt.

Éneás Királyunk, kinek kegyessége
 Híres földönn mennyenn, mint a' vitézsége ;
 Kit a' jó Istenek hogyha még éltetnek,
 'S az ő életébe minketis szeretnek,
 Megvalljuk senkitől övéle nem félünk,
 Te se bánod azt meg, ha jól tészel vélünk.
 Engedd hogy elrongyolt hajónkkal kiszálljunk,
 Óh Didó ! 's erdődbenn újakat tsináljunk.
 Ha megjő Királyunk, innen elevezünk,
 Mert mi Olaszország felé igyekezünk.
 Ha pedig meghóltál kegyes Éneásunk,
 Szicilia felé lészen útazásunk.

65

70

IV. Didó elfogadja a' Trójaiakat.

Trójaiak ! féltek ? de gonoszt rólam mire vélltek ?
 Nem vagyok ellenetek : zárt kezeimre vetek.
 Új még e' város ; sok rossz nép véle határos :
 Vagynak fegyveresek 's őrizetére lesek.
 Bár kiki fegyverrel ránk rontson ezerszer ezerrel,
 Egybe reájok akad 's a' feje öszveszakad.
 Az hova tsak nézek vagynak rendelve vitézek,
 Van fegyverbe kezek : érzeni késszek ezek.
 Jó szívvel látom ha jön a hazámba barátom :
 Láttam is útasokat már palotámba sokat.
 Tróját megvették hallám és porba temették
 Várait a' Görögök 's már palotái rögök.
 Vénus' magozatját a' kis Júlusnak az atyját
 Hallom jönni szegényt 's több fejedelmi legényt.

75

80

85

Hogyha ti szolgái vagytok, mind hív katonái ;

90 Míg kiki útra mehet, itt mulatása lehet.

Vagyha akarnátok, hogy ez a' föld lenne hazátok,

Imhol az engedelem ! lakjatok ebbe velem.

Én az alatt nyombann küldök keresőket azombann :

Eneást ha lelik, kedvemis újra telik.

95 A' kitis útjábann fellelvénn ; e' pallotábann

Jó szívvel fogadom 's váram' is általadom.

V. Éneás azomba megérkezvén Didóhoz.

En vagyok Éneás ! a' tenger' habjától

Alig menekedvénn, most jövök partjától :

Óh áldott Királyné ! ki önnön magától

100 Illy jót közöl vélünk 's nem botsát házától.

Tsak te könyörülsz-e tehát esetünkönn

Megesvénn hív szíved gyászos életünkönn,

Sok bújdosásunkonn, hajótörésünkönn ?

És te segítesz-e illy nagy szükségünkönn ?

105 Ezt az egész Trója megnem köszönheti,

Hanem hálaadó szívvel emlegeti :

De az Ég jóságod' tudom megfizeti,

Sőt sok javaival megiskettőzteti.

Bóldog atya kitől eredetet vettél,

110 Még bóldogabb a' méh, mellyből születettél,

Arany idő mellybenn e' világra lettél,

Nyomorúságinkonn ki így könnyítettél.

Míg tsak a tengerbe a' vizek sietnek,

Míg az Égenn fénylő tüzek szemléltetnek,

115 Míg a' bükkös hegybenn árnyékok festetnek.

Jóságodért téged mindenek hírdetnek.

VI. Didó fogadja Éneást.

Isten-aszszonynak fia Éneásom !

Tetszik e' város néked ? e' lakásom ?

Jőjjbe ! most készültt palotámba készenn

120 Száz szoba lészen.

Énis! énis sok bal esetben forgék
 És nem egy ízben magamis nyomorgék
 Mint te 's ímé már kiderülé fényem

'S él ma reményem.

Rátokis vígabb napokat deríteni 125

Kész vagyok; 's hívenn ha tudok segítni,
 Mint tapasztaltam magamonn, örülök:

Ah könyörülök!

Mint hogy erdőm 's fám van elég; hajókat
 Itt lehet könnyenn gajabítani jókat: 130

Jó hajókkal majd, ha előbb pihentek,

Útra mehettek.

Sőt ha tetszend megtelepedni vélem
 Néktek ez hasznosbb lehet úgy reméllem:
 Városom köz lesz! szabadonn jöhettek! 135

'S helybe lehettek.

Társaidnak most huszon öt bikátis
 Küldök és ó bort, kenyeret, ruhátis
 'S nyomva lágy túróval ezernyi tonnát

'S annyi szalonnát. 140

Most jövel 's ülünk az ebédhez enni,
 Illik ott estig mulatozva lenni,
 Borral altatvann szomorú bajunkat,
 'S bús panaszunkat.

VII. Éneás Akátest küldi Askaniusért.

E. Akátes hív szolgám menj nagy sebességgel 145

Mondjad a' fiamnak jövjön sietséggel,

Itt egy Királynénál vagyunk, azt mondhatod,

A' ki már könyörült rajtunk, mint láthatod.

Azért őis jövjön tsinos köntösében

'S kedveltesse magát okos beszédében. 150

Szép ajándékokkal azomba tisztelje.

Hogy azokkal együtt még inkább kedvelje.

Igy lész kedvessége a' Király-aszszonynál;

Hamarabb vidd véghez a gondolatomnál.

VIII. Akátes Askaniusnál.

- 155 Askanius ! készülj ! öltözzfel módosann,
 Tsináldfel fekete hajadat tsínosann,
 A' ruha jól álljon rajtad nem rántzosann,
 A' szókat meggondold és úgy szólj okosann.
 Atyád' egygy Királyné Didó mulattatja
- 160 Kinek Istenaszszonyt mutat ábrázatja.
 Igen gazdag, a' mint a' vára mutatja :
 Ehez jövsz ! atyádnak e' parantsolatja.
 Üres kézzel menni de nem tisztességes,
 Ajándékot vinni hát lészen szükséges.
- 165 A' Királyné aszszony felette felséges,
 Azt hozd, a' mi legszebb 's éppen ditsőséges.
 Itt van Helenának legszebbik ruhája,
 Melly Léda annyának volt remek munkája,
 Arannyal varrván ki bársonyt tett alája
- 170 'S ez az Ilioné' Királyi páltzája.
 E' korona, melly van aranyból öntetve,
 Mellyenn a gyöngy kétszer van körülhelyhetve.
 Egygy arany lántzis van e' mellé tétetve,
 Ezeket kell vinni minékünk sietve.
- 175 Az asztalhoz talán még le nem ültenek,
 De láttam, hogy hozzá máris készültenek ;
 Az asztalonn drágák voltak mindenek,
 Azt gondolám mellé ülnek az Istenek.
 Elefánt tsontokból készült az asztala,
- 180 Mellyet a' tudós kéz aranyba foglala,
 Majd minden pohara metszetett általa :
 Tál, kés, tányér tsaknem aranybánya vala.

Askanius.

- Fogjabe már száját ! inkább készitse tuluját
 Mellyet fog hozni. Inasom ! hajam' álljki porozni.
- 185 Ah Inasom félek, hogy tám az ebédre sem érek.

Jaj hogy elérhessünk nosza rajta! sietve siessünk! —
Akhátes! menjünk Didóig megse-pihenjünk! —

*IX. Azomba Vénus Kupidót Julus vagy Áskanius' képibe
feltseréli 's oktatja.*

V. Kupidó! én fiam! erőm 's tehetségem!

Hatalmas követem és gyönyörűségem!

A' ki ha szórja is Jupiter nyilait,

190

Felse-vêszed annak szikrázó lángjait.

Menjel Kártágóba de nem illy formába,

Hanem változtasd meg ezt tsak hamarjába.

Öltözd fel magadra az ötséd' ortzáját,

Viseljed tsak ez nap' a' Julus' formáját,

195

Most Éneás bátyád mulatoz kedvére

Didónál; Júnónak nints ez öröme.

Félek, hogy a' szállás ne forjon torkára;

Mert Júnó leginkább most vigyáz magára.

Tudod, ötet eddig hogy mint nyomorgatta,

200

A' tengertis értte tsaknem felforgatta.

A' nagy szelek által hajóit elhányta

Ötet a' vizekbe veszteni kívánta.

Te a' Királynénak szívét gyújtogassad,

Mit tehetsz? őbenne erőd' megmutassad.

205

Hajtsd tüzes íveddel szívét Éneáshoz,

Hadd viseltessenek jó szívvel egymáshoz.

Kupidó.

Elmêgyek örömet, kapom a' nyilamat,

Majd megditsóítem benne hatalmamot,

És ha titkolomis más színbenn magamat,

210

Még jobban megérzi sebhető lángomat.

Júnó a' bátyámnak milly nagy ellensége!

Jól tudom nyilván van az ő színessége:

De meghódol nekem Júnó istensége,

Mit tehet ellenem? lássa őfelsége!

215

Ha Júnóval megyis Didó a' templomba,
 Ha áll, jár, vagy fekszik 's lesz nyugalomba,
 Mégis felvigyázok 's ott lészek azomba,
 Sértegetem tüzes nyíllal alattomba.
 220 Lángaimmal szívét mind addig égetem,
 Míg bátyámat véle megnemszerettetem;
 Ki légyen Kupidó? ezt megösmertetem,
 Júnótis övéle így megbékélttetem.

X. Júlus Didónál, vagyis az ő képibe.

Kupidó.

Királyné élj soká kívánom szívemből,
 225 És hallj valóságot szíves beszédemből:
 Im' ez ajándékot veddel a' kezemből,
 Mellyet néked hoztam tsekély értékemből.
 Mikor az ellenség hazánkat égette,
 Minden kintseinket magéává tette;
 230 De a' prédáló kéz ezt elnemnyerhette,
 Mivelhogy az atyám hajóra vitette.
 E' hát a' felprédált Trója' maradéka:
 Illyen a' változó szerentse' játéka!
 Ha kegyelmet nem nyêr szolgád' ajándéka,
 235 Talám kedvet talál szive' jó szándéka.

Didó viszont Kupidóhoz.

Kedves óh Júlus! gyönyörű személyjed:
 'S hogy ne kedvellném ezeket ne véljed,
 Tetszik, óh tetszik nékem illy ajándék
 240 'S jókori szándék.
 Ülbe, (im e' szék!) ide ülj helyedbe!
 Kést kanált tányért adok a' kezedbe
 Jól van! örvendjünk! poharunk merüljön!
 Sorba kerüljön.
 245 Biciás! Bélus' poharát tegyedfel,
 Töltsd meg és osztánn köszönetre veddfel:

Menjen így másokra sietve sorral
Töltve de borral.

Biciás az ital közbe.

Jupiter! ki őrzöd a' víg vendégeket
És szabtal számokra némelly törvényeket.
Tedd víggá e' napot a' Trójaiaknak 250
'S a' Kártágóbéli vitéz férfiaknak.
Erről maradékink megemlékezzenek.
Ezt hirdessék a' kik Trójából jöttenek.
Légy jelenn óh Bakkhos vígasság szerzője
'S Júnó a' kit tisztel sok pár' menyegzője 255
Igy kell! itt a' pohár! a' sor tirajtatok,
Újra tele töltöm; már tiis igyatok.
De a tzimbalomhoz Jópásunk készüljön,
A' muzsika-szerszám kedvünkre rendüljön.
Jópás! társaidat nosza úgy nóggassad, 260
Hogy kiki, mit tehet? együtt; megmutassad.

A' muzsikás kar.

Hogy a' jó bor jó légyen, senkise tagadja,
Bakkos' illendő betsit akárki megadja.
Jó a' bor kivált mikor a' szomorúságot
Üzvénn tölünk keresünk teljes vídamságot. 265
Éljenek a' felvidult Trója' vitézzei
Didó szép királynénknak kedves vendégei.
Soha többé szivekben új bánat ne sértse
És a' gonosz szerentse őket ne kísértse.
Éljen az egész sereg Didó királynéval 270
Ennek népe egy formánn az Éneáséval.
Éljen! éljen! és a' jó szerentse mellett
Strázsáljon 's a' nap vígann ragyogjon felettek.

XI. A' vendégség meglévén Didó Éneáshoz.

Mint midönn elviszi a' szél a' felleget
'S fénylő tsillagokkal hintimeg az Eget; 275

Igy a' ki az előtt szenyvedett eleget,
 Víg napja szolgáltat szívére meleget.
 Vígann emlékezik ez előbbiekre,
 Bátrann tekint-vissza a' szenyvedésekre ;
 280 Azért ha nem leszek ezzel terhetekre,
 Én alázatossann kérellek ezekre.
 Rövidedenn nekem hogy lebeszéljétek
 Mint omlottle Trója melly vólt a' tiétek ?
 Erről emlékezni szép, azt elhidjétek :
 285 Ne késsetek véle azért hát kezdjétek.

Énéás kezdi.

Nagy dolgot kívánsz tőlünk és egy iszonyító
 Bús fájdalmat akarsz bennünk újítani királyné.
 Hallani kívánvann tőlünk a Trója veszélyjét ;
 Melly által lerogyott s hamvába temettete fényes
 290 Vára ; de minthogy most te vagy a' ki parantsolod, ímé
 Én fogom azt rövided' renddel lebeszélni, tsak éppenn
 A' velejét, minden környűállásai nélkül
 Említvénn, legyetek kérlek figyelemmel ezekre.
 A' hadat, a' mellyben Trójának tornyait annyit
 295 Vívták a' Görögök, tized esztendőre megúnvánn
 Hogy haza mennének tettetve hajókra kelének
 Ott nem meszsze pedig Tenedos' szigetébe vonúltak.
 Mink kimenénk véllvénn 's örvendvénn hogymeneked-
 Tőlök 's a' tábor-helyeket szemléljük örömmel, [tünk,
 300 Mellyeket ott hagytak 's őket bámulva tsudáljuk,
 Mint takarodtanakel. Majd egy nagy lóra találunk
 Mellyet tserfából Épéus az Égig emeltfel.
 A' kapuinknál vólt magasabb a' termete annak
 Senki se tudta pedig hogy ezek mit akartanak ezzel ?
 305 Mignem azombann ott egy olly emberre találtunk,
 A' kinek a' neve vólt Szinon, ki nekünk egyebek közt
 Kezdte hazudni, hogy ő kém vólt és a' Görögöktől
 Úgy szöke-el mint rab, mint a' ki halálra kirendeltt
 Áldozatul lett vólna, hanemha tsudálatos égő

Jelt látván éjjel fenn a' levegőbe felettek, 310
 Mind elrémülvén nagy hirtelen elfutamának.
 Ő mondá azt is ravaszúl, hogy az a' különös ló
 Olly tzélból készült, hogy majd ugyan általa Pallást,
 Őneki szentelvén, engesztelnék kegyelemre.
 'S hogy csak azért vagyon olly nagy termettel kifaragva, 315
 Hogy ne vihetnénk azt Trójába szorosbb kapuinkonn.
 Ez 's több illy ravaszul költött okokon ez az ember
 Rávelt, hogy bevigyük falainkat előtte kibontván.
 Vólt az igaz köztünk, ha eszünk lett volna, ki annak
 Bévitelét szörnyenn ellenzé 's monda: barátim! 320
 Félek igen netalám e' lóba bezárva tsalárdság
 Lappang, ilyen okonn jobb a' tengerbe taszitsuk.
 Más ha kifúrhatná 's ha belé nézhétne szeretné.
 Harmadik azt, ha tüzet rakhatna hasának alatta
 S porrá égetvén, hamvát a' füstivel együtt 325
 Szélnek ereszthetné, teljes szándékkal akarta.
 A' negyedik bévinni szeret majd tégedet óh ló!
 És a róka-eszű Szinon vállalta magára,
 Hogy, valamint rávelt bennünket, béviszi könnyenn.
 Mink is azért bátrann rontjuk falainkat előtte, 330
 Majd kötelet vetvén lábára, nyakára bevonjuk.
 És mikor a' kapunál betsuszamlott tsörgegni kezdett,
 Mert sok fegyveresek kebelébe bezárva valának;
 Még se hittük el azt, úgy össze valánk eszelődve.
 Majd vatsorára menénk 's tüstént örömükbe boroztunk, 335
 'S mint ha bajunk sem volna, tovább álomba merülve
 Széllyel mint valamely holtak nyújtózva hevertünk.
 Szinon azomba lovát megnyitván 's a' katonákat.
 Mind kieresztgetvén őrállóink' megölette.
 Tróját felgyújtá. Mi felébredvén hadakoztunk 340
 'S óltalmára valánk; de mivel Tenedos' szigetéből
 Készenn vólt a' nép ennek segedelmire jönni,
 Hirtelen ott termett Tróját feldúl ni serényenn,
 Tűzzel vassal; azért mit volt mit tenni? valóba
 Engednünk kellett a' már győzetlen erőnek. 345

Óh szörnyű romlás! szakad a' ház, omlik az Éggel
 Játszodozó torony is 's vérrel tajtékzik az útsza.
 A' Priamus' palotája megég, megölettetik osztánn
 Egy dühös ellenség önnön vérebe feresztvénn.
 350 Ötven szép fiai 's ugyan annyi leányi valának,
 Mégis ezekből jéh! életbe tsak egy se maradtmeg.
 A' feleségem 'is ott egynek szablyája megölte.
 A' mi nagyobb egymástis ölénk el-lőnn elegyedve
 A' nagy füst 's láng közt mind Trójai mind Görög eg-
 355 Három holdnapigis lángolt a' város: azomba [gyütt.
 Ellátván immár hogy többé nints mire mennünk —
 Ellenségünkkel; kifelé kezdtünk takarodni.
 Én hátamra vevém a' már igen élttes atyámat
 És kihozám görnyedtt derekammal alatta pihegvénn,
 360 'S Julius mellettem nyomaim' pityeregve követte. [tünk,
 Éjtszaka nagy tűz láng 's fegyver közt hogy mi kiszök-
 Lappangtunk elrejtve magunkat az Ida' hegyébenn.
 Ott fákat vágtunk s osztánn számunkra hajókat
 Készítvénn, ezekenn jöttünk földedre Királyné!
 365 Már Olaszországban kell mennünk (Isteni végzés)
 Ott új városokat szükség építeni magunknak.
 Ott lészen a' mi hazánk ugyanott örökös maradásunk.

Didó.

Isteni Mennyeknek 's így kellett lenni ezeknek?
 Oh be', siralmas eset Trója minőbe esett!
 370 A' nap' sугára de reménylem még valahára
 Rátok is újra derül 's gyásztok örömré kerül.

Biciás.

Sorstokat szánjuk bizonyos! sőt annyira bánjuk,
 Mindenikünk kesereg 's két szeme' könnye pereg.
 Úgy de ha majd ennek forgásai jóra kimennek;
 375 Végre, ha tsendesedik, vége megédesedik.

Ilioneus.

Miis jobbulását várjuk dolgainknak,
 Hogy vége szakadvánn sok útazásinknak
 Tsendes part jutalma lesz fáradságinknak,
 'S vig hajnala derül gyászos napjainknak.

Szergesztus.

Én is azt várom hogy az Isteneknek,
 Jobb kezek véget vet az ilyeneknek,
 A' ti jóságtok jel-adó kezekkel
 Biztat ezekkel.

380

XII. Kupidó Júlus' képibe.

Királyné! hogy azzal kedvedet találjam,
 Szót nem lelek mellyet Joságod' háláljam.
 Mondhatom, hogy a' míg nyúl ni fog életem,
 Ezt a' kegyességet én nem felejthetem.

385

Didó.

Óh Júlus! különös a' te ajakadnak
 Beszéde és hangja mindenik szavadnak;
 Azért akármibenn kedvedet talál ni
 Tudhatom, kívánok én neked szolgálni.
 Nemis tudom miért kívánna az élni,
 A' kinek kész szive nintsen mást segéllni;
 De már fellehetne kelni, úgy itélem,
 Kimehetnek mások te maradj itt vélem.

390

395

Kupidó.

Oh Didó! Kész nálam az engedelmesség,
 A mellyis irántad legfőbb kötelesség.

Didó.

Kedves fiam! Óh be ékes tekinteted!
 Mint atyád-uradé olyan lesz termeted.

400 Feküdjle ! pihený itt hímes nyoszolyámonn,
 Aludj vélem együtt ölemenn 's párnámonn,

XIII Didó felébredvénn álmából.

Reszketek ! ím' minden tsepp vérem tűzbe van ! óh jaj !
 Óh Egek ! Óh mi talált ? szivemis óh be dobog !
 Gyúladok ! Óh szerelem ! szerelem ! te tüzelsz kebelem-
 405 Olly igen és nagy erőd' érezi minden erem. [benn.
 Borzadok ! áh soha még a' sziv-gyötrő szerelemnek
 Élve nem érzettem ennyire 's ennyi tűzét,
 Óh különös szerelem ! hogy esett ez rajtam ez éjjel ?
 Ah ez az Énéás ! ah ezis ! e' kis alak !
 410 Ez ! kit az atyjának képében kezdtem ölelni !
 Ez bizony ártatlan ! bezzeg az atya ! az ! az !
 Kedves Júlushám ! tsak aludj te magad, nekem egy
 Álom jól nem esik ! mit tselekedjek Egek ! [tsepp
 Titkoljam ! jaj nem lehet ; a' sziv engem elárúl,
 415 Óh kinekis kell hátt elpanaszolnom ügyem',
 Nem másnak, neked azt, Énéásom ! neked : oh de
 Bezzeg az ám ! hol 's mint ? és mikor ? oh be gyötör !
 Ah tsak Annához menek elsőbb és, mi találá
 Szivemet álmombann ; tsak neki mondom előbb.
 420 Tsak neki mondom előbb ... De miként kettőzik előt-
 A' dolog ! — Anna, telégy Anna ! tanátsot adóm. [tem

XIV. Didó Annához.

Anna kedves néném ! alszol-e ? óh keljfel,
 Beteg a' te Didód ! jövel és emeljfel ! —
 Lásd mi történt rajtam imé tsak ez éjjel !
 425 Nem alhatok ! küzdvénn iszonyú veszélyjel.
 Mennyi látást láttam azt kinem-mondhatom !
 Jaj mert már úgy gyötör forró indulatom,
 Hogy azt, ha továbbis tart, kinemállhatom !
 Szivembenn szüntelen vendégem' forгатom.
 430 Milly' nagy a' Királynak hadi vitézsége !
 Milly' mézes beszéde' kellemetessége !

De kivált Eget ér az ő Kegyessége;
 El hiszem igazánn Isteni vérsége.
 Ha megnem-esküdtém volna egy szavambann,
 Hogy soha több férjfi nem fekszik ágyambann, 435
 Miolta Szikéust megölték házambann,
 Ehhez hozzá mennék, feltettem magambann.
 De a' föld megnyilván nyelvjebe éltemet,
 Vagy a' dörgő villám öljön meg engemet,
 Mint megváltoztassam itt feltételemet, 440
 Eltemettem véle minden szerelmemet.

Anna.

Hátt ötsém tsak te nem látsz-e víg napokat?
 Nem tserélnéd-e fel e' magánosokat?
 Éltted' virágjábann vetnédmeg azokat,
 A' mik ajánlnának kedves magvzatokat. 445
 Ha férjhez nem menél Zsidon' városába,
 Ha sokat megvetél itt már Libiába;
 Ha Járbós 's több vezér elment haragjába,
 Énéást kedvelljed szerelmes vólttába.
 Milly sok ellenséged van; vedd gondolóra, 450
 A' bátyád ellened jön 's már ül hajóra,
 Járbós 's más nemzetség figyelmez a' szóra:
 Nem tudom mit szülhet ez vagy amaz óra.
 Jobb lész ha Énéást szívedbe szorítod,
 'S a' Trójaiakkal néped' szaporítod: 455
 Így ellenségidet tudom meghódítod,
 Ha Kártágót 's Tróját özveházasítod.
 Ez ugyan gondolom Júnó kedvezése,
 Hogy Énéásnak lett ide érkezése,
 'S a' több Isteneknek kegyes végezése: 460
 Mit tehet az ellen szádnak esküvése?
 Gondolj hátt okokat hogy a' vendégeket
 Megmaraszd 's magadhoz hódítsd a' sziveket:
 Szivesenn lásd, beszéld a' zúgó szeleket,
 Mellyek most forgatják a' sík tengereket. 465

Míg az idő javúl addig ne menjenek,
 Új hajókis addig hadd készítettessenek,
 Tsakhogy e' mostani napok enhűljenek,
 Ám majd jobb útazást adnak az Istenek.

470 Engedelmet nyerhetsz sok áldozatokkal,
 Meghízlaltt ökrökkel 's kövér bárányokkal,
 Légy jelen magad az áldozó Papokkal,
 S e' felől nyájjasann beszélhetsz azokkal.

Hódítsd Énéastis édes beszédeddel,
 475 Kötelezd magadhoz hív szeretetteddel,
 Egyél igyál vígann e' szép vendégeddel,
 'S mutogasd mindened vezetvénn kezeddel.

Megúnta már őis hosszas útazását,
 A' tengerenn a' sok szeleknek zúgását,
 480 Roszsz szerentséjének várja jobbúlását,
 Talám megkedvelli az itt lakozását.

Didó : Hogy igazat beszéllsz, azt én megösmérem,
 És hogy hozzá mégyek im' aztis ígérem,
 De mivel igen nagy bennem a' szemérem,
 485 A' szememis kiég mikor erre kérem.

Anna : Bátor a' szeretet; bátrann beszélgeti
 Bajait, a' midőnn erősen égeti
 A' szívet, és nintsen tűzinek szűneti ;
 Azt talám senkiis elnem fedezheti.

490 Ne félj, tsak vetkezdle e' nagy szemérmedet,
 Majd én kijelentem nêki szerelmedet,
 Megmondom mi nagy tűz égeti szivedet,
 'S majd talánn megszeret Énéás tégedet.

Még szépen lobognak a' Didó' fáklyái,
 495 Pirossak ortzáinn künn ülő rózsái,
 Nem vóltak mindennek illy gyenge ortzái,
 Ezek a' szerelem' kegyelmes póstái.

Didó : Jó lész ! holnap tehát szerentsét próbálok,
 Reménylem előtte kegyelmet talállok.

500 Anna : Én pedig előre ötet megkísértem,
 'S mi lész a' szívébenn megtudom és értem.

De már most még engem az édes álomnak,
 Édes lehelletti az ágyamhoz nyomnak.
Didó : Majd megfogom énis még egyszer próbálni,
 Ha tudnék magamnak álommal használni.

505

Altató Ének a' Grátziák által.

Alunna már Didó ágyábann,
 Alunna menyaszszony formábann ;
 De álmábann sem nyughatik,
 A' szerelemtől bántatik.

Ti kis szerelmek repdessetek,
 'S körülle szellőt lendítsetek,
 Gyengén suttogó szárnyakkal,
 Őt altassátok ollyakkal.

510

Ne sürgesd olly igen Kupidó,
 Hadd alugyon gyengénn szép Didó
 Melletted, mignem álmából
 Felébred, 's felkél ágyából.

515

Szollj teis, óh Vénus Júnóval.
 Engedje Énéást Didóval
 Vigan tölteni idejét,
 Kebelébe hajtvánn fejét.

520

XV. Júnó Vénussal Énéás felől.

Júnó : Didót sajnálom sorsát bámulva tsudálom ;
 Oh Vénus könyörülj rajta ; baján ne örülj,
 Mint meghódúlttnak kedvezzél e' nyomorúlttnak ;
 Lásd majd szive reped, bús szerelemmel eped.
 Vedd-el kézivét Kupidónak ; ez égeti szívét !

525

Énéásra vagyon gyúlva szerelme nagyonn.
 Ég ! igen ég Didó : ez okonn mire sérti Kupidó !
 Ugyis örülve megyen hogy felesége legyen.

530

Kis nyereség lészen elveszteni ötet egészen,
 Nagy két Isteni kéz közt neki vesztte ha lész,
 E' lesz jó vége legyen Énéás' felesége,
 Városom, azt fogadom, vele fiadnak adom.

535 Mink megbékéllvénn haragunkat örökre tserélvénn,
Bút 's bajt félre tegyünk 's őrizetekre legyünk.

Vénus: Én ugyan Júnó! szavadonn megállok,

'S Énéás' sorsánn örömet találok ,

Hogyha ér hosszas bajos útja véget,

540 'S nyer feleséget.

Múljonel hátt már haragunk 's ne járja

Szíveink' a' vér' zavarékos árja,

Öszvebékéllvénn az egyenlő párral,

Béke-pohárral.

545 Jupiternek más akaratja nem lesz ?

Néki mert másutt adatottki a' rész :

Hátt ha felbomlik hamar esküvések

'S öszvekelések ?

Mert tudom hogy bár tsikorogva múlnak

550 Föld 's Egek 's nap, hold, közelebb lehullnak ;

A' miket feltett az Egek' Királyja,

Szíve megállja.

Júnó: Már az az én dolgom ; lehet a' dolgon tekeríteni :

A' mi nekem tetszik férjemet arra veszem.

555 Énéásis majd meghódol az Anna' szavára,

'S a' dolog így ha megyen, jól fog az esni neki.

Vénus: Nem bánom legyen úgy a' mint felséged akarja :

Én az arany lántztzal szíveket öszveköttöm.

XVI. Reggelre kelvénn, Anna megy Énéáshoz.

Anna: Ahol a' szív sebes kikell azt vallani,

560 A' szerelem tüzeit nints mód elfojtani.

Szollom hátt ezeket most kéntelenségből,

Oh Énéás ! a' te jódat néző végből.

Imé azén Didóm értted emésztődik,

'S szereteted miatt a' szive vesződik.

565 Elhidd alig költfel a' hajnal' pirossa,

Már könnyhullatással a' párnáit mossa,

Forgatvann változó sorsát elméjében :

Te vigasztalhatdmeg elbusúlt szívében.

Énéás : Holvan a' Királyné? mellyik szobájábann?

Anna : Itt vagyon nem meszsze a' háló házábann. 570

A' kis Iulusis még tám fekszik mellette,

Mint tulajdonn fiát szereti felette.

Azért én általam beszéll ő most veled,

Mint a' kinek baját óránként neveled.

Miértis vetnédmeg fényes palotáját? 575

A' fejedre téshi majd a' koronáját.

Tenêked ajánlja magát és városát,

'S ezen új Kártágó mindenik lakosát.

E' mind a' tiêd lês, te az övé leszel,

'S im' kész birodalmat ez aszszonnyal veszel. 580

Nem mégy a' tajtékzó tengernek hátára

'S életedet többé nem veted kotzkára.

Tetôled vett sebnek te adj orvosságot,

Ő adna éretted egygy egész világot.

Ha kedves előtted sok jótéteménye, 585

Ha tetszik városa, országa 's törvénye,

Ha aző életét hogy nyúljon kívánod,

Ha illy gyötrelmi közt szived szerént szánod :

Téged általam kér, hogy légy nêki férje,

Hogy az elaléltt sziv életét elérje. 590

Énéás : E' szép Királynéért vérem' kiontanám,

Ha tudnám hogy azzal őt megorvoslanám ;

De a' nagy Istennek más az akaratja,

A' ki dolgainkat szabadonn forgatja.

Az Istenek, kiket énvêlem tiszteltek 595

Tiszta szivból nêkem más lakást rendeltek.

Olaszország lêszen Énéás' hazája,

Ott épít ő várost, ott várja mátkája.

Viddmeg azért nêki egész szándékomat,

'S ezen szerént mondmeg azén válaszomat, 600

Hogy ez egyybenn éppenn én nem szolgálhatok,

Küldnek az Isteni nagy parantsolatok.

XVII. *Anna Didónál.*

Anna : Didó ! már én tudom szívét Énéásnak :

Ő azt, a' mint vészem eszre, tartja másnak.

605 Ő Olaszországot emleget szavábann,

Nints, ugymond, maradás más egyéb hazábann.

Az Istenek, kiket (mond) tiis tiszteltek

Vélem együtt, nekem más hazát rendeltek.

Olaszország lészen Énéás' hazája,

610 Ott épít ő várost, ott várja mátkája.

De ezt egyedül tsak Annának feleli :

Tám Didó szép szava jobban megkémléli.

Azért minthogy van most magános órája,

Ne késs ; ezen nyomonn tüstént menj hozzája.

615 *Didó* : Jól van ! én a' Királyt magam megkémlilem

Szemtül szembe ; de légy, Annám ! te is velem.

Ahol nem jól jönki a' Didó' beszéde,

Te lehetsz hibázó nyelvének segéde.

Anna : Amint tetszik, Didóm, nyomdokid követem,

620 Mint lehet a' tört 's tselt majd énis megvetem.

XVIII. *Didó, Énés és Anna együtt.*

D. Küszködök már régen égő szerelmemmel ?

De látom nem birok felgyúlladt tüzemmel.

Énéá ! mit tégys szerető szivemmel ?

Hallgass rám míg szöllok rebegő nyelvemmel.

625 Hogy már kijelentsem kéntelenítetttem,

Tűzbe jött éretted egész természetem ;

Ha betses előttd világi életem,

Légy férjem, azt kérem, hogyha kinyerhetem

Ha nem engedsz ebbenn a' kívánságomnak

630 'S nem vetsz véget magad siralmas gyászomnak,

Keserves óráját várom halálomnak :

Ha te temeted-el jól esik poromnak.

Te elevenithetsz ölhetszis engemet ;

Hidd-el úgy szeretlek mint saját lelkemet.

- Azért ha megölsz, ám temesd-el testemet,
De fejem' felibe ird eme' versemet. 635
- «Énéás, a' kihez férjhez szándékozott
Menni Didó, imé illy halált okozott,
Hogy ez annak önnön vérével áldozott;
Mert férje nem akart lenni az átkozott.» 640
- E. Már nôkem ezt Anna által jelentetted,
Azén személyemet hogy megkedveltetted:
Mindeneket véghez viszekis éretted,
Mert minden felette rút személy melletted.
- Es megvallom aztis, hogy téged szeretlek, 645
'S mindenütt barátim előtt emlegetlek,
Milly' jó milly kegyes légy! beszéllek hirdetlek;
De ebbenn a' mit kérsz felnem segíthetlek.
- Látom hogy hajnalbann, nyílt rózsák közt lettél,
'S arany vólt az idő a' mellybenn születted, 650
Látom hogy miattam millyen sebet vettél!
De még sem szeretem hogy így megszeretted.
- Mert noha arannyal folynakis óráid,
'S szerelemmel égnek bájoló fáklyáid
Jatszó Kellemekkel teljesek ortalád: 655
De még sem maradnak itt a' te szolgálád.
- Sokkal erősb annak ám az akarátja,
A' ki a' tsillagos Egeket forgatja:
Hogy innen elmenjünk e' parancsolatja,
Életünk' folyását mert ő igazgatja. 660
- A. Ne kívánd ötsémnek végső veszedelmét,
Orvosold véremnek halálos sérelmét
Kinyerjük Júnónak tám ezt a' kegyelmét,
Hogy közli véletek kívántt segedelmét.
- Ő majd öszveköti a' ti sziveteket, 665
Máskéntis e' várbann ő bir mindeneket;
Igaz eggyességre vezérel titeket,
Megis-engeszteli a' több Isteneket.
- D. Nézz legalább engem mint feleségedet,
Mig itt mulatsz; lásd hogy szeretlek tégedet! 670

Hív sziveddel váltsd fel azén hív szívemet :
 E' szerentsés légyn kérem Istenemet.
É. Annyi mint a' ! légyn szives kívánságod,
 Engedek ! engedek ! mert meggyőz jószágod,
 Kikérem hátt belső tiszta barátságod ;
 Légyek a' mint tetszik legfelsőbb jószágod.

XIX. Didó a' Szolgákhoz.

Ti szolgák ! szaporánn mindent készítetek,
 Lakodalom lészen ! sússetek főzzetek.
 Semmit semmi kintsnek most ne kedvezzetek,
 Sok asztalt királyi módonn terítsetek.
 Azon boldog órák áldottak légynenek,
 Mellybenn palotámba ezek érkeztenek.
 Szerentsés Királyné ! kiáltsák mindenek,
 Kihez illy felséges vendégek jöttek.

XX. Á' Szolgák asztalt készítenek.

Ezek a' Dídónak teljes edényei,
 Arany poharai, fényes tzmerei !
 Ezekből igyanak Troja' vitézzei,
 A' magas Kártágó' kedves szerelmei.

*XXI. Bicias, Julus, Szergestus, Ilioneus, Kloantus, Anna
 az asztal felett.*

B. Énéás és Didó sokáig éljenek,
 Boldog légyn e' pár kiáltsák mindenek.
Jul. Én ugyan virradtam szerentsés órára,
 Sok szerentse szálljon e' jó Élizára.
Sz. Vigasság ! boldogság a' Trojaiaknak,
 És azoknak a' kik Kártágóban laknak.
Il. Ezt mi öregebbek be ! nemis ígértük
 Magunknak így a' mint irányunkat értük !
Kl. Junó a' ki öszve-kötöd a' szíveket,
 Szorosann kösd-öszve e' két személyeket.

An. Eljen Dídó ötsém e' Király-férjével,
Tzikázzon életék a' jó szerentsével.

700

XXII. A' hir.

Én Hir vagyok ! a' föld-anyántól születtem,
Szemmel, füllel, szájjal felékesíttetem,
Nem alszok mióta e' világra lettem,
Mindent tudni látni mert én teremtettem.

A' mit tsak hallokis mindég beszélgetem,
Sebes járkállásból áll egész életem ;
A' mi szép 's rút, szinnel mindjárt lefesthetem,
A' hazugságotis igaznak hirdetem.

705

A' megesett dolgot szüntelen nagyítom,
A' beszédet minden helyenn szaporítom,
Az igazságotis szászsor elfordítom,
Azt osztánn hirtalem 's meg elébb mozdítom.

710

Mind élő mind megholt emberre vigyázok ;
Ha úgy tetszik nekem, mindent legyalázok,
Vagy szép ditséretet reája ruházok,
Mégis hisznek nekem ámbár így hibázok.

715

Most Dídó-Királynét hordom mindenfelé,
Énéás vezérbe hogy szeretett belé ?
Addig kéregeté míg megengesztelé ;
Férje lett 's országánn Királlyá rendelé.

720

Rút dolog aszszonynak a' legényt megkérni,
Bújaságból néki országot ígérni !
Ugyan jó aszszonyok ! még mit fogunk érni ?
Ha mer a' szemérem törvényt nem ösmérni.

Járbos már ez előtt ötet megkérte.

725

Mégis e' hatalmas Királyt megvetette,
Ki a lakozásra a' földet engedte :
Imé egy jövevényt fogadbê helyette !

Járbos ! ne szenyvedd-el e' nagy kisebbséget ;

Ne engedd önêki e' szép feleséget ;
Azó szerelmének vess siralmas véget ;
Vérrel fesdbe e' rút buja vendégséget.

730

XXIII. *Járbos, Jupiter, Mercurius.*

- Jár.* Hordott Garamantis Nimfa a' méhébe,
 Kit Jupiter tartott önnön szerelmébe,
 735 Nagy országot adott által a' kezébe :
 Im' itt uralkodik az atyja' helyébe.
 Jupiter apámnak sok szász templomokat
 Országom épített 's fényes oltárokat.
 Mindég égő tűzzel tiszteli azokat,
 740 Mert megöldös nêki sok kövér barmokat.
 Egy jövevény aszszony mégis így megvetett,
 A' kinek éntőlem ország engedtetett ;
 Egy semmi Éneás feljebb becsültetett,
 A' kihez férjhez ment, kit inkább szeretett.
 745 És mit? tehát már most Didó Énéással
 Töltik a' nagy telet csak bujálkodással?
 Szerelmeteskednek kedvekre egymással,
 Róllam emlékezténn nagy hahotálással?
 Jupiter jó Atyám! elnézed ezeket?
 750 Hát hiába tartasz villámló tüzeket?
 Bolondjába szórod a' sok menyköveket?
 Már nem büntetedmeg az illy embereket?
 Nagy darab földemmel megajándékozom!
 Oltalmazására gyakrann hadakozom!
 755 És nêkedis mindég gazdagonn áldozom!
 E' nagy gyalázatot mégis így hordozom?
 Lásdmeg édes Apám e' méltatlanságot,
 Te magad szolgáltatass köztünk igazságot.
 Irtogasd kifelé az illy gonoszságot:
 760 Tanítsd igasságra az egész világot.
Jup. Tudom Énéásnak oda érkezését! —
 És Didónak véle tett öszvekelését! —
 Hallom a' fiamnak buzgó könyörgését! —
 'S el kell-e hallgatnom e' helyes kérését? —
 765 Merkuri! héj! hamar kapjad a' páltzádat,
 Ékesítsd szárnyakkal vállaid' 's bokádat,

- Szorítsd derekadhoz aranyos ruhádat !
 'S mit parantsol ? hivenn hallgasdki Apádat.
 Hivd elé szaporánn a' sebes szeleket,
 És ezekenn futván hasítsd az Egeket : 770
 Keresd fel az útas Trójabêlieket !
 'S vigyed Énéáshoz ez üzeneteket :
 « Ki merte ökemét ott megházasítani ?
 « Mi szükség önêki Kártágot építeni ?
 « Olaszország ! — ott kell várakat készíteni ! 775
 « Népét 's birodalmát karddal ékesíteni.
 « Nem illyeket ígért Vénus öfelőle ;
 « Hanem híres Olasz-király lész belőle :
 « Hadja hátt ott Dídót ! — lokhesz-el mellőle
 « Másként Lávíniát más kapja-el tőle. 780
 « Ha nem vigyáz semmit Énéás magára,
 « 'S az ott nêki jutó szép birodalmára ;
 « Nézzen az eggyetlen eggy Júlus-fiára.
 « A' kinek sors szerént ott épűl fel vára.
 « Egy szó annyi mint száz, soká ne készűljön, 785
 « Mindjárt seregével a' hajókra űljön,
 « Ha sajátját látja majd annak örűljön
 « Menjen és Országa 's vára ott épűljön.
Merk. Oh Papám ! én vagyok márís útra készenn.
 Fellelem Énéást akárholott lészen, 790
 Megis mondom nêki ezeket mérészenn ;
 Tudom azt hogy nem várt üzenetet vészen.

XXIV. *Ugyan ő midőn Kártágót meglátná.*

- Ezek a' Kártágó' magas kőfalai . . .
 Ez a' Didó háza . . . Szépek ablakai . . .
 Sok részre feloszlók tsinos hajlékai . . . 795
 Ez lehet Énéás . . . olyak a' szavai . . .

Énéáshoz ugyanaz.

- Hát te itt várakat építeni érkezel ?
 Énéá ! — magadról hátt nem emlékezel ?

'S már Olasz-országról úgy elfelejtkezel? —
 800 'S azt se tudod hová 's merre igyekezel?
 Nem gondolt Jupiter ilyen Katuskának
 Tégedet, hogy várat építtt egy Dámának . . .
 Már látom felőled igazat mondának . . .
 Illyennek kell lenni a' Vénus' fiának! —
 805 És te tsak nem gondolsz szebb ditsóségeddel?
 Nem akarsz országot nyerni fegyvereddel? —
 A' mi a' Júlusé legalább ne vedd-el! —
 Érdmeg a' jövődő szép feleségeddel,
 Elmenjinnen . . . ! — ez a' Jupiter' mondása,
 810 Mellynek soha! soha nints megváltozása
 Olaszországba lész Énéás' lakása!
 'S miért hátráltatja az itt múlata? — —

XXV. Énéás elhallgatkozván beszélt magábann.

'S hogy kell már Didónak ezt kijelentenem?
 Nem hiszi ha kezdem magamat mentenem
 815 Isteni végezés! — ellene hogy álljak? —
 E' tüzes aszszonnyal ugyan mit tsináljak? —
 Elvesz, ha elmenek, élte' virágábann! —
 Kivált most vagyok jobb szerelme lángjábann! —
 Vesz! — nem vesz! — de nélkem szükséges engedni! —
 820 Hah? már tudom vële mit kell tselekedni,
 Készítem hajóim' titkonn 's alattombann;
 Mikor elmenésem' nem várna azombann,
 Bemégyek és tőle téltul bútsút veszek . . .
 Tsak jó időt nyerjek, énis bátrabb leszek.

XXVI. Énéás Szergesztushoz

825 Szergeszt! hajóimat titkonn készítsétek!
 Mert megyünk majd mikor eszre se vennétek.
 E' parantsolatjok a' nagy Isteneknek,
 'S ugyan ezt a' dolgot mondmeg a' többeknek.

Szerg. Kész vagyok engedni 's szaporánn fogom ezt tselekedni.

E' lesz fő gondom: nekik e' fertályba kimondom, 830
Hogy kiki készüljön 's titkonn tengerre kerüljön.

XXVII. Ugyanaz a Trójaiakhoz.

Míg jó napfények vagynak, nosza rajta legények,
Készítsünk jókat hamar a' tengerre, hajókat:
Mert elkell mennünk, 's már e' városba pihennünk
Nem lehet: úgy mondjanagy urunknak mostani gondja. 835

XXVIII. Ilionéus társaihoz.

Hátt erdőre siessünk?
Jó fákat kikeressünk.
Fúróval, faragóval,
Vésővel, kivonóval
Kell készülni szorosann, 840
Titkos gonddal okosann,
Mignem rajta lehessünk,
Hogy tzélunkra mehessünk.

XXIX. Kloántus a' kész hajókról társaihoz.

Már mi vagyunk készenn minden munkánkkal egészenn,
A' mire vólt szükség útra valónkis elég. 845
Már lehet indulnunk; kell a' gallyákra szorúlnunk,
Mert im' rakva hajónk mind, sok az útra valónk.
Útra buzog vérünk: hol késhetik a' mi Vezérünk?
Kedvünk útra vagyon; várja hajója nagyonn.

XXX. A' Hir.

Nem tudod Dídó? szökik Éneásod! 850
'S nem lehet többé vele már lakásod!
Innen egyenként katonája tódul,
Népe kilódúl.

XXXI. Didó Énéás után.

Hát szövik a' tigris-fajzotta kegyetlene tőlem?

855 Merre megyen? hol van? hol van? utánna menek!
 Megragadom, meg! meg! bár nyúl módjára szaladjon:
 Hopp nekem! itt van még 's szinte előmbe kerül.
 Mint gondolkozik ő! — megvárjam-e hogy maga szóll-
 Nékem előbb? hogy mit fogna hazudni viszont? [jon
 860 Nem! — Didó! te fogod támadnimeg ötet először,
 Mint ellenséged: jöszte tsak — óh te tsalárd.
 Majd megadom legalább szóval neked. Oh be nagy ál-
 Óh de minő búsnak tetteti lenni magát. ! — [nok!

XXXII. Enéáshoz.

Hová? hív? meddig? állj meg drága legény!

865 Énéá! állj meg tsak egy szóra te szegény!
 Azt gondolád úgy-e hogy eltitkolhatod
 Dolgod, és városom' titkonn elhagyhatod.
 'S nem tartoztatnameg azén szeretetem?
 Bêadott jobb kezed 's enyésző életem?
 870 De hogy indulnál-el e' szeles időbe,
 Mikor a' síró nap jár a' vizöntőbe?
 Ha mennél a' fenn állt Trója' városába,
 Mégse kén' indulni illy idő járttába.
 Kérlek én tégedet könyhullatásimra,
 875 És e' véled közlött minden javaimra,
 Kérlek a' hitedre, kérlek én magamra,
 Nézz e' nállad nélkül elvesző házamra.
 És ha még van helye az instántziának
 Tégy le szándékoдрól, engedj Élizának.
 880 Te értted eloltám szemérmetességem,
 'S csak temiád támadt ennyi ellenségem.
 Pigmalion bátyám már készül ellenem,
 Járbosis fenyeget; mit tégyek Istenem?
 Ez a' városomat majd tűzzel prédálja,
 885 Mivel sok nemzetség' hatalmas Királyja.

Engem pedig viszen magának szolgálni,
 Holott az illyeket nem szoktam próbálni.
 Tám még sem bánnám úgy elmeneteledet,
 Ha egy szép fiadbann látnálak tégedet.
 Ha téled egy férjfi gyermekem lett volna,
 A' ki éppen, mint te, úgy nézne 's úgy szólna.
Énéas: Vélem oh Királyné! mennyi sok jót tettél.
 Érdemenn kívül is milly' igen szeretttél!
 Mivel lehetetlen, én felnem-számlálom,
 Mert a tsillagoknál többeknek találom.
 Míg a' vér fel 's alá jár 's forog erembenn,
 Didó Királyné lész emlékezetembenn.
 Nem akartam (ne költsd) elmeneteletem
 Titkolni; ne tarts olly kábának engemet.
 Ha hagynák az Egek magam' tetszésére,
 Éljek ahol tetszik szívem' örömére;
 Az elromlott Tróját ismét felépítném,
 'S mint az előtt állott jobbann elkészítném,
 De Olaszországba küldnek az Istenek:
 Oda menni azért vagyunk kénytelenek.
 Mostis Mercurius éppenn fényes délbenn,
 Hozzám ereszkede mintegy zúgó szélbenn.
 Megmondta: már többé itten ne portázzak.
 Hanem Olaszország felé hajókázzak.
 Láttam ezt az Istent, hogy jött, szemeimmel;
 És hallám szavait e' két füleimmel.
 Mennék kész akartva én Olaszországba? — —
 Nem! — ne epeszd magad' illy szomorúságba.

890

895

900

905

910

XXXIII. Didó elfordulva-formánn.

Beszéllek én néked látom tsak hiába,
 Nem szült téged Vénus atyádnak Trójába,
 Hanem a' mord tenger köpöttki kinjába,
 'S szoptattak tigrisek vad Hirkániába.
 Vagy szült a' Kaukazu' kemény kősziklája:
 Nem! — nem lehet másnak illy tsuda fajtája.

915

920 Azértis ez a' nagy menykövek tsudája,
 Miért szült tégedet? milly' nagy a' hibája!
 Mert nem titkolhatom tovább haragomat!
 Ime maga látta könyhullatásomat,
 Még sem könnyeztemeg illy gyászos sorsomat
 925 Sőt még sietteti azén halálomat.
 Mikor kivettetett a' tenger' partjára,
 Magamhoz fogadám 's valék oltalmára,
 Már elveszett volna éppen nem sokára
 Nêkem vala gondom népére, magára.
 930 Ugyan mit tsináljak illy nagy haragomba?
 A' nagy Istent veti okúl a' goromba! —
 Mert néked az Égből lejtött a' potomba! —
 Ez? — van az átkozott tsendes nyugalomba...
 Már nem tartóztatlak: menj Itáliádba,
 935 Lakj az építendő tzifra palotádba;
 Szeress ott a' híres szép Láviniádba,
 Elmehetsz előlem pokol-kurvanyádba.
 Reménylem elborít a' habok ezere
 Megöl Neptúnusnak háborgó tengere;
 940 Kétségbe fog esni a' hajók' mestere:
 Didó kéne akkor, kit szived ösmere

XXXIV. Didó Annához.

Anna te! szólj vele még vagy kettőt, szólj mivel engem
 Elfojt a' keserű méreg: nints haszna szavamnak.
 Jaj mert a' szóis vele együtt elhagya: Jaj mert!
 945 Jaj mert a' szívem! jaj mert mint elhala bennem!
 Óh ártalmas két Isten Vénus Kupidóval! —
 Óh Júnó! Júnó mért hagyhatod Élfzádat.

XXXV. Anna Énéához.

Énéá! lásd Didó vesződik éretted,
 Hogy illy kínba lègyen azt tsak te szerzetted.
 950 Ha te itt nem maradsz jelenn a' halála,
 Kevês örvendetes napokat számlála.

Maradj itt ! ne menj-el ! maradjmeg jó vitéz !

Kire illy nagy város mint Királyjára néz !

Tartoztasson téged Didó' szeretete :

Megéled halállal küszködő élete.

955

Máskéntis ő népet nem küldött Trójára,

Nemis esküdt-öszve a' lerontására.

Sem az atyád' tsontját földből kinem-hányta,

Sőt kegyes szívéből javadat kívánta.

Nem tarthatod hátt úgy mint ellenségedet.

960

Mint a' maga' lelkét úgy szeret tégedet.

Ne okoz hátt végső romlást életének,

Engedj e' dologbann szives kérésének.

Éneás : Jól tudom elmenni hogy nékem illetlen,

De hogy itt maradjak, látod lehetetlen.

965

Hogy innen elmenjek Istenek' végzése :

Mit tehet ez ellen a' Didó' kérése?

Köszöntsd őtet mert én már útra indulok,

Még meglátogatom ha itt megfordulok.

XXXVI. Anna Didóhoz.

Mint a' fa, a' mellynek lenyúló gyökere

970

A' nagy kösziklák közt mélyenn helyet vere.

Nem enged a' nagy szél' sebes zúgásának,

Noha levelei hullnak az ágának.

Éppenn így Éneás könnyeit húllatja,

De a' feltételét megnem-változtatja.

975

Te pedig jó ötsém ! ne epeszd magadat,

Töröld-le szemedről sűrű siralmadat.

Ha szerentséd nem volt e' rosszsz Éneáshoz,

Hiszeny, ha úgy tetszik, férjhez mehetsz máshoz.

Nyugtasdmeg Éneás' sorsábann magadat

980

Soha a' föld, mint ő, nem szült olyan vadat.

XXXVII. Didó a bosszúság és fájdalom közt.

Ha megy, országomat a' ki megtsúfolta,

Égig erő hírem rútul bémotskolta ;

- (Ezt a' dolgot még ám senki se gondolta! —
 985 Isteni nemből van 's hitit megmásolta ...)
 Utánna sietek sok fegyveresekkel,
 Űzöm a tengeren ezernyi ezrekkel:
 A' vizet megfestem kiontott vérekkel:
 De tám megse-tudnék ütközni ezekkel! —
 990 Ugyan a' házamnál, míg itt múlátának,
 Mért nem tekertemki nyakát a' fiának?
 Ételt főztem volna abból az apjának,
 Innét tám halála jött volna magának.
 Kell vala népének vérit kiontanom,
 995 És az ő vérekben fegyverrel mosdanom:
 Hajh be! késő már most ellenek morganom!
 Akkor kellett volna bése-botsátanom
 Istenek! kérésem' mert meghallgassátok,
 Országjokba őket bène-botsássátok.
 1000 Hajóit népestül özveszaggassátok,
 És nékem azután azt hirül adjátok.
 Ha valami módonn oda bévinnétek,
 Tsudálatosképpenn ott megbüntessétek:
 Másoknakis tárgyúl őket kitegyétek:
 1005 Ezen könyörgésem' elne-felejtsétek.
 Népem ellenkezzen örökké népével,
 Ne kössön frigyétis az ellenségével,
 Nagy haragban légyen vizem a' vizével,
 És kikötöm aző kikötő helyével.
 1010 Vajha tőlem eggy olly férjfiú születne,
 A' ki nêkik ezért méltánn meg-fizetne!
 És birodalmoknak rútúl véget vetne!
 Már akkor Éliza meghalni szeretne.
 De mit beszéllek én? megkell halni látom! —
 1015 Megúntam életem! — halál a' sajátom! —
 Eredj! eredj! lódúlj Éneás barátom! —
 Én magamat e' te kardodba botsátom ...
 Nem hiába éltem várost építettem,
 Mellyet kőbástyákkal körülkerítettem:

Bátyámat férjemért midőnn megbüntettem,
 Férjfiakhoz illő dolgot tselekedtem. 1020
 Ha Trója' hajói a' tenger' partjára,
 Nem érkeztek volna Didó' halálára,
 E' néki lett volna nagy boldogságára :
 Most ez a' kard menjen szive' tájjékára. 1025

XXXVIII. A' hir.

Hallj szót világ! Didó' magát elvesztette,
 Éneás' kardjába melyét eresztette ;
 Hogy őtet itt hagyta, így hóltmeg érette.
 Már lelkét kiadta gyötrődvénn felette.

XXXIX. Anna Didó felett.

Óh halált hozó kard! óh vért ontó kezek!
 Hált a' Didó kifolytt vérárjai ezek? 1030
 Az övéi; látom szemei nehezek!
 Mit segítsek rajta! be! későnn érkezek!
 Didóm! édes Didóm! nézzfel utóljára,
 Vesd szemeid' im' e' kesergő Annára! — 1035
 Figyelmezz ha lehet hiv nénéd' szavára! —
 'S illy gyászt kellett hozni Kártágó várára?
 Könnyeim árjai folyjatok! folyjatok!
 Mint a' sebes esső alá tsorogjatok!
 Óh szörnyűség! Égre! Égre kiáltsatok, 1040
 Didó tsepp vérei! — Egek! boszszuljatok...

XL. Júnó Irishez.

Iris! látod Didót fetrengni vérébenn,
 Kinlódik mert lelke alig van testébenn.
 Eredj! a' Kártágó' téres mezejébenn,
 Vidd a' boldogoknak, a' lelkét, helyébenn. 1045
Iris: Mégyek nagy aszszonyom' parantsolatjára,
 Tekintek a' Didó' méltatlan kinjára:
 Előszóllítom a' Párkát halálára:
 Vesse az ollóját élte' fonalára.

- 1050 Én látszok az Égenn sokféle szinekbenn ;
 Piros, kék, sárga, zöld 's más öltözetekbenn.
 A' felhő a' napnak ha van ellenébe,
 Akkor vagyon Iris illy ditsőségébe.
 A' Magyar nagy Nemzet, minthogy essőt jegyez,
 1055 És hírdet látmányom, szívárványnak nevez.
 De én vagyok Júnó Istenség' postája,
 Ki mindjárt repülök ha parantsol szája.
 Az aszszonyok' lelkét mondattam testekből,
 Hajdan hogy kivéggyem jönni az Egekből,
 1060 'S jó atzél ollómmal elvágván hajokat,
 Plútónak pokolbann megadni azokat.
 Didó ! mivel Júnó megszánta kínodat,
 Elközelíttette a' te halálodat.
 Elmetsem ollómmal szép sárga hajadat,
 1065 Minden élet nélkül elhagylak magadat.
 Én ezt ajándékul Plútónak szentelem ;
 Mert őt mindennaponn illyekkel tisztetem.
 Már megszűnt látjátok élete' folyása,
 És elállott végképp szive' dobogása,
 1070 Nem gyötrődik többé boszszús szerelmével,
 De fog mulatozni Szikéus férjével.
 Ám aző szerelmét ti ne kövessétek,
 Másként így haltokmeg tiis elhidjétek.

Az éneklő Kar.

- Jertek könnyezzetek És keseregjétek,
 1075 Ti szerető szépek Még eleven képek.
 Vége van Didónak ! E jó Királynénak,
 Énéás' szerelme Volt vég-veszedelme.
 Ez őtet szerette, De az megvetette,
 A' mellyért érette, Életét letette.
 1080 Imhol a' példátok ! Óh bár tanulnátok,
 Hogy így ne járnátok Kupidót ójnátok.
 Mondjátok népével Bús temetésével,
 Nyúgodjon békével Szikéus férjével.

Befejezés.

- Megyhólt a' szép Didó im' eltemetétek,
 Képibe köszönjük hogy megtiszteltétek 1085
 De már halva mire tanít megértsétek.
 Hogy a' mi tisztetek elne-felejtsétek.
 Kettős a' tudomány ez Istoriábann,
 Ez a' legényekre tzéloz eggy sommábann,
 Amaz a' szüzeket inti valójábann 1090
 Tanulhat itt kiki eleven formábann.
 Tsalóka az ortza' sikamló márványa,
 És a' két szemöldök' barna szivárványa.
 Ha nem nêked való akárki leánya,
 Vesdmeg bár a' szemed akármint kíványa. 1095
 Bár ez vagy az előtt kedvesis személyjed,
 Hogy párja légy te azt mégis nereményljed;
 Hogy ez tsak Istentől függjön úgy ítéljed,
 Imé Éneásbann példáját szemléljed.
 Ahol a' szíveket bírják az Istenek, 1100
 Ők tudhatják azt jól kik 's kit szeressenek?
 Két nem egyenlőt hátt bár öszvevessenek,
 De ki reménylheti hogy űk jól éljenek?
 Be! sok szűz vágyott már Éneás' mássára!
 De mivel az alatt nem talált párjára, 1105
 Midőnn adta magát szerelem' lángjára,
 Jutott a' nemis vélit Didó' siralmára.
 A' ki hátt életét adja házasságra,
 Szert akarvann tenni illy szent párosságra,
 Ha nem akar jutni siralmas aggságra, 1110
 Módi lesz szorúlni annak imádságra.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés	3
I. Phædrának szomorú története	43
II. Pandorának históriája	83
Függelék I—XII.....	125
III. Didónak szomorú története.....	135
IV. Turnusnak szomorú története	157
V. Florentina	175
VI. Nasónak számkivetése	195
VII. Thetis és Lieus.....	229
Függelék: Goliæ dialogus	237
VIII. Comœdia de artibus	241
IX. Tragœdia Valedictionaria	249
X. Poétacenzura	263
XI. Comœdia de Zingaro et Famulo.....	293
XII. Komédia és Tragédia	301
XIII. Három botsai pusztabéli juhászoknak együtt való be- szélgetések	361
XIV. Néhaj Ákáb István poétai maradványaiból az Éneás és Didó kártágói szerelmes történetjek	373

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

Arany János. Toldi. Költői elbeszélés. Bő nyeivi s tárgyi magyarázatokkal ellátta *Lehr Albert* tr. II. kiadás. 4 kor.

Bánóczi József. Kisfaludy Károly és munkái.

I. kötet. Kisfaludy Károly arcképével. 4 kor. 80 fill.
Vászonba kötve 5 kor. 60 fill.
II. kötet 4 kor. 80 fill. Vászonba kötve 5 kor. 60 fill.

Baráth Ferencz. Verstan és Aesthetika. II. kiadás. Diszkrétésben 4 kor. 80 fill

— **Irodalmi dolgozatok** 4 kor.

Beöthy Zsolt. Horatius és Kazinczy. Kazinczy arcképével 1 kor. 20 fill.

Erdélyi János. Pályák és pálmák. 6 kor. Vászonba kötve 7 kor. 20 fill.

— **Tanulmányok.** Kiadja a Kisfaludy-Társaság 6 kor.
Vászonba kötve 7 kor. 20 fill.

Ferencai Zoltán. Petőfi életrajza. Kitüntetett pályamű. Három arcképpel. 13 kor., vászonkötésben 16 kor., félbörkötésben 20 kor.

Greguss Agost. A balladáról és egyéb tanulmányok. 5 kor.
Vászonba kötve 6 kor.

Gyulai Pál. Vörösmarty életrajza. Vászonkötésben 4 kor.

— **Katona József és Bánkbánja.** Katona arcképével 4 kor
Vászonba kötve 4 kor. 80 fill.

Gyulai Pál. Emlékbeszédek. Két kötet. Második bővített kiad. 10 K.
Diszkrétésben 14 K.

I. kötet: Kazinczy Ferencz. — Pákh Albert. — B. Eötvös József. — Toldy Ferencz. — Kriza János. — Szigligeti Ede. — B. Kemény Zsigmond. — Csengery Antal. — Arany János. — Kölcsey Ferencz. — Vörösmarty Mihály. — Gr. Széchenyi utolsó évei. — Gr. Széchenyi István mint író. — B. Jósika Miklós.

II. kötet: Mészáros Lázár. — Kossuth Deák halálakor. — A Vasárnapi Ujság 25. évfordulóján. — Lukács Móricz. — Arany László. — Irodalmi beszédek. — Kisebb beszédek irodalmi ünnepélyeken. — Rövid gyászbeszédek.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

Haraszti Gyula. Molière élete és művei. Két kötet 9 kor.
Vászonkötésben 12 kor.

Heinrich Gusztáv. Boccaccio élete és művei a legújabb kutatások alapján 3 kor.

— **Bánk bán a német költészetben.** Irodalomtörténeti tanulmányok 2 kor.

Imre Sándor. A néphumor a magyar irodalomban. 2 kor.
Vászonkötésben 2 kor. 80 fill.

— **Irodalmi tanulmányok.** Két kötet 9 kor.
Vászonkötésben 12 kor.

Kazinczy levelezése Berzsenyi Dániellel 1808—1831. Kiadta Kazinczy Gábor. 5 kor.

Salamon Ferencz. Irodalmi tanulmányok. Két kötet 7 kor. 20 fill.
Vászonba kötve 10 kor.

I. kötet: Arany. — Petőfi. — Csokonai. — Zrínyi.

I. kötet: Shakespeare. — Balzac. — Világirodalom. — Könyvismertetések. — Magyar irodalom

Toldy Ferencz. A magyar nemzeti irodalom története a legrégibb időktől a jelen korig, rövid előadásban. Negyedik, Gyulai Pál által javított kiadás. 4 kor. 80 fill. Félbörkötésben 6 kor.

— **A magyar költészet története** az ősidőktől Kisfaludy Sándorig. Második javított kiadás egy kötetben. Czimképpel 4 kor.
Diszkötésben 6 kor.

— **A magyar költészet kézikönyve** a mohácsi vésztől a jelen korig. Második átdolgozott kiadás. Öt kötetben 20 kor.
Öt vászonkötésben 24 kor.

Trefort Agoston. Újabb emlékbeszédek és tanulmányok.
2 kor. 40 fill

Amade L. (Várkonyi) versei. Osszegyűjtötte *Négyessy László* 2 kor.

Arany László költeményei. A délibábok hőse és más költemények
6 kor. Amateur-kötésben 9 kor.

Bacsányi János költeményei válogatott prózai irataival egyetemben. *Toldy Ferencz* 2 kor.

Bajza József összes munkái. Végleges, teljes harmadik kiadás. Sajtó alá rendezte, életrajzzal és jegyzetekkel ellátta dr. *Badics Ferencz*. A költő arcképével. 6 kötet. Nagy nyolczadrétű díszkiadás 10 K. Diszkrétésben 40 K.
Kis nyolczadrétű kiadás 25 K. Vászónkötésben 35 K.

Berzsenyi Dániel munkái. Kiadja dr. *Heinrich Gusztáv*. (Sajtó alatt).

Csokonai vitéz Mihály válogatott munkái. Sajtó alá rendezte *Bánóczi József*. (Sajtó alatt.)

Czuczor Gergely összes költői művei. Első teljes kiadás. Életrajzzal és jegyzetekkel ellátva sajtó alá rendezte *Zoltvány Irén*. A költő két arcz- és szülővárosának képével. 3 kötet. Kis nyolczadrét kiad. 10 kor. Vászónkötésben 16 kor.
Nagy nyolczadrét kiadás 12 kor. Diszkrétésben 20 kor.

Garay János összes munkái. Jegyzetekkel és életrajzzal kísérté *Ferenczy József*. Öt kötet 20 kor. Diszkrétésben 32 kor.

Gyöngyösi István válogatott poétai munkái. Közli *Toldy Ferencz*. Két kötet. A költő arcképével 3 kor.

Gyulai Pál költeményei. Harmadik bővített kiadás a költő arcképével. Két kötet 8 kor. Diszkrétésben 12 kor.

Kisfaludy Károly minden munkái. Hatodik bővített kiadás. Szerkeszté *Bánóczi József*. Hat kötet. A költő arcképével 16 kor. Vászónkötésben 20 kor.

Kisfaludy Sándor minden munkái. Nyolcz kötet. 4. kiadás. Kiadja *Angyal Dávid*. A költő arcképével 24 kor. Vászónkötésben 30 kor.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

Kölosei Kölosey Ferencz minden munkái. Harmadik bővített kiadás. A költő arcképével. 10 kötet 24 kor.
Hat diszes kötetben aranyvágással 32 kor.

Lukács Mórícz munkái. Összegyűjt. Gyulai Pál. Kiadta a Kisfaludy-társaság. Két kötet 12 kor.

Szentjobi Szabó László költői munkái. Összeszedte Toldy Ferencz. 2 kor.

Szemere Pál munkái. Születése százados emlékünnepeinek alkalmából közrebocsátja a Kisfaludy-társaság. Szerkeszti Szvorényi József. Három kötetben 12 kor.

Tompa Mihály összes költeményei. Négy kötet teljes kiadás a virágregékkel együtt, a költő arcképével és életrajzával. Diszkötésben 12 kor.

— **összes költeményei.** Népkiadás egy kötetben, vászonkötésben 4 kor.

— **összes költeményei.** Teljes diszkiadás a költő arcképével. Rendezte és jegyzetekkel kísérte Lévy József. — Az életrajzot írta Szász Károly. Négy kötet 20 kor. Diszkötésben 30 kor.

— **összes költeményei.** Négy kötetben a virágregékkel együtt, teljes kiadás a költő arcképével és életrajzával. Diszkötésben 20 kor.

Verseghy Ferencz költeményei. Összeszedte Toldy Ferencz 2 kor.

Virág Benedek minden munkái. A költő arcképével. Teljes kiadás. 6 kötet. 8 kor. Diszkötésben 16 kor.

Vörösmarty Mihály összes munkái. Teljes diszkiadás a költő arcképével. Rendezte és jegyzetekkel kísérte Gyulai Pál. Nyolcz kötet. 40 kor. Diszkötésben arany metszéssel 60 kor.

— **munkái.** Új olcsó diszkiadás. Hat kötet. Diszes kötésben 24 kor.

— **összes költői munkái.** Népkiadás, két kötet. Vászonkötésben 10 kor.

Zrinyi Miklós gr. Szigeti veszedelme, az első, 1651-iki kiadás után. V. kiad. 2 kor. 80 fill. Fehér vászonba kötve 4 kor.

GÖRÖG ÉS LATÍN REMEKÍRÓK.

Kiadja a M. Tud. Akadémiának classica-philologiai bizottsága.

ANAKREON.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Ponori Thewrewk Emil.**

Ára füzve 3 K 20 f. — Görögül és magyarul 4 K.

CATULLUS VERSEI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.**

Ára füzve 2 K 60 f. — Latinul és magyarul 4 K.

CICERO A KÖTELESSÉGEKRŐL.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.**

Ára füzve 2 K. — Latinul és magyarul 3 K 20 f.

CICERO A LEGFŐBB JÓRÓL ÉS ROSZRÓL.

Szövegét megállapította, ford., bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri J.**

Ára füzve 3 K. — Latinul és magyarul 5 K.

GAIUS RÓMAI JOGI INSTITUTIÓINAK

NÉGY KÖNYVE.

Magyarra fordította s jegyzetekkel kísérte **Dr. Bozóky Alajos.**

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

THUKYDIDES.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Zsoldos Benő.**

I. kötet. I., II. és III. könyv --- 2 K 80 f. Görögül és magyarul 4 K 80 f.
II. kötet. IV. és V. könyv --- 1 K 60 f. Görögül és magyarul 2 K 80 f.
III. kötet. VI., VII. és VIII. könyv 2 K — f. Görögül és magyarul 4 K — f.
Mind a három kötet egy kötetbe füzve magyarul, iskolai kiadás 4 K 80 f.

PUBLIUS VERGILIUS MARO AENEISE.

Fordította és jegyzetekkel kísérte

Dr. Barna Ignác.

Bevezetéssel ellátta

Dr. Némethy Géza.

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

PLATON THEAITETOSA.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Simon József Sándor.**

Ára füzve 1 K 20 f. — Görögül és magyarul 2 K 40 f.

GÖRÖG ANTHOLOGIALBELI EPIGRAMMÁK.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Ponori Thewrewk Emil.**

Ára füzve 2 K. — Görögül és magyarul 4 K.

Folytatás a tuloldalon.

CATO BÖLCS MONDÁSAI.

Szövegét megállapította, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta

Dr. Némethy Géza.

Ára füzve 80 f. — Latinul és magyarul 1 K 20 f.

HERODOTOS TÖRTÉNETI KÖNYVEI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Geréb József.**

I. kötet. I—III. könyv. 2 K 80 f. — Görögül és magyarul 5 K 60 f.

II. kötet. IV—VI. könyv. 2 K 40 f. — Görögül és magyarul 4 K 80 f.

III. kötet. VII—IX. könyv. 2 K 80 f. — Görögül és magyarul 5 K 60 f.

LYKURGOS BESZÉDE LEOKRATES ELLEN.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Fináczy Ernő.**

Ára füzve 1 K — Görögül és magyarul 1 K 40 f.

C.Velleius PATERCULUS. Róma történetéről irt két könyve.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Szölgyény Ferencz.**

Ára füzve 1 K 60 f. — Latinul és magyarul 3 K.

DEMOSTHENES BESZÉDEI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Dr. Gyomlay Gyula.**

Második rész. Második kötet.

Ára füzve 4 K. — Görögül és magyarul 6 K.

SUETONIUS TRANQUILLUS.

CSÁSZÁROK ÉLETRAJZAI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Dr. Székely István.**

Ára füzve 4 K 80 f. — Latinul és magyarul 8 K.

PROPERTIUS ELÉGIÁI.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Csengeri János.**

Ára füzve 4 K. — Latinul és magyarul 6 K.

PLATON EUTHYPHRONJA,

SOKRATES VÉDŐBESZÉDE, KRITONJA ÉS PHAIDONJA.

Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta **Simon József Sándor.**

Ára füzve 2 K 40 f. — Görögül és magyarul 4 K.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

Amade L. (Várkonyi) versei. Összegejtötte *Négyessy László* 2 kor.

Arany László költeményei. A délibábok hőse és más költemények
6 kor. Amateur-kötésben 9 kor.

Bacsányi János költeményei válogatott prózai írataival egyetemben. *Toldy Ferencz* 2 kor.

Bajza József összes munkái. Végleges, teljes harmadik kiadás.
Sajtó alá rendezte, életrajzzal és jegyzetekkel ellátta dr. *Badics Ferencz*.
A költő arczképével. 6 kötet. Nagy nyolczadrétű díszkiadás 30 K.
Díszkötésben 40 K.
Kis nyolczadrétű kiadás 25 K. Vászonskötésben 35 K.

Berzsenyi Dániel munkái. Kiadja dr. *Heinrich Gusztáv*. (Sajtó alatt).

Csokonai Vitéz Mihály válogatott munkái. Sajtó alá rendezte
Bánóczy József. (Sajtó alatt.)

Czuczor Gergely összes költői művei. Első teljes kiadás. Életrajzzal
és jegyzetekkel ellátva sajtó alá rendezte *Zoltvány Irén*. A költő két
arcz- és szülővárosának képével. 3 kötet. Kis nyolczadrét kiad. 10 kor.
Vászonskötésben 16 kor.
Nagy nyolczadrét kiadás 12 kor. Díszkötésben 20 kor.

Garay János összes munkái. Jegyzetekkel és életrajzzal kísérte
Ferenczy József. Öt kötet 20 kor. Díszkötésben 32 kor.

Gyöngyösi István válogatott poétai munkái. Közli *Toldy Ferencz*.
Két kötet. A költő arczképével 3 kor.

Gyulai Pál költeményei. Harmadik bővített kiadás a költő arcz-
képével. Két kötet 8 kor. Díszkötésben 12 kor.

Kisfaludy Károly minden munkái. Hatodik bővített kiadás. Szer-
keszté *Bánóczy József*. Hat kötet. A költő arczképével 16 kor. Vászons-
kötésben 20 kor.

Kisfaludy Sándor minden munkái. Nyolcz kötet. 4. kiadás. Kiadja
Angyal Dávid. A költő arczképével 24 kor. Vászonskötésben 30 kor.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

Kölcsei Kölcsey Ferencz **minden munkái.** Harmadik bővített kiadás. A költő arcképével. 10 kötet 24 kor.
Hat diszes kötetben aranyvágással 32 kor.

Lukács Móricz **munkái.** Összegyűjt. *Gyulai Pál.* Kiadta a *Kisfaludy-társaság.* Két kötet 12 kor.

Szentjohi Szabó László **költői munkái.** Összeszedte *Toldy* Ferencz. 2 kor.

Szemere Pál **munkái.** Születése százados emlékünnepeinek alkalmából közrebocsátja a Kisfaludy-társaság. Szerkeszti *Szvorényi József.* Három kötetben 12 kor.

Tompa Mihály **összes költeményei.** Négy kötet teljes kiadás a *Virágreggel*le együtt, a költő arcképével és életrajzával. Diszkötésben 12 kor.

— **összes költeményei.** Népkiadás egy kötetben, vászonkötésben 4 kor.

— **összes költeményei.** Teljes diszkiadás a költő arcképével. Rendezte és jegyzetekkel kísérte *Lévay József.* — Az életrajzot írta *Szász Károly.* Négy kötet 20 kor. Diszkötésben 30 kor.

— **összes költeményei.** Négy kötetben a *Virágreggel*le együtt, teljes kiadás a költő arcképével és életrajzával. Diszkötésben 20 kor.

Verseghy Ferencz **költeményei.** Összeszedte *Toldy* Ferencz 2 kor.

Virág Benedek **minden munkái.** A költő arcképével. Teljes kiadás 6 kötet. 8 kor. Diszkötésben 16 kor.

Vörösmarty Mihály **összes munkái.** Teljes diszkiadás a költő arcképével. Rendezte és jegyzetekkel kísérte *Gyulai Pál.* Nyolcz kötet. 40 kor. Diszkötésben aranymetszéssel 60 kor.

— **munkái.** Új olcsó diszkiadás. Hat kötet. Diszes kötésben 24 kor.

— **összes költői munkái.** Népkiadás, két kötet. Vászonkötésben 10 kor.

Zrínyi Miklós gr. **Szigeti veszedelme,** az első, 1651-iki kiadás után. V. kiad. 2 kor. 80 fill. Fehér vászonba kötve 4 kor.